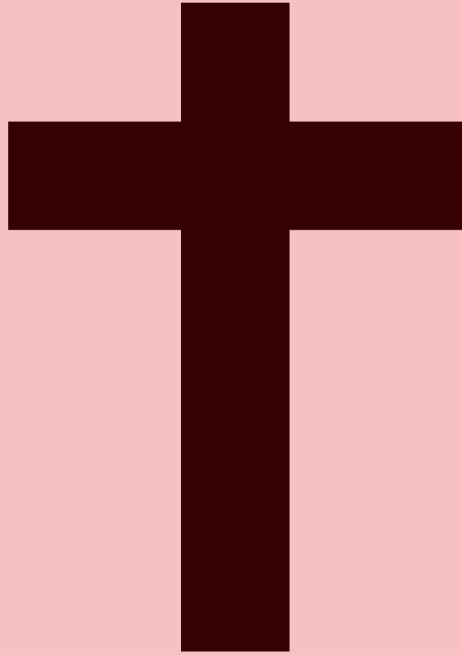

Manji Yiljep

Mupun New Testament

Manji Yiljep Mupun New Testament

copyright © 2024 Initiative for the Translation and Development of African Languages and The Seed Company

Language: Mupun (Mwaghavul)

Contributor: Initiative for the Translation and Development of African Languages

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0. You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 3 Jul 2025

77a1013c-7c23-599f-9af1-1adbfc09489

Contents

Maak	1
Dak Jeplep	36
1 Koronti	89
2 Koronti	113
Nen Galati Mo	128
Afesus	136
Nen Filipi Mo	144
Kolosi	150
1 Tasoloni	156
2 Tasoloni	161
Titus	164
Jemis	167
1 Pita	174
2 Pita	182
2 Joon	187
3 Joon	188
Juud	189
Suun	191

Pwoo deret nKaa Jesu Kristi De Maak

Joon nGucin Baptisma Dak Ar

¹ Desə a shee pwoo deret nkaa Jesu Kristi Ngubam, Laa Naan.

² Kaade gyet mo kə ten ran ndəən bəət haal mə Aizaya ngusatpwoo Naan sə nənee, <<Naan wur sat nə, an nlep ngulep fen shindəm a kyeen fwaa, <<mbəkə wur dak ar fwaa di.

³ Mee gwar kə pəreppee shi doo dedes a naaryil,

<Wur dak ar nDaa

Wur aar ar

nwur ndir-ndir!> >>

⁴ Joon ngucin baptisma, a wur ji put a naaryil. Wur satpwoo Naan ngurum mo, mbəkə mmo tuwap di, kə nwur cìn baptisma di mmo, mbe fwo kə shikbish mo-mo.

⁵ Nenyil nJudiya mo, kə nenyil nJerusalem mo des, mo pwat dəm pee Joon di, de mo woo shikbish fur mo, be wur cìn baptisma mmo ndəən gyeen nJodan.

⁶ Joon lep a nlər de mo dak shi shweep raakumi, wur kə dyyiin zaal de mo dak shi shim shin ciir mbwoon fin. Wur kə se a cibəl, kə nloor nshii de mo a yil.

⁷ Wur sat ngurum mo nənee, <<Mee gwar pə ji mbwoon fen, de, wur des met nghan, kə baa deret fen nə mak, kə nghan doom mbəkə nghan fwen teng kwoopshi wur di kas.

⁸ Wen kən cìn baptisma nwun a shi am, dangbə gwar nə wur nji be wur ncìn baptisma nwun a shi Riin Debang.>>

Joon Cìn Baptisma nJesu

⁹ nDəən teer mənə mo, bə Jesu yool nyil nNazaret mə Galili, kə wur dəm pə Joon di gyeen nJodan, be Joon cìn baptisma nwur ndəən gyeen nJodan nə.

¹⁰ Kaade Jesu nkaa put ndəən am nə, be abet, wur naa dengnaan a wuwang. Be Riin sham kaa mbul sə, nə sham lang nkaa wur.

¹¹ Kəzak, mee doo put ndəən dengnaan de nə sat nənee, <<Gha a Laa fen de nwal gha, kə kat retnyit kə gha hakyeng.>>

ngujwaan Kam Jesu

¹² Abet-abet, bə Riin Naan dəm kə Jesu a naaryil.

¹³ Jesu cìn teer laarfeer a yil nə, a peedi ngujwaan kam wur di. Wur yem ashak kə luwaa yil mo. Nenlep Naan mo ji bam wur

Jesu Shee Yaa Dak nYil nGalili

¹⁴ Abwoon de mo kə yaa Joon le ndəən lushoot, bə Jesu dəm wul nGalili, wur nkaa satpwoo deret mə Naan.

¹⁵ Wur sat ngurum mo nənee, <<Pee nə kə wul, kə mulki kə Naan nə kus zak. Wu tuwap, wu shinzeen mpwoo deret nə.>>

Jesu Pet Nen Yak

Pupwap Mo Feer

¹⁶ Kaade Jesu a ar del mpwoo am kuur mə Galili, bə wur naa Simon Pita kə dyemnəən fin Andru, mon nkaa bwet shang mbut am, mbe yak pupwap mo.

17 Be Jesu wur sat mmo nānee, <<Wu jì ndang nghan, be nghan nle kə wu dee a nensatpwo kə Naan, mbəkə wu dul gurum mo shin jì pee nghan di kaadi wuu yak pupwap sə.>>

18 Abet, be mo yool yit shang fur mo, be mo dām ndang wur.

19 Kaade wur gyes dām de a kyeen lee, be wur naa Jemis làa Zebedi, kə dyemnān fin Joon, mo ndān tii zak. Mon nkaa dak shang fur mo.

20 Abet, be wur pet mo. Be mo yool yit puun fur Zebedi ndān tii nā, ashak kə nen de moo cìn dak mmo. Be mo dām ndang Jesu.

Mee Gwar Dewur Kə Riin Debish

21 Mo dām ndān Kaparnahum, be Jesu del ndān mee lu Naan parpuus Nookdi. Be wur yaa kámpwoo Naan ngurum mo.

22 Kám wur nā aapwoo mmo zam, mbəde wu kám a kaa gwar de wu kə iiko sə, baa a kaa nenkám Wàar Mosis mo sə kas.

23 Mee gwar wu kə riin debish, ndān lu Naan nā, be gwar nā bwet or.

24 Wur sat nee, <<Jesu ngwe Nazaret, a me kaat mun kə gha ye? A jì mpesi a mbe twe mun aa? Wen man nā, gha a gwar debang mē Naan.>>

25 Jesu gwak riin debish nānee, <<A dok tətək! A put aku ndān gwar nā!>>

26 Kaade riin debish nā yoon gwar nā bal-bal, be nā le or shibal, be nā put ndān gwar nā.

27 Ne aapwoo gurum nā mo jir, har mo doom tal pushak nā, <<A me ndesə ye? A mee kám depoo ndesi! Wu satpwoo shi iiko, be har riin debish mo cìn mbii de wu sat.>>

28 Abet be pwoo nkaa Jesu nā put dām ndān yil de mo neer Galili ciirkaat jir.

Jesu Bar Nānkaam mPita

29 Kaade mo pwat ndān lu Naan nā, be mo dām ntul Simon Pita kə Andru, ashak kə Jemis kə Joon.

30 Be mo kat nānkaam Pita waa saam kə cilem. Abet be mo sat nJesu.

31 Be wur jì yaa sar waa, wu dyEEP waa tong a tēng, be cilem nā kyes nwar, be war cìn dak mbiise mmo.

Jesu Bar Gurum Mo Des nKansān

32 Nkansān, kaadi puus nā doom taa nlu, be gurum mo jì kə nen ciinkoom mo des, de mo kə riin debish mo pee Jesu di.

33 Nen yilkaam nā mo jir, mo jì kuur mpolu nā.

34 Jesu bar nenciinkoom mo des, kə shwal mo shini-shini, wu pwat kə riin debish mo des zak. Baa wu yit kə riin debish nā mo leshap de kas, mbəde mo kə man wur.

Jesu Satpwoo Naan nGalili

35 Daar nā, be Jesu yool put mpar-mpar, be wur dām a peedi baa mee gurum di kas, mbe wur dangnaan (leshap kə Naan).

36 Pita kə nen de mo ashak kə wur, mo pwat dām mbe yap wur.

37 Kaade mo kat wur, be mo sat nwur nānee, <<Gurum mo jir mo nkaa yap gha.>>

38 Jesu sat mmo nānee, <<Wu yit kə mu dām njep yil de mo akyeen sə, mbəkə nghan dām nsatpwo Naan di nyil mənə mo zak. Mbəde wen jì a mbe satpwoo Naan nā.>>

39 Mbəmənə, be wu dām ndān yil nGalili jir, wu satpwoo Naan ngurum mo ndān lu Naan mo, kə wur pwat kə riin debish mo zak.

Jesu Bar nGuloom

40 Mee nguloom jì kurum nfulum ntoom Jesu, be wu dang pə Jesu nānee, <<Katdang a rəbet, be gha mak bar nghan kə wen dee di a debang.>>

⁴¹ Jesu naajeel gwar nà, be wu zan sar fin, wu tung gwar nà, dang wur sat ngwar nà nànee, <<wen nlap ii, aa bar.

⁴² Abet, be loom nà kyes, be gwar nà zum.

⁴³ Jesu satpwoo ngwar nà shibal. Be wur bwet gwar nà abet-abet.

⁴⁴ Be wur sat ngwar nànee, <<A tap, taji a sat mee mbii mmee gurum kas. Dangbe a dàm a kam sak fwaa mpris, mbəkə wur naa gha di, kə a shin zuum di zak, kaadi gyet Mosis sat nà, nen de mo ke ten zum, be mo shin mbiizuum, mbəkə gurum mo man nnà moo ke dee a debəbar.>>

⁴⁵ Dangbe gwar nà wur put, be wur yaa satpwoo nà gurum mo des, be pwoo nà kaatpee jir, har nà le kə baa Jesu mak baa del ndəən yil nà agaak kas. Dangbe wur tong a peedi baa mee gurum mo de kas. Jir kəsə, be gurum mo pwat shipee-shipee, mo dàm pee wur di.

2

Jesu Bar Mee Gwar

De Foshik Wur Fii

¹ mBwoon jep teer mo be Jesu wur del ndəən Kaparnahum, be gurum mo kələng nà, wur waaji ntul.

² Gurum mo des mo gam lu nà, har mpolu, de baa mee pee dēshii di kas. Jesu nkaa satpwoo Naan mmo.

³ Be mee des mo feer, mo jì kə mee gwar de foshik wur fii, pee Jesu di.

⁴ Mbə duu gurum nà mo, be baa mo mak dàm kə gwar nà kus pee Jesu de kas. Dangbə mo kaa tap wang deng lu nà nciit kə pee di Jesu wur ndəən nà. Kaade mo wang deng lu nà, be mo lep gwar nà sham nkaa mbiisaam, de gwar nii saam nkaa nà.

⁵ Kaade Jesu naa shinzeen mo nà, be wu sat ngwe foshik de fii nà nànee, <<Làa fen, mo kə fwo shikbish fwaa mo ngha.>>

⁶ Dangbe pak nenkám Wàar Mosis mo, de moo tong de, mo nkaa pan ndəən pətuup fur mo nànee,

⁷ <<A me le dang gwar desə wur sat pwoo mənə ye? Wur leshin kaa Naan sə! Baa mee gurum mak fwo shikbish kas, see Naan bəshin bejee đak.>>

⁸ Abet, be Jesu man mbii de moo pan nà ndəən pətuup fur mo, be wur sat mmo nànee, <<A mi le dang wuu pan mbii desə mo ndəən pətuup fuu mo ye?

⁹ A dedang fiyeel met ye? De wen nsat nguciinkoom nànee, <mo kə fwo shikbish fwaa mo ngha,> aa koo de wen nsat nwur nànee, <A yool a mang mbiisaam fwaa a mwaan> yì?

¹⁰ Dangbə mbəkə wu man de nà, Làa Gurum, wur kə iiko nkaa yil nà, mbe fwo shikbish mo. Be Jesu sat ngwar de foshik wur fii nà, nànee,

¹¹ <<Wen sat gha, a yool, a mang mbiisaam fwaa a dàm ntul>>

¹² Abet, be gwar nà wur yool, wur mang mbiisaam fin, be wur put dàm ntul a yit mo jir. Be nà aapwoo mo jir, be mo kwoop Naan, mo sat nà, <<Baa muu cam naa mee mbii aapwoo kaa desə sə kas.>>

Jesu Pet Livai

¹³ Jesu put dàm mpwoo am kuur zak, be gurum mo des, mo jì kuur pee wur de. Be wu yaa kámpwoo Naan mmo.

¹⁴ Be kaadi wur a ar del dàm, be wur naa Livai làa Alfiyas, wur tong a peelap shool wap. Jesu sat nwur nànee, <<A jì ndang an.>> Be Livai wur yool taa ndang Jesu.

¹⁵ Kaade Jesu dàm tong a peese mbiise nlu Livai, be nenlapwap mo des, kə nenshikbish mo, nen de baa moo kyeer Wàar Mosis kas, kə pak gurum mo des, mo jì tong ashak kə Jesu kə jeplep wur mo, a peese mbiise nà.

¹⁶ Be nenkám Wàar nMosis mo, de mo a nen Farisi mo, mo naa Jesu wur nkaa sese ashak kə nenshikbish mo, kə nenlapwap mo. Be mo sat jeplep mo nənee, <<A me le dang Jesu wur sese ashak kə nenlapwap mo, kə nenshikbish mo yi?>>

¹⁷ Kaade Jesu kəlɔng pwoo mənə, be wur lap mmo nənee, <<Baa nen de mon nkoom, mon nyap nguyen kas, amma a nen de mo a gok. Baa wen jì a mbe pet nen de ndere mo kas, amma wen jì a mbe pet nenshikbish mo.>>

Tal nKaa Wet Kə Neen

¹⁸ Nenlep nJoon mo, kə nen Farisi mo, mon nkaa wet kə neen. Pak gurum mo jì pee Jesu di, mo tal pə wur nənee, <<A me le dangbe nenlep nJoon mo, kə mə nen Farisi mo, moo wet kə neen, dangbə baa jeplep fwaa, moo wet kə neen kas yi?>>

¹⁹ Jesu lap mmo nənee, <<Wu yee nə, nən mmak cìn kə məzep de mo a pee serəbet mə dyik, mon ntong kə neen, be mish kə matpoo nə wur de ashak kə mo me? Katdang mish matpoo nə wur kudi ashak kə mo, be baa mon mmak wet kə neen kas.

²⁰ Dangbə puus nə mon nji, de mon mmang mish nə nkaa mo. Dangbe, mon ntong kə neen ndəən teer mənə mo.

²¹ Baa mee gurum mak luwas nlər desəər shi fuwaat depoo kas, katdang wu cìn kəsə, be fuwaat depoo, de wu luwas nlər desəər nə dishik, nən nkur, be nən nwaa tee nlər desəər nə, be tee mənən ndes met ndinshee.

²² Kəzak, baa mee gurum mak doo am anab depoo ndəən tuulshim desəər mo kas. Katdang wur cìn kəsə, be am anab depoo nən mpyan tuulshim desəər nə mo, kə am anab nən mbeer, kə tuulshim nə mon ntee zak. Amma moo doo am anab depoo a ndəən tuulshim depoo mo.>>

Nen Jesu Mo Cəlang

Dəben Parpuus Nookdi

²³ Mee parpuus Nookdi, be Jesu yaa ar del mbut mmaar dəben. Kaade mo a ar del nə, be nendəm ndang Jesu mo doom cəlang pak dəben nə.

²⁴ Nen Farisi mo sat nJesu nənee, <<A naa jeplep fwaa mo nkaa cìn mbii de baa nə ret kə mo cìn mənə parpuus Nookdi kas.>>

²⁵ Jesu lap mmo nənee, <<Ashee, baa wuu cam tang mbii de mo ran ndəən bəət haal Naan nkaa mbii de gyet Devit, kə nenyil de mo ashak kə wur mo cìn, kaadi gyet neenlāa wur kə nenyil de mo ashak kə wur kas se?

²⁶ Gyet wur del ndəən Lu Naan dəədes, be wur mang gəəl aas de mo kə ten shin nən nNaan, wur se, kə wur shin pak nenyil de mo ashak kə wur. Gəəl aas de baa a mee gurum buu mak se nə kas, see a pris mo dak. Gyet wur del Lu Naan dəədes nə a mbít de Abiyata wur a pris dəədes met jir.>>

²⁷ Jesu sat mmo nə, <<Mo le parpuus Nookdi nə a mbe gurum, baa mo le a gurum mbe parpuus Nookdi nə kas.

²⁸ Desə nə kám nə, Lāa Gurum, wur a Daa mə puus Nookdi nə zak.>>

3

Jesu Bar Gwar De Sar nWur Fii.

¹ Jesu waa baa del ndəən mee lu Naan. Be mee gwar di nlu nə, de sar wur fii.

² Pak gurum mo leyt fur mo nkaa Jesu, mbəkə mo naa de. Kyet wur mbar gwar nə mpuus Nookdi wa? Mbəkə mo kat mbii cìn mwaanaa di.

³ Jesu sat gwar de sar wur nə fii nənee, <<A yool a jì a dar sə agaak.>>

⁴ Be wur tal pə mo nənee, <<Kyet Wàar Mosis nə sat nə, mu cìn a mbii deret mpuus Nookdi, aa koo mu cìn a mbii debish ye? Mu bam seen gurum aa, koo mu tutu seen nə ye?>> Amma mo dok tətək.

⁵ Jesu naa mo shi tuup, mbæde nə shwal nwur mbut mbe balkáa kə mo nə, bə wur sat ngwar nənee, <<A zan sar fwaa.>> Be gwar nə zan sar nə, be sar wur nə zuum.

⁶ Nen Farisi mo pwat, bə abet, mo dəm bwoolpwoo ashak kə nen nHerot mo, mbəkə mo yap ar de mon ntu Jesu de.

*Gurum Mo Des
Mo Dəm nDang Jesu
mPwoo Am Kuur*

⁷ Jesu yool dəm mpwoo am kuur, ashak kə nendəm ndang wur mo, be nen Galili mo, kə nen Judiya mo des, mo dəm ndang wur,

⁸ kə nen de mo nkwang nJerusalem, kə nkwang Idumiya, kə candel nkwang Jodan, kə nkwang yil nTaya kə Sidon zak. Gurum mo des mo jì pee Jesu di. Mbedi mo kələng mbii dewur cìn mo jir.

⁹ Jesu sat njelep fir mo, kə mo tang mee tii le nwur kus, mbəkə taji duu gurum nə mo jyar jì dwat wur de kas.

¹⁰ Mbedi wur kə bar gurum mo des, be nenciinkoom mo de nkaa jì, mbəkə mo tung wur de.

¹¹ Kə nen de mo kə riin debish mo, katdang mo naa wur, be mmo taa ntoom nwur, be mo bwet or nənee, <<Gha a Làa Naan.>>

¹² Dangbe Jesu sat nriin debish nə mo shibal hakyeng, nə, Taji mo woo wudi kas.

*Jesu Bəlip Jəlep
Mo Kaapaat Baavəl*

¹³ Jesu kaa adeng jwak, be wur pərep nen dewur rəbet mo, be mo jì pee wur di.

¹⁴ Wur bəlep gurum mo kaapaat baavəl, mbəkə mo dee de a jelep nwur mo, kə mo tong di ashak kə wur, kə wur lep mo de mbe satpwoo Naan.

¹⁵ Wur shin mbal mo mbe ceen riin debish mo zak.

¹⁶ Səm nen dewur bəlep mo kaapaat baavəl nə, mo a Simon, de Jesu le səm nwur a Pita.

¹⁷ Kə Jemis làa Zebedi, kə Joon dyemnəən Jemis, wur le səm mo a Bowanarjis, de shii mənə nə, (moo cìn mbii a koo nluu de nii petpee sə.)

¹⁸ Kə Andru, kə Filip, kə Bartolomi, kə Matiyu, kə Tomas, kə Jemis làa Alfiyas, kə Taddawus, kə Simon, de moo pet wur a Zeelot.

¹⁹ Kə Judas Iskariyot, gwar dewur jì seet kə Jesu sə.

Jesu Kə Beelzebul

²⁰ Jesu waa baa ntul zak. Be gurum mo des mo waa baaji kuur pee wur di zak, har nə le kə baa Jesu kə jelep wur mo mak se mbiise kas.

²¹ Kaade nen wur mo kələng nə, baa wur mak katpee mbe se mbiise kas, kə mo kələng gurum moo sat nə, Jesu kə tar, be mo dəm mbe yaa wur.

²² Pak nenkám Wàar Mosis de mo pwat nJerusalem jì, mo sat zak nənee, <<Jesu kə Beelzebul, de nə a mishkoom mə riin debish mo, kə wur kə ceen riin debish mo a shibal mə mishkom kə riin debish mo.>>

²³ Jesu pərep mo jì kus, be wur sat Səmpwoo mo nənee, <<Cinarang dangbe ngujwaan nwaa ceen ngujwaan put yi?

²⁴ Katdang be mee yil dədes bək set vəl, mbe cìn lek kə set, be yil dədes mənən nleng.

²⁵ Katdang be mee nentul mo bək sut vəl, mbe cìn lek kə shak, be tul mənən nleng.

²⁶ mBe mənə, kadang be ngujwaan wur bək mulki wur de vəl, mbe cìn lek kə foshik wur, be baa mulki wur nən ndar kas, be a kyes wur nə mmənə.

²⁷ Baa mee gurum mak del ntul ngubal, mbəkə wur hər long wur də kas, see koo wur shee bwot ngubal nə akudang, be wur mmak hər long wur nə.

²⁸ <<Azeen, kən sat nwun nə, shikbish de gurum moo cìn, kə pwoo debish de moo sat, be Naan wur nfwo shikbish mənən ngurum mo.

²⁹ Dangbæ katdang mee gwar cìn shikbish, nkaa Riin Naan, be baa Naan nfwo gwar mənə kas, mbe vit. Mbedi wu cìn a shikbish de baa Naan cam fwo nə nwur kas har ngaa-ngaa.>>

³⁰ Jesu satpwoo desə a mbəde pak gurum moo sat nənee, <<Wur kə riin debish.>>

Nəən Jesu Kə

Dyemnəən Wur Mo

³¹ Nəən Jesu kə dyemnəən wur mo jì dar atələng, be mo lep mee gurum del pet wur.

³² Gurum mo des mo tong neer Jesu cærkaat, mo sat nwur nənee, <<Nəən fwaa, kə dyemnəən fwaa moo rəbet naa gha atələng.>>

³³ Jesu sat mmo nənee, <<A wii a nəən fen, kə a wii mo a dyemnəən fen yi?>>

³⁴ Be wur lyap nen de moo tong neer wur cærkaat, be wur sat mmo nənee, <<Wu naa, a nəən fen, kə dyemnəən fen mon ndesi!

³⁵ Ngwar dewur cìn dyen kə Naan, be a gwar mənə a dyemnəən fen demish, kə dyemnəən fen de mat, kə nəən fen zak.>>

4

Jesu Sat Səmpwoo

nKaa nGubwet Cirem*

¹ Jesu waa baa yaa kám-kam de ngurum mo mpwoo am kuur nə. Be gurum mo des mo jì kuur pee wur di. Mbe duu kə gurum nə mo, be Jesu del tong ndəən tii nkaa am nə, be duu kə gurum nə mo jì dar pəkom am kuur nə.

² Jesu kám mbii mo ngurum mo des shi səmpwoo mo. Ndəən kám wur nə mo, be wur sat mmo nənee,

³ <<wu lekom! Gyet mee ngumaar wur put dəm mbe bwet cirem mbut mmaar.

⁴ Be kaafi wur nkaa bwet cirem nə, be pak cirem nə mo taa nkaa ar, be nyer mo sham cak cirem nə se.

⁵ Pak cirem nə mo taa nkaa kwoop, a peedi baa nə kə yil des kas. Abet, be cirem nə mo ciir kaa.

⁶ Kaade puuskàa be mo caan har mo fii, mbəde baa mo kat yil des mbe sham seen kas.

⁷ Pak cirem nə mo taa mbut nhər mo, be mo kaa wurang ndəən hər nə mo, be hər nə mo tərang kaa mmo, be baa mo le mee aa kas.

⁸ Pak cirem nə mo taa nkaa yil dərət, be mo kaa wurang rərət, kə mo le àa des.

Memee le àa mo laarkun, kə memee le mo laarpeemee, kə memee le mo kambil.>>

⁹ Jesu sat nənee, <<Ngwar dewur kə koom mə kələngpee, be nə ret kə wur kələng.>>

Jesu Leshap nGurum

Mo Shi Səmpwoo

¹⁰ Kaade Jesu dee mbəshin, be pak nen de mo kələng səmpwoo nə, mo jì ashak kə jeplep wur de dekaapaat baavəl sə mo. Mo jì tal pə wur, mbəkə wur sat shii Səmpwoo nə di mmo.

¹¹ Jesu sat mmo nə, <<Naan shin man nwun, mbəkə wur manshii kə mbii de mo a səsok mə mulki Naan, amma pee nen de atələng mo, be moo kələng mbii desə mo jir a shi səmpwoo.

¹² Mbəkə koo

<de mo naa, be mon nnaa shi yit dak,

amma baa mon nnaashii nə kas.

Pee nen de mo kələng,

be mon nkələng a shi kom dak,

amma baa mon mmanshii nə kas,

mbəkə taji mo ciir,

* 4: 4.1 ko fwoo.

kə Naan fwo shikbish fur mo di.>>

Shii Kə Səmpwoo nKaa Fwo Cirem Ni

¹³ Jesu tal pə mo nənee, <<Baa wuu manshii səmpwoo desə nə kas aa? Cinarang dang wun mmanshii kə koor səmpwoo nə mo yi?

¹⁴ Shii kə səmpwoo nə ndesi, ngumaar nə wur a kaa ngusatpwoo Naan sə.

¹⁵ Pak gurum mo a kaa cirem de mo taa a ar sə, de katdang mo kələng pwoo Naan nə, be abet, ngujwaan wur ji ghər pwoo de mo kələng nə ndəən pətuup fur mo.

¹⁶ Pak gurum mo a kaa cirem de mo bwet a kwoop sə, de katdang mo kələng pwoo kə Naan ni, be mo lap shi retnyit kələk-kələk.

¹⁷ Amma baa nə sham seen jurum-jurum, ndəən mo kas, kə baa mon nteer vəl kas. Katdang mee luk yool koo gurum mo shin jeel mmo, mbe pwoo Naan nə, be abet, mo baa shibwoon kələk-kələk.

¹⁸ Pak gurum mo a kaa cirem de mo taa mbut nghər mo sə, de katdang mo kələng pwoo Naan nə,

¹⁹ be, mbe pan kə mbii mo, kə choor long mə yil desə mo, kə numpee mə long mo, kə fwoot mə pak mbii mo, mo vwan pwoo nə, be baa mo làa-làa kas.

²⁰ Pak gurum mo a kaa cirem de mo bwet mo nkaa yil deret sə, de mo kələng pwoo Naan nə. Be mo lap nə, be pwoo Naan nə cìn dak des ndəən pətuup fur mo, kaa cirem de nə làa-làa mo des sə. Pak mo làa-làa laarkun, pak mo laarpeemee kə pak mo kambil.>>

Wus zukpaal De Mo Paa Shi Daa Dədes

²¹ Jesu sat mmo nənee, <<Kyet mee gurum nle wus nfitila, dang wur waa mang daa dedes paa nə di wa? Koo wur waa le nə nder peesaam wa? Amma wur nle nə adeng pee, a pee le fitila.

²² Baa mee mbii de, de nə a səsok de nən nook put agaak kas, kə baa mee mbii de, de nə a pəpaa, de mon nook put kə nə agaak kas.

²³ Ngwar dewur kə kom mə kələngpee, be nə ret kə wur kələng.>>

²⁴ Wur sat mmo zak nənee, <<Wu cìn pan nkaa mbii de wuu kələng mo. Shi daa de wuu kám mbii de ngurum mo, be mon nkám mbii mo wun a shi shik zak, be nən ngam met mumo nə zak.

²⁵ Koo dang weyi dewur kə mbii, be mon ncin d̄yikə nwur. Dangbe gwar de baa wur kə mee mbii kas, be mon nsəət nwaa yaa wur kə rep mbii dewur kə nə.>>

Səmpwoo Mə Cirem De Nii Kàa

²⁶ Jesu sat zak nənee, <<Mulki Naan nə a kaa mee gwar de wu bwet cirem d̄əben mbut mmaar sə.

²⁷ Be wur saam mpar, kə wur yool mbít, be d̄əben nii kàa nii wurang. Be baa wur man kaad̄i nii wurang sə kas.

²⁸ Yil nə shikáa wur, nii kə le mbii kəkop mo kaa làa-làa. Nshee, be nə wurang kàa pyan kom, be nə putkáa, kə nə le àa.

²⁹ Kaade d̄əben nə nung, be wur mang cuk d̄əm d̄iip d̄əben nə abet, mbəde pee mak d̄iip nə.>>

Jesu Sat Səmpwoo nKaa Rep àas Mustad

³⁰ Jesu sat nənee, <<Mun nkám mulki Naan nə a kaa me sə yi? Kə mun nkám nə a shi səmpwoo dedangyii?

³¹ Nə a kaa àas kə mee təng, de moo pet nə a mustad sə, de nə kat met àas kə cirem mo jir, dang be katdang mo kop nə nyil,

³² be nə yool wurang, be nə dee a täng dedes zam. Nii put song denan-nan mo, be nyer mo jì le tish fur mo mbut riin ni.>>

³³ Jesu satpwoo ngurum mo, nkaa mulki kə Naan shi səmpwoo mo shini-shini, kaafi mo mak manshii nə sə.

³⁴ Baa Jesu satpwoo ngurum nə mo kas, see a shi səmpwoo mo. Dang be katdang wur dee mbəshin ashak kə jeplep nwur mo, be wur tap yakshii səmpwoo nə mmo jir.

Jesu Le Kə Kut Ni Dok Tətək

³⁵ Parpuus mənə, nkansəən, be Jesu sat njeplep fin mo nənee, <<Wu yool mmun, kə mu candel mu dəm nkor desí.>>

³⁶ Mo yool yit duu gurum nə mo, be mo dəm ashak kə Jesu ndəən tii dewur tong ndəən nə. Pak tii nə mo yool dəm ndang wur zak.

³⁷ Mee kut dedes nə yool nkaa am nə, be am del ndəən tii nə. Be tii nə doom gam kə am.

³⁸ Dangbe Jesu nsaam mbwoon ndəən tii nə. Be jeplep wur mo dəm mii wur. Mo sat nə, <<Ngukám, a naa mun murep mbəsə kas aa?>>

³⁹ Jesu wur mii, be wur gwak kut nə, bə wur sat am kuur nə nənee, <<A dok tətək. A saam coot.>> Be kut nə dar, pee dokshik tətək.

⁴⁰ Jesu sat njeplep wur mo nənee, <<A me le dang kəərmuut yaa wun ye? Har yaksə, be baa wun shinzeen kas aa?>>

⁴¹ Nə aapwoo mmo des zam, be mo sat nshak nənee, <<Gwar desə wur a weye? De har kut kə am kuur, mo cìn ndyen wur!>>

5

Jesu Ceen Riin Debish Mo Pwat

¹ Jesu kə jeplep wur mo can am kuur de Galilee del, be mo jì wul nkor dəər mu yil nGarasin.

² Kaade Jesu put ndəən tii nə abet be wur kaat kə mee gwar dewur kə riin debish, wur kə tong a ndəən gwoot kəcir mo.

³ A peetong kə ngwar nə mmənə. Baa mee gurum katbal de mmak yaa wur bwoot kas. Koo de mo bwoot wur a shi təkək, bə wur kə saa təkək nə.

⁴ Di moo naa njwal shii fir mo mbut nfut, kə mo bwoot sar wur mo shi təkək, dang be wur roop nfut nə, kə wur kəram təkək nə fwo. Baa mee gurum mak cìn mee mbii nwur kas.

⁵ Par kə puus, be wur tong a ndəən kəcir, kə ndəən jwak mo, kə wur le or, kə wur kóon foshik wur nkaa jwak nə mo.

⁶ Kaade wur naa Jesu kə jì jong-jong, be wur yool su dəm, wur dəm kurum nfulum ntoom wur.

⁷ Be wur bwet doo shibal nənee, <<A me kaat mun kə gha ye? Jesu Làa Naan Dehai! Wen dang pə gha mbe səm Naan, taji a lejeel nghan kas.>>

⁸ Gwar nə sat kəsə, a mbəde Jesu kə sat nriin debish nə nənee, <<A put aku mbut ngwar nə, gha riin debish.>>

⁹ Jesu tal pə gwar nə nənee, <<Səm fwaa a weyi?>> Gwar nə lap nənee, <<Səm fen nə a Lijiyon, de shii kə mənə nə, mun di des.>>

¹⁰ Riin debish nə mo dang pə Jesu hakyeng, mbəkə taji wur ceen mo pwat ndəən yil mənə kas.

¹¹ Kus kə peemənə, be kuur kə danus mo di des, mo nkaa se shit shituur jwak.

¹² Riin debish nə mo dang pə Jesu, kə wur cínpee mmo, kə mo dəm del de ndəən danus nə mo.

¹³ Jesu cínpee mmo, be riin debish nə mo pwat ndəən gwar nə, be mo dəm del ndəən danus nə mo. Duu kə danus nə mo wul ngal vəl, mo yool shwe sham a shituur jwak, be mo sham beer ndəən am candar nə, har mo murap jir.

¹⁴ Nentap danus nə mo shwe dəm sat ngurum mo ndəən yilkaam, kə jepyil mo jir. Gurum mo pwat jì mbe naa mbii de nə kə cìn.

¹⁵ Mo jì pee Jesu de, be mo naa gwar de di wur kə riin debish mo wur kə tong, kə nlər a ləlep, kə wur ndəən dyen fin rəret, be kəərmuut yaa mo.

¹⁶ Nen de mo cìn mbii desə nə a yit fur, be mo yakshii nə ngurum mo, kaadi Jesu bar gwar de di wur kə riin debish mo sə, kə kaadi danus nə mo murap sə.

¹⁷ Dangbe nenyil nə mo dang pə Jesu, kə wur yool put ndəən yil fur.

¹⁸ Kaade Jesu pə del ndəən tii, be gwar de, wur kə riin debish sə, wur dang pə Jesu nənee, <<A yit an dəm di ndang gha.>>

¹⁹ Amma baa Jesu rəbet kas. Wur sat ngwar nə nənee, <<A waa baa ntul, pee dyemnəən fwaa mo di, mbəkə a satpwoo de mmo nkaa mbii dedes de Naan kə cìn gha, kə dewur kə naajeel fwaa.>>

²⁰ Gwar nə wur baa waa, be wur taa satpwoo nə nenyil de nkwang nyil nDikapolis mo, nkaa mbii dedes de Jesu kə cìn nwur. Mbii de gwar nə sat nə aapwoo ngurum mo.

Reep Jairus Kə Mat

De War Kə Beer Toom

²¹ Jesu waa baa candel nkwang nkor dese, ndəən am, be gurum mo des mo jì kuur pee wur di, mpwo am kuur nə.

²² Mee gwar de moo pet səm wur a Jairus, wur a memee ndəən nennan-nan mə mee lu Naan, wur jì kurum ntoom Jesu.

²³ Wur dang pə Jesu hakyeng, wur sat nənee, <<Reep fen delee war pə yap muut. A jì a lesar fwaa nkaa war, mbəkə war kat seen di.>>

²⁴ Jesu yool dəm ashak kə Jairus, be gurum mo des mo dəm ndang wur, be mo neer wur cəərkaat kus-kus.

²⁵ Mee mat war de zak, de waa kə beer toom mbe bit mo kaapaat baavəl.

²⁶ War kə kyes long fin mo jir pə nenyen mo, jir kəsə, be baa memee mak bar war kas. Dangbe shwal war nii war sət cici nənə.

²⁷ Kaade war kələng pwoo nkaa mbii de Jesu wur cìn mo, be war dəm del mbut duu gurum nə mo. Be war tap dəm m̄wōon Jesu, be war tung pəkom nlər wur.

²⁸ Mbedi war kə ten pan ndəən pətuup war nənee, <<Katdang be an tung koo a pəkom nlər wur de bejee dak, be an mbar.>>

²⁹ Aasə be, war tung pəkom nlər wur nə, be abet, toom war nə dar. War man ndəən fwoshik war nə, nee shwal war nə kə kyes jee.

³⁰ Abet Jesu man nə, iiko kə put ndəən foshik wur nə, be wur ciir tal pə gurum nə mo, nənee, <<A wii tung nlər fen yi?>>

³¹ Jeplep wur mo lap nwur nənee, <<A naa duu gurum nə mo neer gha ciirkaat, be a sat nənee, <A wii tung gha yi> aa?>>

³² Jesu ciir mbəkə wur naa gwar de tung pəkom nlər wur nə di.

³³ Mat nə war man koom de war kə kat nə, be war jì shi kəərmuut kə daar, war kurum nyil ntoom Jesu, be war sat zeen nwur jir mbii de nə kə cìn.

³⁴ Jesu sat nwar nənee, <<Reep fen, shinzeen fii nə le kə yi dee a debəbar. Shwal fii nə kyes. Yi dəm, yi wul riyang.>>

³⁵ Kaade Jesu kudi nkaa sat pwoo mənə, be mee des mo tong ntul Jairus mo jì, be mo sat nwur nənee, <<Reep fwaa war kə muut, Mbəmənə be taji a lejeel Ngukām wur kas.>>

³⁶ Amma Jesu lekom kaa baa wur kələng pwoo de mo sat nə kas sə. Be wur sat nJairus nənee, <<Taji pətuup fwaa wat kas, amma a shinzeen bejee.>>

³⁷ Baa Jesu yit kə mee gurum dəm ndang wur kas, see a Pita, kə Jemis kə Joon dyemnəən Jemis bejee dak.

³⁸ Kaade mo ji wul ntul Jairus nə, be Jesu naa gurum mo nkaa fwo ruruu, mo nkaa wal, mo nkaa maap zak.

³⁹ Wur del ndəən lu nə, be wur sat mmo nənee, <<A me le dang, wuu fwo ruruu kə wun mmaap yi? Baa laareep nə war kə muut kas, amma war a nsaam bejee.>>

⁴⁰ Amma gurum nə mo jir, mo shwar wur shi shwar mə bakpee. Kaade wur le kə gurum nə mo pwat atələng jir. Be wur le kə puun kə nəən reep nə, kə nen de mo ashak kə wur, mo del ndəən lu de laareep nə war kə saam di.

⁴¹ Be wur yaa sar laareep nə, be wur sat nwar nənee, <<Talifa kumi> de shii mənə a nə, <<Apa, wen sat yi, yi yool.>>

⁴² Abet be reep nə war yool dar, war yaa mwaan. Bitlāa war nə a kaapaat baavəl. Nə aapwoo ngurum mo des hakyeng.

⁴³ Jesu satpwoo mmo shibal nənee, <<Taji wu satpwoo mmee gurum nkaa nə kas.>> Wur sat zak nənee, <<wu shin mbiise nwar se.>>

6

Mo Cii Lap Jesu nYil nNazaret

¹ Jesu yool yit peemənə, be wur waaji ndəən yil wur. Jeplep wur de mo ji ndang wur.

² Kaade parpuus Nookdi nə wul, be wur yaa kám-kam ngurum mo, ndəən lu Naan. Gurum mo des mo kələng wur, nə aapwoo mmo, be mo sat nənee, <<Gwar desə wur kat mbii desə mo jir a nneyi? Mo shin a seen dedang ngwar desə ye? De nə le kə wur cìn mbii aapwoo denan-nan sə mo yi?

³ Baa a ngu pwas shyeeep sə ndesə kas aa? Dyem kə Meeri, de dyemnəən wur mo a Jemis, kə Josep, kə Judas, kə Simon kas aa? De dyemnəən wur de mat sə mo, ashak kə mu zak, kas aa?>> Mbəmənə be mo langtuup kə wur.

⁴ Jesu sat mmo nənee, <<Baa gurum moo cii shin dedes ngusatpwoo Naan kas, see a pə nenyil wur mo, kə dang wur mo, kə nentul wur mo, a moo cii shin dedes nwur bejee dak.>>

⁵ Baa wur cìn mee mbii aapwoo denan-nan mo mpeemənə kas, amma wur lesar nkaa pak nenciinkoom mo lee dak, bə wur bar mo.

⁶ Nə aapwoo nJesu zam, mbəde baa gurum nə mo shinzeen kas.

Jesu Lep Jeplep nWur De Kaapaat Baavəl Sə Mo

⁷ Jesu mwaan neer jepyil nə mo, mbəkə wur kámpwoo Naan de ngurum mo. Wur pərep jeplep wur de kaapaat baavəl sə mo, be wur lep mo she seet vəl-vəl. Wur shin iiko mmo nkaa riin debish mo.

⁸ Wur sat mmo shibal nənee, <<Taji wu mang mee mbii mbə mwaan nə kas, koo gill aas, koo kuluk, koo shool ndəən daam fuu mo kas.

⁹ Amma wu mak mang kammwaan, kə wu jwal kwoopshi nshii fuu mo bejee dak. Kə taji wu lep nlər mo vəl kas.

¹⁰ Koo tul dedangyii, de wu del de, be wu tong ntul mənə, har parde wun nyool wu yit pee nə.

¹¹ Koo pee dedangyi de baa mo lap wun kas, kə baa mo kələng pwoo fuu kas zak, be katdang wun a ar put mbe nə, be wu bwap ərong de nən nkaa shii fuu mo, mbəkə nə dee de a langtəng nkaa nenyil nə mo, nə mo cii lap wun.>>

¹² Dangbe mo pwat dəm yaa satpwoo Naan ngurum mo, mbəkə gurum mo tuwap di.

¹³ Mo ceen riin debish mo des, kə mo pwes nenciinkoom mo des shi mwoor paat, kə mo bar mo.

Muut Joon nGucìn Baptisma

¹⁴ Mishkoom Herot kələng pwoo nkaa Jesu, mbəde səm Jesu nə dee a deməman ngurum mo jir, mbe mbii aapwoo dəwur cìn mo, be nə le kə pak gurum moo sat nənee, <<A Joon ngucìn baptisma wur kə yool a peemúut. A nə le dāngbe wur kə iiko mbe cìn mbii aapwoo desə mo.>>

¹⁵ Amma pak gurum mo sat nənee, <<A Ilaija jì kámshin agaak.>> Kə pak mo sat nənee, <<Wur a ngusatpwoo Naan, koo memee ndəən nensatpwo Naan de gyet yam mo sə.>>

¹⁶ Kaade Herot wur kələng mənə, be wur sat nənee, <<A Joon de Di wen kən le kə mo can káa wur sí. A wur kə baa yool a peemúut.>>

¹⁷ Di Herot shikáa wur, wur kə lep gurum mo dəm yaa Joon bwoot le nlushoot, mbe Herodiyas mat dýemnəən nwur Filip, de Herot wur kə lap war mmat.

¹⁸ Mbedi Di Joon wur naa nsat nHerot nə, <<Baa nə ret kə a lapmat kə dýemnəən fwaa kas.>>

¹⁹ A mpeemənə be Herodiyas war fes naa Joon kə yit də bish, be war rəbet tu Joon, dāng baa war kat ar nə kas.

²⁰ Herot wur kəər Joon, mbəde wur man nə, Joon wur a nguzeen, kə gwar de ndere. Nə le kə nHerot tap kə Joon rəret ndəən lushoot nə. Herot wur kələng pwoo de Joon kə sat mo shi retnyit, amma pwoo nə moo daampee nwur zam.

²¹ Abwoon jep mənə, be Herodiyas waa katpee mbe tu Joon, a parpuus de mishkoom nHerot wur cet mbii serəbet, mbe pan parpuus de gyet mo làa wur de. Be wur pərep mishkoom de mon nder wur, kə nenyil denan-nan nkaa shiitooon nwur mo, kə nenyil denan-nan de mo ndəən Galili, mbəkə mo jì de mbe serəbet nə.

²² Be reep kə Herodiyas war dəl met kook, be nə ret nHerot nyit zam, kə nenyil de moo tong a pee sese ashak kə wur zak. Mishkoom Herot wur sat nreep nə war nənee, <<Koo mbii dēdangyii, de yii rəbet, be yi dāng, be wen ncin nyi.>>

²³ Wur waa baa tuweerpwoo nwar shibal zak nə, <<Koo a meye de yi dāng pə an jir, be an ncin nyi. Koo dāng nə a koor mulki fen, be nghan nshin nyi.>>

²⁴ Reep nə war dəm tal pə nəən waa nənee, <<Wen ndāng a meye?>> Nəən nə war sat nənee, <<Yi dəm yi sat wur shin káa Joon nguchin baptisma nyi.>>

²⁵ Reep nə war baa pə mishkoom de kələk-kələk, be war sat nwur nənee, <<A shin kaa nJoon nguchin baptisma an ndəən kong sə.>>

²⁶ Mbii de war dāng desə nə wət pətuup mishkoom zam, amma mbəde wur kə ten tuweerpwoo nreep nə war shi bəlemcuk, ntoom məzep wur nə mo, be nə dee nwur a tēng, kə wur shin káa nJoon nwar.

²⁷ Abet-abet mishkoom Herot wur lep mee shiitooon mbut nen tappee wur mo ke wur dəm can káa nJoon jì kə dī. Shiitong nə wur dəm can káa Joon ndəən lushoot.

²⁸ Be wur jì kə káa nə ndəən kong. Be wur shin nwar. Be war dəm shin nnəən fer.

²⁹ Kaade jeplep Joon mo kələng nə mo kə tu Joon, be mo jì mang kúm wur dəm wum ndəən kəcir.

Jesu Se Kə Gurum

Mo nGal Paat

³⁰ Jeplep Jesu mo waaji pə wur de, be mo sat nwur mbii de mo dəm cìn mo, kə mbii de mo kə kám ngurum mo zak.

³¹ Mbedi gurum mo des moo jì, kə pak moo waa baa zak, be nə le kə baa Jesu kə jeplep fir mo katpee de mon nse mbiise de kas. Be Jesu sat mmo nənee, <<Wu jì mmun, mu dəm mbəsun a peedi baa gurum mo de kas kə wun wu nook dī.>>

³² Be mo dəm mbusut ndəən mee tii am, mpeede baa gurum mo dī kas.

³³ Amma gurum nə mo naa moo dəm, kə mo man nə, a mo. Be gurum nə mo yool ndeen yilkaam mo jir, mo yaa ar a dəər nshii, be mo dəm taa tələng nJesu kə jeplep wur mo.

³⁴ Kaade Jesu put ndæen tii næ, be wu naa gurum mo kuur des. Be wur naa mo jeel wur nyit, dang mo dee a kaa tæm de baa mo kæ ngunaa kas sæ. Wur doom kám mbii mo mmo des.

³⁵ Kus yak puus nru, be jeplep nwur mo jì sat nwur nænee, <<A naa puus næ kus kæ ru, dang pee desæ næ a naaryil de baa tul gurum mo dí kas.

³⁶ A sat ngurum næ mo dæm, mbækæ mo dæm de ndæen tul nenmaar mo, kæ jepyil de mo neer pee desæ cærkaat, mo seet mbiise de shikáa fur.>>

³⁷ Dangbe Jesu lap mmo nænee, <<Wu shin mbiise mmo se.>> Mo lap nwur nænee, <<Mun ndem mu seet gæl aas mæ shool zinariya kambil vël, kæ mu shin mmo se aa?>>

³⁸ Jesu tal pæ mo nænee, <<Wun kæ gæl aas mo a kong ye? Wu dæm wu naa de.>> Kaade mo dæm naa, be mo sat nænee, <<Mun kæ gæl aas mo paat, kæ pupwap mo vël.>>

³⁹ Be Jesu sat njeplep wur mo bæk gurum næ mo tong nyil, shikuur-shikuur nkaa dem de mælep næ.

⁴⁰ Aasæ be gurum næ mo tong nyil shikuur-shikuur, pak mo kambil-kambil, dang pak mo laarpaat-laarpaat.

⁴¹ Jesu mang gæl aas dæpaat næ mo, kæ pupwap de vël næ mo, be wur dæyep yit fer adeng, be wur cìn dangnaan (leshap kæ Naan) mæ pølang Naan. Be wur yilang gæl aas næ shin jeplep wur mo, kæ mo swap de ngurum næ mo se, kækak, wur bæk pupwap de vël næ mmo aasæ zak.

⁴² Gurum næ mo jir, mo se æbøl.

⁴³ Har nen mwaan ndang wur næ mo kok kor gæl aas kæ pupwap de mo dee de, be næ gam kækik mo kaapaat baavël.

⁴⁴ Daa de mo se mbiise næ, mo wul ngal paat.

Jesu Mwaan nKaa Am

⁴⁵ Abet, be Jesu le kæ nen mwaan ndang wur mo del ndæen tii, mbækæ mo dæm dí nwur atølang, mbe candel nkor Betseda, kæ wur bwet duu kæ gurum næ mo de akudang.

⁴⁶ Abwoon dewur kæ bwet mo, be wu kaa adeng jwak mbe cìn dangnaan (leshap kæ Naan).

⁴⁷ Kaade tii næ kæ wul a naar am kuur næ, be pee kæ shool. Jesu wur dee dí a dær mbæshin.

⁴⁸ Wur naa mo nkaa shwaajeel, mpee tung tii næ, mbæde mee kut dedes nii baa kæ mo shibwoon. Be wur mwaan nkaa am kuur næ ke wur dæm pee mo dí, naar kæ karfe kun har dæm karfe mpeemee. Kaade wur dæm wul pee mo dí, be wur cìn kaa wur ndædel mo sæ.

⁴⁹ Be, kaadi mo naa wur mwaan nkaa am næ, be mo pan næ a mee nshon, be mo bwet or.

⁵⁰ Mbedi mo jir mo naa wur, be kærmut fes yaa mo des. Abet, be Jesu leshap kæ mo, wur sat mmo nænee, <<Wu bwet pøtuup fuu mo, a an. Taji kærmut yaa wun kas.>>

⁵¹ Be wur kaa del ndæen tii næ ashak kæ mo, dangbe kut næ dar coot. Be næ aapwoo mmo zam.

⁵² Mbedi baa mo manshii kæ pwoo nkaa mbii aapwoo de Jesu cìn nkaa gæl aas, dang wur shin ngurum mo ngal paat mo se sæ kas. Mbedi baa pøtuup fur mo mak manshii næ ræret kas.

Jesu Bar Nenciinkoom

Mo nYil nGenesaret

⁵³ Kaade mo can am næ del, be mo jì wul kwang nyil nGenesaret, be mo dæyil tii næ pækom dær.

⁵⁴ Kaade mo pwat ndæen tii næ, be abet-abet Be gurum mo man næ, a Jesu.

⁵⁵ Mo yool shwe dām dēl ndāen yil nā jir, bē mo ghār nenciinkoom mo nkaa mbiisaam fur mo, mo dām kē mo mpee dē mo kəlāng nnā Jesu dī.

⁵⁶ Peedī Jesu dēl dē jir, koo ndāen jepyil mo, koo ndāen yilkaam mo, koo a peemaar mo, bē gurum mo ghār nenciinkoom fur mo, mo le mo mpwoo lutuk, kē mo dang pā Jesu, katdang wur rābet, bē wur yit kē mo tung koo a pākom nlār wur dē bējee dak. Nen dē mo tung nlār wur nā jir, bē mo bar.

7

Kám Kā Nen Māyīi Mā Nen Yahudi Mo

¹ Nen Farisi mo, kē pak nenkām Wāar Mosis mo, dē mo tong nJerusalem, mo jī kuur pee Jesu dī.

² Bē mo naa pak jeplep Jesu moo se mbiise shi sar dē baa nā bāng kas, shii kē mənā nā, baa mo vvang sar fur mo kaadī nen Farisi mo sat nnā, mo cīn sē kas.

³ Baa nen Farisi mo kē nen Yahudi mo jir, moo see mbiise kas, see mo shee vvang sar fur mo rāret akudang. Moo tap aa mbii dē gyet māyīi fur moo loot kē cīn nā.

⁴ Katdang mo tong nlutuk jī, bē baa mon nse mee mbii kas, see mo shee vvang sut rāret akudang. Pak mbii mo dādes, dē moo cīn, dē mo kām a pā nen māyīi fur mo, kaa vvang laadaa mo, kē tuul mo, kē dāa bōng mo sē.

⁵ Nen Farisi mo, kē nenkām Wāar nMosis mo tal pā Jesu nānee, <<A me le dangbē baa jeplep fwaa moo tap kē kām kē nen māyīi funu mo kas ye? Har moo se mbiise shi sar dē baa mo bāng kas.>>

⁶ Jesu lap mmo nānee, <<Wun nen mwaan ndang Naan shi pātuup vāl-vāl mo. Gyet Aizaya wur satpwoo nkaa wun azeen nānee, <Nen desē moo shin dēdes nghan a shi mēshpwoo fur mo.

Amma pātuup fur mo
jong kē an.

⁷ Moo seyil nghan a buu.
Kām dē moo kām nā
a Wāar mā
gurum mo.

⁸ Wu yit Wāar Naan, kē wu dyl a Wāar dē gurum moo loot kē cīn nā.>>

⁹ Wur sat mmo zak nānee, <<Wun kē mee ar seen mbe cii Wāar Naan mo, mbākē wu dyl kām fuu mo dē.

¹⁰ Mosis sat nānee, <A shin dēdes mpuun fwaa kē nāen fwaa,> Kēzak nānee, <gwar dēwur satpwoo dēbish nkaa puun koo nāen wur, bē mon ntu wur ating.>

¹¹ Amma wuu kām ngurum mo nā, <Katdang gurum wu kē mee mbii dē nā ret kē wu bām puun wur dē, koo nāen wur shi shik, dangbē wu sat nā, nā a Korban, (dē shii mənā nnā, nā a mā Naan).

¹² Bē baa wu kudī wuu yit nwur cīn mee mbii mbe bām puun wur dē kē nāen wur dē kas.

¹³ A mbe kām fuu desē mo, bē wuu lepwoo Naan dēe a mbii dēbuu, kē mbii mo des dē wuu cīn mo aasē zak.>>

Mbii De Moo Le Gurum Dee a Mbii Debish (Nyaknkap)

¹⁴ Jesu waa baa pet dūu gurum nā mo, bē wur sat mmo nānee, <<Wu lekom, kē wur kəlāng mbii dē an nsat dī, kē wur manshii nā dē zak.

15 Baa mee mbii de gurum ka se mpwoo, nan nle ka gurum dee a mbii debish (nyaknkap) nyit Naan kas, amma a mbii de moo ka pwat mpwoo gurum, a manə moo ke le gurum dee a mbii debish (nyaknkap) nyit Naan.>>

16 Katdang gwar de ka kom mbe kaləngpee, be wu kaləng.

17 Kaade Jesu yool yit duu gurum na mo, be wur dam del ndəən lu. Be jeplep wur mo tal shii səmpwoo manə pa wur.

18 Jesu sat mmo nənee, <<Baa wun wu manshii na kas zak aa? Wu man na, koo a mbii dedangyi de gurum se, be baa nan mmak le gurum dee a mbii debish (nyaknkap) nyit Naan kas.

19 Mbedi mbii de gurum se, be baa nii del sham a ndəən pətuup wur kas, amma nii del sham a ndəən but nwur, be wu ndem kan na ndyes.>> Jesu satpwoo dese, a mbəka wur kam de na, baa mee mbiise mak le gurum dee a mbii debish (nyaknkap) nyit Naan kas.

20 Jesu sat zak nənee, <<A mbii de moo ka pwat ndəən pətuup gurum, a moo le gurum a mbii debish (nyaknkap) nyit Naan.

21 Mbedi a ndəən pətuup ngurum, be pan debish moo pwat a di. Mbii mo kaa tang mat mo, ka wat, ka tukaa, ka ngaa.

22 Ka tək, ka yaa ba pətuup, ka gwampee, ka ciin yaasut, ka zuur, ka wat sam, ka dyeep kaa, ka dak mwen.

23 A mbii debish desi mo jir, de moo pwat ndəən pətuup gurum, a manə moo ke le gurum dee a mbii debish (nyaknkap) nyit Naan.>>

Shinzeen Mee Mat

24 Jesu yool a peemənə zak, be wur dam ndəən yil nTaya ka Sidon. Wur dam del ndəən mee lu, de baa wur rəbet ka mee gurum manpee dewur de kas, amma jir kəsə, be gurum mo dam yap wur kat.

25 Kaade mee mat, de riin debish ndəən reep war delee, war kaləng pwoo nkaa Jesu, be abet, war ji taa ntoom wur.

26 Baa mat na war a mat Yahudi kas, war a mat Heleni. Mo laa war a nFonisha, de nan nyil nSiriya. War dang pa Jesu, mbəka wur ceen riin debish na put mbut nreep war na.

27 Jesu lap nwar nənee, <<Yi yit ka mu shin mbiise njeplu mo əbəl di aku, mbəde baa na ret ka mu mang mbiise mə jep mo, ka mu fwo nan as mo kas.>>

28 Amma waa sat na, <<Ii, na aasə Daa, amma as na moo se rep pak mbiise de nii dong nyil, nder peetong mə sese jeplu na mo.>>

29 Jesu sat nwar nənee, <<Mbə pwoo de yi sat sə, be yi dam ntul wur-wur, riin debish na ka put mbut nreep fii na.>>

30 Kaade mat na war baa ntul far, be war kat reep war nsaam nkaa mbiisaam. Riin debish na ka put ndəən reep na jee.

Jesu Bar Mee Təding

31 Jesu yool yit yil nTaya, be wur taa mer nSidon, be wur ji wul am kuur mə Galili, nkwang nyil nDikapolis.

32 Mee des mo ji ka mee təding, de baa wur mak leshap kas pee Jesu de. Mo dang pa wur, ka wur lesar wur di nkaa təding na.

33 Mbut duu gurum na mo, be Jesu yaa təding na nsar, dam ka wur mee kwang coot mbəshin. Jesu jwal nəkongsar fin mo ndəən kom gwar na, ka wur bwet lii, be wu tung liis gwar na zak.

34 Jesu naapee kaa adeng, dangbe wur nook puut, be wur sat ntəding na shi ləpwoo mu nenyil Arameek mo nənee, <<Iffata>> de shii ka manə na, <<Wang!>>

35 Be abet, be gwar na kaləngpee, ka liis nwur na fween, be wur leshap rəret.

³⁶ Jesu satpwoo ngurum nə mo shibal nə, taji mo satpwoo nkaa nə mmee gurum kas, amma a koppee de mon ndok tətək, be mo waa dəm satpwoo ngurum mo nkaa nə des.

³⁷ Nə aapwoo ngurum nə mo hakyeng, dangbe mo sat nənee, <<Wur cìn mbii mo jir a ndəre-ndəre. Wur le kə komjoor mo kələngpee, kə təding mo leshap zak.>>

8

Jesu Se Kə

nGurum Mo nGal Feer

¹ Ndəən teer mənə mo, be duu gurum nə mo waa baa kuur pə Jesu di des. Be baa mo kə mbiise kas. Jesu pərep nen jeplep wur mo, be wur sat mmo nənee,

² <<Wen naajeel duu gurum sə mo, mbəde mo kə cìn teer kun ashak kə an ndesi, dang baa mo kudī kə mbiise kas.>>

³ Katdang wen bwet mo shindəm ntul fur mo kə neen, be mon ntaa muutleet a ar, mbəde pak mo pwat a mpee dejong.>>

⁴ Jeplep Jesu mo tal pə wur nənee, <<Mun mmak kat mbiise a nneye, a naaryil dese, de duu gurum sə mon nse kə nə mak əbəl mo de ye?>>

⁵ Jesu tal pə mo nənee, <<Wun kə gəəl aas mo a kong ye?>> Mo lap nənee, <<Mun kə gəəl aas nə mo a pwovəl.>>

⁶ Jesu sat nduu gurum nə mo tong nyil. Be wur mang gəəl aas de pwovəl nə mo, wur cìn dangnaan (leshap kə Naan) mə pəlang Naan. Be wur yilang gəəl aas nə mo, wur shin jeplep wur mo, mbəkə mo shwap de ngurum nə mo, be jeplep wur nə mo shwap ngurum nə mo se.

⁷ Mo kə rep pak pupwap mo dikə lee. Jesu cìn dangnaan (leshap kə Naan) mə pəlang Naan nkaa pupwap nə mo, be wur shin jeplep wur mo, mbəkə mo shin de ngurum nə mo se zak.

⁸ Duu gurum nə mo se, har mo əbəl jir. Dangbe jeplep Jesu mo kok koor mbiise de nə dee de, be nə gam kəcik mo pwovəl.

⁹ Duu gurum de mo se mbiise nə mo wul ngal feer. Abwoon mənə, be Jesu bwet gurum nə mo shin waa.

¹⁰ Be abet, Jesu del ndəən tii ashak kə jeplep wur mo, be mo del dəm nyil nDalmanuta.

Gurum Mo Tang Naa

mBii Aapwoo Mo Pə Jesu

¹¹ Pak nen Farisi mo jì pee Jesu de, be mo doom beetshik kə Jesu, mbəkə mo kam wur de. Be mo sat nwur nənee, <<A cìn mee mbii aapwoo de nə tong adeng sham de.>>

¹² Be Jesu nook puut kə tuup. Wur sat mmo nə, <<A me le dang gurum de nyiicinsə moo rəbet naa mee mbii aapwoo de nə tong adeng sham ye? Azeen, kən sat nwun nə, baa mon nkám mee mbii aapwoo nen de nyiicinsə mo kas.>>

¹³ Jesu yool yit mo, be wur baa del ndəən tii am, mbəkə wur can am del dəm nkor desí.

Tap Kə Kám Mə

Nen Farisi Mo

¹⁴ Jeplep Jesu mo munsut mmang gəəl aas pan, dang be mo kə memee məndong bejee ndəən tii nə.

¹⁵ Jesu sat mmo shibal nənee, <<Wu tap kə kám (yist) mə nen Farisi mo kə mə Herot.>>

¹⁶ Jeplep wur nə mo doom beet ashak, nənee, <<Wur sat pwoo mənə a mbəde baa mun kə gəəl aas kas.>>

17 Jesu man mbii de moo beet nà, be wur sat mmo nànee, <<A me le dang wuu beet nnà, baa wun kà gəl aas kas yi? Tan, har yaksə be baa wu naashii nà kà wu man kas aa? Pətuup fuu nà mo dee a dəbal de mo cii manshii kà nà me?

18 Wun kà yit, mbe naapee, be baa wu naapee shi shik kas aa? Wun kà kom mbe kələngpee, be baa wun kələngpee shi shik kas aa? Wuu munshik ee?

19 Gəl aas dəpaat sə mo, de di an yilang nshin ngurum mo ngal paat mo se sə. Be di wu kok koor gəl aas de nà dee de, be di nà gam kəcik mo a kong ye?>> Mo lap nà, <<di nà gam kəcik mo kaapaat baavəl.>>

20 <<Koo dang wuu munshik gəl aas de pwovəl sə mo, de di an yilang nshin ngurum mo ngal feer mo se sə ye? Be di wur kok koor gəl aas de nà dee de, be di nà gam kəcik mo a kong yi?>> Mo lap nà, <<di nà gam kəcik mo pwovəl.>>

21 Jesu sat mmo nànee, <<To, be yaksə, baa wu manshii nà kas aa?>>

Jesu Bar Mee

nGuvum nYil mBetseda

22 Mo jì wul mBetseda. Be mee des mo jì kà mee nguvum pee Jesu de. Mo dang pə wur, kà wur tung nguvum nà di.

23 Be Jesu yaa nguvum nà nsar, be wur put kà nguvum nà abwoon laayil nà. Kaade Jesu tus lii nkaa yit kà nguvum nà, be wur lesar wur mo nkaa nguvum nà. Be wur tal pə nguvum nà nànee, <<Aa naa mee mbii ye?>>

24 Be nguvum nà wur dyeep yit, be wur lap nànee, <<li, wen naa gurum mo, dang be nghan naa mo, a kaa təng de moo mwaan sə.>>

25 Jesu baa lesar fin mo nkaa nyit gwar nà, be yit gwar nà wang, bə wur naapee, har wur naa mbii mo rəret jir.

26 Jesu bwet gwar nà shindəm ntul fir, dang wur sat ngwar nà nànee, <<Taji a baa del ndəən laayil nà kas.>>

Be De Pita Sat nKaa Jesu

27 Jesu kà jeplep wur mo yool put, be mo dəm dəl ndəən jepyil de mo nkwang nSizariya mə Filipi. Kaade mo a ar, be Jesu tal pə jeplep wur mo nànee, <<Gurum moo sat nà an a weyi?>>

28 Jeplep nwur mo lap nànee, <<Pak gurum nà moo sat nànee, <gha a Joon ngucin baptisma,> dang pak moo sat zak nànee, <gha a Ilaija.> Pak moo sat nànee, <gha a memee mbut nensatpwoo Naan mo.>>

29 Jesu tal pə mo nànee, <<Amma wun, wuu sat nà, nghan a weyi?>> Pita lap nwur nà, <<Gha a Kristi.>>

30 Jesu satpwoo mmo shibal nà, taji mo sat mee pwoo nkaa wudì a Kristi Ngubam de Naan lep kas.

Jesu Satpwoo nKaa

Muut Dewur Cin

31 Abwoon mənə, be Jesu doom kám jeplep wur nà mo nànee, <<Nə a təng Làa Gurum, wur nshwaajeel mo des shini-shini, kəzak, nennan-nan mo, kə pris denan mo, kə nenkám Wàar Mosis mo, mon chii wur, dangbe mon ntu wur. Be parpuus dekun, be wur mbaa yool a peemút.>>

32 Jesu satpwoo desə mmo agaak, be Pita pet Jesu dəm kà wur mmee kwang coot, be wur jəer wur.

33 Amma Jesu ciir naa jeplep wur nà mo, be wur sat mPita nànee, <<A baku pee an de, gha Shetan! Mbedì baa gha aa pan a mbii de mo a mə Naan kas. Amma pan fwaa nà a mə gurum mo bejee.>>

³⁴ Jesu pærep ðuu gurum nə mo ashak kə jeplep wur nə mo, be wu sat mmo nənee, <<Katðang mee gurum ræbet jì ndang an, be naa tæng wur cii shin kə wur ðakshin ðe mbe shwaajeel, nən ndee a kaa wur mang a shiyeepmúut fin, kə wur jì ðe ndang an sə.

³⁵ Koo gwar ðedangyi ðewur ræbet bam seen fir, be nən nloom wur, amma koo gwar ðedang ye, ðewur shin seen fin mbe səm fen, kə mbe pwoo ðeret nə zak, be gwar mənən nkat seen.

³⁶ Gurum nkat a læbet ðedang ye, katðang wur kat mbii ðe mə yil nə mo jir, amma katðang seen wur loom a wu, be kwoop mbii mənə mo a meyii?

³⁷ A me a mbii ðe gurum wu nshin a koppee kə seen wur yi?

³⁸ Koo gwar ðedangyi ðe naashwoop yaa wur mbe nghan, kə kám fen mo nyiicinsə, ðe nə a mə nenbutbish mo, kə nen ðe baa mo man Naan kas. Be Làa Gurum, wur ncìn naashwoop kə gwar nə zak, parpuus ðe wu njì ndəən ðedes mə puun wur ðe ashak kə nenlep Naan ðebang mo.>>

9

¹ Jesu sat mmo nənee, <<Azeen nzeen kən sat nwun nə, pak mo ðe ndəən nen ðe moo ðirang mpeesə, baa mon mmurep kas, naa tæng mo naa mulki Naan nə jì shi mbal akudang.>>

Fwoshik Jesu Nə

Cær nDaən Dædes Fær

² nBwoon teer mo peemee, be Jesu mang Pita, kə Jemis, kə Joon. Wur kàa kə mo a mee ðeng jwak ðewurang, mon mbusut. Be fwoshik Jesu nə cær ndəən ðedes wur a yit fur.

³ Nlær wur mo cær ðee a ðepiyaa pet-pet, ðangbe nə mang yit mmo. Baa mee gurum ndəən yil sə mak vvang nlær piyaa kaa mənə sə kas.

⁴ Dangbe jeplep Jesu mo naa Mosis, kə Ilaija mon nkaa leshap kə Jesu.

⁵ Be Pita sat nJesu nənee, <<Ngukám, nə ret kaadi mun ðe mpeesə sə. A yit kə mo ðyik bit mo kun, memee gha, memee Mosis, kə me ði Ilaija.>>

⁶ Baa Pita man mbii ðe nwur nsat kas, mbæde kærmuut nii fes yaa mo.

⁷ Dangbe nluu jì paa mo, kə mo kæləng mee ðoo nə put ndəən nluu nə, ðe nə sat nənee, <<Desə a Làa fen, ðe wen nwal nwur zam. Wu kæləng wur.>>

⁸ Abet, kaadi mo ciir naapee, be baa mo naa mee gurum kuði ashak kə mo kas, be a Jesu nbəshin bejee.

⁹ Kaade mo a ar sham aðeng jwak nə, be Jesu sat mmo shibal nə, taji mo sat mme gurum mbii ðe mo naa kas, naa tæng Làa Gurum wur yool a peemúut akudang.

¹⁰ Baa mo sat mbii ðe mo kə naa nə mme gurum kas, amma mo tal peshak nənee, <<A me a shii kə yool a peemúut nə yi?>>

¹¹ Mo tal pə Jesu nənee, <<A me le ðang nenkám Wàar Mosis mo sat nənee, <<Ting Ilaija wur shee jì akudang yi?>>

¹² Jesu lap mmo nənee, <<Ilaija wur nshee jì, mbəkə wur ðak mbii mo ðe reret jir. Be a me le ðangbe mo kə ten ran nə, Làa Gurum wur nshwaajeel mo des shini-shinə mon mbák wur, kə le wur a ðebuu yi?

¹³ Amma wen sat nwun nə, Ilaija wur kə ten jì, kə mo kə cìn mbii ðe mo ræbet kə wur jir, kaadi mo kə ran ndəən bəət haal Naan nkaa wur sə.>>

Jesu Bar Mee Làa

Ðewur Kə Riin Debish

¹⁴ Kaade mo sham wul pee kor jeplep wur nə mo ðe, be mo naa ðuu gurum mo ðes pee mo ðe, kə nenkám Wàar Mosis mo, mo nkaa beetshik kə nen mwaan ndang Jesu nə mo.

15 Kaade duu gurum nə mo naa Jesu, be nə aapwoo mo jir. Abet, be mo shwe dəm pee wur de, be mo tok kə wur.

16 Jesu tal pə jeplep wur nə mo nənee, <<Wuu cin a beetshik me kə mo yi?>>

17 Be mee gwar mbut duu gurum nə mo wur lap nənee, <<Ngukám, wen jì kə làa fen pee gha de, mbəde wur kə riin debish, de nə kə cii leshap nwur.

18 Tong be nii jì yool yaa wur karmat, be nii mang wur shweer nyil, dang təfil kə jì put nwur mpwoo, dang wur kə səm oos, dangbe nii le kə fwoshik wur nə fii. Wen dang pə jeplep fwaa mo, mbəkə mo ceen riin debish nə put de, amma baa mo mak kas.>>

19 Jesu sat mmo nənee, <<Wun nen de nyicinsə baa wur shinzeen kas! Wen ntong ashak kə wun mbe vit aa? Wu jì kə làa nə pee an di.>>

20 Mo jì kə làa nə pee Jesu di. Kaade riin debish nə naa Jesu, be abet nə yoon làa nə, nə mang wur shweer nyil, be làa nə wur bəring nyil, təfil jì put nwur mpwoo.

21 Jesu tal pə puun làa nə nənee, <<Mbii desə nə yaa cin dyem fwaa nə a pərangyi?>> Puun nə wur lap nənee, <<Pəgyet wur kudi a làa delee.

22 Nii naa mang wur vwet ndəən wus, kə ndəən am zak, mbəkə nə tu wur di. Amma katdang gha mak cin mee mbii, be a naajeel fen, kambok a bam mun.>>

23 Jesu sat nwur nənee, <<A me le dang waa sat nənee, <Katkang wen mak yi?> Ngwar dewur shinzeen, be mbii mo jir, mon mmak cin mbe wur.>>

24 Abet-abet, be puun làa nə wur dyeep doo fir nənee, <<Wen shinzeen. A bam an kə ciin shinzeen fen nə!>>

25 Kaade Jesu naa des gurum nə mo jar jì kus-kus, be wur gwak riin debish nə, wur sat nnə nənee, <<Gha, riin debish de waa cii leshap kə kəlongpee ngurum. Wen sat ngha, a put mbut nlàa nə. Taji a baa del ndəən làa nə zak kas.>>

26 Abwoon de riin debish nə le or, be nə yoon làa nə shibal, be nə mang làa nə vwet nyil, be nə put. Làa nə wur gan nyil kaa wur kə mumuut sə, dangbe nəən gurum nə mo sat nənee, <<Làa nə kə muut.>>

27 Amma Jesu yaa sar làa nə, wu dyeep wur, be làa nə yool dar atəng.

28 Abwoon mənə, be Jesu del ndəən lu, be jeplep wur mo tal pə wur coot nənee, <<A me le dangbe baa mun mu mak put kə riin debish nə kas yi?>>

29 Jesu lap mmo nənee, <<Baa mbii kaa desə nən mmak put kas, see a shi leshap kə Naan. >>

Jesu Baa Satpwoo

nKaa Muut Fin

30 Jesu kə jeplep wur nə mo yool yit peemənə, be mo yaa ar del nyil nGalili, be baa wur rəbet kə gurum mo man peedi wur de kas.

31 Mbedi wur nkaa kam jeplep wur mo nənee, <<Mon nshin Làa Gurum ndəən sar gurum mo, be mon ntu wur, dangbe a puus dekun be wur nyool a peemúut.>>

32 Amma baa jeplep Jesu nə mo manshii pwoo mənə kas, dang mo kəer tal nə pə wur zak.

A wii A Dədes Met Jir Yii?

33 Kaade mo jì wul nyil nKaparnahum, be Jesu del ndəən lu, be wur tal pə jeplep wur nə mo nənee, <<De wuu beetshik, a nkaa me, a ar sə yi?>>

34 Amma mo dok tətək, mbəde mo kə beetshik kə shak a ar nə, a wii a dədes met jir ndəən dun yi?

35 Jesu tong nyil, be wur pərep jeplep wur de kaapaat baavəl nə mo, be wur sat mmo nə, <<Katkang mee gurum rəbet den a denshee, be nə ret kə wu dee a de abwoon, kə a wur nden a ngudak niyee mo jir zak.>>

36 Wur pet mee làa delee, be wur le làa nə dar nnaar fur, be wur mang làa nə nsar fin, be wur sat mmo nənee,

³⁷ <<Koo gwar dedangyii, dewur lap mee làa delee kaa desə sə, ndəən səm fen, be gwar nə lap a nghan mmənə. Koo gwar dedangyi dewur lap an zak, be baa wur lap a nghan mbəsen bejee kas, amma wur lap a gwar dewur lep an shiin ji mmənə zak.>>

Ngwar De Baa

Wur Shaarlek Fun Kas,

Be Wur A Munu

³⁸ Joon sat nwur nənee, <<Ngukám de mu naa mee gwar wu nkaa ceen riin debish mo pwat ndəən gurum mo shi səm fwaa, be mə cí nwur, mbəde baa wur a memee ndəən mun kas.>>

³⁹ Amma Jesu sat mmo nənee, <<Taji wu cí nwur kas. Mbedi baa mee gurum mak cìn mee mbii aapwoo shi səm fen, dangbe wur waa ciir satpwoo debish nkaa an kas.

⁴⁰ Mbedi gwar de baa wur a shaarlek fun kas, be gwar nə a munu mmənə.

⁴¹ Azeen nzeen kə sat nwun nə, koo gwar dedangyii, dewur shin am nwun shwaa, mbəde wun a mu Kristi mo, be gwar mənən nlap kwat nə hakyeng.>>

Jwaan De Moo Le

Gurum Cìn Shikbish

⁴² <<Koo gwar dedangyi dewur le kə memee məndong ndəən jep sə mo, de mo shinzeen an, mo cìn shikbish, be nə nret met kə mo dyyiin mee fin dyyees dak detoon ntook gwar mənə, kə mo vwet wur de ndəən am kuur.

⁴³ Katdang sar fwaa nə le kə a cìn shikbish, be a can nə a vwet. Mbedi ngyal desi be a del ndəən peeseen kə sar məndong, nə ret met aku de mon nvwet gha ndəən aawus de dəm ngaa-ngaa, be gha kə sar mo vəl.

⁴⁴ A peedi nyet de moo se gurum mo, baa mon cham murap kas, kə baa wus nən cham pit de kas zak.

⁴⁵ Kə katdang be shii fwaa nə le kə a cìn shikbish, be a can nə a vwet. Mbedi ngyal a del ndəən peeseen shi shii məndong, nə ret met, aku de mon nvwet gha ndəən aawus de dəm ngaa-ngaa be gha kə shii mo vəl.

⁴⁶ A peedi nyet de moo se gurum mo, baa mon cham murap kas, kə baa wus nən cham pit de kas zak.

⁴⁷ Kə katdang be yit fwaa nə le kə a cìn shikbish, be a pun nə a vwet. Mbedi ngyal deesi be a del ndəən mulki mə Naan kə yit məndong, nə ret met aku de mon nvwet gha ndəən aawus de dəm ngaa-ngaa, be gha kə yit mo vəl.

⁴⁸ A peedi nyet de moo se gurum mo, baa mon cham murap kas, kə baa wus nən cham pit di kas zak.

⁴⁹ <<Mon ncìn dak shi wus, mbəkə mo le gurum mo pan shee ret de jir, kaadi moo le kəən nkaa mbii, mbəkə taji nə wam kas sə.

⁵⁰ Kəən nə a mbii deret, dang be katdang baa kəən nə kuđi kə shang kas, be mon ndak nə a shi me, mbəkə nə waa shang de yi? Wun jelep fen mo, wu tongryang kə shak, kaa kəən de baa nii bəkshak kə shang nə kas sə.>>

10

Kám-Kam Jesu nKaa Tudyyik

¹ Jesu yool yit peemənə, be wur dəm nkwang yil nJudiya, wur candel nkor Jodan. Duu gurum mo des mo waaji kuur pee wur di, dangbe wur kámpwoo Naan mmo, kaadi wur loot kə nə sə.

² Pak nen Farisi mo ji pee wur di, mbəkə mo kam wur di, be mo tal nənee, <<Kyet Wàar Mosis nə sat nə, gurum mak ceen mat wur mbe koo a mbii debish dedangyi de war cìn waa?>>

³ Jesu lap mmo nənee, <<Gyet Mosis ran nnə, wur ncìn a meyii?>>

⁴ Mo lap nānee, <<Mosis ran nənə, gurum mak ceen mat wur, katdang wur kə ten ran haal mə tudyik shin nwar.>>

⁵ Jesu sat mmo nānee, <<A mbəde wun a nen cíishik mo, a nə le dang gyet Mosis ran Wàar desə mo nwun.

⁶ Gyet a Naan wur le mish kə mat pugyet de nshee kə yil nə.

⁷ <Mbəmənə be gurum wur nyit puun kə nənə wur mo, mbəkə wur balkaa wur de ashak kə mat wur.

⁸ Dangbe mo weet, mon ndee a nan deməndong. Abwoon dese, be baa mo kudi a gurum mo vəl kas, amma moo dee a nan deməndong.>

⁹ Mbəmənə, be nen de Naan wur kə ten bəl mo ashak, be taji mee gurum bək mo kas.>>

¹⁰ Kaade mo del nlu, be jeplep wur mo waa baa tal shii pwoo mənə de pə wur.

¹¹ Be wur sat mmo nānee, <<Koo gwar dedangyi wur ceen mat wur, mbəkə wur lap mee mat decì dì, be gwar mənə cìn a ngaa nkaa mat wur de mmənə.

¹² Kə katdang be, mee mat war yit mish war, mbəkə war dəm dyik de mmee gwar decì, be war cìn a ngaa mmənə.>>

Jesu Le Dəret

nKaa Jep Dedyeen Mo

¹³ Pak gurum mo jì kə jep de dyeen-dyeen mo pee Jesu dì, mbəkə wu le deret de nkaa mo shi sar wur, be jeplep wur mo gwak gurum nə mo.

¹⁴ Amma kaadi Jesu naa mənə, be nə làa nwur mbut, be wur sat jeplep mu mo nānee, <<Wur yit kə jep de dyeen-dyeen mo jì pee an de, taji wur daam mo kas. Mbedi mulki Naan nə a mbe nen de mo kə mase kaa mə jep de dyeen-dyeen mo sə.

¹⁵ Azeen-nzeen sat nwun nə, koo weye de baa wur le Naan a dedes ndəən pətuup wur shi mase de nə kaa mə jep dedyeen mo sə kas, be baa wur mmak del ndəən mulki Naan kas, koo dəben.>>

¹⁶ Dangbe Jesu ghər jep nə mo nkaa baal wur, be wur le sar nkaa mo, dang wur le deret nkaa mo.

Mee nGulong

¹⁷ Kaade Jesu yool put mbe dəm, be mee gwar su jì kurum nfulum ntoom wur. Gwar nə tal pə wur nānee, <<Ngukám deret, an ncìn a dak deret dedang, mbəkə wen kat seen de dəm ngaa-ngaa de yi?>>

¹⁸ Jesu lap nwur nānee, <<A me le dang a pet an a Ngukám deret yi? Baa mee gurum de a deret kas, see a Naan mbəshin bejee dak.

¹⁹ Gha man mbii de Wàar Mosis nə mo sat jir nānee, <Taji a tukáa kas. Taji a cìn ngaa kas. Taji a cìn wat kas. Taji a cìn langtəng mə dūng nkaa gənanng fwaa kas. Kə taji a seen a gurum mo kas. A shin dedes mpuun fwaa, kə nənə fwaa.> >>

²⁰ Gwar nə wur lap nānee, <<Ngukám, nghan kən ten tap Wàar desə mo jir pegyet din kudi a làa zəlang.>>

²¹ Jesu naa gwar nə shi wal, be wur sat ngwar nə nānee, <<A mbii məndong dee de nghan bejee. A dəm, a sərəp long fwaa mo jir, kə a bək shool nə de nenjeel mo, dangbe waa nkat long ndəən dengnaan. Abwoon mənə, be a jì ndang nghan.>>

²² Kaade gwar nə wur kələng pwoo mənə, be nə wət pətuup nwur, dangbe wur waa baa shi pətuup dewuwat, mbəde wur kə long mo des zam.

²³ Jesu lyap jeplep wur mo cəərkaat, be wur sat mmo nānee, <<Nin nluk, kə nenlong mon ndel ndəən mulki Naan.>>

²⁴ Kaade jeplep wur mo kələng pwoo mənə, be nə aapwoo mmo zam. Jesu baa sat mmo zak nānee, <<Jep fen mo, nə luk, kə gurum wur del ndəən mulki Naan.

²⁵ Ngyal desə be raakumi nkəlak del ndəən fung ngilili, met aku de ngulong wur ndel ndəən mulki Naan.>>

²⁶ Kaade jeplep wur mo waa baa kələng pwoo mənə, be nə sət aapwoo mo zam. Be mo sat kə shak nənəe, <<Katdang mbii nə aasə, be a wii mmak kat bam yi?>>

²⁷ Amma Jesu lyap mo, be wur sat mmo nənəe, <<Baa gurum mak cìn mbii desə mo kas, amma Naan wur mak cìn mbii mo jir.>>

²⁸ Dangbe Pita sat nənəe, <<A naa, mun kə yit mbii mo jir, mbəkə mu dəm dī ndang gha.>>

²⁹ Jesu sat mmo nənəe, <<Azeen kən sat nwun, koo a gwar dedangyi dewur yit tul, koo dyemnən demish mo, koo dyemnən de mat mo, koo nən, koo jep mo, koo mmaar, mbe səm fen, kə mbe pwoo deret,

³⁰ be wur nkat tul mo, kə dyemnən demish mo, kə dyemnən de mat mo, kə nən mo, kə jep mo, kə mmaar mo, har mo wul kambil nyiicinsə, ashak kə shwaajeel, kə wur nkat seen de dəm ngaa-ngaa ndən seen de nən pə jì zak.

³¹ Pak gurum denshee mo des, mon nyool dee a nen de abwoon mo. Nen de abwoon mon nyool dee a nen denshee mo zak.>>

Jesu Baa Satpwoo

Dekun nKaa Muut Fin

³² Kaade mo a ar kaa nJerusalem, be Jesu taa kyeen mmo be nə aapwoo mo, kə nə lekəarmuut nen de moo dəm ndang wur nə mo. Be Jesu pərep jeplep wur de kaapaat baavəl nə mo, dəm mmee kwang mbəsut, be wur sat mmo mbii de mon nkāa cìn nwur nJerusalem.

³³ Nənəe, <<Wu naa, mun a ar kaa nJerusalem ndesi, katdang mu wul, be mon nseet Lāa Gurum ndən sar pris denan mo, kə nen kām Wàar kə Mosis mo, dang mon ncandyeel muut nwur. Mon nshin wur nsar nen de baa mo a nen Yahudi mo kas.

³⁴ Kə mon nshwar wur, mon ntwas lii nkaa wur. Mon nfwo nbwat nwur, mon ntu wur zak, dangbe parpuus dekun, be wur nyool a peemúut.>>

Jemis Kə Joon Mo Cìn Dang

³⁵ Dangbe Jemis kə Joon, jep Zebedi mo, mo jì pee Jesu dī, be mo sat nwur nənəe, <<Ngukām, muu rəbet kə koo a meye dī mu dang pə gha be a cìn mmun.>>

³⁶ Jesu tal pə mo nənəe, <<Wuu rəbet kə wen cìn a me nwun ye?>>

³⁷ Mo lap nwur nənəe, <<Katdang a rəbet, be parde ghan ntong ndən dedes fwaa, be a le kə mun mu tong ashak kə gha, memee nsarse fwaa, kə memee nsarkul fwaa zak.>>

³⁸ Jesu sat mmo nənəe, <<Baa wur man mbii de wuu dang nə kas. Wun mmak shwaajeel de nghan nshwaa nə aa? Wun mmak lap baptisma de mon ncìn nghan nə aa?

³⁹ Mo lap nənəe, <<Li mun mmak.>> Dangbe Jesu sat mmo nənəe, <<Azeen wun mmak nshwaajeel de wen nshwaa nə, kə baptisma de mon ncìn nghan nə.

⁴⁰ Amma mbe shin pee nwun tong nsarse fen, kə nsarkul fen, baa an kə bal de an ncìn mənə nwun kas. Amma nə a mbee nen de Naan wur kə ten dak nə le mbe mo.>>

⁴¹ Kaade jeplep wur de kaapaat sə mo kələng dang mənə, be mo langtuup kə Jemis kə Joon.

⁴² Jesu pərep mo jì ashak jir, be wur sat mmo nənəe, <<Wu man nə, a mishkom nen de baa mo a nenyil Yahudi mo kas, moo lesut fur mo a dedes nkaa nen fur mo, kə nennan fur mo, moo kām iiko fur mo zam, nkaa gurum nə mo.

⁴³ Amma baa nən nden nnaar fuu aasə kas. Koo gwar dedangyi dewur yool dee a dedes nnaar fuu, be nə a təng kə wur sham kə kaa wur, mbe cìn dak nwun.

⁴⁴ Kə koo gwar ye dewur rəbet dee a denshee ndən wun, be nə a təng kə wur dee a kərem fuu jir.

⁴⁵ Baa Lāa Gurum wur jì a mbəkə gurum mo cìn dak de nwur kas, amma a mbəkə wur cìn dak de ngurum mo, kə wur shin seen fir dī mbe ang gurum mo des zak.>>

Jesu Bar Bartimawus nGuvum

⁴⁶ Mo jì wul nJeriko, be kaadi Jesu a ar put ndəən Jeriko nə, ashak kə jeplep wur mo, kə duu kə gurum mo des. Be mee nguvum de moo pet səm wur a Bartimawus làa Timawus, wur kə tong a pwoo ar mbe dang-dang.

⁴⁷ Kaade nguvum nə wur kələng nə, a Jesu ngu Nazaret, be wur yaa dʒeep doo shibal nənee, <<Jesu, Làa Devit, a naajeel fen!>>

⁴⁸ Gurum mo des mo gwak wur, bə mo sat nwur dok kətək. Dang be wur waa sət dʒeep doo balbal nənee, <<Làa Devit, a naajeel fen.>>

⁴⁹ Jesu dar, be wur sat mmo nənee, <<Wu pet wur shin ji.>> Dangbe mo pet nguvum nə, mo sat nwur nənee, <<Taji kəərmut yaa gha kas. A yool, Jesu kə pet gha.>>

⁵⁰ Nguvum nə wur vwet mbiisəp wur, be wur sham yool wuret, dəm pee Jesu de.

⁵¹ Jesu tal pə wur nənee, <<Aa rəbet kə nghan cìn a me nghan ye?>> Nguvum nə wur lap nənee, <<Ngukám, a le kə yit fen mo naapee.>>

⁵² Jesu sat nwur nənee, <<To yit fwaa mo naapee dak, mbəde waa shinzeen nnə an mbar gha.>> Abet-abet, be yit wur nə mo naapee. Be wur dəm ndang Jesu, kə wur shin dedes nNaan.

11

Jesu Del nDəən Jerusalem Kaa Mishkoom Dədes Sə

¹ Kaade mo jì wul kus kə Jerusalem, be mo jì wul mBetfaji, kə Betani mə Jwakpaat. Be Jesu lep jeplep fir mo vəl.

² Wur sat mmo nənee, <<Wur dəm ndəən laayil de nə a kyeen fuu sə. Katdang wu wul, be abet, wun nkat mee làa jaaki de a didiin, de baa mee gurum kə cam lang nkaa nə kas. Be wur shang wur jì kə nə mpesi.

³ Katdang mee gurum tal pə wun nənee, <A me le dang wuu shang jaaki nə yi?> Be wur sat nə, a Daa wur kə rəbet nə. Abwoon be wu mbaa lep nə shi jì abet.> >>

⁴ Mo dəm kat làa jaaki nə a didiin mpolu kus kə pwoo ar. Kaade mo yaa shang nə,

⁵ be nen de moo dar de a pee nə, mo sat nənee, <<A me le dang wuu shang làa jaaki nə yi?>>

⁶ Be jeplep nə mo lap nciit kə mbii de Jesu sat mmo. Dangbe nenjaaki nə mo yit mmo dəm de kə nə.

⁷ Kaade jeplep nə mo jì kə làa jaaki nən Jesu, be mo le nlər fur mo nkaa jaaki nə, be Jesu lang nkaa nə.

⁸ Gurum mo des mo paa ar nə shi nlər fur mo, bə pak mo saa kom kəkar mbut mmaar mo, mo paa ar nə shi-shik zak.

⁹ Nen de mo akyeen, kə de mon mbwoon Jesu, mo dʒeep doo fur mo sat nənee, <<Hosana! Daa le dərət nkaa gwar d̄ewur jì ndəən səm Daa!

¹⁰ Naan le dərət nkaa mulki de mu puun fun Devit nə, nii jì wul. Hosana Naan ndəən mulki fin.>>

¹¹ Kaade Jesu del ndəən Jerusalem, be wur del ndəən Lu Naan dedes nə. Be wur naa mbii mo de ndəən Lu Naan nə jir. Kaade kansəən kə ten cìn, be wur put dəm nBetani ashak kə jeplep wur de kaapaat baavəl sə mo.

Jesu Le Door nKaa Tingkeen Be Nə Fii

¹² Dadaar nə, be kaadi mo kə yool yit Betani nə, be neenlāa nJesu.

¹³ Kaade wur naa mee təngkyeen kə dee jong, de nə ləhət kə kom zam, be wur dəm mbe naa təngkyeen nə, kyet nii mee làa mo wa, dangbə wur kat nii ləhət aa kompee bejee dak, mbəde baa a tar làa mə keen nə kas.

¹⁴ Jesu sat ntəngkyeen nə nənee, <<Taji mee gurum kudi kə se làa kyeen mbut wii zak kas.>> Jelep wur mo kələng pwoo dewur sat ntəngkyeen nə.

Jesu Del nDəən Lu Naan Dədes

¹⁵ Kaade mo jì wul nJerusalem. Be Jesu del ndəən Lu Naan dədes, wur yaa ceen nenwer mo, kə nenseet mbii mo ndəən Lu Naan dədes nə. Wur bərep teebul mə nen pəring shool mo, kə mbii tong mə nensərep mbul mo.

¹⁶ Baa wur yit kə mee gurum mang mee mbii jì del seet kənə afur ndəən lu Naan nə kas zak.

¹⁷ Wur kám ngurum nə mo nənee, <<Nə a rəran ndəən bəət haal Naan nənee, <Mon mpet lu fen a lu dangnaan (leshap kə Naan) mbe gurum de mo ndəən yil nə jir,> amma wun kə ciir kə ni, kə nə dee a gwoot mu nwat mo.>>

¹⁸ Kaade pris denan mo, kə nenkám Wàar Mosis mo kələng pwoo mənə, be mo tang ar de mon ntu Jesu de. Amma mo kəer wur, mbəde kám wur nə aapwoo nduu gurum nə mo jir.

¹⁹ Kaade kansəən cìn, be Jesu kə jeplep fir mo, mo pwat yit yilkaam nə.

Be Kam nKaa Fii Kə Təngkyeen

²⁰ Daɗar mbít, be kaadi mo a ar del, be mo taa naa təngkyeen nə kə fii sham put jir.

²¹ Kaade Pita panpwoo de doon Jesu sat ntəngkyeen nə, be wur sat nJesu nənee, <<Ngukám, a naa təngkyeen de doon a le door sí, nə kə fii jee.>>

²² Jesu sat mmo nənee, <<Wu shinzeen nNaan.

²³ Be azeen-nzeen kən sat nwun nə, koo a gwar dədangyi dewur sat njwak desə nənee, <A yool a sham a taa ndəən am kuur sə.> Katdang baa gwar nə sat pwoo mənə a shi pətuup vəl kas, amma gwar nə shinzeen nə, mbii dewur sat nən ncìn, be nən ncìn.

²⁴ A mpeemənə, be wen sat nwun nə, koo mbii dədangyi de wu cìn dangnaan (leshap kə Naan) mbe nə, dang wur shinzeen nə, wuu ten wur lap mbii dewur dang nə, be Naan wur nshin nwun.

²⁵ Kə koo a pərangye de wu yaa chìn dangnaan (leshap kə Naan), be wur fwo shikbish de gurum mo cìn nwun, mbəkə Naan puun fuu de adəng wur fwo shikbish fuu mo de nwun zak.

²⁶ Mbedi katdang baa wur fwo shikbish de gurum mo cìn nwun kas, be baa Naan puun fuu de adəng wur nfwo shikbish fuu mo wun kas zak.

Mo Cìn Tal nKaa mBal Mulki Kə Jesu

²⁷ Mo waaji nJerusalem, be kaadi Jesu nkaa mwaan ndəən Lu Naan dədes, be pris denan mo, kə nenkám Wàar Mosis mo, kə nennan-nan mo, mo jì pee wur di.

²⁸ Be mo tal pə wur nənee, <<Waa aa cìn mbii desə mo a shi iiko dədangyii? A wii shin iiko desə nwaa yi?>>

²⁹ Jesu lap mmo nənee, <<Wen kən rəbet tal mee mbii pə wun de zak. Katdang wu lap nghan, be an nsat nwun iiko de nghan kən cìn mbii desə mo shi shik zak.

³⁰ Kyet gyet a Naan lep Joon mbəkə wu jì cìn baptisma de ngurum mo aa? Aa koo gyet a gurum mo lep wu yi? Wu lap nghan.>>

³¹ Mo beet bwet nshak nənee, <<Katdang mu sat nə, Gyet a Naan lep wur shin ji, be wur nsat nənee, <A me le dang baa gyet wu shinzeen nwur kas ye?>

³² Dangbe katdang mu sat nə, gyet a gurum lep Joon jì, be gurum nə mon nlangtuup.>> Moo kəer gurum mo, mbəde gurum nə mo jir moo le Joon a ngusatpwoo Naan.

³³ Dangbe mo lap nJesu nānee, <<Baa mu man kas.>> Jesu sat mmo nānee, <<Katdang nā aasə, be baa wen nsat nwun gwar de shin iiko nghan, mbe cìn mbii aapwoo nā mo kas zak.>>

12

Səmpwoo nKaa Mee Nennaa Bong Mo

¹ Jesu doom sat pwoo ngurum mo shi səmpwoo mo nānee, <<Gyet mee ngulu wur kop anab mo mbong wur, be wur neer nā shi kok, wur bwan mee tuun mbe dwat làa təng anab nā, kəzak, wur dyik mee dengpee mbe naa anab nā. Dangbe wur yit mar nā nsar mee kə nennaa mar mo, mbəkə mo naa bong nā de nwur. Abwoon mənə, be wur yool dām mmee yil.

² Kaade tar nung làa anab nā wul, be wur lep mee kərem nwur dām pee nennaa maar anab nā mo de, mbəkə kərem lap pak làa anab nā dām kə nā de nwur.

³ Dangbe nennaa maar anab nā mo yaa kərem ni, mo nəram wur, be mo ceen wur baa shi sar de nfii.

⁴ Ngulu nā wur waa baa lep mee kərem shiin dām pee mo de zak. Be mo nas wur nkāa, kə mo shínjeel nkərem mənə zak.

⁵ Abwoon mənə, be ngulu nā wu waa baa lep mee kərem dām pee nennaa mar nā mo zak, be mo yaa kərem mənə tu, kə moo naa ncìn mpak kərem nā mo aasə zak, har mo nəram pak mo, kə mo twe pak mo.

⁶ Ngulu nā wur dee de kə memee məndong, de mənə a làa wur dewur nwal nlàa nā zam. Be wur lep làa nā dām pee nennaa bong nā mo de, abwoon kə kərem nā mo jir. Ngulu nā wur pan nānee, <Nentap maar nā mon naa dedes kə làa fin.>

⁷ Dangbe nennaa maar nā mo sat nshak nānee, <wu naa a làa de mənən nyool ghər kop puun nā ndesi, wu jì mmun, kə mə tu wur, mbəkə kop nā dee de a munu.>

⁸ Dangbe mo yaa làa nā tu, be mo vwet kúm nā shin ciir mbwoon kok maar nā.

⁹ Wur pan nā, ngumaar nā wur ncìn a me kə nennaa maar desə nā mo ye? Wun nji twe nennaa mar desə nā mo, mbəkə wur le mee nennaa mar deci mo dī.

¹⁰ Baa wuu cam tang pwoo de mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan sə kas me? De nā sat nānee, <<nGhək de nen dyiklu mo cii nā, <<Be a nā dee a dedes ndəən kwang lu nā.

¹¹ Desə nā a dak de Daa wur kə ten cìn; <<Nā a mbii aapwoo pee mun dī!>>

¹² Nennan mə nen Yahudi mo yappee mbe yaa Jesu, mbəde mo man nā, wur sat səmpwoo desə nā a nkaa mo, dangbə baa mo mak yaa wur kas, mbəde mo kəər duu gurum nā mo. Mbəmənə, be mo yool yit wur de, be mo dām ntul.

Gurum Mo Cìn Tal nKaa Kwatwap nSiza

¹³ Dangbe nen Farisi mo kə nen nHerot mo lep pak nen fur mo shindām pee Jesu de, mbəkə mo kat mee mbii de mon nyaa wur dī ndəən pwoo dewur sat mo.

¹⁴ Kaade mo jì, be mo sat nJesu nānee, <<Ngukám, mu man nā, gha a nguzeen, baa waa kə kak mee gurum kas, dang baa waa kə shangyit mmee gurum kas zak, dangbə gha aa kám ar Naan ngurum mo azeen-nzeen. Kyet nən ndere kə mu kwatwap Siza, mishkoom dedes mu nen Rom mo aa, koo mu nook kwat nā yi?>>

¹⁵ Dangbe mbəde Jesu man pan debish mə pətuup fur mo, be wur lap mmo nānee, <<A me le dangbe wuu kam nghan yi? Wu jì kə mee shool zinariya nā nghan naa.>>

¹⁶ Be mo jì kə memee nwur. Be Jesu tal pə mo nānee, <<A mə riin mukáa, kə səm mu we, a rəran nkaa shool nā yi?>> Mo lap nānee, <<A mə Siza mishkoom nRom.>>

¹⁷ Jesu sat mmo nānee, <<Wu shin nSiza mbii de mo a mə Siza, kə wu shin Naan mbii de mo a mə Naan zak.>> Nā aapwoo mmo zam mbe mbii dewur sat nā.

Talpwoo nKaa Yool A Peemúut

¹⁸ Pak nen Saddusi mo, nen de moo sat nə, baa mee yool a peemúut de kas, mo ji pee Jesu de, be mo tal pə wur nənee,

¹⁹ <<Ngukám, Mosis kə ran mmun nə, katdang mee gurum muut seet yit mat wur di, de baa war làa-làa nwur kas, be nnə mee dyemnəən wur lap matkaa nə, mbəkə wur làa-làa mo de ndyemnəən fin de wu kə ten muut nə.

²⁰ Gyet mee dyemnəənshak mo de pwovəl. Gwar denshee nə wur lapmat, be wur muut ndin nlàa mee làa.

²¹ Be dyemnəən fin devəl nə wur lap matkaa nə, be baa wur làa mee làa kas, dang wur ji muut. Gwar dekun nə wur waa lap matkaa nə war zak.

²² Dang mo pwovəl, mo lapmat nə war, bə mo ji murəp jir, be baa memee yit mee làa dee de kas. Kyes nə, be mat nə war yool muut abwoon kə mo nə jir zak.

²³ To, katdang parpuus yool a peemúut, be war kə ndee a mat we ndəən mo pwovəl sə ye? Mbedi mo jir, mo kə lap war mmat.>>

²⁴ Jesu sat mmo nənee, <<Wun wuu del dikə, mbəde baa wu man mbii de mo kə ten ran ndəən bəet haal Naan kas, kə baa wu man dedes Naan kas zak.

²⁵ Mbedi parpuus de nen nə mon nyool a peemúut, be mon ndee a kaa nenlep Naan de adeng mo sə. Baa mee lapmat, koo dəmfyik de kas.

²⁶ Pwoo nkaa yool a peemúut mə nen de mo kə ten murəp mo, be baa wuu kam tang pwoo de mo kə ten ran nə ndəən bəet haal Mosis kas aa? Mbii de Naan sat nwur ndəən làa ləet de nə lapwus sí nə, <Wen a Naan kə Abraham, kə Naan Aizik, kə Naan kə Jekop.>

²⁷ Baa wur a Naan mu nenmuut mo kas, amma a mə nen de mmeen mo. (Desə nə kám nə koo de mo kə ten murəp be mo de kə seen pee Naan.) Wun wu del dikə bish-bish hakyeng!>>

Wàar Dədes Met Jir

²⁸ Mee gwar mbut nenkám Wàar Mosis mo, wur ji kələng mo nkaa beetshik nə, be wur kələng Jesu tap lappwoo nə nen Saddusi mo rəret. Be wur tal pə Jesu nənee, <<A Wàar dedang a dedes met jir ndəən Wàar nə mo yi?>>

²⁹ Jesu lap nwur nənee, <<A Wàar dedes met nə ndesi, <Wun nen Isreil mo, wur kələng. Daa Naan fun, a wur a Daa məndong bejee.

³⁰ A wal nDaa Naan fwaa shi pətuup fwaa jir, shi seen fwaa jir, kə shi pan fwaa jir, kə shibal fwaa jir.>

³¹ De vəl nə a kaa mənə sə zak nənee, <A wal ngəenang fwaa kaa sak fwaa sə.> Baa mee Wàar de waa des met de vəl sə mo kas.>>

³² Ngukám Wàar Mosis nə wur sat nJesu nənee, <<Azeen Ngukám, a sat a rəret. Daa Naan wur a məndong bejee dak, baa memee de kas, see a wur mbəshin.

³³ Kə nə a təng kə gurum nwal nwur shi pətuup fin jir, kə shi pan fin jir, kə shibal fin jir, kə gurum nwal ngəənəən fin kaa shin fin sə zak. Wàar de vəl sə mo ret met nlong de gurum moo shin mbe wus mbiizuum, kə koor mbiizuum de gurum moo shin mon nNaan jir.>>

³⁴ Kaade Jesu kələng gwar nə tap lappwoo nə rəret, be wur sat ngwar nə nənee, <<Baa waa jong kə mulki Naan kas.>> Abwoon desə be baa mee gurum mak katbal mputuup mbe tal mee pwoo de pə Jesu zak kas.

Kristi Wur A Làa Kə Weyii?

³⁵ Kaade Jesu nkaa kam-kam ngurum mo ndəən Lu Naan dədes, be wur tal pə mo nənee, <<A me le dangbe nenkám Wàar Mosis moo sat nə, <Kristi wur a làa Devit ye?>

³⁶ Mbedi Riin Naan nə le kə Devit shikáa fin wu sat nənee, <Daa wu sat nDaa fen nə, A tong nsarse fen.

Har pardfi wen le shaarlek fwaa mo
tong nder shii fwaa.>

³⁷ Devit pet Kristi a Daa fin, be cirang dang Kristi wu waa ciir dee a Laa Devit zak ye?>> Duu gurum nə mo kələng wur shi retnyit.

Tap Kə Kam Nə

Kam Waar Mosis

³⁸ nDəən kám Jesu, be wur sat ngurum nə mo nənee, <<Wu tap kə kam nenkám Wàar Mosis mo. Mo a nen de moo jwal nler dshwal-shwal mo, kə moo mwaan mbəkə gurum mo naa mo di. Moo rəbet kə gurum mo tok kə mo ndəən lutuk.

³⁹ Kə moo rəbet peetong mə nennan-nan mo ndəən lu Naan mo, kə moo rəbet peetong deret met jir mo a pee serəbet mo.

⁴⁰ A moo yak matkaa mo kə lee fur mo, kə moo dangnaan (leshap kə Naan) dshwal-shwal mo shi nyang zak, mbəkə gurum mo kwoop mo di. Mbee mbii debish de moo cìn desə mo, be Naan wur ncin kwat dshwal mo des hakyeng.>>

Mee Matkaa Bwet mBiizuum

⁴¹ Kaade Jesu tong a kyeen, kus kə pee bwet shool mbiizuum mə Lu Naan dedes nə, be wur naa kaadi gurum moo bwet shool mbiizuum fur mo de ndəən nə. Pak nenlong mo des mo bwet shool des ndəən nə.

⁴² Be mee matkaa de war a matjeel waa jì bwet rep anini mo vəl de ndəən nə zak.

⁴³ Jesu pərep jeplep wur nə mo jì ashak, be wur sat mmo nənee, <<Azeen kən sat nwun, mbii de matkaa dejeel desə waa bwet ndəən kwati mə bwet mbiizuum nə, nə met mə koor gurum nə mo jir.

⁴⁴ Mbedi nen desə mo jir, mo bwet mbiizuum nə a mbut ndes mə long de mo kəni, dangbə war ndəən jeel war, be war səhət bwet a kyes kə mbii de war kə nə.>>

13

Jesu Satpwoo nKaa

Jeel Denshee jì Mo

¹ Kaade Jesu a ar put ndəən Lu Naan dedes nə, be memee mbut jeplep nwur mo sat nənee, <<Koi, Ngukám, a naa lu deret de mo tap dyik mo shi nghək denan-nan sə mo.>>

² Jesu lap nənee, <<Aa naa a lu de mo dyik mo nan-nan shi nghək sə mo aa? Baa mon nyit mee nghək tong nkaa nghək mpee desə kas, amma mon nshirip mo jir.>>

³ Kaade Jesu tong nkaa Jwakpaat de nii naa shak kə Lu Naan dedes, be Pita, kə Jemis, kə Joon, kə Andru, mo jì tal pə wur a səsok, mo sat nwur nənee,

⁴ <<A sat mmun, mbii desə mon yool cìn a pərangyi? Kə mun nnaa a mbii aapwoo dedang, katdang mbii desə mo doom gam yi?>>

⁵ Jesu doom sat mmo nənee, <<Wu tap, taji mee gurum ngwam wun kas.

⁶ Mbedi gurum mo des mon nji ndəən səm fen, kə mo sat nə, wudun a wen, dangbe mon ngwam gurum mo des.

⁷ Katdang be wu kələng pwoo nkaa lek mo, kə pwoo kyetwa nkaa lek mo, be taji kərmuut yaa wun kas, mbəde nə atəng mbii desə mon nyool cìn akudang, be parkyes yil nii kudfi kə jì.

⁸ Pak yil mon nyool lek nkaa pak yil mo, kə mee mulki mon nyool lek nkaa mee mulki decì mo. Yil nən ntungpee des-des shipee-shipee, neen nən ntaa, ndəən yil nə mo. Dangbe mbii desə mo jir a shee kə jeel, kaadi aak kə shee se mat sə.

⁹ <<Dangbe wu tap kə káa fuu, mbəde gurum mon nyool sərep wun nsar kə nentokdyeel mo, kə mon nnəram wun ndəən lu Naan mo. Mon ndəm kə wun ntoom gofna, kə mishkoom mo, mbe səm fen. Desə nən nle kə wun katpee satpwoo deret nə de ntoom mo.

¹⁰ Dangbe akudang kyes kə yil nii jì, be təng see mo shee satpwoo Naan dərət sə ngurum mo jir ndəən yil nə akudang.

¹¹ Katdang be mo yak wun, kə mo dəm kə wun nluɖyeel be taji wu an suk mbe mbii de wun nsat kas. Mbedi a Riin Naan wur nkám wun mbii de wun nsat mo. Mbedi baa a wun nkaa satpwoo nə kas, amma a Riin Naan wur nkaa satpwoo nə.

¹² Dyemnəənshak mon nsərep shak har mpee muut, bə puun wur nseet làa fin zak. Jep mon nyool lek kə puun fur mo, kə nəən wu mo, be mon nle kə mo twe mo.

¹³ Gurum mon nci wun jir, mbe səm fen. Dangbe gwar de wu gung har peekyes nə, be a wur nkat bam.>>

Jeel denaat

¹⁴ <<Dangbe katdang wu naa mbii dēbish, de nii watpee dee buu, nii dər a peedi baa nə ret kə nə dər de kas. (Ngwar dewur tang pwoo desə ni, be nə ret kə wu manshii nə). Be nenyil de mo ndəən Judiya, mo swe dəm mbut jwak mo.

¹⁵ Ngwar dewur nkaa deng lu, be taji wu sham del ndəən lu nə, mbe mang lée fin mo kas.

¹⁶ Kə gwar dewur a peemaar a yil, be taji wu waa baa ntul mbə mang mbiisəp fin kas.

¹⁷ Amma jeel nən nsəət naat nkaa mat aak mo, kə mat de mon nkaa shin wur njep mo ndəən teer mənə mo.

¹⁸ Wu cìn dāngnaan (leshap kə Naan) nNaan, mbəkə taji mbii desə mo cìn a ntarkut kas.

¹⁹ Mbedi jeel dedes nən nji taa nkaa gurum mo ndəən teer mənə mo, de baa mo kə cam naa nə kas, pəgyet Naan shee leyil nə de, har cicinsi, kə baa gurum mon mbaa naajeel mənə de zak kas har ngaa-ngaa.

²⁰ Katdang de baa Daa Naan wur baa kə pak teer nə mo kas, be baa de mee gurum mmak kat bar kas, amma a mbe səm kə nen dēbəbələp nə mo, be Naan wur baa kə pak teer nə mo.

²¹ <<Katdang mee gurum sat nwun nənee, <Wu naa, Kristi wu mpesi.> Koo dāng nnə, <wu naa, wur akyeen sí!> Be taji wu shinzeen mpwoo mənə kas.

²² Mbedi nen de mon ncìn dūng, nnə wuɖun a Kristi, kə nen de mo lesut a kaa nensatpwoo Naan mo sə, dāngbə mo a nendūng mo, mon nji put des. Mon ncìn mbii aarpwoo mo des, kə mbii lukshik mo zak. Mbeekə katdang nə mak cìn, be mo ngwam nen de Naan wu kə ten bələp mo.

²³ Amma wu tap kə kaa fuu mo. Wen kən satpwoo desə mo nwun nshee akudang pee nii wul.>>

Baaji Kə Laa Gurum

²⁴ <<Abwoon kə jeel mənə mo, be puus nən ncəər dee a peenkoo, kə baa tar nən mbaangpee kas, ndəən teer mənə mo.

²⁵ Kə zar de adeng mon mbeer sham nyil, kə iiko de mo adeng mon ntungpee zak.

²⁶ Dangbe gurum mon naa Làa Gurum, wur sham put ndəən nluu de adeng, shi iiko kə Dehai, kə bal dēdes.

²⁷ Be wur nlep nenlep Naan mo, mbəkə mo dəm kok nen dewur kə ten bələp mo kuur ashak, ndəən kwang de feer mə yil nə. Yaa mpeedar kə yil nə jir, be dəm wul mpeedar kə deng nə.>>

mBiiKám nKaa Təngkyeen

²⁸ <<Wu yit kə təngkyeen nə dee a mbiikám pee wun dí. Katdang song təngkyeen nə mo doom put kə kompee depoo, be wu man nə, tarlok nə kus mmənə.

²⁹ Aasə zak, katdang wu naa mbii desə mo cìn jir, be wu man nə, wen kən jì wul kus-kus mmənə.

³⁰ Azeen nzeen kən sat nwun nə, Baa gurum de yaksə mon mmurep jir kas, nə atəng mbii desə mo gam jir akudang.

³¹ Deng kə yil mon ndel dəm weet, dangbə baa pwoo fen mmak cam del dəm kas.>>

Baa Mee Gurum Man Puus Baa Ji Kə Jesu Kas

³² <<Baa mee gurum mak man puus mənə, kə pee nə kas, koo a nenlep Naan de adeng mo, kə koo a Laa nə shikáa fin, be baa wur man kas, amma see a puun bejee dak.

³³ Wu tap kə káa fuu mo, kə wu tong shi gongpee, mbəde baa wu man pardí pee nən nwul de kas.

³⁴ Katdang pee nə wul, be nən ndee a kaa mee gurum de wu yool mbe dəm mwaan jong-jong sə. Akudang wur yool yit tul nə, be wu le nə nsar kə kərem fin mo, wu shwap dak nkərem fin nə mo jir, shiməndong-shiməndong. Wur sat ngutap kə shiyeepkəpang mə tul nə nənee, <A tong shi gongpee rəret.>

³⁵ Mbəmənə, wu tong shi gongpee, mbəde baa wu man parpuus de ngulu nə wu mbaaji wul de kas. Meebe wu mbaaji nkansəən, koo a nnaar mpar, koo a nciit kə pəbit, koo a mbít.

³⁶ Mbəkə taji wur mbaaji nwun ndi mman, dangbe wur kat wu dee nsaam kas.

³⁷ Mbii de wen sat nwun, be an kən sat a ngurum mo jir mmənə nə, wu tong shi gongpee.>>

14

Nennan-nan Mo Bwolpwoo Be Tu Jesu

¹ Dee teer mo de vəl, kə mo cìn retnyit mə Candel dí, kə mu retnyit mə gəəl aas de baa nə kə yist kas. Be pris denan mo, kə nenkám Wàar Mosis mo, mo tang ar de mon nyaa Jesu de shi seen, mbəkə mo tu wur dí.

² Dangbe mo waa sat nənee, <<Baa mun nyaa wur a ndəən teer mə retnyit sə kas, mbəkə taji gurum nə mo yool lek nkaa mun.>>

Mee Mat Pwes Káa nJesu Shi mWoor

³ Kaade Jesu nyil mBetani, ndəən lu kə Siman nguloom, be wur nkaa se mbiise. Be mee mat war jì kə tuut mwoor de nə kə toos shangshang de moo pet nə a nard, de nə kərim zam. Be war tep took kə tuut nə, mbəkə war doo mwoor nən nJesu nkáa.

⁴ Amma nə láa mpak gurum de mo de mbut, har mo satpwoo kə shak nənee, <<A me le dangbe moo təkook kə mwoor desə aasə yi?

⁵ De nə ret kə mo seet kə mwoor desə nə nkaa shool zinariya de nə met kambil kun, mbəkə mo shin shool nə de nenjeel mo.>> Pak gurum nə mo gwak mat nə war, shi tuup.

⁶ Amma Jesu sat mmo nənee, <<Wu yit war dí. A me le dang wuu daampee nwar yi? War cìn a dak deret nghan hakyeng.

⁷ Wun dí ashak kə nenjeel mo shidaar-shidaar, mpeemənə be koo a par defangyi de wuu rəbet, be wun mmak cìn deret mmo. Amma baa wun nkat nghan ashak kə wun shidaar-shidaar kas.

⁸ War kə cìn mbii de waa mak cìn nə. Mwoor de waa kə doo nkaa fwoshik fen sə, war cìn mənə a mbe dak san fen mbe wun.

⁹ Azeen kən sat nwun nə, koo a pee dedangyi ndəən yil desə jir, de mon nsatpwoo deret desə ni, be mbii de mat desə war cìn nghan, be mon nkəə sat nə mbe pan war.>>

Judas Iskariyot Lap II mBe Seet Kə Jesu

¹⁰ Judas Iskariyot, dewur a memee ndəən jeplep Jesu de kaapaat baavəl sə mo, Wur dəm pee pris denan-nan mo dī, mbəkə wur seet kə Jesu de ndəən sar mo.

¹¹ Kaade mo kələng pwoo mənə, be nə ret mon nyit zam, har mo tuweerpwoo nə, mon nshin shool nwur. Yaa mparməni, be Judas Iskariyot naa nyap ar dewur nseet kə Jesu dī mo.

Jesu Se mBiise Retnyit Mə Candel

¹² Parpuus denshee de mə gəəl aas de baa nə kə yist kas, de nə a puus de moo fet təm mo, mbə mbiise mə retnyit mə Candel nə. Be jeplep kə Jesu mo tal pə wur nənee, <<Aa rəbet kə mu dəm mu đak peese mbiise mə Candel nə nghan a nneyi?>>

¹³ Jesu lep memee mo vəl ndəən jeplep fin mo, wu sat mmo nənee, <<Wu del ndəən yilkaam ni, be wun nkat kə mee gurum dewur kə tuul am nkāa, be wu dəm ndang wur,

¹⁴ har ndəən lu dewur ndəm del de. Be wu tal pə ngulu nə nənee, <Ngukám wur sat nnə, luməzep de wen nse mbiise Tong Ashak mu Candel ashak kə jeplep fen mo, nə a nneyi?>

¹⁵ Ngulu nə wur nkám mee ludeng dedes nwun, de mo kə đakle. Be wu đak mbiise nə mmun, nlu mənī.>>

¹⁶ Jeplep de vəl nə mo yool dəm del ndəən yilkaamnə, be mo kat nə a kaadi Jesu wu sat mmo sə, be mo đak mbiise Tong Ashak mə Candel nə nlu ni.

¹⁷ Kaade kansəən cìn, be Jesu jì ashak kə jeplep de kaapaat baavəl nə mo.

¹⁸ Mon nkaa se mbiise nə, be Jesu sat mmo nənee, <<Azeen-nzeen, kən sat nwun, memee ndəən wun wu nseet kə an. A gwar de mun nkaa sese ashak kə wur yaksə.>>

¹⁹ Pwoo de Jesu sat, nə wāt pətuup mmo zam, be mo doom tal pə wur shiməndong-shiməndong nənee, <<Daa a an aa?>>

²⁰ Wur sat mmo nənee, <<A memee ndəən wun de kaapaat baavəl sə mo. A gwar dewur sham kə gəəl aas nsar mbə lep mpuk ndaa kə an.

²¹ Mbedi Lāa Gurum, wur mmuut a kaadi mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan nkaa wur sə. Amma jeel nən ntaa nkaa gwar dewur seet kə Lāa Gurum. Ngyal desi be, Di mon nnook lāa gwar mənī, be dī nə ret met nwur.>>

Shee Se Tong Ashak Mə Daa

²² Kaade mo nkaa sese nə, be Jesu mang gəəl aas, be wur cìn dangnaan (leshap kə Naan) mə pəlang Naan nkaa nə, be wur yilang nə, be wur shin njeplep fin mo. Wur sat mmo nənee, <<Wu lap, desə nə a fwoshik fen.>>

²³ Wur mang mee laadaa zak, be wu cìn dangnaan (leshap kə Naan) mə pəlang Naan nkaa nə, be wur shin mmo. Be mo jir mo shwaa ndəən nə.

²⁴ Be wur sat mmo nənee, <<Desə nə a toom fen de nə dee a gam mə tuweerpwoo depoo shi toom mə Naan, de nə yaa đak mbe toom fen de mon mbeer nə mbe gurum mo des.

²⁵ Azeen-nzeen, kən sat nwun nə, baa an mbaa shwaa am anab dī kas, see pardī an nshwaa am anab depoo nə ndəən mulki Naan.>>

²⁶ Kaade mo cìn kook, be mo pwat dəm a Jwakpaat.

Pita Wu nYool Cípwoo nNə, Baa Di Man Jesu Kas

²⁷ Jesu sat mmo nānee, <<Wun jir wun nshwe wu yit nghan di, mbæde mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan nānee, <Wen ntu

ngukiyeer təm nə mo,
be təm nə mon
ntiit shini-shini.>

²⁸ Amma abwoon de Naan wur baa yool kə an a peemúut, be an ndəm nwun akyeen nyil nGalili.>>

²⁹ Pita sat nJesu nānee, <<Koo de mo jir, mo shwe yit gha de, be baa wen cam yit waa kas.>>

³⁰ Jesu sat mPita nānee, <<Azeen-nzeen kən sat gha nə, mpar cicinsi, akudang deel taadoo yit vəl, be waa nciipwoo yit kun nə, baa waa man an kas.>>

³¹ Amma Pita lappwoo nJesu shibal hakyeng nānee, <<Koo dangde nə atəng kə wen muut ashak kə gha, be baa wen cam ciipwoo kas.>> Be koor jeplep Jesu nə mo sat aasə *zak.

Jesu Cìn Dangnaan

nDəən Maar nGetsamani

³² Mo jì wul mee peedi moo pet nə a Getsamani, be Jesu sat njeplep fin mo nānee, <<Wu tong mpeesə, aku nghan cìn dangnaan (leshap kə Naan) di.>>

³³ Be Jesu dəm ashak kə Pita, kə Jemis, kə Joon. Pətuup fin nə wat, nə daampee nwur zam hakyeng.

³⁴ Wur sat mmo nānee, <<Pətuup fen nə wat zam, har kaa nən ntətu nghan sə. Wu tong mpeesə, kə wur gongpee de.>>

³⁵ Wur gyes dəm de akyeen lee, be wur dəm kurum nyil, wur cìn dangnaan (leshap kə Naan) nānee, <<Puun fen, katdang de nə mak cìn, be taji wen shwaajeel desə nə kas.>>

³⁶ Kə wur sat nānee, <<Daa, puun fen, waa mak cìn mbii mo jir, be a baa kə kap mə jeel desə aku pee nghan de. Baa a kaadi wen kən rəbet sə kas, amma see a kaadi waa aa rəbet sə.>>

³⁷ Wur waa dəm pee jeplep fin dekun nə mo de, be wur kat mo nkaa saam. Be wur sat mPita nānee, <<Simon waa a nkaa saam wo? Tan, baa a mak gongpee mbe awa məndong kas aa?

³⁸ Wu tong shi gongpee, kə wu cìn dangnaan (leshap kə Naan), mbəkə taji wu del mbut jwaan kas. Riin nə rəbet dak, amma nan nə cii, mbæde baa nə bal kas.>>

³⁹ Jesu waa dəm de, a pee dangnaan (leshap kə Naan) nə, be wur waa baa cìn dangnaan (leshap kə Naan) a kaadi wur cìn nshee sə zak.

⁴⁰ Wur waa baaji kat jeplep dekun nə mo de nsaam zak, mbæde yit fur mo toon kə nsaam. Baa mo man mbii de mon nlap nwur kas.

⁴¹ Kaade wur waa waaji pee jeplep nə mo de yit dekun, be wur sat mmo nə, <<Har yaksə, be wun de nkaa saam kə nookdi aa? Nə mak kəsə, pee nə kə wul. Mo kə seet kə Lāa Gurum nsar nenshikbish mo.

⁴² Wu yool mmun seet. Wu naa gwar dewur seet kə an wur kə jì wul.>>

Mo Yaa Jesu

⁴³ Kaade Jesu kudi nkaa leshap məni, be Judas Iskariyot, dewur a memee ndəən jeplep Jesu de kaapaat baavəl sə mo, wur jì wul ashak kə duu gurum mo des ndang wur. Gurum nə mo kə kwai mo, kə kam mo. A pris denan-nan mo, kə nenkám Wàar Mosis mo, kə nennan-nan mo, a mo lep gurum nə mo.

⁴⁴ Gwar dewur seet kə Jesu nə, wur kə ten cìn mee be naa man (alaama) mmo nānee, <<Ngwar de wen tok kə wur, dang wen tung wur shi məshpwoo, be a gwar nə mmənə. Be wu yaa wur rəret, wu dəm kə wur.>>

⁴⁵ Kaade Judas jì, be wur dām pee Jesu de abet, kə wur sat nənee, <<Ngukám.>> Be wur tok kə Jesu, dangbe wur tung Jesu shi məshpwoo zak.

⁴⁶ Dangbe mo jì yaa Jesu.

⁴⁷ Amma memee ndəən nen de moo dar de mpee nə, wur shang kwai fin, be wur can kom kə kərem mə pris dedes met jir nə vwet nyil.

⁴⁸ Jesu sat nduu kə gurum nə mo nə, <<Wun, wu pwat wur jì kə kwai mo, kə duul mo, mbəkə wu yaa wen de, kaa wen a mee kus wat sə aa?

⁴⁹ Shidaar-shidaar be an de ashak kə wun, kə an kən kám nwun ndəən Lu Naan dedes, be baa wu yaa an kas. Amma mbii desə mo cìn aasə jir, a mbəkə pwoo de mo kə ten ran mo ndəən bəət haal Naan mo gam de.>>

⁵⁰ Jelep wur mo jir, mo yool shwe yit wur de.

⁵¹ Mee dyem zəlang wur di, dewur sup a mee fuwaat nkaa shin bejee, wur dām ndang Jesu, kaadi mo yaa wur,

⁵² be wur su dām ngum, wur yit fuwaat nə mmo.

Jesu nToom Nenbeetpwoo Mo

⁵³ Mo dām kə Jesu ntul kə pris dedes met jir nə, a peedi pris denan-nan mo, kə nennan-nan mo, kə nenkám Wàar Mosis moo kuur de ashak.

⁵⁴ Pita tap dām ndang Jesu abwoon jong-jong, har ntul kə pris dedes met jir nə, be wur del tong ashak kə nentappee mo, kə wur kə kələng wong wus de.

⁵⁵ Pris denan-nan nə mo, kə kuur nennan-nan nə mo jir, mo tang mbii de mon cìn langtəng mə dūng mo nkaa wur, mbəkə mo katpee tu Jesu de, amma baa mo kat kas.

⁵⁶ Koo di gurum mo des mo jì kə langtəng mə dūng mo nkaa Jesu, be baa mbii de mo sat nkaa Jesu nə mo yakshak kas.

⁵⁷ Pak gurum mo yool dar atəng, kə mo sat mbii de mə dūng nkaa Jesu nənee,

⁵⁸ <<Mu kələng wur sat nənee, <wudin nshirip Lu Naan dedes sə, de gurum mo dyik nə shi sar, dangbe wudin mbaa dyik memee de ndəən teer mo kun zak, de baa a shi sar kas.>>

⁵⁹ Jir kəsə, be baa mbii de mo sat nə mo yakshak kas.

⁶⁰ Dangbe pris dedes met jir nə wur yool dar atəng nnaar fur. Be wur tal pə Jesu nənee, <<Baa waa kə mee mbii de waa nlap nkaa pwoo desə mo kas aa? A sat a me nkaa mbii de des desə mo sat nkaa gha yi?>>

⁶¹ Amma Jesu dok kətək, baa wur lap mee pwoo kas. Be pris dedes met jir nə wur waa baa tal de pə Jesu zak nənee, <<A gha a Kristi Làa Naan Dehai aa?>>

⁶² Jesu lap nənee, <<A nghan a wu, wun nnaa Làa Gurum, wur tong nsarse Naan debal met jir, bə wun nnaa wur jì ndəən nluu de adeng mo zak.>>

⁶³ Kaade pris dedes met jir, wur kələng pwoo mənì, be wur yilang nlər fin mo, bə wur sat nənee, <<Muu tang a langtəng dedang dikə zak yi?

⁶⁴ Yaksə, wu kələng pwoo de Jesu wur sat, dewur leshin a kaa Naan sə. Wur naa arang nkaa pwoo mənə yi?>> Be mo jir, mo candyeel muut nJesu.

⁶⁵ Pak mo yaa twes lii nkaa wur, mo paa yit wur mo, dang mo nərem wur, bə mo sat nwur nənee, <<A woo gwar de cut gha nə mmun.>> Be nentappee mo nərem wur hakyeng.

Pita Cípwoo nNə

Baa De Man Jesu Kas

⁶⁶ Kaade Pita dar a fur nder ludyeel nə, be mee reep de war a kərem pris dedes nə war jì.

⁶⁷ Be kaadi war naa Pita ke tong a wus, be war tər yit nzing nkaa Pita, bə war sat nənee, <<Gha ashak kə Jesu ngwe Nazaret zak!>>

⁶⁸ Dangbe Pita cíipwoo nānee, <<Baa wen man mbii de yii sat nə kas, baa wen man pwoo mənə kas.>> Be wur yaa ar del put nshiyeeppəbong.

⁶⁹ Be reep de war a kərem mu pris dedes met jir nə war baa naa wur de, be war sat nen de moo dar mpwoo shiyeeppəbong nə mo nānee, <<Gwar dəsi wur a memee mbut nen Jesu nə mo.>>

⁷⁰ Amma Pita baa cíipwoo de zak. Lang di lee, be nen de moo dar di pee nə, mo sat mPita nānee, <<Azeen-nzeen, gha a mee mbut nen Jesu nə mo, mbəde gha a ngu Galili.>>

⁷¹ Amma Pita cíipwoo, wur dālwus, wur sat nānee, <<Naa shin kar nghan katdang wen man gwar de wuu satpwoo nkaa wur nə.>>

⁷² Abet-abet, be deel tokshik de vəl. Be Pita yeeppwoo de Jesu sat nwur sí nānee, <<Akudang deel tokshik yit vəl, be ghan cíipwoo fen yit kun nnə, baa a man wen kas.>> Kaade Pita yeeppwo mənə, be nə tep kwak nwur, bə wur yaa gwar maap.

15

Mo Dəm Kə Jesu nToom Paillet

¹ Kaade bit mang, be pris denan-nan mo, ashak kə nennan-nan mo, kə nenkám Wàar Mosis mo, kə nenbeetpwoo nə mo jir, mo kuur ashak, be mo lepwoo, be mo bwot sar kə Jesu, mo dəm shin wur mPaillet.

² Paillet tal pə Jesu nānee, <<A gha a mishkom nen Yahudi mo aa? Jesu lap nānee, <<aa ten a sat.>>

³ Pris denan-nan nə mo jì kə langtəng mə dŋung mo des nkaa Jesu.

⁴ Paillet, wur waa baa tal pə Jesu nānee, <<Baa gha kə mee pwoo de ghan nlap kas aa? A naa pwoo mo des de mo jì kə mo nkaa gha>>

⁵ Amma baa Jesu lap mee pwoo nwur koo məndong kas, har nə fes aapwoo mPaillet zam.

Mo Candyeel Muut nJesu

⁶ Gyet be koo a parpuus mə retnyit mə Candel dedangyii, be Paillet wur kə loot bwet mee gurum de bubwoot məndong mmo, de gurum nə moo rəbet.

⁷ Mee gwar de moo pet səm nwur a Barabbas, wur de a bubwoot nlushoot ashak kə nenbwetbeer mo, de mo kə tukáa ndəən bwetbeer fur nə.

⁸ Duu gurum nə mo jì kus, be mo yaa dāng nə pə Paillet, kə wur bwet mee gurum de mmo, kaadi wur loot kə cìn nə sə.

⁹ Paillet tal pə mo nānee, <<Wuu rəbet kə nghan bwet a mishkoom mə nen Yahudi mo nwun aa?>>

¹⁰ Paillet man nə, pris denan nə mo jì kə Jesu ntoom fin a mbə zuur.

¹¹ Dangbe pris denan mo kar duu gurum nə mo, mbəkə mo dāng pə Paillet kə wu bwet Barabbas de mmo.

¹² Paillet waa baa sat mmo nānee, <<Wuu rəbet kə nghan cìn a me kə gwar de wuu pet wu a mishkoom nen Yahudi mo yi?>>

¹³ Dangbe mo waa sət le or shibal nānee, <<A le kə mo pwas wur nkaa shiyeepp.>>

¹⁴ Paillet sat mmo nānee, <<A mbe meye? Wur cìn a mbii debish dedang yi?>> Be mo waa sət le or shi doo dedes hakyeng, <<A le kə mo pwas wur nkaa shiyeepp! A le kə mo pwas wur nkaa shiyeepp!>>

¹⁵ Mbedi Paillet rəbet kə nə ret de nduu kə gurum nə mon nyit, be wu bwet Barabbas mmo. Amma abwoon dewur fwo nbwat Jesu, be wur shin Jesu mmo, mbəkə mo dəm pwas wur de nkaa shiyeepp.

Shiitoo Mo Toklong nJesu

¹⁶ Dangbe shiitoo mo del kə Jesu ndəən lu mə gofna nə, de moo pet nə a Praitoriyum, be mo pərep shiitoo de mpee mənə mo jir, mo jì kuur ashak pee Jesu di.

¹⁷ Mo lep mee nlər ɔe nə naat pan a tup nJesu, kə mo ráa mee mbiikáa ghər, mo lep nwur nkáa.

¹⁸ ɔangbe mo tok kə nwur nənee, <<Muu tok kə gha da mishkoom nen Yahudi mo.>>

¹⁹ Be mo cut wur nkáa shi raas, bə mo tus lii nkaa wur. Be mo kurum nfulum, kə mo seyil nwur.

²⁰ Abwoon ɔe mo kə shwar, kə bák wur, be mo shang nlər ɔenaat pan a tup nə nkaa wur, ɔangbe mo lep nlər nwur mo nwur. Be mo put ɔəm kə wur atəlung, mbəkə mo pwas wur ɔe.

Mo Pwas Jesu nKaa Shiyeepyoom

²¹ Kaade mo a ar ɔəm nə, be mo taa kaat kə mee gwar, ɔe moo pet sim nwur a Simon, wu a ngu Sairin, puun Alekzanda kə Rufus, wur tong mmee laayil jì ɔe, be shiitoo nə mo le wur mang shiyeepmúut Jesu nə ating.

²² Mo jì wul kə Jesu mmee peedi moo pet nə a Golgofa (shii kə Golgofa nə a dyeskáa.)

²³ Mo shin am anab ɔe mo kə riyeep nə kə mee yen ɔe moo pet naa myrrh nwur, amma wur cii shwaa nə.

²⁴ Kaade mo pwas Jesu nkaa shiyeep, be mo koospaa mbe bák nlər wur. Be Mo bák nlər nwur mo nnaar mu. Be mo bələp mbəkə mo naa be ɔe koo a gwar ɔedangyi nwur nkat ɔi.

²⁵ Mo pwas Jesu nkaa shiyeepyoom nə a kaa karfe pwoofeer ɔe mə bit sə.

²⁶ Mo ran pwoo nkaa mbii ɔe nə le ɔang mo tu Jesu, mo lang nkaa shiyeepyoom nə ndeel nkáa nJesu, ɔe nə sat nənee, << A MISHKOOM MƏ NEN YAHUDI MO NDESƏ.

²⁷ Mo pwas mee kus wat mo vəl ashak kə Jesu zak. Mo pwas memee nkwang sarse nwur, bə memee nkwang sarkul nwur zak.

²⁸ Mo cìn mbii ɔesə mo jir a mbəkə pwoo ɔe mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan nə gam ɔe nənee, <<Mon tang wur mbut nendebish mo.

²⁹ Nen ɔe mo ɔel ar peedi mo pwas Jesu ɔe, mo zəkkáa fur mo, kə mo nwangpwoo nwur nənee, <<Kaigwa! Waa ɔe ɔi a sat nə, waa nshirip Lu Naan ɔədes, ɔangbe nghan mbaa ɔyik nə ɔe ndəən teer mo kun zak.

³⁰ A bam sak kəsə! A sham nkaa shiyeep nə shiko.>>

³¹ Pris ɔenan-nan mo, kə nenkám Wəar Mosis mo, mo shwar, bə mo toklong nJesu zak, mo sat nənee, <<Waa bam nen ɔeci mo, ɔangbə baa waa mak bam sak kas.

³² Katɔang gha a Kristi azeen-nzeen, mishkoom nen Isreil mo. Be a sham nyil nkaa shiyeepmúut nə yaksə, mbəkə mu naa, kə mun shinzeen ɔe.>> Wat ɔe mo pwas mo ashak kə Jesu, mo satpwoo ɔebuu nwur zak.

Muut Jesu

³³ Kaade karfe kaapaat baavəl mə puus a naar ting-təng nə wul, be pee nə rii ndəən yil nə jir, ɔel ɔəm wul karfe kun mə puus.

³⁴ Kaade karfe kun nə cìn, be Jesu wu petpee shi ɔoo ɔədes, nənee, <<Eloi, Eloi, lama sabaktani?>> Manshii nə a nənee, <<Naan fen, Naan fen. A mbeeme ɔang a yit an yi?>>

³⁵ Kaade pak gurum mo mbut nen ɔe moo ɔar ɔe mpee nə, mo kələng petpee mənì, be mo sat nənee, <<Gwar ɔesə wur kə pet a Ilaija>>

³⁶ Be memee ndəən mo, wur su ɔəm mang tuvuk lep ndəən am anab ɔedwang, wur lep nkaa rep mee kam. Wur lep kàa nJesu mbəkə wur ɔyas ɔe. Pak gurum nə mo sat nənee, <<Wu ɔar aku mun naa mbii ɔe nə n cìn ɔi ɔe, kyet Ilaija wun nji bam wur wo?>>

³⁷ Jesu waa baa bwet or shi ɔoo ɔədes, be wur shang nookmuut.

³⁸ Be fuwaat de nā ndəən Lu Naan dedes de nii paapee Debang met jir, nā tee sham a naar be nā bāk vəl.

³⁹ Kaade gwar dēdes nkaa shiitoo mo kambil məndong dewur dar kus kə shiyeepmúut nā, wur naa kaadi Jesu shang nookmuut, be wu sat nā, <<Azeen-nzeen, gwar desə wur a Lāa Naan.>>

⁴⁰ Pak mat moo dar de pan jong, mon nkaa naa mbii de nii cìn jir. nDəən mat nā mo, be Meeri Makdalin waa de, kə Salome kə Meeri nəən Jemis delee kə Josep.

⁴¹ A mo a mat de di mo dām ndang Jesu, kə moo cìn dak nwur kaadi di wur kuđi ndəən yil nGalili, kə pak mat mo des de mo yool nGalili jì ashak kə wur nJerusalem.

Mo Wum Jesu

⁴² Nciit kə məni, be kansəən cìn, a parpuus de gurum moo dak sut de, mbəde daar nā a puus nookđi.

⁴³ Be Josep ngu Arimafiya, mee gwar dēdes, dewur ndəən nenbeetpwoo mo, wur shikáa fin wur nkaa gong jì kə mulki Naan. Wur yaa pətuup, be wur dām dang kúm Jesu pə Paillet, mbəkə wur dām wum de.

⁴⁴ Nā aapwoo mPaillet zam, mbəde wur kələng nā, Jesu kə ten muut. Dangbe Paillet pet shiitoo dedes nā, be wur tal pə shiitoo nənee, <<Kyet Jesu kə ten muut a yam wo?>>

⁴⁵ Kaade Paillet kələng mbii de shiitoo nā sat, be Paillet sat mmo kə mo dām shin kúm Jesu nən nJosep.

⁴⁶ Dangbe Josep seet kə mee fuwaat depiyaa. Be wur sham kə kúm Jesu nā, wur bwot kúm nā shi fuwaat nā. Be wur dām le kúm Jesu nā ndəən kəcir de mo am nā ndəən jwak. Be wur tup mee nghək dēdes, wur paa pwoo kəcir nā đi.

⁴⁷ Meeri Makdalin, kə Meeri nəən kə Josep, mo naapee de mo le kum Jesu nā đi.

16

Jesu Yool A Peemúut

¹ Abwoon kə parpuus Nookđi mē nen Yahudi mo, be Meeri Makdalin kə Salome, kə Meeri nəən kə Jemis, mo seet mwoor tus shangshang, mbəkə mo dām pwes de nkaa kúm Jesu.

² Parpuus denshee mbut nteer pwovəl sə mo, mbít nciit kə de puus mbe kaa be mat nā mo pwat dām a peedí kəcir nā đi.

³ Mon nkaa sat nā shak a ar nənee, <<A wii mbet nghək dedes nā mmun mpwoo kəcir nā ye?>>

⁴ Be kaadi mo d̄yeep yit, be mo naa mo kə bət nghək dedes nā baa kənə. Nghək nā a dedes hakyeng.

⁵ Kaade mo del ndəən kəcir nā, be mo naa mee zəlang wur tong nkwang sarse, wur kə nlər depiyaa, be nā lekəərmuut mmo zam.

⁶ Zəlang nā wur sat mmo nənee, <<Taji kəərmuut yaa wun kas, mbəde wen man nā, wun pə yap a Jesu ngu Nazaret. Gwar de mo kwas wur nkaa shiyeep sí, wur kə yool a peemúut nā. Baa wur mpesi kas. Wu jì wu naapee de mo le wur de ndesi!

⁷ Be wu dām, wu sat jeplep wur mo, kə Pita nā, wur kə yool a peemúut, yaksə wur a ar dām nGalili a tələng nwun. Wun ndem wu naa wur a mpee məni, kaadi də wur kə ten sat nwun sə.>>

⁸ Dangbe mat nā mo yool pwat yit kəcir nā, be mo shwe dām kə kəərmuut, dang nā aapwoo mo zak. Baa mo taa sat mee mbii mmee gurum kas, mbəde kəərmuut nā fes yaa mo zam.

Jesu Kámshin mMeeri Makdalin

⁹ Kaade Jesu yool mbít parpuus denshee, ɔe nà a puus Láadi be wur shee kámshin fin a mMeeri Makdalin, a war a mat ɔe di Jesu kà ceen riin ɔebish mo pwoovəl pwat ndəən war sí.

¹⁰ War dəm sat nen ɔe di mo ashak kà Jesu. Mon nkaa wal kà maap.

¹¹ Amma kaadi mo kələng pwoo ɔe war sat nà, Jesu wur kà yool a peemúut, ɔangbe wen kà naa wur, be baa mo shinzeen kas.

Jesu kámshin nJeplep Wur Mo

¹² Abwoon mənɪ, be Jesu kámshin mmee jeplep wur mo vəl, kaadi mo a ar dəm mmee laayil.

¹³ Mo ciir dəm sat nkoor jeplep nà mo nà, wuɔun kà naa Jesu, amma baa koor nà mo shinzeen kas.

¹⁴ Abwoon ɔese, be Jesu jì kámshin njeplep ɔe kaapaat baaməndong sà mo, be moo tong a peese mbiise. Wur gwak mo mbe ciin shinzeen fur, kà mbəɔe pətuup fur mo a ɔe bal, mbəɔe baa mo shinzeen nen ɔe mo naa wur abwoon ɔewur kà yool a peemúut kas.

¹⁵ Jesu sat mmo nənee, <<Wur dəm ndəən yil nà jir, wur satpwoo ɔeret ɔe ngurum mo jir.

¹⁶ Gwar ɔewur shinzeen, kà mo cìn baptisma wur zak, be wur nkat ɔam, amma gwar ɔewur cii shinzeen, be mon ncandyeel muut nwur.

¹⁷ Mon nnaa mbii aapwoo ɔesə mo pə nen ɔe mo shinzeen nghan. Mon nshin iiko mmo mbe ceen riin ɔebish mo ndəən səm fen. Mon nkatpwoo shi liispwoo mo shini-shini.

¹⁸ Katɔang mo yak nwòo mo, koo mo shwaa yen tupee be baa nən ncìn mee mbii mmo kas koo ɔəben. Mon nle sar fur mo nkaa nenciinkoom mo be mon mbar.>>

Mo Mang Jesu Kàa

Kà Wur Adeng Naan

¹⁹ Abwoon ɔe Daa Jesu kà leshap kà mo, be mo mang wur kaa adeng Naan. Be wur kàa tong nsarse Naan.

²⁰ Jeplep nà mo pwat dəm satpwoo Naan shipe-shipe. Daa wur cìn ɔak ndəən mo, wur kám agaak nà, pwoo ɔe moo sat nà azeen shi mbii aapwoo ɔe mo cìn mo.

Dak Jeplep Jesu Mo

Cweerpwoo nKaa Sham Riin Debang

¹ Dəm pə gha Tiyofilus. Ndəən bəət-haal fen denshee, bə wen ran pwoo nkaa mbii de Jesu wur cìn mo, kə mbii dewur kám mo.

² Dəm wul parpuus de Naan mang wur kaa kə nə adeng. Aku dang Naan mang wur kaa kə nə adeng, bə wur leshap nnen dewur kə bələp mo, mbəkə mo dee de a jeplep fin mo, shi iiko mə Riin Debang.

³ Mbə teer mo laarfeer abwoon de Jesu kə yool a peemúut, bə wur woo shin mmo yit des, ndəən ar mo shini-shini, de nə kám agaak nə, wur di mmeen azeen-zeen. Mo naa Jesu, kə wur leshap mmo nkaa mulki mə Naan.

⁴ Par mə puus sə, bə kaade wur di ashak kə jeplep fin mo, bə wur leshap mmo balbal nənee, <<Taji wu yool wu yit Jerusalem kas. Dangbe wu tong, wu naa gam zuum de puun fen wur kə ten cweer nwun, de wuu kələng nə mpwoo fen.

⁵ Də Joon wur cìn baptisma ngurum mo a shi am, dang dee meeteer mo di a lee dak, bə mon ncìn baptisma nwun a shi Riin Debang.>>

Mo Mang Jesu Kaa Kə Wur Adeng

⁶ Kaade jeplep Jesu mo kuur ashak, bə mo tal pə wur nənee, <<Daa, gha mbə cin shin mulki nə nnen Isreil mo a ndəən meeteer desə mo ee?>>

⁷ Jesu lap mo nənee, <<Baa desə nə a muu, mbəkə nwun man puus nə, kə bit de Daa kə ten le mo ndəən iiko fin kas.

⁸ Dangbə Naan wur nshin bal nwun, katdang Riin Debang sham nkaa wun. Bə wun mbə dee a langtəng fen mhffig

o ndəən Jerusalem, kə ndəən Judiya jir, kə Samariya, dəm wul ndəən yil mo jir zak.>>

⁹ Kaade wur sat pwoo mənə, bə mo mang wur kaa kə nə adeng a yit mo. Yaksə nluu ji paa wur, baa mo kutdi naa wur kas.

¹⁰ Kaade mo di nkaa ban yit mo mo kaa kə nə adeng, bə mee gurum mo vəl, mo jì dar pə mo di, kə nlər piyaa petpet

¹¹ Nen nə mo sat nənee, <<Wun nnen Galili mo, a mii le dang wuu dar, wuu ban yit kaa kə nə adeng ii? Jesu de wu naa mo kə mang wur kaa kə nə adeng pə wun di sə, bə wur mbə baa sham a kəsə zak.>>

Mo Bəlip Mee Gurum A Koppee Judas

¹² Bə jeplep mə Jesu mo yool yit Zuul Paat de nə kus kə Jerusalem, dejong nə kə Jerusalem a meel məndong bejee dak.

¹³ Kaade mo ji wul ndəən pee kaam nə, bə mo dəm kaa ndəən ludeng, a pee de moo tong di. A mon ndesə, Pita, kə Joon, kə Jemis, kə Andru, Filip kə Tomas, Bartolomi, kə Matiyu, kə Jemis dyem Alfiyas, kə Simon Zelot, memee mbut mee nnen de gyet mo balkaa mo mbə tang mulki mə yil mo, kə Judas làa Jemis.

¹⁴ Nen desə mo balkaa mo mo ashak mbə dangnaan shidaar-shidaar, shi pətuup məndong ashak kə pak shurep mo, kə Meri nən Jesu, kə dyemnəən fin mo zak.

¹⁵ Ndəən meeteer mənə mo, bə nen shinzeen nə mo kuur ashak, (de duu mo nə wul kambil məndong kə laarvəl), bə Pita yool dar atəng nnaar mo mbə leshap, bə wur sat nənee,

¹⁶ <<Dyemnaa mo, nə a təng kə mo gampwoo de mo kə ten ran ndəən bəət haal mə Naan. Pwoo de gyet Riin Debang le kə Devit leshap nkaa Judas ngwe dewur dee a ngukám ar nnen de də mo yaa Jesu.

17 Də wur a memee mbut mmun, kə də wur cìn pak ðak fun ðesə nə zak.>>

18 (Shi shoold de Judas lap mbə kwat ðak fin ðebish, bə wur ðəm seet mee maar ðishik. A pee ðewur sham taa wur muut, wur piin but fin, ðəm kat pinbut wur mo pwat beer.

19 Mbii ðesə nə ðee a ðeməman ngurum de moo tong ndəən yil nJerusalem jir; moo pet maar ðesə nə shi liispwoo mo a Akeldama. De shii mənə a maar toom).

20 <<Mbəðə mo Jeplep Jesu mo ten ran ndəən bəət haal Zabura nənee, <<Wu ar kə nlu wur nə ðee a kərem. Taji mee gurum tong ndəən nə kas,>
Kə mo ran zak nənee, <Wu yit kə mee gurum ðee ði a koppee wur nə.>

21 <<Mbə mənə, bə nə ret kə mmun bələp mee gurum mbut nnen de peegyet mo ði ashak kə mun, kaade də Daa Jesu wur kə mwaan ðəm kə mun shipee-shipee sə.

22 Yool mbít de Joon kə cìn baptisma ngurum mo, ðəm wul parpuus de Naan mang Jesu kaa kə nə adəng, pə mun ði. Nə ðee a təng kə memee mbut nnen de mun mbələp sə mo, wur ðee a ngusatpwoo nkaa yool kə Jesu a peemúut nə ashak kə mun.>>

23 Aasə bə mo le gurum mo vəl de səm mo mo a Josep de moo pet wur a Barsabas koo Jastus, kə Matiyas zak.

24 Yaksə mo ðangnaan nənee, <<Daa, gha de a man pətuup gurum mo jir. A kám ngwe de waa a bələp mmun, ndəən des ðevəl sə mo.

25 Mbəkə ngwe nə cìn ðak ði a koppee mə Judas kaa memee ndəən jeplep kə Jesu mo sə. Də Judas yool yit ðak nə ði, mbəkə nwur ðəm ði a pee ðyem fin.>>

26 Kaade mo bwet bələp nə, bə nə taa nkaa, Matiyas. Yool mmənə, bə mo tang Matiyas ashak kə jeplep de kaapaat baaməndong nə mo.

2

Riin Debang Sham Parpuus Pentikos

1 Kaade parpuus Pentikos nə wul, bə nen shinzeen nə moo kuur ashak a pee məndong jir.

2 Yaksə, nnen mman, bə mee doo de fiipee ka kut ðəbal-ðal sə, nə tong adəng sham gam lu de moo tong ði jir.

3 Yaksə mo naa mee mbii kaa mbəlem wus sə, nə sham lang nkaa mo jir

4 Mo gam mo jir shi Riin Debang, yaksə mo doom leshap mo shi liispwoo mo shini-shini, kaade Riin Debang kám mmo sə.

5 Ndəən meeteer mənə mo, bə pak nen Yahudi mo ndəən Jerusalem de moo kəər Naan mo ði, kə de mo pwat ndəən yil mo shini-shinə jir; mo jì nJerusalem.

6 Kaade gurum mo kələng doo nə, bə ðuu mə gurum nə mo kuur a peeshak. Nə aapwoo ngurum nə mo, mbəðe koo a ngwe ðəfangyi, bə wur kələng nen shinzeen nə mo nkaa leshap shi liispwoo mə yil fin.

7 Nə lekəərmuut, ðang nə aapwoo mo, bə mo sat nənee, <<Nen de moo leshap sə mo jir, a nen Galili mo.

8 Cirang ðang koo a ngwe ðəfang ndəən mun, pə kələng mo nkaa leshap shi liispwoo mə yil fin ii?

9 Mun mu tong a nyil mPartiya, kə Mediya, kə Elam, kə nen de mo tong ndəən Mesopotamiya, kə Judiya, kə Kapadosiya, kə Pontus, kə Eshiya,

10 Kə Firijiya, kə Pamfiliya, kə Ijip, kə ngaar Libiya, kus kə Sairin, kə pak fun mo a məzep de mo tong nyil nRom jì ði.

11 (Mo a nen Yahudi mo, kə nen de mo jì ðəðel ndəən nen Yahudi mo). Kə nen Kritan mo, kə nen Arab mo. Muu kələng mo nkaa leshap nkaa mbii aapwoo ðənan-nan de Naan wur cìn mo shi liispwoo mə yil fun mo.>>

12 Nə aapwoo mmo, ðang nə suur mo jir; ðang mo baa tal pə shak nənee, <<A mii a shii mbii ðesə yii?>>

13 Dangbæ pak gurum mo nwang pwoo mmo, dang mo sat nænee, <<Nen desæ mo raa a am anab.>>

Pita leshap n'Duu Gurum Mo Parpuus Pentikos

14 Bæ Pita yool dar atæng ashak kə jeplep de kaapaat baaməndong sə mo, bə wur diyeep doo fin balbal, bə wur sat nduu gurum nə mo nænee, <<Wun nen Yahudi mo, kə wun nen de wuu tong nJerusalem jir. Wu lekom kə nwen sat shii mbii desæ mo di nwun.

15 Baa nen desæ mo raa a am anab kə nə yir kaa mo kaade wuu pan sə kas, mbæde pee nə kutdi a pwoofeer mə bít ndesæ bejee dak.

16 Dangbæ, desæ nə a mbii de gyet ngusat pwoo Naan Jowel kə ten sat sə nænee,

17 <Naan wur sat nænee, Ndəən meeteer mə kyes nə mo. Bə an mbə ndoo Riin fen nkaa gurum mo jir. Jep fuu demish mo, kə de mat mo, mon nsatpwoo Naan ngurum mo, kə mbii de mo mbə ji akyeen. Zəlang fuu mon nnaa mbii desəsok mo, de Naan wur rəbet kám nə mmo, kə dəkaam fuu mon nsuun suun mo.

18 Kəzak, ndəən teer mənə mo, bə an mbə doo Riin fen nkaa kərem fen demish mo, kə de mat mo. Bə mon nsatpwoo fen, kə mbii de mo mbə ji akyeen zak.

19 An mbə cìn mbii lukshik mo adəng, dang an mbə cìn mbii aapwoo mo ndəən yil nə, de toom kə wus, kə diyeel, mon den kaa gərong-gərong,

20 akudang puus dedes, kə iiko mə Daa nən njì, bə Puus nən nciir dee a peenkwoo, kə tar nən nciir dee a toom zak.

21 Parmənə, bə koo a ngwe dedangyii, dewur pet səm mə Daa bə a wur nkat bam.>

22 <<Wun nen Isreil mo! Wu lekom kə wu kələng pwoo desæ mo de. Jesu ngu Nazaret, ngwe de Naan kat retnyit kə wur, kə de Naan cìn mbii lukshik mo, kə mbii aapwoo mo kə Səmpwoo mo nsar wur a yit fuu. Wun shikáa fuu wu man nə, mbii desæ mo cìn a kəsə.

23 A Jesu desæ de mo seet wur nsar fuu. Mbəde a Naan kə ten le, kə wur man nə, nən ncìn a kəsə. A wun wu tu wur, mbəde a wun wu le, kə nnenshikbish mo pwas wur nkaa shiyeep.

24 Dangbe Naan yool kə Jesu a peemúut, kə wur fween Jesu ndəən jeel mə muut, mbəde baa muut nə mmak yaa wur le ntuun nə kas.

25 Mbəde gyet Devit kə ten leshap nkaa Jesu nænee, wen naa Daa ashak kə an shidaar-shidaar. Mbəde wur kus kə an, bə baa mee mbii mmak daampee nghan kas.

26 Mbə mənə, bə pətuup fen nə gam kə retnyit, dang lis fen met kook retnyit. Dəm wul a de fwooshik fen tong ndəən canciin zak.

27 Mbəde baa gha mmak yit seen fen ndəən kəcir kas, kə baa gha mmak yit Ngwe Debang fwaa nwur naa wam ndəən kəcir kas.

28 Waa a ten a kám ar de mo a mə seen nghan. Kə gha mbə ngam pətuup fen shi retnyit ntoom fwaa zak.>

29 <<Dyemnaa mo, wu lekom, kə nghan leshap di nwun rərret nkaa puunkaam fun Devit, de gyet wur muut, bə mo wum wur, kəcir wur nə di mpee desæ har cicinsə.

30 Gyet wur a ngusat pwoo mə Naan, dang wur man mbii de Naan kə ten cweer nænee, wur nyool le memee ndəən dang wur mo, kə nwur dee di a mishkoom koo Devit sə.

31 Gyet Devit kə ten naa mbii de Naan nyool cìn akyeen, a kəsə bə, wur leshap nkaa yool mə Kristi a peemúut nænee. Baa Naan nyit wur a peemúut kas, kə baa fwooshik wur nən nwam ndəən kəcir kas.

32 A Jesu desæ de Naan kə yool kə wur a peemúut, dang mun sə jir, mun a langtəng nə Jesu kə yool a peemúut.

33 Mo kə le Jesu a dedes, yaksə wur kə tong nsarse mə Naan, wur kə lap Riin Debang pə Naan kaade gyet wur kə cweer sə. Mbii de wuu naa, kə de wuu kələng sə, a zuum mə Riin Debang dewur kə doo shin sham nkaa mun.

³⁴ Baa gyet Devit kə kaa adeng kas, dang wur shikáa fin sat nənee <Daa wur kə sat nDaa fen nənee, A tong nsarse fen.

³⁵ Dəm wul a de an nle shaarlek fwaa mo dee a mbii leshii ngha.>

³⁶ <<Mbə mənə, wu yit kə nnen Isreil mo jir, mo man azeen-zeen nənee, An pə leshap a nkaa Jesu de wu pwas wur sə. Dangbe Naan kə le wur dee a Daa, kə Kristi zak.>>

³⁷ Kaade gurum nə mo kələng pwoo mənə, bə nə sul pətuup mmo hakyeng, yaksə mo sat mPita kə koor jeplep nə mo nənee, <<Dyemnaa mo, mun mbə ncìn a mii?>>

³⁸ Bə Pita lap mmo nənee, <<Wu tuwap, mbəkə mmo cìn baptisma di nwun jir ngwe dedangyii ndəən wun, ndəən səm kə Jesu Kristi, mbəkə nNaan fwo shikbish fuu mo di nwun. Bə wun mbə lap zuum mə Riin Debang.

³⁹ Pwoo de mo cweer nə, a mbə wun, kə jep fuu mo, kə mbə nen dejong mo jir, kə koo a ngwe dedangyii de Daa fun Naan wur mpet zak.>>

⁴⁰ Shi pwoo mo des, bə wur leshap mmo balbal, dang wur sat mmo nənee, <<Wu shang káa fuu mo mbut kar de nə mbə jì nkaa nen debish de nyicinsə mo.>>

⁴¹ Nen de mo shinzeen mpwoo dewur le nə, bə mo cìn baptisma mmo, parpuus mənə, bə mo kat gurum mo dyikye koo ngal kun sə.

⁴² Moo tong ashak shidaar-shidaar mbə kələng kám mə jeplep Jesu mo, kə shaar ashak, kə moo sese ashak, kə dangnaan ashak zak.

Tong Nə Dəm Dan Jesu Mo

⁴³ Jeplep mə Jesu nə mo, cìn mbii aapwoo mo kə mbii lukshik mo des, nə le kə gurum mo kəər Naan zam.

⁴⁴ Nen de mo shinzeen nJesu jir, bə mo balkaa mo mo ashak, kə mo le mbii mo mo ashak jir, a pee məndong.

⁴⁵ Mo sərəp mbii mo mo, kə long fur mo jir, mbəkə mo shwap di ashak, koo a wii, bə baa wur kat mee mbii jee nwur kas.

⁴⁶ Koo puus dedangyii bə moo dəm kuur ashak, ndəən Lu Naan dedes nə, kəzak mo kə se mbiise fur mo ashak ndəən lu fur mo shi retnyit hakyeng, kə shi pətuup deməndong.

⁴⁷ Moo kwoop Naan, dang gurum moo kələng retnyit kə mo. Koo a puus dedangyii, bə Daa wur jì kə nen de mo kə kat bam dyikye mmo.

3

Pita Bar Mee Gwar Dewur A Kurumkut

¹ Par sə bə Pita kə Joon mo kàa nLu Naan dedes mbə dangnaan koo kun de mə puus sə.

² Yaksə mo kat mee gwar de mo làa wur a kurumkut mpwoo lu nə, de moo pet a Deret. Koo puus dedangyii bə moo mang wur jì le mpwoo lu nə, mbəkə nwur dang shool di pə nen de moo del ndəən Lu Naan dedes nə.

³ Kaade wur naa Pita kə Joon mo mbə del ndəən Lu Naan nə, bə wur dang shool pə mo.

⁴ Pita kə Joon mo ban yit nkaa wur. Bə Pita sat ngwar nə nənee, <<A naa mun.>>

⁵ Yaksə wur lepyit nkaa mo, mbəde wur pan nə, mon nshin mee mbii ndin.

⁶ Pita sat ngwar nə nənee, <<Baa an kə mee shool azurfa, koo zinariya kas. Mbii de an kə nə, bə an nshin ngha. Ndəən səm kə Jesu Kristi ngu Nazaret, a yool a mwaan.>>

⁷ Pita yaa sarse mə gwar nə, kən nwur wur diyeep gwar nə di. Yaksə abet-abet, bə kwakshii wur mo, kə baas wur mo katbal.

⁸ Bə gwar nə yool mərepee shi shii fin mo, dang wur doom mwaan, dəm del ndəən Lu Naan dedes nə ashak kə mo zak. Wur nkaa mwaan, dang wur nkaa mərepee, kəzak wur nkaa kwoop Naan.

⁹ Kaade gurum mo naa wur nkaa mwaan, dang wur nkaa kwoop Naan,

¹⁰ bə mo man nə, a gwar de di moo mang wur ji le mpwoo lu Naan de moo pet a Deret mbəkə nwur dang shool di pə gurum mo. Nə aapwoo ngurum nə mo zam, kəzak nə lekəərmuut mo mbə mbii de mo cin ngwar nə.

Pita Leshap Ngurum Mo nDəən Lu Naan Dedes

¹¹ Kaade gwar nə wur dyyin ndang Pita kə Joon, bə nə aapwoo ngurum nə mo zam, yaksə mo su dəm pə mo di ndəən kuut de moo pet a mə Solomon.

¹² Kaade Pita naa a kəsə, bə wur sat ngurum nə mo nənee, <<Wun nen Isreil mo! A mii le dang bar gwar desə nə aapwoo nwun yii? A mii le dang wuu ban yit nkaa mun, koo a shi mee dedes fun, koo a shi mee deret fun, dang mu le ngwar desə mwaan yii?

¹³ A Naan mə Abraham kə mə Aizik kə mə Jekop, kə mə puun fun mo, a wur le ngudak fin Jesu a dedes. Də a wun wu seet Jesu, dang wu cii wur ntoom Paillet, kaade Paillet sat nə, dyyin mbə bwet Jesu.

¹⁴ Də wu cii ngwe Debang, dewur a ngwe de ndəre, mbəkə nwun dang mmo bwet a ngutukaa di nwun.

¹⁵ Wu tu ngwe dewur a tuus mə seen, de a wur shin seen ngurum mo. Dangbe Naan yool kə wur a peemúut, dang mun a langtəng mənə.

¹⁶ A shi shinzeen ndəən səm kə Jesu, a nə le dang gwar desə, kat bar. Gwar de wu naa, kə de wu man sə. A ndəən səm kə Jesu, kə shinzeen de nə put pə wur di, a nə le ngwar desə wur dee a ngu nkoom kədəng-dəng, a yit fuu jir.

¹⁷ <<Yaksə dyemnaa mo, wen man nə, mbii de də wun kə nennan fuu mo, wu cin nJesu, bə də wu cin a mbə ciin man.

¹⁸ Dangbe Naan yit kə mo cin mbii desə mo jir, a mbəkə mmo gampwoo de gyet Naan kə ten sat mpwoo nensatpwoo fin mo nə, Kristi fin mbə shwaajeel.

¹⁹ Wu tuwap, mbəkə nwun ciir pə Naan di, mbəkə nNaan fwoo shikbish fuu mo di nwun. Katdang wu tuwap azeen-zeen, bə Naan mbə naa ngam wun shi mbii de mo a mə Riin fin, mbəkə taji nə waam wun kas.

²⁰ Kə wur mbə lep Jesu Kristi, dewur kə ten bələp wur mbə wun.

²¹ Wur mbə tong ndəən dengnaan, dəm wul parde Naan ciir kə mbii mo dee a depwoo jir akudang. Kaade gyet Naan kə ten cweer mpwoo nensatpwoo fin debang mo pəgyet di yam-yam sə.

²² Gyet Mosis sat nənee, <Daa Naan fuu mbə yool kə mee ngusatpwoo fin nwun, mbut nnen fuu mo, kaa wen sə.> Nə a təng nwun lekom, kə nwun kələng mbii dewur mbə sat mo di nwun jir.

²³ Koo a ngwe dedangyii de baa wur mbə lekom kə nwur kələng ngusatpwoo Naan mənə di kas, bə mon nshang wur baa kə nə mbut nen Naan mo.

²⁴ Nensatpwoo mə Naan mo jir, yool mbít Samuwel, kə nensatpwoo Naan de mo ji mbwoon wur zak, mo jir mo kə ten leshap nkaa teer desə mo.

²⁵ Pwoo de gyet Naan wur cweer mpwoo nensatpwoo fin mo nə a mbə wun, kə nwun sekop mə mbii de gyet Naan wur kə ten cweer mpuun fuu mo shi toom, kə de gyet wur sat Abraham nənee, <A ndəən dang fwaa, bə gurum de ndəən yil nə mo jir, mon nkat deret.>

²⁶ Kaade Naan wur bələp ngudak fin, bə Naan wur shee lep wur shin ji a pə wun di, mbəkə nwur le deret di nkaa wun, kə mbəkə nə ciir di kə koo a wii ndəən wun, kə nwur yit cin mbii debish mo di.>>

4

Pita Kə Joon, Ntoom Nennan Mo

¹ Kaade Pita kə Joon, mo di nkaa leshap ngurum nə mo, bə pak pris mo, kə ngwe dedes mə nentap Lu Naan dedes, kə pak nen Sadusi mo, mo ji pə mo di.

² Nə láa mmo mbut, mbəde jeplep devəl nə mo, nkaa kám ngurum mo nə, Jesu kə yool a peemúut. De nə kám nə, katđang gurum mo murep, bə mon nyool a peemúut mmənə.

³ Mo yaa Pita kə Joon, bə mo dəm shoot mo teer nlushoot, mbəde kansəen kə cìn.

⁴ Jir aasə gurum mo des mo shinzeen mpwoo nə, de daas mo kus kə wul ngal paat.

⁵ Dədaar nə, bə nen taatəng mə nen Yahudi mo, kə nen denan-nan mo mo, kə nenkám Wàar Mosis mo, mo kuur ashak, nJerusalem.

⁶ Kə Anas dewur a pris dedes met jir, wur đi ashak kə mo, kə Kayafas, kə Joon kə Alekzanda, kə nen de mo a dang mə pris dedes met jir nə zak.

⁷ Kaade mo lep kə mmo dəm jì kə Pita kə Joon, bə mo le mmo đar ntoom mo. Yaksə mo doom tal pə mo nənee, <<A shi dedes mə wii, koo a ndəən səm mə wii, bə wuu cìn mbii desə yii?>>

⁸ Mbəde Pita wur gam kə Riin Đebang, bə wur lap mmo nənee, <<Wun nen taatəng mə gurum mo, kə nen denan-nan mo.

⁹ Katđang wu tokdyeel mun cicinsə a mbə deret de mo cìn ngwar de də wur a kurumkut sə, kə nkaa ar de gwar nə wur dee a debəbar sə,

¹⁰ bə wu yit kə mbii desə dee a mə man pə wun đi, kə nen Isreil mo jir nee, a shi səm mə Jesu Kristi ngu Nazaret, de wu pwas wur nkaa shiyeep dewur muut, dangnaan yool kə wur a peemúut. A mbə Jesu, dang gwar desə wur đar ntoom fuu a debəbar.

¹¹ A Jesu a ngwe de mo kə ten ran pwoo nkaa wur ndəən bəət-haal mə Naan nənee, <Ngək de wun nen dyiklu mo wu cii, bə a nə dee a ngək dekəkoop met jir ndəən kwang mə lu nə.>

¹² Baa gurum mon nwa a mak kat mee bam pə mee ngwe đi kas. Mbəde ndəən yil desə jir, bə baa Naan kə shin dedes mmee ngwe, mbəkə nwur bam gurum mo đi kas, təng a ndəən səm mə Jesu Kristi bejee đak>>

¹³ Kaade mo naa Pita kə Joon, mo leshap balbal, baa kə mee kəermuut kas, bə nə aapwoo mmo, mbəde baa Pita kə Joon mo a mee mbii kas, kəzak baa mo kə kam tang ran dəm jong kas zak nə tang mo pətuup nə de mo ashak kə Jesu.

¹⁴ Baa nenbeetpwoo nə mo mak cìn mee mbii kas, mbəde mo naa gwar de mo kə bar wur nə, wur đar đi ashak kə Pita kə Joon.

¹⁵ Aasə, bə mo le kə mmo pwat kə Pita kə Joon, mbəkə mmo beet đi ashak mbii de mon ncìn kə mo.

¹⁶ Mo sat nənee, <<Mmun ncìn a mii kə nen desə mo yii? Azeen-zeen gurum de moo tong ndəən nJerusalem jir, mo kə man nə, Naan kə cìn mee mbii lukshik dedes nsar kə Pita kə Joon, dang baa mun mmak cípwoo nə kas.

¹⁷ Mbəkə taji gurum mo des mo kələng pwoo desə nə kas, bə wu yit kə mmun cí mmo nə, taji mo baa leshap đi mmee gurum ndəən səm mə Jesu kas.>>

¹⁸ Kaade mo waa pet Pita kə Joon mo đel, bə mo sat mmo balbal nənee, <<Taji wu baa wu sat meepwoo, koo wu kám mee mbii ndəən səm mə Jesu kas.>>

¹⁹ Dangbe Pita kə Joon mo lap mmo nənee, <<Wun shikáa fuu wu beet, kyet nən nret nNaan nyit kə mmun cìn a mbii de wun wu sat aa? Koo a mbii de Naan sat yii?

²⁰ Baa mun mbə nook leshap nkaa mbii de mu naa, kə mbii de mu kələng kas.>>

²¹ Abwoon de mo kə gwak mo balbal kə lekəermuut mmo, bə mo bwet mo, baa nenbeetpwoo nə mo mak cìn mee kar debish mPita kə Joon kas, mbəde gurum nə mo jir, mon nkaa kwoop Naan mbə mbii de mo naa nə cìn.

²² Gwar de mo bar wur shi ar de mə aapwoo nə, bit wur mo met nlaarfeer.

Nenshínzeen Mo Dangnaan Mbə Leshap Deret Nə

²³ Kaade mo bwet Pita kə Joon, bə mo dəm pə nniyee fur mo đi. Mo sat nniyee fur nə mo, mbii de pris denan-nan mo, kə nen denan-nan mo sat mmo jir.

²⁴ Kaade nen shinzeen nə mo kələng pwoo mənə, bə mo dangnaan shi pətuup məndong, nənee, <<Daa Dehai, de waa a le deng kə yil, kə am kuur mo, kə mbii de mo ndəən mo jir.

²⁵ Gyet a shi Riin Debang, bə waa a leshap mpwoo mə kərem fwaa dewur a puunkaam fun Devit nənee <A mii le dang gurum de baa mo a nen Yahudi mo kas, mo yool ntuup yii? A mii le dang gurum nə mo kə pan debish ndəən pətuup fur mo, mbə cìn mbii debuu mo yii?

²⁶ Deskoom de mə yil nə mo,
mo kə dak sut fur mo mbə lek,
kə nenpanyil mo
kə balkaa fur mo ashak,
mbəkə mmo yaa lek di kə Daa Naan
kə Kristi fin zak.>

²⁷ Mbədə azeen-zeen ndəən pee nkaam desə, bə Herot kə Pontus Paillet, ashak kə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas, kə nen Isreil mo, mo kə kuur ashak, mbəkə mmo dee a shaarlek mə ngudak fwaa Jesu Debang, de waa a bələp wur, de a gha le nwur dee a Kristi.

²⁸ Mo kuur ashak, mbəkə mmo cìn koo a mbii dedangyii de a gha aa ten a le shi iiko fwaa kə rebet fwaa nə, mbii nə mon ncìn a kəsə.

²⁹ Yaksə Daa Naan a naa kəermuut de moo le mmun. A shínbal mmun kərem fwaa mo, mbəkə mmun satpwoo fwaa di balbal, baa ashak kə kəermuut kas.

³⁰ A le kən iiko fwaa nə bar gurum mo, kə a le kə mbii lukshik mo kə mbii aapwoo mo cìn ndəən səm mə ngudak fwaa Jesu Debang.>>

³¹ Kaade mo kyes dangnaan mənə, bə pee de moo kuur di ashak, nə səən. Mo gam kə Riin Debang jir, yaksə mo yaa satpwoo mə Naan balbal agaak, baa ashak kə kəermuut kas.

Nenshínzeen Nə Mo Lelong Fur Mo Ashak

³² Nen de mo shinzeen nJesu jir, bə pan mo mo, kə məse mo mo dee a deməndong jir zak. Baa mee gurum ndəən mo mak sat nə, long fin nə a mənə mbəshin kas, dang mo le mbii fur mo jir, ashak.

³³ Jeplep nə mo dee a langtəng shi iiko, nkaa yool mə Daa Jesu a peemúut. Daa Naan le deret nkaa mo jir hakyeng.

³⁴ Baa mee ngwe dee, a ngujeel ndəən mo koo məndong kas, mbədə nen de mo kə maar mo, kə lu mo, bə mo sərep mo jir,

³⁵ bə mo jì shin shool mə mbii de mo kə sərep nə mon njeplep mə Jesu nə mo. Bə jeplep nə mo shwap shool nə nnen shinzeen nə mo nciit-nciit, mbəkə koo ngwe dedangyii, bə wur kat mbii dewur kə rebet.

³⁶ Kaade mo nkaa cìn mənə kəsə, bə Josep ngu Livai, dewur put a nyil nSaiprus, kə de jeplep nə mo le səm nwur a Barnabas, (de shii mə səm mənə a nə, Ngwe dewur kə caapee).

³⁷ Wur mang mee maar fin seet, bə wur jì shin shool nə jir njeplep nə mo.

5

Ananiyas Kə Mat Fin Saffira

¹ Mee gwar di, de moo pet səm wur a Ananiyas, kə mat fin Saffira, mo mang mee maar fur mo seet.

² Dangbe wur kə mat fin mo balpwoo mo ashak, mbəkə mmo sok pak shool nə di, dang Ananiyas jì shin koor shool nə njeplep nə mo.

³ Dangbe Pita sat nənee, <<Ananiyas, a mii le dang a yit kə nngujwaan gam pətuup fwaa, kən nghan cìn dung di nRiin Debangyii? Mbədə aa sok pak shool maar nə.

⁴ Akudang aa mang maar nə a seet, bə baa də nə a mwaa kas aa? Kəzak abwoon de də a mang maar nə a seet, bə baa shool nə a mwaa kas ee? A mii le dang a kat pan mə cìn mbii desə ndəən pətuup fwaa yii? Baa a cìn dung desə nə a ngurum mo kas, a cìn dung nə a nNaan.>>

⁵ Kaade Ananiyas kələng pwoo mənə, bə wur taa nyil, wur muut. Nen de mo kələng muut nə jir, bə kəərmuut dedes yaa mo hakyeng.

⁶ Zələng mo jì del ndəən lu nə, bə mo bwoot kúm wur nə shi zaal, bə mo mang kúm nə put kə nə a tool, dang dəm wum wur.

⁷ Abwoon de mo tong koo awa kun sə, bə mat wur Saffira jì del nlu nə. Baa war man mbii de nə kə tung kas.

⁸ Pita tal pə war nənee, <<Yi sat nghan, kyet a jee mə shool de wu seet kə maar nə ndesə aa?>> War lap nənee, <<Ii, a jee shool nə mmənə.>>

⁹ Pita sat nwar nənee, <<A mii le dang wu balpwoo ashak kə mish fii, mbəkə nwun wu kam Riin mə Daa Naan di ee? Yi kələng shii mə nen de mo waa nwum mish fii mo kə jì wul mpwoo lu sə. Mo mbə mang kúm fii nə put kə nə a kəsə zak.>>

¹⁰ Abet-abet bə war sham taa nyil nshii Pita, yaksə war muut. Kaade zələng nə mo jì del nlu nə, bə mo kat war kə muut, bə mo mang kúm nə put kə nə a tool, bə mo dəm wum war pəshak kə mish fer.

¹¹ Kəərmuut dedes yaa nen shinzeen nə mo jir, kə nen de mo kələng pwoo nkaa mbii mənə mo.

Jeplep Mo Cìn mBii Lukshik Kə mBii Aapwoo Mo Des

¹² Jeplep nə mo cìn mbii lukshik mo, kə mbii aapwoo mo des, nnaar gurum nə mo. Nenshınzeen nə moo kuur ashak jir ndəən kuut mə Solomon shi pətuup deməndong.

¹³ Dangbe ndəən koor gurum de baa mo shinzeen kas, bə baa mee ngwe mak gung, dewur mbàlkáa fin ashak kə mo kas. Jir kəsə, bə gurum mo kə kwoop mo hakyeng.

¹⁴ Gurum mo des, daas mo kə shurep mo, mo shinzeen nDaa, bə mo balkaa fur mo ashak kə nen shinzeen nə mo, de nen shinzeen nə mo des hakyeng.

¹⁵ Mbə mbii aapwoo de jeplep nə mo cìn, bə gurum mo kok nengok mo jì le pəkom ar nkaa gwaansaam mo, kə kurkwaa mo, mbəkə katdang Pita jì del, bə mə riin wur nə ntáa tung pak nengok nə mo di.

¹⁶ Nen de mo ndəən yil de mo neer Jerusalem ciirkaat mo jì kuur. Mo jì kə nen de baa mo kələng koom kas, kə nen de riin debish mo kə lejeel mmo, bə jeplep nə mo bar mo jir.

Mo Lejeel nJeplep Nə Mo

¹⁷ Pris dedes met jir kə nen de mo ashak kə wur jir, de mo a soon mə nen Sadusi mo, mo gam kə zuur mbə jeplep nə mo.

¹⁸ Mo yak jeplep nə mo, mo dəm le mo ndəən lushoot.

¹⁹ Dangbe mpar, bə mee ngulep mə Daa jì wang pwoo lushoot nə mmo, bə wur pwat kə mo, dang wur sat mmo nənee,

²⁰ <<Wu dəm, wu dar ndəən Lu mə Naan dedes nə, kən nwun satpwoo mə seen desə nə di ngurum mo jir.>>

²¹ Kaade mo kələng pwoo mənə, bə daar mbít-mbít, mo dəm del ndəən Lu mə Naan dedes nə, bə mo yaa kámpwoo Naan ngurum mo. Bə pris dedes met nə jì kə nen de mo ashak kə wur, bə mo pərep nenbeetpwoo mo, kə nen denan-nan de mə nen Yahudi mo, mo kuur ashak jir. Yaksə mo lep jepkam mo shindəm nlushoot nə, mbəkə mmo jì di kə jeplep nə mo.

²² Dangbe kaade jepkam nə mo dəm, bə baa mo dəm kat jeplep nə mo di ndəən lushoot nə kas. Yaksə jepkam nə mo baaji sat mmo nənee,

23 <<Mu kat lushoot nə a shishoot rərret, kə nentappee nə mo kə dar mpwoo lu nə mo, dang kaade mu wang lu nə, bə baa mu kat jeplep nə mo di kas.>>

24 Kaade ngwe dedes nkaa nentap Lu mə Naan dedes nə, kə pris dənan-nan mo kələng pwoo mənə, bə nə daampee mmo zam, mbə jeplep nə mo, mbəde baa mo man mbii de nə kə kat jeplep nə mo kas.

25 Mee gurum jì sat mmo nənee, <<Wu naa, nen de wu le mo ndəən lushoot sə, mon nkaa kam-kam ngurum mo ndəən Lu mə Naan dedes nə.>>

26 Yaksə ngwe dedes nkaa nentap Lu mə Naan dedes nə dəm, ashak kə pak nentap lu mə Naan nə mo, mo dəm jì kə jeplep nə mo. Dang baa mo dəm jì kə mo a shi mee bal kas, mbəde mo kəer gurum nə mo, mbəkə taji gurum nə mo car mo shi ndəng kas.

27 Kaade mo jì kə jeplep nə mo, bə mo le mmo dar ntoom mə nenbeetpwoo nə mo. Yaksə pris dedes met jir nə tal pə Pita kə Joon nənee,

28 <<Muu təərsar nwun balbal nə, taji baa wu kám mee mbii ngurum mo ndəən səm mə Jesu kas. Dangbe mbii de wuu cìn desə nə, wuu daar a mbəkə nwun sat di ngurum mo nə, a mun mu tu gwar desə nə, kəzak wu gam Jerusalem shi kám fuu desə nə zak.>>

29 Dangbe Pita kə jeplep nə mo, mo lap mmo nənee, <<Nə a təng kə mun cìn a mbii de Naan sat, met mbii de gurum mo sat.

30 Jesu de wu tu wur, de wu pwas wur nkaa shiyeepoom, bə Naan mə puun fun mo, kə yool kə Jesu a peemúut.

31 Naan kə yool kə Jesu a peemúut, bə yaksə Jesu kə tong nsarse mə Naan, a wur a Laakop kə Ngubam zak. A wur wang ar tuwap nnen Isreil mo, mbəkə nNaan fwo shikbish mo mo di zak.

32 Mun a langtəng mə mbii desə mo, kə Riin Dəbang de Naan shin nnen de mo cìn dyen wur, mo kə cìn langtəng nə a kəsə zak.>>

33 Kaade kuur mə nenbeetpwoo nə mo kələng pwoo mənə, bə nə láa mmo mbut hakyeng, dəm wul a de moo rebet twe jeplep nə mo.

34 Dang mee ngu Farisi de kə kám Wàar mə Mosis, di səm wur a Gamaliyel, gurum mo jir mo kə shin dedes nwur. Wur yool dar atəng ndəən lu beetpwoo nə, bə wur le kə mmo pwat kə jeplep nə mo a tool be reppee lee.

35 Bə wur sat nnen beetpwoo nə mo nənee, <<Dyemnaa mo, nen Isreil mo. Wu tap kə mbii de wuu rebet cìn nən ndes desə mo.

36 Gyet yam-yam, bə mee gwar de, de mo kə pet səm wur a Tudas, wur kə cam yool a kəsə. Gyet wur lekáa fin a koo mee ngwe dedes sə, de gurum mo koo kambil feer sə mo dəm ndəng wur. Dang abwoon de mo tu wur, bə nen de mo dəm ndəng wur nə jir, mo rangkáa, baa mo dee a mee mbii kas.

37 Abwoon Tudas, bə Judas, mee ngu Galili yool zak, ndəən bit de moo tang duu gurum mo di, yaksə wur dul pak gurum mo dəm ndəng shin, dang abwoon de mo tu wur zak, bə nen de mo dəm ndəng wur jir, mo rangkáa.

38 Mbəmənə an pə sat nwun, taji wu cìn mee mbii ndes desə mo kas. Wu yit mo mbəsut. Mbədə katdang pwoo de moo kám ngurum mo, kə dak de mo kə cìn nə a mə məse mə gurum, bə nən nyool dee a debuu.

39 Dang katdang mbii de moo cìn nə a mə Naan, bə baa mu mmak se koorong nkaa mo kas. Wu tap taji nwun dee koo wun a nlek kə Naan sə kas.>>

40 Nenbeetpwoo nə mo kələngkar Gamaliyel nə. Mo pərep jeplep nə mo cìn jì del zak, bə mo sərem mo, kəzak mo təərsar mmo balbal nənee, <<Taji baa wu sat mee pwoo di ndəən səm mə Jesu zak kas.>> Abwoon pwoo mənə, bə mo bwet mo.

41 Jeplep nə mo pwat ntoom mə nenbeetpwoo nə mo shi retnyit, mbəde mo mak shwaajeel mbə səm mə Jesu.

⁴² Yool parmənə, bə baa mo nook kám kə leshap mə Naan ngurum mo, ndəən Lu mə Naan dedes nə kə ndəən lu mə gurum mo, koo puus dedangyii kas, nə Jesu a Kristi.

6

Mo Bəlip Nenbam Mo Pwoovəl

¹ Kaade nenseet ndang Jesu mo doom yaa bul, ndəən meeteer mənə mo, bə mee bələp yool nnaar mə nnen de mo man pwoo mə nen Grik mo kə nen Yahudi de mo kə tong nJerusalem, mbəde nen de mo man pwoo Grik nə mo sat nə, baa mo kə shìn mbiise Matkaa fur mo mbut mbiise de moo shwap shidaar-shidaar kas.

² Aasə bə, jeplep de kaapaat baavəl nə mo pərep kuur mə nenseet ndang Jesu mo jir, kə mo sat nənee, <<Baa nə ret kə mmun nook satpwoo mə Naan, mbəkə mu dee dī bək mbiise kas.

³ Mbə mənə, dyemnaa mo, wu bələp mee gurum mo pwoovəl nnaar fuu, de mo kə mase deret, kə de mo gam kə Riin Debang, kə de mo manshii mə mbii zak. Mbəkə mun le mo tap dī kə dak shwap mbiise nə.

⁴ Dang mun, mbə sekyeen kə dangnaan shidaar-shidaar kə satpwoo mə Naan.>>

⁵ Pwoo de jeplep nə mo sat nə, ret nkuur mə nenseet ndang Jesu nə mo jir. Aasə bə mo bələp Stivin, dewur gam kə shinzeen, kə Riin Debang, kə Filip, kə Prokorus, kə Nikanor, kə Timoti, kə Parmenas, kə Nikolas ngu Antiyok, de gyet wur kə piring mbə seyil nNaan mə nen Yahudi mo.

⁶ Mo jì kə nen de mo kə bələp mo ntoom jeplep nə mo, bə mo dangnaan kəzak mo lesar fur mo nkaa mo.

⁷ Pwoo Naan nə sekyeen, dəm wul a de nenseet ndang Jesu de mon nJerusalem mo bul des hakyeng, kə pris mo des mo shinzeen nJesu Kristi.

Mo Yaa Stivin

⁸ Stivin, dewur gam kə deret kə bal mə Naan, wur cìn mbii lukshik mo, kə mbii aapwoo denan mo nnaar gurum mo.

⁹ Dangbe pak gurum mo dī, de mo a mmee lu Naan de mo kə pet a lu Naan mə nen Frimen mo. Nen desə mo a nnen Yahudi de mo pwat nyil nSairin, kə Alekzandriya, kə ngaar yil nSilisiya, kə mə yil Eshiya mo zak, mo yool kə pwoo mo, kə beetshik nkaa Stivin.

¹⁰ Dang baa mo mak katbal de mon ndar kən mo cìn beetshik dī kə Stivin kas, mbəde wur leshap a shi dyen de Riin mə Naan shin nwur.

¹¹ Mo kar pak gurum mo a səsok, mbəkə mmo sat dī nənee, <<Mu kələng Stivin satpwoo debish nkaa Mosis, dang wur baa satpwoo debuu nkaa Naan zak.>>

¹² Pwoo de mo sat nə lāa ngurum nə mo mbut, bə pak nen dənən-nan mo, kə pak nenkám Wàar Mosis mo. Mo yool kə tuup, mo dəm yaa Stivin, bə mo jì kə wur ntoom mə kuur mə nenbeetpwoo mo.

¹³ Kəzak mo jì kə langtəng mə đung mo, de mo sat nənee, <<Gwar desə wur leshap debish nkaa Lu Naan dedes nə, kə nkaa Wàar Mosis shidaar-shidaar zak.

¹⁴ Mu kələng wur sat nə, Jesu ngu Nazaret mbə shirip Lu mə Naan dedes nə, kən nwur cəer kə mbii de muu loot kə cìn mo, de gyet Mosis shin mo mmun.>>

¹⁵ Nen de moo tong dī a pee beetpwoo nə jir, mo ban yit fur mo nkaa Stivin, bə mo naa yit wur nə dee a koo yit ngulep mə Naan sə.

7

Stivin Leshap nKuur Mə Nenbeetpwoo Mo

¹ Pris dedes met jir nə wur tal pə Stivin nənee, <<Mbii de moo sat nkaa gha sə, mo azeen aa?>>

² Yaksə Stivin lap nənee, <<Dyemnaa mo, kə puun mo, wu lekom, kən nwun kələng mbii de an mbə sat nə dī. Gyet Naan Dehai wur woo shin fin mpuun fun Abraham, bə wur kutdī nyil mMesopotamiya, akudang wur dəm tong ndəən yil nHaran.

³ Naan sat nwur nənee, <A yool a yit yil fwaa, kə dang fwaa mo zak, kən nghan dəm dī mmee yil de an mbə kám nə ngha.>

⁴ Abraham yool yit yil nen Kaldiya mo, kən wur dəm tong dī ndəən yil nHaran. Abwoon de puun Abraham muut nyil nHaran, bə Naan jì kə Abraham ndəən yil desə, de wuu tong ndəən nə yaksə.

⁵ Dangbə baa Naan shin rep pak yil nə Abraham, mbəkə nə dee dī a mə káa wur, koo kaa mang shii məndong sə kas. Jir kəsə, bə Naan cweerpwoo Abraham nə, wur mbə shin yil nə Abraham, kə nə dee a mbii sekop wur, dəm wul kə dang wur de mon njì m̄woon wur zak. Koo de gyet mbít mənə, bə baa Abraham kə mee làa kas aku.

⁶ Gyet Naan sat zak nənee, <Dang Abraham mon mbə dee a məzep mo ndəən mee yil decì. Nenyil mənə mon nle kə mmo cìn đak laatong zak, kə mon nle mmo dee a kərem mo, mbə bit kambil feer.>

⁷ Naan wur baa sat đyikye zak nənee, <An mbə tokdyeel nnen de mo le mo dee a kərem, dang abwoon mənə, bə an mbə pwat kə mo aku m̄but yil mənə, mbəkə mmo jì seyil dī nghan ndəən pee desə.>

⁸ Naan sat Abraham can-can, kə nə dee a Səmpwoo (alaama) mə pwoo de Naan kə ten cweer nAbraham shi toom. Mbə mənə kaade Abraham làa Aizik, bə wur can đyem fin nə nkaa puus ndepwookun. Aizik can làa wur Jekop a kəsə zak, kə Jekop can jep fin mo, de mo a puun fun de kaapaat baavəl sə mo a kəsə zak.

⁹ <<Puun fun desə mo, mo cìn zuur kə Josep, yaksə mo seet kə wur sham nyil Ijip koo kərem sə. Dangbə Naan dī ashak kə wur.

¹⁰ Naan bam Josef m̄but jeel de mo taa nkaa wur jir. Naan shin đeret nJosep, kə manshii mə cìn mbii ntoom Feero, mishkoom Ijip, de nə le nwur đen Josep a dedes nkaa yil Ijip, kə nkaa lu fin zak.

¹¹ Mee neen dedes taa nyil Ijip jir, kə yil nKeenan de nə jì kə jeel dedes hakyeng, de le baa puun fun mo kat mbiise kas.

¹² kaade Jekop kələng nə, mbiise dī nyil Ijip, bə wur shee lep puun fun mo sham nyil Ijip nə.

¹³ A ndəən sham mo ndevəl nyil Ijip nə, dang Josef woo shin ndyemnəən fin mo. A mpeemənə, bə Feero man dang mə Josep mo jir.

¹⁴ Abwoon mənə, bə Josep lep kə mmo kàa pet puun fin Jekop kə nen wur mo jir. Nen de mo pet mo shin sham nyil Ijip nə jir, mo wul laarpwoovəl baapaat.

¹⁵ Nə le dang Jekop sham nyil Ijip, bə wur sham muut a nyil mənə, kəzak puun fun mo jì murep a nyil Ijip zak.

¹⁶ Yaksə mo kok kúm mo mo kàa kə mo nyil nShekem, mbəkə mo wum mo dī ndəən kəcir de gyet Abraham kə seet shi azurfa mo, nsar jep Hamor mo.

¹⁷ kaade pee nə wul kus, mbəkə nNaan gam mbii de gyet wur kə ten cweer Abraham, bə nen fun mo kə bul des ndəən yil Ijip nə hakyeng.

¹⁸ Nen Ijip mo lep mee mishkoom đepwoo nyil Ijip, de baa wur man mee pwoo nkaa Josep kas.

¹⁹ Mishkoom desə wur gwam puun fun mo, dang wur shin jeel mpuun fun mo, wur le kə mpuun fun mo fwo jep fur mo mbəkə mmo murep dī.

²⁰ A ndəən bit mənə, bə mo làa Mosis. Gyet Mosis a mee làa đeret naa zam. Puun wur mo kyeer wur ndəən lu mbə tar kun.

²¹ Dang kaade mo put dəm le wur a tələng, bə reep Feero mang Mosis đyel, kə nwar kyeer wur koo làa fer sə.

²² Mo kám man mə nen Ijip mo mMosis jir, yaksə wur yool dee a mee ngwe dedes ndəən mbii dewur sat mo, kə mbii dewur cìn mo zak.

²³ <<Kaade Mosis wul bit mo laarfeer, bə wur pan mputuup fin mbə dəm naa dyemnəən fin nen Isreil mo.

²⁴ Yaksə wur taa naa mee ngu Ijip nkaa shinjeel mmee ngu Isreil. Bə Mosis dəm bam ngu Isreil nə, kə nwur lap di ngwar nə. Yaksə Mosis tu ngu Ijip nə.

²⁵ Mosis pan nə, nen fin mo mmanshii mənə nə, Naan mbə bam mo a shi sar fin. Dang baa mo manshii nə kas.

²⁶ Daar nə, bə Mosis kat mee nen Isreil mo vəl, pə lek nshak. Yaksə wur rebet ben mo, kə wur sat mmo nənee, <Daa mo, wun a dyemnəənshak, a mii le dang wuu lek nshak yii?>

²⁷ Dangbə gwar dewur nkaa shinjeel ngənəən nə, bet Mosis shin baa aku, kə nwur sat mMosis nənee, <A wii le gha a mishkoom kə ngutokdyeel nkaa mun ii?

²⁸ Aa rebet tu wen a kaade doon a tu ngu Ijip sə mee?>

²⁹ Kaade Mosis kələng pwoo mənə, bə wur su ar yil Ijip, kə nwur dəm tong di nyil mMidiyan, koo məzep sə. A ndəən yil mMidiyan nə, bə Mosis làa jep demish mo vəl.

³⁰ <<Abwoon bit mo laarfeer, bə mee ngulep mə Naan jì woo shin mMosis, shi mbəlem wus nkaa mee laaləət a yil kus kə zuul Sinai.

³¹ Kaade Mosis naa wus nə, bə nə aapwoo nwur, bə wur gyes dəm di kus rep laaləət nə, mbəkə nwur naa di rərret, bə wur kələng doo mə Daa, nənee,

³² <A an a Naan mə puun fwaa mo, Naan mə Abraham, kə mə Aizik, kə mə Jekop.> Yaksə Mosis daar, mbəde kəermuut fes yaa wur zam, baa wur katbal dewur mbə mak naa wus nə kas.

³³ Daa Naan sat mMosis nənee, <A shwat kwoopshi de mon nshii fwaa, mbəde pee de aa dar di yaksə, nə a pee dəbang.

³⁴ Azeen-zeen, an kən naajeel nen fen de mon nyil Ijip, kən kələng gwan mo mo. Mbəmənə kən sham, mbəkə nghan bam mo di zak. Mbə mənə, a jì kə nghan lep gha shindəm nyil Ijip.>

³⁵ <<Gyet nen Isreil mo cii Mosis, bə gyet mo sat nənee, <A wii le gha a mishkoom kə ngutokdyeel nkaa mun yii?> A Mosis a ngwe de gyet Naan lep wur, mbəkə nwur dee a Taakyeen kə Ngubam mə nen Isreil mo shi bam mə ngulep mə Naan de gyet wur woo shin mMosis ndəən rep laaləət a yil sə.

³⁶ A Mosis put kə nen Isreil mo ndəən yil Ijip, kəzak gyet wur cìn mbii lukshik mo, kə mbii aapwoo mo ndəən yil Ijip nə, kə ndəən Am kuur Denaat, kə a naaryil, mbə bit mo laarfeer zak.

³⁷ <<Gyet a Mosis sat nnen Isreil mo nənee, <Naan mbə yool lep mee ngusat pwoo Naan nwun, koo an sə, mbut nnen fuu mo.>

³⁸ Gyet Mosis di ashak kə kuur nen Isreil mo a naaryil, ashak kə puun fun mo, kə ngulep mə Naan de gyet wur leshap kə Mosis nkaa nzuul Sinai. A mbəde gyet Mosis kə kələngkar mə seen pə Naan di shin mmun.

³⁹ <<Dangbə gyet puun fun mo cii cìn mbii de Mosis sat, kəzak mo toklong shi Mosis, kə mo le mputuup fur mo mbə waa baa dəm Ijip.

⁴⁰ Mo sat Eeron nənee, <A kəlem pak naan mo mmun, de mon ntaa mmun akyeen. Mbəde baa mu man mbii de nə kat Mosis de gyet wur put kə mun ndəən nyil Ijip kas.>

⁴¹ A ndəən meeteer mənə mo, bə mo kəlem mee laanəng kə nə dee mmo, koo mee naan sə. Mo jì kə mbiizuum mo laanəng nə, yaksə mo serəbet mə retnyit mbə naan de mo kəlem shi sar fur mo.

⁴² Mbə mənə bə Naan cəer kəbwoon mmo, kəzak wur le kə mmo seyil di nzar mo, kə mbii de adeng mo. Kaade mo kə ten ran ndəən bəət-haal mə nensatpwoo kə Naan mo nənee, <Wun nen Isreil mo, ndəən bit dəlaarfeer sə mo a naaryil, bə baa gyet wu saa long mo, kə wus mbiizuum mo, a mbə an kas.

⁴³ Dang gyet wuu mang a Tent mə kùm Molek, wu mwaan kə nə, kə zar mə kùm fuu Refan. Wu kəlem mbii desə mo, mbəkə nwun seyil di mmo. Mbə mənə, bə an mbə le kə mmo dəm kə wun jong-jong, de dəm del yil de abwoon mBabilon.>

⁴⁴ <<Gyet puun fun mo kə Tent mə langtəng nə, Naan di ashak kə mo a naaryil. Mo dak Tent mənə a nciit-nciit kə de Naan shin mMosis naa. Mosis sat mmo tap dak a kəsə zak.

⁴⁵ Abwoon mənə, bə puunkaam fun mo lap Tent mənə pə puun fur mo kə mmo mang Bit mə Daa nə pan kaade mo del ashak kə Joshuwa ndəən yil de Naan shin mmo. Naan ceen nenyil mənə mo, de baa mo a nen Yahudi mo kas, a yit puun fun mo. Tent mənə war di jì wul mbít mə Devit.

⁴⁶ Devit kat deret ntoom Naan, wur dang, mbəkə nwur dyik mee peetong di nNaan mə Jekop.

⁴⁷ Dangbe a Solomon yool dyiklu Naan nə.

⁴⁸ Jir kəsə, bə baa Daa Naan Dehai kə tong a ndəən lu de gurum mo dyik kas. Pwoo desə nə nciit kə pwoo de gyet ngusatpwoo Naan ten sat nənee,

⁴⁹ <Naan sat nə, dengnaan nə a peetong fen, kə yil desə nə a pee leshii fen zak. Wun ndyik a mee lu dəfang nghan yii? Peede an nnookdi a nii?

⁵⁰ Baa a sar fen le mbii desə mo jir kas aa?>

⁵¹ <<Wun nencinshik mo, de pətuup fuu mo dee a koo mə nenkum mo sə. Wuu dee a komjoor mo mbə cíkələngpwoo mə Naan, kəzak wu cii Riin Debang shidaar-shidaar, kaade gyet puun fuu mo kə cìn sə. Mbəmənə wun a koo puun fuu mo gyet sə zak.

⁵² Gyet puun fuu mo shínjeel nnenkop pwoo Naan mo jir. Gyet mo twe nen de moo leshap nkaa jì Ngwe de ndəre sə, de yaksə bə a wun seet wur, dang a wun, wu tu wur zak.

⁵³ A wun a nen de wu lap Wàar mə Naan dewur shin nwun nsar nenlep mə Naan mo, dang baa wu cìn mbii de Wàar nə mo sat kas.>>

Mo Tu Stivin Shi nGyak Mo

⁵⁴ Kaade nenbeetpwoo nə mo kələng pwoo de Stivin sat mmo, bə nə láa mmo mbut des hakyeng, yaksə mo ərep sar fur mo mbə tuup.

⁵⁵ Mbədə Stivin gam kə Riin Debang, bə wur naapee kaa adeng, bə wur naa Dehai mə Naan, kə Daa Jesu kə dar nsarse kə Naan zak.

⁵⁶ Bə Stivin sat nənee, <<Wu naa mo wang dengnaan, kəzak Làa kə Gurum kə dar nsarse mə Naan.>>

⁵⁷ Dangbe gurum nə mo lep or shi doo dedes, kə mmo duur kom fur mo shi sar fur mo, bə mo yool su jì taa nkaa Stivin.

⁵⁸ Mo dul wur put mbwoon pee nkaam nə, bə mo car wur shi gyak bə wur muut. Nen de mo car Stivin nə mo, shwat nlər fur mo, mo le pə mee zəlang de moo pet səm wur a Sool.

⁵⁹ Kaade mon nkaa car Stivin, bə wur nkaa dangnaan nənee, <<Daa Jesu, a lap seen fen.>>

⁶⁰ Yaksə wur kurum mfurum, bə wur petpee shi doo dedes nənee, <<Daa Naan, a fwoo shikbish desə nə mmo.>> Kaade wur sat pwoo mənə, bə wur muut.

8

Sool Shínjeel Nenseet nDang Jesu Mo

¹ Nə fes ret nSool nyit zam, mbəde mo tu Stivin.

Parpuus mənə, bə jeel dedes nə taa nkaa kuur mə nenseet ndang Jesu de moo tong nJerusalem. Mbə jeel nə, bə mo rangkàa jir, dəm ndəən yil nJudiya, kə Samariya, təng dee a jeplep nə mo de nJerusalem bejee dak.

² Pak nen de mo kær Naan, mo wum Stivin, kèzak mo yém mmaap mbə muut wur nə.

³ Dangbe Sool shínjeel nenseet ndang Jesu nə mo des hakyeng. Wur däm del shitul-shitul, kən nwur yak daas mo, kə shurep mo, däm shoot mo ndəən lushoot.

Mo Kop Pwoo Naan nDəən Pee Kaam nSamariya

⁴ Nen de mo rangkää nə mo. Mo däm kop pwoo Naan ngurum mo koo a pee dedangyii de mo däm fi.

⁵ Filip däm mmee pee kaam de nen nSamariya, wur nkaa leshap ngurum mo nkaa Kristi mpee mənə.

⁶ Kaade kuur mə gurum nə mo kələng, dang mo naa mbii lukshik de Filip pə cìn mo zak, bə mo lekom, kèzak mo lepan fur mo nkaa mbii dewur sat nə.

⁷ Riin debish mo lep or dedes, kèzak mo pwat mbut ngurum mo des. Mo bar gurum mo des de shik mo mo fi, kə kəbel mo.

⁸ Mbə mənə, bə gurum mo kat retnyit des ndəən pee nkaam mənə.

Simon nGwu Mulak

⁹ Mee gwar dewur fi ndəən pee nkaam nə, de səm wur a Simon, de mbə bit mo des, bə wur kəcin mulak, kèzak wur kəcin mbii aapwoo mo a yit mə nen Samariya mo. Wur cutzung nə, dyin a mee ngwe dedes.

¹⁰ Gurum mo jir mo kə lepyit nkaa wur, yool ndedyeen mo, däm wul ndenannan mo, dang moo sat nə, gwar desə wur aa bal mə Naan de moo pet a iiko Dedes Met

¹¹ Moo lepyit nkaa wur, a mbəde bit mo des, bə wur cìn mbii aapwoo mo a yit mo mo shi mulak nə.

¹² Dang kaade mo shinzeen mpwoo deret de Filip sat mmo, nkaa mulki mə Naan, kə nkaa Jesu Kristi zak, bə mo cìn baptisma ndaas mo, kə shurep mo de mo shinzeen.

¹³ Simon shikää fin shinzeen zak, bə mo cìn baptisma nwur. Abwoon mənə, bə wur däm ndang Filip, dang nə aapwoo nwur mbə mbii lukshik mo, kə dak dənən-nan dewur naa Filip kəcin mo.

¹⁴ Kaade jeplep de moo tong nJerusalem mo kələng nə, nen Samariya mo kə lappwoo Naan, bə mo lep Pita kə Joon däm pə mo fi.

¹⁵ Kaade Pita kə Joon mo däm wul, bə mo dangnaan nkaa nen de mo shinzeen nə. Mbəkə nNaan shin Riin Debang de mmo.

¹⁶ Mbəde baa Riin Debang kə sham nkaa memee ndəən mo kas. Mo kə cìn a baptisma mmo ndəən səm mə Daa Jesu bejee dak.

¹⁷ Pita kə Joon, mo lesar fur mo nkaa mo, bə Naan shin Riin Debang ngurum nə mo.

¹⁸ Kaade Simon naa nə, moo shin Riin Debang nə nnen shinzeen nə mo, a mbəde jeplep nə mo lesar fur mo nkaa mo, bə wur shin shool mPita kə Joon, dang wur sat mmo nənee,

¹⁹ <<Wu shin bal mənə nghan zak, mbəkə koo wii de wen lesar fen nkaa wur, bə wur nkat Riin Debang nə zak.>>

²⁰ Dangbə Pita sat nSimon nənee, <<Waa kə shool fwaa nə, wun ndel nwus. Mbəde aa pan nə, a mmak seet mbiizuum mə Naan a shi shool.

²¹ Baa mee mbii bəl gha kə mun mbut dak fun desə nə kas mbəde baa pətuup fwa nə ndere a kəkyeen nNaan kas.

²² A tuwap mbə pan fwaa debish nə, kèzak a dang Daa Naan, mbəkə nNaan fwoo shikbish mə pan kə pətuup fwaa debish nə fi ngha.

²³ Mbəde wen naa, aa gam kə zuur debish, dang aa dee a de bubwoot ndəən shikbish.>>

²⁴ Simon sat mPita kə Joon nənee, <<Kuzuk, wu dang pə Daa Naan, mbəkə taji memee ndəən mbii de wu sat sə mo kat an kas.>>

²⁵ Abwoon de Pita ka Joon mo ka satpwoo nkaa Jesu, dang mo leshap Naan zak, ba kaade mo a ar ka nJerusalem, ba mo taa kop pwoo deret na ndaen jepyil mo des, de mo nSamariya.

Filip Ka Mee ngu Itiyopiya

²⁶ Mee ngulep ma Naan sat mFilip nane, <<A yool a sham nkor ngyeen a ar de na yool nJerusalem dam wul nGaza, de na a naaryil.>>

²⁷ Wur yool seet, ba wur taakaa ka mee ngu Itiyopiya dewur a meermuut. Wur a mee ngwe dedes dewur tap ka long ma mishkoom de mat, Kandes ma yil Itiyopiya. Gwar desa wur waa a nJerusalem mba seyil nNaan.

²⁸ Kaade wur a ar baa waa, ba wur ka tong ndaen mbiilang, wur nkaa tang baet-haal ma ngusatpwoo ma Naan Aizaya.

²⁹ Ba Riin Debang sat mFilip nane, <<A dam kus ka mbiilang desa.>>

³⁰ Filip su dam kus ka mbiilang na, ba wur kaelong gwar na nkaa tang baet-haal ma ngusatpwoo ma Naan Aizaya. Yaksa Filip tal pa gwar na nane, <<A manshii ma mbii de gha nkaa tang na aa?>>

³¹ Gwar na lap nane, <<Cirang dang an mba mmanshii manadi ii? Kat baa a mee gurum kamshii mananghan kas ii?>> Gwar na sat mFilip ka tong ashak ka wur.

³² A pwoo dewur nkaa tang na ndaen baet-haal na ndesa, de na sat nane, <<Wur a koo tam de mo ka dam kana, mpee saa sa. Koo tam de dok tatak ntoom ma ngusaa shweep na sa, Wur dok tatak a kasa zak.

³³ Mbada wur sham ka kaa fin, ba baa mo tokdyeel nwur nkaa zeen kas. A wii mmak yool leshap nkaa dang wur mo ii? Mbada mo ka mang seen wur ndaen yil na.>>

³⁴ Ba ngu Itiyopiya na wur tal pa Filip nane, <<A sat nghan. Gyet ngusatpwoo ma Naan desa wur leshap na a nkaa wii? Wur leshap na a nkaa shin aa? Koo a mee ngwe deci yii?>>

³⁵ Yaksa Filip doom leshap deret nkaa Jesu, shi pwoo de gwar na ka tang na.

³⁶ Kaade mon mwaan a ar na, ba mo ji wul mpee de am di, ba ngu Itiyopiya na wur sat mFilip nane, <<A naa am sas! A mii nci ka nghan cin baptisma nghan ii?>>

³⁷ Filip lap nane, <<Katdang a shinzeen nJesu shi patuup mandong azeen-zeen, ba mon ncin baptisma nghan. Ngu Itiyopiya na wur sat na, Nshinzeen na Jesu Kristi wur a Laa ma Naan azeen-zeen.>>

³⁸ Yaksa gwar na wur le mbiilang na dar. Ba Filip ka gwar de na, mo sham ndaen am na dukvel, ba Filip cin baptisma ngwar na.

³⁹ Kaade mo ka pwat mbut am na, ba Riin ma Daa, mang Filip dam ka wur mmee mpee. Baa ngu Itiyopiya na wur kutdi ka naa Filip zak kas. Yaksa wur sekyeen ka mwaan fin, kaza wur gam ka retnyit.

⁴⁰ Gurum mo naa Filip ndaen yil Azotus. Wur dam shipee-shipee ndaen pee nkaam na mo jir, mba kop pwoo deret na, dam wul nSizariya.

9

Tuwap Ma Sool

¹ Sool sekyeen ka shinjeel nnenseet ndang Jesu mo, wur tang ar mba twe mo. Aasa ba, wur dam pa pris dedes met jir na.

² Yaksa Sool dang pa pris dedes na, mbaka nwur shin lep a raran mmo dewur ndam ka mmo nLu ma Naan mo, de mo nDamaskus, mbaka katdang wur kat nen de moo dam ndang ar Jesu, koo daas mo ka shurep mo, ba wur yak mo ji ka mo nJerusalem.

³ Kaade wur ji wul kus ka Damaskus, ba nnen mman, ba mee peebang tong adeng sham bangpee dewur de.

⁴ Yaksə wur taa nyil, kəzak wur kələng mee doo kə sat nənnee, <<Sool, Sool! A mii le dang aa shinjeel nghan yii?>>

⁵ Yaksə Sool tal nənnee, <<A gha a wii Daa?>>

Doo nə lap nənnee, <<A an Jesu, de gha nkaa shinjeel nghan.

⁶ A yool a del ndəən pee nkaam nə, bə mon nsat nghan mbii de nə a təng gha ncìn.>>

⁷ Nen de mon mwaan nə ashak kə wur mo dar tətək, baa mo le mee shap kas, mo kələng doo nə, dang baa mo naa nguleshap nə kas.

⁸ Sool yool dar atəng, bə wur wang yit fin, dang, baa wur mak naapee kas. Mbə mənə bə mo yaa sar nwur, mo del kə wur nDamaskus.

⁹ Mbə teer mo kun, bə baa wur mak naapee kas, kəzak baa wur se mee mbiise, koo shwaa mee mbii kas zak.

¹⁰ Mee nguseet ndang Jesu di nDamaskus, de moo pet wur a Ananiyas. Daa sat Ananiyas ndəən suun nənnee, <<Ananiyas!>> Yaksə wur lap nənnee, <<An səsə Daa.>>

¹¹ Daa sat nwur nənnee, <<A yool a dəm a ar desə, de moo pet a Sham ndər-ndər, bə a tal mee gwar de moo pet səm wur a Sool, wur a ngu Tarsus. Wur ntul Judas. Yaksə bə wur nkaa dangnaan.

¹² Ndəən suun wur, bə wur naa mee gwar de moo pet səm wur a Ananiyas, wur jì del, dang wur lesar fin nkaa wur, mbəkə nyit fin mo baa naapee di zak.>>

¹³ Dangbe Ananiyas lap nənnee, <<Daa, gurun mo des mo kə leshap nghan, nkaa niyang de gwar desə wur kəcin nnen fwaa de mon nJerusalem.

¹⁴ Kəzak wur jì mpee desə nDamaskus, shipee de pris denan mo shin nwur, mbəkə nwur yak nen de mo shinzeen ndəən səm fwaa jir.>>

¹⁵ Dangbe Daa lap wur nənnee, <<A yool a dəm, mbəde an kən bələp wur, mbəkə nwur cìn dak di nghan. Wur mbə le kən nnen de baa mo a nen Yahudi mo kas, kə mishkoom mo, kə nnen Yahudi mo man səm fen zak.

¹⁶ An mbə kám nwur jeel de nwur mbə shwaa mo mbə səm fen.>>

¹⁷ Ananiyas yool dəm del ndəən lu Judas nə. Wur lesar fin mo nkaa Sool, dang wur sat nənnee, <<Dyemnaa Sool, Daa Jesu dewur woo shin fin ngha, kaade gha a ar jì mpee desə, a wur lep an, mbəkə nghan baa a naapee di zak. Kə mmo gam gha shi Riin Debang zak.>>

¹⁸ Abet-abet berep mee mbii mo koo feel mə pupwap sə, mo pwat nyit Sool, mo sham dōng nyil, bə yit wur mo cin naapee. Yaksə wur yool dar atəng, bə mo cìn baptisma nwur.

¹⁹ Abwoon dewur kə se mbiise, bə wur baa katbal zak.

Sool Kop Satpwoo Naan nDamaskus

Sool tong ashak kə nenseet ndang Jesu de mon nDamaskus, mbə meeteer mo ruk.

²⁰ Abet-abet bə wur dəm ndəən lu mə Naan mo bə wur doom sat nə, Jesu a Laa Naan.

²¹ Nen de mo kələng wur jir, bə nə aapwoo mmo, dang mo tal nənnee, <<Baa a gwar dewur twe nen de mo shinzeen ndəən səm mə Jesu, ndəən Jerusalem sə ndesə kas ee? Wur jì mpee desə a mbəkə nwur yak mo dəm kə mo a bubwoot pə pris denan-nan mo di zak kas aa?>>

²² Dangbe Sool katbal, kən nwur leshap di bal-bal, de nə kám agaak nə, Jesu wur a Kristi azeen-zeen. Pwoo dewur sat nə mo, nə daampee nnen Yahudi de moo tong nDamaskus.

Sool Put nSar Nnen Yahudi Mo

²³ Abwoon meeteer mo des, bə nen Yahudi mo beetpwoo kə sut, mbəkə mmo tu Sool di.

²⁴ Dang pwoo de mo bwoot nə taa nkom Sool. Mo tap pwoo lu de mon mpee nkaam nə npar kə puus, mbəkə mmo tu Sool de.

²⁵ Dangbe nen shinzeen de mo däm dang Sool nə mo, mo mang wur ndəən kəci mpar, bə mo bwet wur sham mbwoon pee nkaam nə ndəən mee fung.

Sool Wul nJerusalem

²⁶ Kaade Sool wul nJerusalem, bə wur tang ar dewur mbə bəlkāa wur di ashak kə nenseet ndang Jesu mo. Dangbe mo jir, mo kəər wur, mbəde baa mo shinzeen nə, wur kə dee a nguseet ndang Jesu kas.

²⁷ Yaksə a Barnabas jì kə wur pə jeplep nə mo di, kən nwur leshap ngurum nə mo, kaade Sool kə naa Daa Jesu a ar, nə, Daa Jesu kə leshap kə Sool. Barnabas leshap mmo nkaa sat pwoo kə Naan ndəən Jesu agaak, de Sool kə cìn ndəən Damaskus, baa ashak kə mee kəərmuut kas, koo dəben.

²⁸ Aasə bə wur tong ashak kə mo. Kəzak wur mwaan däm shipee-shipee ndəən Jerusalem, kəzak wur satpwoo kə Naan balbal ndəən səm mə Daa Jesu.

²⁹ Wur naa nleshap nə, kə beetshik kə nen Yahudi de moo kələng pwoo kə nen Helene mo, de nə le kə mmo tang ar de mon ntu wur di.

³⁰ Jir aasə kaade nenseet ndang Jesu mo kələng mənə, bə mo däm kə Sool nSizariya, kə mo lep wur shindəm nTarsus.

³¹ Abwoon mənə, bə nenseet ndang Jesu de mon nJudiya, kə Galili, kə Samariya, mo tongriyang ndəən meeteer mənə mo. Shi bam mə Riin Debang, bə nenseet ndang Jesu nə mo katbal, dang mo bul zak. Moo mwaan ndəən kəər mə Naan, dang moo shin dedes nNaan zak.

Pita Bar Aniyas

³² Pita mwaan shipee-shipee jir, bə wur jì wul pə nen Naan mo, de mo kə tong nLidda.

³³ Yaksə wur kat mee gwar di mpee nkaam mənə, de mo kə pet səm wur a Aniyas, dewur kə mee shwal de nə fii shik wur, de baa wur mak yool a peesaam kas, mbə bit mo pwookun.

³⁴ Pita sat nwur nənee, <<Aniyas, Jesu Kristi wur bar gha. A yool a cibet mbiisaam fwaa.>> Abet-abet, bə wur yool.

³⁵ Kaade jir nen de mo kə tong ndəən Lidda kə Sharon mo naa wur bar, bə mo cəər kə pətuup fur mo, de nə le mmo shinzeen nDaa.

Pita Yool Kə Tabita A Peemúut

³⁶ Mee mat seet ndang Jesu war di ndəən yil nJoppa, de səm war a Tabita, səm war nə shi liispwoo mə nen Heleni mo a Dokas, de shii kənə a <<Tap.>> Mat desə war kə cìn dak deret mo, dang war kə bam nenjeel mo zak.

³⁷ Ndəən meeteer mənə mo, bə mee shwal yaa war, de nə le nwar muut. Kaade mo vwang kúm war, bə mo le ndəən mee ludeng.

³⁸ Lidda kus kə Joppa, bə kaade nenseet ndang Jesu mo kələng nə Pita di nJoppa, bə mo lep gurum mo vəl shindəm pə wur de, mbəkə mmo dang di pə wur, kə nwur jì pə mo di kəkəlak, taji wur taa dee bir kas.

³⁹ Pita yool däm ashak kə mo, kaade mo jì wul, bə mo kàa kə wur ndəən ludeng nə. A pee de matkaa mo jì dirang pə wur di. Mo nkaa wal, dang mo kám nlər mo, kə leelep mo, de də Tabita kə raa mmatkāa nə mo, bə war kutdi seen.

⁴⁰ Dangbe Pita le mmo pwat a tool jir, bə wur kurum mfurum, kə nwur dangnaan di. Yaksə wur cəər pə kúm nə de, wur sat nənee, <<Tabita yi yool.>> Yaksə war wang yit fer. Kaade war naa Pita, bə war yool tong atəng.

⁴¹ Bə wur yaa sar nwar, dang wur diyeep war dar atəng. Bə wur pərep nen mə Naan nə mo, kə matkaa nə mo, bə wur shin Tabita mo kə seen.

⁴² Mbii desə nə dee a deməman ndəən yil nJoppa jir, bə gurum mo des mo shinzeen nDaa.

⁴³ Pita tong ashak kə mee ngudak shim, de mo kə pet səm wur a Simon, mbə teer mo des de nJoppa nə.

10

Pita Kə Konilus

¹ Mee gwar di ndəən Sizariya, de səm wur a Konilus, wur a mee ngwe dedes, dewur kə tap kə shiitooon mo kambil məndong, de mə yil Itali.

² Wur a mee ngwe dewur le pətuup fin nkaa Naan, kəzak wur kəər Naan ashak kə nenlu fin mo jir. Wur shin zuum ngurum mo des, kə wur kə naa ndang Naan shidaar-shidaar.

³ Parmeeci sə, koo kun de mə puus sə, bə ndəən suun, bə wur naa ngulep kə Naan agaak, dang ngulep nə sat nwur nənee, <<Konilus,>>

⁴ Bə Konilus naa ngulep nə shi yit kəərmut, bə wur sat nənee, <<A mii yii Daa?>> Ngulep mə Naan sat nKonilus nənee, <<Naan kə lap dang fwaa mo, kə mbiizuum de aa shin nenjeel mo, bə mo kəkàa wul pə Naan di adeng, dang mo dee a mbii de Naan pan gha zak.

⁵ Mbəmənə, bə a lep mee gurum mo dəm nJoppa, mbəkə mmo dəm pet mee gwar de mo kə pet səm wur a Simon Pita, jì ntul fwaa.

⁶ Wur tong a nlu Simon ngudak shim, de lu wur nə kus kə pwoo Am kuur sə.>>

⁷ Kaade ngulep mə Naan leshap kə Konilus, bə Konilus pet kərem fin mo vəl kə mee shiitooon, dewur a ngwe de ndəre mbut nen de mo kə cìn dak ntul fin shidaar-shidaar.

⁸ Abwoon dewur sat mmo mbii de nə cìn jir, bə wur lep mo dəm nJoppa.

⁹ Daar nə, bə mo yaa ar, bə mo jì wul kus kə pee nkaam nə. Pita kəkàa nludeng mbə dangnaan, koo puus a naar sə.

¹⁰ Neenlāa nwur, dang wur rebet mee mbii dewur nse. Kaade mo kutdi nkaa cet mbiise nə, bə Pita cin mee suun.

¹¹ Dee wur naa dengnaan nə wang, dang mee mbii tong adeng sham koo haal dedes sə. Mo yaa sham kənə nyil shi kwang nə mo feer.

¹² Ndəən nə, bə koo a luwaa dedangyii, de mo kə mwaan shi shii feer mo, kə de mo kə fee shi but mo, kə nyer de mo kə yool ncáap mo díbut jir.

¹³ Bə Pita kələng mee doo kə sat nənee, <<Pita a yool, a can a se.>>

¹⁴ Dangbe Pita lap nənee, <<Hai Daa! Baa wen kən cam se mee luwaa debuu, koo de baa nə ret kə ngu Yahudi se kas.>>

¹⁵ Pita waa cin kələng doo nə de zak, de nə sat nənee, <<Mbie de Naan kə le a debang, bə taji waa a le a debuu kas.>>

¹⁶ Mo cìn a kəsə dəm wul ar kun, bə mo waa baakàa kə haal nə adeng.

¹⁷ Kaade Pita nkaa panshii mə suun nə, bə nen de Konilus lep mo sə, mo kə ten yap lu mə Simon nə mo kat, bə mo jì dar mpwoo lu nə.

¹⁸ Mo petpee, bə mo tal nənee, <<Kyet gwar de mo kə pet wur a Simon Pita sə, kə tong a nlu desə ee?>>

¹⁹ Kaade Pita kutdi nkaa panshii mə suun desə nə, bə Riin mə Naan sat nwur nənee, <<A naa mee gurum mo kun, mo pə yap gha.

²⁰ A yool, a sham, kə nghan seet ashak kə mo, baa a shi mee kyetwo kas, mbəde a an lep mo.>>

²¹ Bə Pita sham pə nen nə mo di, bə wur sat mmo nənee, <<An sə, a an a ngwe de wun pə yap nə. Wu jì a mbə miyi?>>

²² Mo lap nənee, <<A mee ngwe dedes nkaa shiitooon mo, de mo kə pet səm wur a Konilus dewur a mee ngwe de ndəre, ngukəər Naan. De nen Yahudi mo jir mo kə kwoop wur. A mee ngulep mə Naan debang jì sat nwur nə, wur lep mo pet gha, kə nghan dəm di ntul fin, mbəkə nwur kələng mbii de gha mbə sat nə di nwur.>>

²³ Pita del kə des dekun nə mo nlu, mbəkə mmo teer di.

Daar nə, bə Pita yool seet ashak kə mo. Pak nenseet ndang Jesu de mon nJoppa mo seet ashak kə wur.

²⁴ Daar nə, bə mo dəm wul nSizariya. Konilus nkaa darna mo. Wur kə ten pərep dang fin mo, kə shaar fin mo, mo kuur ashak des.

²⁵ Kaade Pita a ar del ndəən lu nə, bə Konilus kaat wur, bə wur taa mPita ntoom, mbə seeyil nwur.

²⁶ Dangbe Pita diyeep Konilus, bə wur sat nənee, <<A yool atəng, wen shikaa fen, an a gurum koo waa sə zak.>>

²⁷ Pita nkaa leshap kə Konilus, bə kaade wur del, ndəən lu nə, bə wur kat gurum mo kə kuur ashak des.

²⁸ Pita sat mmo nənee, <<Wun shikaa fuu wu man nə, baa nə ndəre kə ngu Yahudi balkaa fin ashak kə mee soon deçi mo, koo wur jì pə mo di kas. Dangbe Naan kə kám nghan, kə taji wen mpet mee gurum a debuu, koo debish kas.

²⁹ Mbə mənə, kaade wu lep mo pet an sə, bə wen jì pə wun di, baa wen cii kas. Mbəmənə wen rebet kələng mbii de nə le kə nwun pet an nə.>>

³⁰ Konilus sat nənee, <<Nə kus aa teer mo feer cicinsə, nciit kə pee kəsə, bə nkaa ndang Naan nkun mə puus ndəən lu fen. Bə nnaa mee gwar sə, de nlər wur mo piyaa pet-pet, wur jì dar a kyeen fen.

³¹ Yaksə wur sat nənee, Konilus! Naan kə lap dang fwaa, kə mbiizuum de aa shin nenjeel mo sə, mo dee a mbii de Naan wur pan gha zak.

³² Mbə mənə a lep-lep dəm nJoppa, kə mo dəm pet mee gwar de səm wur a Simon Pita, wur kə tong a ntul mə Simon ngudak shim, de lu wur nə kus kə pwoo am kuur sə.

³³ Abet-abet bə wen nlep-lep shindəm pə gha di. Nə ret zam kaade a jì mpee desə. Mun sə jir ntoom mə Naan yaksə, mbəkə mmun kələng mbii de Daa wur sat nghan, mbəkə nghan sat di mmun.>>

Pita Leshap nTul Konilus

³⁴ Pita leshap mmo nənee, <<Azeen-zeen wen naa nə, baa Naan kə bakuyit mme gurum kas.

³⁵ Dangbə Naan wur kə lap gurum mo jir, de mo kə kəər wur, kəzak moo cìn mbii deret mo zak.

³⁶ A pwoo de Naan wur lep nnen Isreil mo ndesə. Moo leshap deret, de nə a mə tongriyang mmo ndəən Jesu Kristi, dewur a Daa mə mbii mo jir,

³⁷ Wun shikaa fuu, wu man mbii aapwoo de mo kə cìn ndəən yil nJudiya jir. Gyet mo shee cìn nə a nGalili, abwoon de gyet Joon ngucìn baptisma wur leshap mmo nkaa nə.

³⁸ Desə nə a pwoo nkaa Jesu Ngu Nazaret, de gyet Naan doo Riin Debang kə iiko nkaa wur. Wur dəm koo a pee dedangyii, bə wur cìn dak deret, dewur bar nen de mon ndər bal mə nngujwaan jir, mbəde Naan ashak kə wur.

³⁹ Mun a langtəng mə mbii dewur cìn mo jir ndəən yil nJudiya, kə ndəən Jerusalem zak. A wur a de gyet mo tu wur, kaade gyet mo pwas wur nkaa shiyeepyoom sə, dee wur muut.

⁴⁰ Jir aasə Naan yool kə wur a peemúut parpuus dekun, kəzak Naan le kə nwur woo shin fin mmun agaak.

⁴¹ Baa a gurum mo jir mo naa wur kas, dang wur woo shin a mmun, de Naan kə ten bələp mun, kə mmun dee di a langtəng fin. Gyet muu se mbiise kə shwaa am ashak kə wur, abwoon dewur kə yool a peemúut zak.

⁴² Wur sat mmun balbal nə, mu satpwoo mə Naan ngurum mo jir zak, kə mmun tong a langtəng di nə, a Jesu wur a gwar de Naan shin dedes nwur, mbəkə nwur dee di a ngutokdfeel nnen de mmeen mo, kə nnen de mo kə murep mo zak.

⁴³ A wur a ngwe de gyet nensatpwoo mə Naan mo jir, mo kə ten tong a langtəng wur nə, a mbə səm wur, dang koo a ngwe dedangyii dewur shinzeen, bə wur nkat fwo mə shikbish wur mo.>>

Mo Shin Riin Debang nNen De Baa Mo A nNen Yahudi Mo Kas

⁴⁴ Kaade Pita kutdi nkaa leshap desə mmo, bə Riin Debang sham nkaa nen de mo pə kələng pwoo nə jir.

⁴⁵ Nen Yahudi de mo a nen shinzeen de mo jì ashak kə Pita sə, nə aapwoo mmo, Mbədə mo naa Naan shin Riin Debang shi zuum nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas zak.

⁴⁶ Mo kələng mo kə leshap shi pak liispwoo mo, dang mon nkaa shin dedes nNaan. Bə Pita sat nənee,

⁴⁷ <<Kyet mee gurum mmak cii nkaa am de mon ncìn baptisma di nnen desə mo aa? Mbədə mo kə lap Riin Debang nə a kaade gyet mmun mu lap sə.>>

⁴⁸ Yaksə Pita le kə mo cìn baptisma mmo ndəən səm mə Jesu Kristi. Mo dang pə Pita, mbəkə nwur pan yém di ashak kə mo mbə rep meeteer mo ruk akudang.

11

Pita Yakshii Mə mbii De Nə Cìn

¹ Jeplep mo kə nenseet ndang Jesu de mon nJudiya, mo kələng nə, pak gurum de baa mo a nnen Yahudi mo kas, mo kə lappwoo Naan zak.

² Kaade Pita kàa wul nJerusalem, bə nen shinzeen de mo kə can mo, mo yool kə pwoo nkaa wur.

³ Mo sat nənee, <<Waa dəm a del nlu mə nen de nsuluk mo har a se mbiise ashak kə mo.>>

⁴ Aasə bə Pita yaa yakshii mə mbii de nə cìn jir, wur sat mmo nənee,

⁵ <<Də an ndəən pee nkaam nJoppa, bə kaade an nkaa dangnaan bə wen suun. Bə ndəən suun nə, nnaa mee haal dedes de nə tong adeng sham de, nə kə kwang mo feer, nə sham wul pə an di.

⁶ Wen ban yit nkaa nə, bə nnaa longlu mo, kə luwaayil mo, kə mbii de mo kə fee shi but mo, kə nyer de mo kə yool ncáap, mo di ndəən nə.

⁷ Bə nkələng mee doo, de nə sat nghan nənee, <Pita, a yool a saa mo, a se.>

⁸ Dangbe wen nsat nənee, <Hai Daa! Baa wen kən cam se mee luwaa debuu, koo de baa nə ret kə ngu Yahudi se kas.>

⁹ Yaksə doo nə cìn sat di nghan adeng nənee, <Mbii de Naan le a debang, bə taji a le nə a debish kas.>

¹⁰ Mo cìn a kəsə, dəm wul ar kun, bə mo waa baa dul haal nə kaa kə nə adeng.

¹¹ Abet, nciit kə mənə, bə gurum mo kun, de mo kə lep mo nSizariya mbə jì pet an, mo kə dar mpwoo lu de an di.

¹² Riin mə Naan sat nghan nə, a seet ashak kə mo, baa ashak kə mee kyetwo kas. Pak nenseet ndang Jesu mo peeme, mo seet ashak kə an zak, bə mu dəm mu del nlu kə gwar nə.

¹³ Yaksə gwar nə wur sat mmun nə, di naa mee ngulep mə Naan kə dar ndəən lu fin, dang ngulep nə sat ndyin nənee, <A lep shindəm nJoppa, kə mo pet mee gwar de mo kə pet səm wur a Simon Pita jì ntul fwaa.>

¹⁴ Wur mbə nsatpwoo nghan de nən nle kə nwun kat bam, waa kə nenlu fwaa mo jir.

¹⁵ <<Kaade ndoom leshap, bə Riin Debang sham nkaa mo, nciit kə de də wur sham nkaa mun nshee sə.

¹⁶ Bə nə le nghan panpwoo mə Daa, de gyet wur sat nənee, <Joon kə cìn baptisma ngurum mo a shi am, dangnaan wur mbə ncìn baptisma nwun a shi Riin Debang.>

¹⁷ Katdang bə mbiizuum desə, de Naan wur shin mmo, nə a deməndong kə dewur shin mmun, mbəde mu shinzeen nDaa Jesu Kristi, bə wen a wii, de an mmak cii nNaan yii?>>

¹⁸ Kaade mo kələng pwoo mənə, bə mo dok tətək, yaksə mo kwoop Naan dedes. Mo sat nə, <<Daa Naan kə shínpee nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, mbəkə mo tuwap, kə mo kat seen di zak.>>

Nbenseet nDang Jesu De Mon Antiyok

¹⁹ Nen de də mo rangkää mbə jeel de nə kə yool, de nə le gyet mo tu Stivin, bə pak mo dəm wul nyil mFonisha, kə Saiprus, kə pee nkaam nAntiyok. Baa mo satpwoo Naan nə, mmee nen decì mo kas, təng a nnen Yahudi mo bejee dak.

²⁰ Dangbe pak nen shinzeen nə mo, de mo a nen Saiprus mo, kə Sairin mo, mo dəm wul Antiyok, bə mo kop pwoo Naan nə nnen Helene mo zak, kəzak mo leshap deret ngurum mo nkaa Daa Jesu.

²¹ Iiko mə Daa nə di ashak kə mo, bə gurum mo des mo shinzeen, bə mo ciir kə pətuup fur mo pə Daa Naan di.

²² Pwoo nkaa mo nə wul nkom mə nenseet ndang Jesu de mo kə tong ndəən Jerusalem, bə mo lep Barnabas, kə nwur dəm de Antiyok nə.

²³ Kaade wur seet wul, bə wur naa deret de Naan le nkaa mo, bə wur kat retnyit, dang wur leshap mmo jir, mbəkə mmo dar balbal ndəən shinzeen nNaan azeen-zeen shi pətuup fur mo jir.

²⁴ Barnabas a mee ngwe de ndəre, kəzak wur gam kə Riin Debang, kə shinzeen zak. Gurum mo des mo shinzeen nDaa zak.

²⁵ Abwoon mənə, bə Barnabas dəm nTarsus, mbə yap Sool.

²⁶ Kaade wur kat Sool, bə wur jì kə wur nAntiyok. Mbə bit məndong, bə Barnabas kə Sool moo kaat ashak kə nen shinzeen nə mo, yaksə mo kām-kam ngurum mo. Mo shee pet nenseet ndang Jesu mo a Kristiyan a ndəən pee nkaam Antiyok.

²⁷ Ndəən teer mənə mo, bə pak nensatpwoo mə Naan mo pwat nJerusalem, bə mo jì Antiyok.

²⁸ Memee ndəən mo, de səm wur a Agabus, wur yool dar atəng, bə wur sat agaak shi iiko bal mə Riin Debang nənee, <<Mee neen dedes nə mbə taa nkaa yil nə jir.>> Mo cìn mənə a ndəən bit de Klodiyus a mishkoom.

²⁹ Nenseet ndang Jesu mo le pətuup fur mo, kə koo weyi, bə wur shin mbii dewur mak, mbəkə mmo lep bam dəm di nnen shinzeen de mo kə tong ndəən yil nJudiya.

³⁰ Kaade mo cak zuum fur nə mo le ashak, bə mo lep shindəm nnen dənan-nan mə nen shinzeen de mo kə tong ndəən yil nJudiya nsar Barnabas kə Sool.

12

Mo Tu Jemis, Kəzak Mo Shoot Pita

¹ Ndəən teer mənə mo, bə mishkoom Herot doom shinjeel baanbaan nkaa pak nenseet ndang Jesu nə mo.

² Wur tu Jemis, dyemnəən mə Joon shi kwai.

³ Kaade mishkoom Herot naa muut mə Jemis nə ret nnen Yahudi mon nyit, bə wur waa cin shin yaa Pita zak. Desə nə den a nciit kə de mo kə se mbiise retnyit mə gilaas de baa nə kə yist kas

⁴ Kaade Herot yaa Pita, bə wur le wur ndəən lushoot, nsar shiitoo mo kaapaat baapeeme, mbəkə mmo tap wur de rərret. Herot kə lepan nə, dyin mbə put kə Pita ntoom gurum mo abwoon mə retnyit nə mbəkə tok diyeel.

⁵ Kaade Pita di a bubwoot ndəən lushoot nə, bə nenseet ndang Jesu mon nkaa dangnaan hakyeng, mbə wur.

Mo Put Kə Pita nDəən Lushoot

⁶ Dangbə mpar, de daar bə Herot wur lepan mbə put kə Pita, mbəkə nwur shinjeel di nwur. Bə Pita nsaam nnaar shiitooon mo vəl. Mo bwoot wur shi shoobəring mo vəl. Nentappee mo de mpwoo lushoot nə, mon nkaa tappee rərret.

⁷ Yaksə ngulep mə Daa jì dar pə Pita di, bə peebang nə bangpee ndəən lu nə. Ngulep mə Daa cut Pita nkwoop, wur mii Pita, bə wur sat nənee, <<A yool nkyaen>> Yaksə shoobəring de mo nsar wur mo dong nyil.

⁸ Ngulep nə sat nwur nənee, <<A lep lee fwaa, kəzak a jwal kwoopshi fwaa mo.>> Bə Pita wur cin mbii de ngulep nə sat. Ngulep nə sat nwur zak nənee, <<A səp mbiisəp fwaa. A jì ndang an.>>

⁹ Pita put dəm ndang ngulep nə. Baa wur man nə, mbii de ngulep nə cin nə azeen kas. Mbədə wur pan nə dyin a nsuun.

¹⁰ Kaade mo del nentappee denshee mo, kə devəl mo, bə mo jì wul mpwoo lu de mo dak a shi shoob, de nii naa nkwoop pee nkaam, bə pwoo lu mənə wang shikáa fer. Bə mo pwat, mo yaa ar deməndong. Bə nnen mman, bə ngulep nə wur yit Pita mbəshin.

¹¹ Kaade Pita kə winshin mbut mbii de nə cin, bə wur sat nənee, <<Yaksə, wen mman azeen-zeen nə, a Daa lep ngulep fin, mbəkə nwur jì bam an di nsar Herot, kə mbii de nen Yahudi mon nkaa lepyit nə, nən ncìn.>>

¹² Kaade wur winshin mbut nə a kəsə, bə wur dəm nlu Meeri nəən Joon, de moo pet wur a Maak zak. A pee de gurum mo kə kuur di des, kə mo nkaa dangnaan di.

¹³ Kaade Pita bwap pwoo lu, bə mee laareep de mo kə pet səm war a Roda, war jì mbə wang pwoo lu nə.

¹⁴ Kaade war kələng doo nə a mə Pita, bə baa war wang pwoo lu nə kas mbə retnyit. Dangbe war waa cin shin, kə nwar sat nnen de mo ndəən lu nə, Pita kə dar a tool mpwoo lu nə.

¹⁵ Mo sat nwar nənee, <<Yii təttaar aa?>> Dangbe war sat nə, təng a Pita azeen-zeen. Yaksə mo sat nənee, <<A ngulep wur.>>

¹⁶ Dangbe Pita naa a mbwap pwoo lu nə dak, bə kaade mo wang pwoo lu nə, bə mo naa a Pita azeen-zeen, bə nə aapwoo mmo zam.

¹⁷ Dangbe Pita dək sar mmo, mbəkə mmo dok tətək. Bə wur yakshii nə mmo, kaade Daa put kə dyin ndəən lushoot nə. Wur sat mmo zak nənee, <<Wu satpwoo desə nə nJemis, kə koor nen shinzeen nə mo zak.>> Abwoon mənə, bə Pita yool dəm mmeē pee deci.

¹⁸ Kaade bitmang, bə mee bəlep dedes yool nnaar shiitooon de mo kə tap Pita ndəən lushoot nə, mbədə baa mo man mbii de nə cin Pita kas.

¹⁹ Herot kə le kə mmo dəm yappee de Pita dəm di, bə baa mo dəm kat wur kas. Herot tal pə shiitooon nə mo rərret, bə wur le kə mmo twe mo di. Abwoon mənə, bə Herot yool yit yil nJudiya, kə nwur dəm di nyil nSizariya, bə wur dəm cin mee rep teer mo de mpee mənə.

Muut Kə Herot

²⁰ Herot langtuup kə nen Taya mo, kə nen Saidon mo hakyeng. Aasə bə mo balkaa fur mo ashak, mbəkə mmo dəm naa wur di. Mo shee yap ar de mon ndəm naa Herot a pə Blastus di, dewur a ngwe dedes nkaa lu mishkoom nə. Yaksə mo dəm pə Herot di, bə mo dang pə wur, kə mmo kat tongriyang di pə mishkoom, mbədə yil mo nii kat mbiise a ndəən yil mishkoom nə.

²¹ Kaade puus de mo kə le nə wul, bə Herot tap jwal lee fin de mə mishkoom, wur tap tong nkaa mbii tong mə dedes fin, bə wur leshap nnen nə mo.

²² Nen nə mo le or, dang mo sat nənee, <<Desə nə a doo mə mee naan baa a mə gurum kas.>>

²³ Nnen mman, bə mee ngulep mə Daa Naan cut Herot, mbəde baa wur shin dedes nNaan kas. Bə yaksə nyet mo se Herot bə wur muut.

²⁴ Gurum mo des mo kələng pwoo mə Naan, bə mo shinzeen, bə pwoo mə Naan nə dəm shipee-shipee zak.

²⁵ Kaade Barnabas kə Sool mo kyes dak fur, bə mo baaji nJerusalem ashak kə Joon de mo kə pet wur a Maak.

13

Mo Lep Barnabas Kə Sool

¹ Ndəən kuur kə nenseet ndang Jesu de mon Antiyok, bə pak nensatpwoo mə Naan mo, kə nenkam-kám mo dí. Barnabas, kə Simiyon de mo kə pet wur a detəp, kə Lusiyus ngu Sairin, kə Manayen dewur wurang ashak kə mishkoom Herot, kə Sool.

² Kaade mon nkaa seyil nDaa dang mon nkaa yaa pwoo kə neen zak, bə Riin Debang sat nənee, <<Wu bələp Barnabas kə Sool wu le nghan, mbə dak de an kən mpet mo mbə cìn nə.>>

³ Bə mo yaa pwoo kə neen, dang mo dangnaan zak, bə mo lesar nkaa mo, bə mo bwet Barnabas kə Sool mo shinseet.

Mo Satpwoo Mə Naan nSaiprus

⁴ Riin Debang lep Barnabas kə Sool mo shindəm nSelusiya, bə mo dəm del tii mpeemənə, kə mo dəm de nSaiprus.

⁵ Kaade mo wul nSalamis, bə mo satpwoo mə Naan ngurum mo ndəən lu mə Naan mə nnen Yahudi mo. Joon de səm wur a Maak sə, wur de ashak kə mo mbə bam.

⁶ Abwoon de mo kə mwaan ndəən yil de Am kuur neer nə cəerkaat jir bə, mo dəm wul mPafos, bə mo kat mee ngu Yahudi de mo kə petsəm wur a Barjesu wur a ngucìn yen debish, kəzak wur leshin a koo ngusatpwoo mə Naan sə, dang baa wur a ngusatpwoo Naan kas.

⁷ Wur dí ashak kə ngudak mə ngwe dedes nə, gofna Sarjiyus Polo, wur a mee ngumanshii mbii zam. Gofna nə wur pet Barnabas kə Sool, mbəde wur rebet kələng pwoo mə Naan pə mo dí.

⁸ Dangbe Elimas nguyen debish sə, (A səm wur nə mmənə shi liispwoo mə Heleni) wur cii mmo, mbəde wur rəbet kə taji gofna nə wur shinzeen mpwoo mə Naan kas.

⁹ Dangbe Sool de moo pet wur a Pool, wur gam kə Riin mə Naan, bə wur ban yit fən nzəng nkaa ngucìn yen debish nə,

¹⁰ bə wur sat nənee, <<Waa làa mə ngunjwaan! Gha a shaarlek mə mbii de ndəre mo jir. Kəzak pətuup fwaa nə gam kə gwampee, kə cìn nyang. Aa daar shidaar-shidaar, mbəkə nghan cəer kə zeen mə Daa, mbəkə nə dee dí a dung.

¹¹ A naa yaksə, Daa Naan wur mbə le kə gha dee a vum. Baa gha mmak naa puus kas, mbə reppee lee.>> Abet-abet, bə vuun, kə peenkwoo mo jì paa Elimas, bə wur doom yappee, mbə yap ngwe de mbə yaakam nwur.

¹² Kaade gofna nə wur naa mbii aarpwoo mənə, bə wur shinzeen, mbəde nə fes aarpwoo nwur nkaa kám dewur kələng nkaa Daa Naan.

Pool Kə Shaarmwaan Fin Mo nYil Antiyok

¹³ Pool kə nnen de mo ashak kə wur, mo yool mPafos, bə mo del ndəən tii, kə mo dəm dí mPaga de nə nyil mPamfiliya, bə Joon Maak yit mo mpeemənə, kə nwur baa dəm dí nJerusalem.

¹⁴ Mo yool mPaga, bə mo del dəm Antiyok de nə mPisidiya. Parpuus Nookdi, bə mo del ndəən lu mə Naan, bə mo tong dí.

¹⁵ Abwoon de mee gurum kə tang ndəən bəət-haal mə Wàar mə Mosis mo, kə ndəən bəət-haal mə nensatpwoo mə Naan mo, bə nen dənan-nan nkaa lu mə Naan nə, mo lep

sat mmo nānee, <<Dyemnaa mo, katdang wun kə mee pwoo de wun mbə sat ngurum nə mo, bə wu sat.>>

¹⁶ Pool yool dar atəng, bə wur diyeep sar wur, mbəkə ngurum nə mo dok de tətək, bə wur sat nānee, <<Wun nnen Isreil mo, kə wun nen de baa wun a nnen Isreil mo kas, de wuu kəər Naan, wu lekom fuu mo.

¹⁷ Naan mə nnen Isreil mo, bələp puun fun mo dang wur le mo a dedes, bə mo a məzep ndəən yil Ijip. Wur put kə mo ndəən yil Ijip shibal fin dedes zak.

¹⁸ Mbə bit mo laarfeer, bə wur mang gung kə mo a naaryil.

¹⁹ Wur le kə mmo twe mee soon mo pwoovəl ndəən yil nKeenan, bə wur shin yil mənə nnen fin Isreil mo, bə nə dee mo a mbii kok kop. Mo tong ndəən yil mənə mbə bit mo kambil feer kə laarpaat.

²⁰ Abwoon mənə, bə wur shin nentokdyeel mo mmo, dəm jì wul mbít mə ngusatpwoo mə Naan Samuwel.

²¹ Kaade mo dang pə Naan kə nwur shin mishkoom mmo, bə Naan shin Sool làa mə Kish mmo, dewur a dang mə Benjamin. Sool se mishkoom nə mbə bit mo laarfeer.

²² Abwoon de Naan shang Sool mbut ndak mishkoom nə. Bə wur bələp Devit kə nwur dee a mishkoom mo. Naan shin langtəng nkaa Devit nānee, <An kən nkat Devit làa mə Jese, a ngwe de wen nrebet hakyeng. Wur mbə cin mbii de nsat mo nwur jir.>

²³ A ndəən dang mə gwar de desə, bə Naan jì kə Jesu Ngubam mbə nnen Isreil mo, kaade gyet Naan kə ten tuweer mmo sə.

²⁴ Akudang Jesu jì, bə Joon kə ten satpwoo Naan nnen Isreil mo jir nānee, <Mo tuwap, mbəkə mmo cin baptisma di mmo zak.>

²⁵ Kaade Joon kus kə kyes dak fin, bə wur tal pə gurum nə mo nānee, <Wun, pəpan nə, an a wii? Baa a an a ngwe de wun mbə darnaa jì wur kas. Dangbe wu lekom, mee gurum mbə jì abwoon fen, de koo a teng kwoopshi de nshii wur mo, bə baa deret fen nə mak kə nghan fwen teng kwoopshi wur nə mo kas.>

²⁶ <<Dyemnaa mo! Jep mə dang Abraham mo, kə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, de mo kə kəər Naan ndəən wun. A mbə wun jir, bə Naan kə lep pwoo bam desə nə jì.

²⁷ Nen de mo kə tong ndəən Jerusalem kə nennan fur mo, baa mo man nə, Jesu a Ngubam kas, kəzak baa mo manshii mə pwoo nensatpwoo mə Naan mo, de mo kə tang koo a parpuus Nookdi dedangyii kas zak. Gyet mo gampwoo de gyet nensatpwoo mə Naan mo kə ten sat kaade gyet mo tokdyeel muut nJesu sə.

²⁸ Koo de baa gyet mo kat wur cìn mee shikbish de nə mak muut nwur kas, bə mo dang pə Paillet kə mmo tu wur di.

²⁹ Kaade mbii de mo kə ten nran nkaa wur mo gam jir, bə mo sham kə kúm wur nkaa shiyeepyoom nə, bə mo dəm le kúm wur ndəən gwoot kəcir.

³⁰ Dangbe Naan yool kə wur a peemúut.

³¹ Mbə meeteer mo des, bə wur woo shin fin nnen de gyet mo kə mwaan ashak kə wur, yool nGalili jì nJerusalem. Yaksə bə mo dee a langtəng wur pə gurum mo di.

³² Mmun, muu satpwoo deret nwun, a pwoo de gyet Naan kə ten cweer mpuun fun mo.

³³ Naan kəgam pə mun jep mo mo ndesə, kaade wur yool kə Jesu a peemúut. Desə nə nciit kə mbii de mo kə ten ran ndəən Zabura devəl sə nānee, <Gha a Làa fen, cicinsə an kən dee a puun fwaa.>

³⁴ A pwoo de Naan sat nkaa yool wur a peemúut ndesə nānee, <Baa wur mbə baa cam muut de zak kas>

Kəzak Naan sat zak nānee, <An mbə le deret de nə azeen-zeen nkaa wun, de gyet kən ten ncweer nDevit.>

³⁵ Kəzak, wur sat ndəən mee Zabura nānee, <Baa gha mmak yit kə ngwe fwaa debang wam ndəən kəcir kas.>

³⁶ <<Gyet Devit kə cìn đak nciit kə đyen mə Naan mbít fin mo, bə wur muut, bə mo wum wur ashak kə puun fin mo, bə wur wam.

³⁷ Dang Jesu de Naan kə yool kə wur a peemúut, baa wur wam ndəən kəcir kas.

³⁸ Mbə mənə đyemnaa mo! Wu man nə, a mbə đeret mə gwar đesə nə, bə mun nkaa leshap nwun nkaa fwo mə shikbish fuu mo.

³⁹ A mbə Jesu zak, dang koo ngwe đedangyii đewur shinzeen, bə wur mbə kat bəm ndəən shikbish mo jir. Dangbe baa Wàar Mosis nə mo mak bəm wun mbut shikbish fuu mo kas.

⁴⁰ Mbə mənə, wu tap kə káa fuu mo, kə taji mbii de gyet nensatpwoo mə Naan mo sat nə sham taa nkaa wun kas. Gyet mo sat nənee,

⁴¹ <Wu lekom, wun nenbákpee mo, nən aapwoo nwun, dang wu mmurep. Mbəđə an mbə cìn mee đak ndəən teer fuu mo, đak de baa wun mbə shínzeen nnə kas, koo dəben. Koo de mee gurum leshap nwun nkaa nənee, bə baa wun mbə shínzeen kas.>>

⁴² Kaade Pool kə Barabbas mo a ar put ndəən lu mə Naan nə, bə gurum nə mo dang pə mo, mbəkə mmo cin leshap đí nkaa mbii de mo kə sat mo, parpuus Nookđi de mbə jì zak.

⁴³ Bə abwoon de gurum mo rangkáa a peekuur nə, bə nnen Yahudi mo đes, kə nnen de mo kə ciir dee a nnen Yahudi mo. Nen de moo lepyit nkaa Naan, mo seet ndang Pool kə Barnabas. Yaksə Pool kə Barnabas mo leshap mmo, shínbal mmo mputuup, mbəkə mmo mwaan đí ndəən đeret mə Naan.

⁴⁴ Kaade parpuus Nookđi nə jì wul, bə nen pee nkaam nə mo đes hakyeng mo baaji kuur, mbə kələng pwoo mə Naan nə, dee rep pak mo ndəən pee nkaam nə a lee đak.

⁴⁵ Dangbe kaade nnen Yahudi mo naa gurum mo kuur đes, bə pətuup mo mo gam kə zuur zam, nə le mmo sat nə, mbii de Pool sat nə mo a đung, dang mo leshap debuu nkaa wur zak.

⁴⁶ Yaksə Pool kə Barnabas mo waa sət leshap nə balbal agaak baa kə mee kəarmuut kas. Mo sat nənee, <<Nə a təng kə mo shee satpwoo mə Naan nə a nwun, dang wu ciipwoo Naan nə, kəzak wu lesuk a koo baa wun kəkoop nə mbə kat seen de dəm nghaa-nghaa kas. Bə yaksə, mun mbə yit wun, mbəkə mmun dəm mu satpwoo mə Naan nə de nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas.

⁴⁷ Mbəđə Daa kə sat mmun nənee, <An kən le gha, mbəkə nghan dee a peebang mbə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas. Mbəkə ndəən gha, bə gurum de ndəən yil nə mo jir, mo mbə kat bəm đí.>>

⁴⁸ Kaade nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, mo kələng pwoo mənə, bə mo kələng retnyit zam, kəzak mo lepwoo mə Naan a đedəs. Nen de mo kə ten bələp mo le, mbəkə mmo kat seen de dəm nghaa-nghaa đí.

⁴⁹ Pwoo kə Daa Naan nə dəm shipee-shipee ndəən yil mənə jir.

⁵⁰ Dangbe nnen Yahudi mo kar pak shurep de mo kəər Naan, shurep đənan-nan mo, kə nen đənan-nan mə pee nkaam nə mo, kə mmo shinjeel de nkaa Pool kə Barnabas. Dangbe mo ceen Pool kə Barnabas put aku ndəən yil mo.

⁵¹ Bə Pool kə Barnabas mo bwap ərong de nən nkaa shii mo mo, mbəkə nə dee đí a langtəng nkaa nen pee nkaam nə mo, bə mo dəm Ikoniyum.

⁵² Nenseet ndang Jesu mo gam kə retnyit zam, dang mo gam kə Riin mə Naan zak.

14

Pool kə Barnabas nDəən Yil Ikoniyum

¹ nDəən Ikoniyum, bə Pool kə Barnabas mo đel ndəən lu mə Naan mə nnen Yahudi mo. Bə mo sat pwoo mə Naan, de gurum mo đes ndəən nnen Yahudi mo, kə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, mo shinzeen.

² Dangbe nnen Yahudi de mo cii shinzeen mpwoo nā, mo kar, kəzak mo lepszii nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, mbəkə mmo yool di kə pwoo debuu nkaa nenseet ndang Jesu mo.

³ Pool kə Barnabas mo tong mpee nkaam mənə, mbə teer mo des hakyeng, kə mmo leshap ngurum mo nkaa Daa balbal agaak, baa ashak kə mee kəarmuut kas. Mo dee a langtəng mə pwoo wur deret nā, mbəde Daa kə le kən Pool kə Barnabas mo cìn mbii lukshik mo, kə mbii aapwoo mo.

⁴ Nen pee nkaam nā mo bəksut vəl, pak mo dəm ndang pwoo mə nnen Yahudi mo, dang pak mo dəm ndang pwoo mə jeplep nā mo.

⁵ Nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, kə nnen Yahudi mo, mo balpwoo mo mo ashak kə nen denan-nan mə pee nkaam nā mo, mbəkə mmo shinjeel di njeplep nā mo, kə mmo car mo di shi ghək zak.

⁶ Yaksə kaade jeplep nā mo kələng mənə, bə mo pwat shwe dəm mpee nkaam nListira kə Debi, de mo ngaar yil nLukoniya, kə pak jepyil de mo neer pee nkaam mənə mo.

⁷ Mo leshap deret ngurum mo mpeemənə mo zak.

Mo Car Pool nDəən Yil nListira

⁸ Ndəən Listira nā, bə mee gwar wur di, de shii wur mo kut, mbəde pəgyet mo lāa wur a kurumkut bə baa wur kə cam mwaan shi shii fin kas.

⁹ Wur lekom mbəkə nwur kələng Pool de nkaa leshap. Pool ban yit nzəng nkaa gwar nā, bə kaade wur naa gwar nā kə shinzeen de nā mak kən mo bar gwar nā,

¹⁰ yaksə Pool sat shi doo dedes nənee, <<A yool a dar shi shii fwaa!>> Bə gwar nā wur sham yool metpee, dang wur mwaan zak.

¹¹ Kaade kuur mə gurum nā mo naa mbii de Pool cìn bə mo diyeep doo fur mo shi liispwoo mə nnen Lukoniya mo, mo sat nənee, <<A naan mo sham pə mun de, ndəən nan koo mun gurum sə.>>

¹² Mo pet Barnabas a Ziiyos, dang mo pet Pool a Hamis, mbəde a Pool wur a ngusatpwoo nā.

¹³ Yaksə mishkoom kùm de mə Ziiyos, de lu kùm wur nā kus kə pee nkaam nā, wur jì kə kus nəng mo, kə peldem mo, ngaar pəbong nā, mbəde wur kə kuur gurum nā mo, mo kə rebet wus mbiizuum njeplep nā mo.

¹⁴ Dangbe, kaade, Barnabas kə Pool mo kələng mənə, bə mo yilang nlər fur mo. Mo shwe dəm del ndəən kuur gurum nā mo, bə mo le or, bə mo sat nənee,

¹⁵ <<Hee des oo! A mii le dang wun pə rebet cìn mbii mənə ii? Mun a gurum mo koo wun sə. Mu jì mpee desə a mbəkə mmo satpwoo deret de nwun, mbəkə nwun yit mbii debuu sə mo di, de baa mo kə mee koop nā kas. Mbəkə nwun jì pə Naan dewur kə seen. A wur le deng, kə yil, kə Am kuur mo, kə mbii de ndəən mo jir zak.

¹⁶ Də yam-yam bə, a Naan shínpee ngurum mo jir, kə mo mwaan ndəən ar de mo kə rebet.

¹⁷ Jir kəsə, bə baa wur kə cam nook cìn langtəng mbə shin fin kas, mbəde wur cìn mbii deret mo. A wur shin fwan sham nwun adeng, kə mbii kəkop fuu mo ntarpas, dang a wur shin mbiise nwun des zak, kəzak a wur gam pətuup fuu mo shi retnyit zak.>>

¹⁸ Jeplep nā mo leshap desə mmo, jir kəsə, bə a prurut, dang mo cii nkuur kə gurum nā mo, mbəkə taji gurum nā mo wus mbiizuum mbə seyil mmo kas.

¹⁹ Dangbe pak nnen Yahudi mo pwat Antiyok, de nā mPisidiya, kə Ikoniyum, mo jì mangdyeen ngurum nā mo, de mo kar kuur gurum nā mo, mbəkə mmo yool di kə lek nkaa jeplep nā mo. Yaksə mo car Pool shi ghək, bə mo fee wur put kə nā abwoon pee nkaam nā. Mo pan nā, Pool kə muut.

²⁰ Dang kaade nenseet ndang Jesu mo jì neer Pool, bə wur yool, wur del ndəən pee nkaam nā. Daar nā, bə wur kə Barnabas mo pwat dəm nDebi.

²¹ Pool kə Barnabas, mo dəm leshap đeret nə nnen pee nkaam nDaabi mo, bə gurum mo đes mo shinzeen nDaa Jesu. Abwoon mənə, bə mo baaji nListira, kə Ikoniyum, kə Antiyok zak.

²² Mo shínbal mputuup nenseet ndang Jesu mo. Mo leshap mmo, mbəkə mmo đar de balbal ndəən shinzeen mo, kə mo kám mo zak nənee, <<Mun shwaajeel đes, akudang bə mun mbə mmak đel ndəən pee dehai mə Naan.>>

²³ Pool kə Barnabas mo bələp nen denan-nan mo, mbə koo a kuur mə nenseet ndang Naan đəđang mo ii, ashak kə dang, kə yaa pwoo kə neen zak, bə mo le nnen de mo bələp nə mo nsar mə Daa, de mo shinzeen nwur.

²⁴ Abwoon de mo kə taadel ngaar mPisidiya, bə mo jì wul mPamfiliya.

²⁵ Kaade mo kə satpwoo nə ndəən Paga, bə mo yool sham dəm Ataliya.

²⁶ Mo yool mpee mənə, bə mo đel tii, kən mmo baaji đin Antiyok, pee nkaam de də mo shee đangnaan di nkaa mo, mbəkə nderet mə Naan nə kyeer mo di ndəən đak, de yaksə bə mo kə cìn kyes.

²⁷ Kaade mo baaji wul, bə mo pet kuur nenseet ndang Jesu nə mo ashak jir, bə mo leshap ngurum nə mo nkaa mbii de Naan le kə mmo cìn, kə kaade wur wang ar mə shinzeen nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas zak.

²⁸ Mo tong ndəən pee nkaam mənə đes, ashak kə nenseet ndang Jesu mo.

15

Kuur Kə Nennan Mə Nen Jesu Mo nJerusalem

¹ Pak gurum mo tong nJudiya mo jì nAntiyok, bə mo jì kám nenseet ndang Jesu nə mo nənee, <<Katđang baa mo can wun, kaade Wàar mə Mosis sat sə kas, bə baa wun mbə mak kat bam kas.>>

² Pool kə Barnabas mo cìn beetshik đes kə mo, nkaa kám mənə. Aasə bə, mo bələp Pool kə Barnabas kə pak gurum mo ndəən nen shinzeen nə mo, kə mmo dəm nJerusalem pə jeplep mo di, kə nennan mə Eklesiya mo, mbəkə mmo dəm beetpwoo desə nə di.

³ Eklesiya mo bwet mo, bə mo taa mer nyil mFonisha kə Samariya. Mo satpwoo tuwap mə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, kəzak kaade mo le pətuup mo mo pə Naan di. Pwoo desə nə jì kə retnyit nnenseet ndang Jesu nə mo hakyeng.

⁴ Kaade mo wul nJerusalem, bə nenseet ndang Jesu mo kə jeplep mo, kə nen denan-nan mo, mo kaat mo. Yaksə mo yakshii mə mbii de Naan wur cìn ashak kə mo jir.

⁵ Yaksə pak nen shinzeen de mo a mə ar mə nen Farisi mo, mo yool kə pwoo nənee, <<Nə ret kə təng mo can nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, kəzak nə a təng mo tap Wàar mə Mosis rərret zak.>>

⁶ Jeplep mo, kə nen denan-nan mə Eklesiya nə, mo kuur ashak, mbəkə mmo naashii mə pwoo desə nə di.

⁷ Abwoon de mo kə beetpwoo nə des ndər-ndər hakyeng, bə Pita yool đar atəng, bə wur sat mmo nənee, <<Dyemnaa mo! Wu man nə, Naan shee bələp an mbut nwun, mbəkə nghan sat pwoo đeret nə di nnen de baa mo a nen Yahudi mo kas, kə mmo shinzeen di.

⁸ Naan dewur man pətuup mə gurum mo jir, wur kám agaak nə, đyin di lap mo, kaade wur shin Riin Debang mmo, nciit kə de də wur kə shin mmun sə zak.

⁹ Baa Naan bəkyit mmun kə mo kas. Wur vwang shikbish de ndəən pətuup mo mo, a mbəde mo shinzeen.

¹⁰ Mbə mənə yaksə, bə a mii le đang wun pə kam Naan ii? Wun nkaa le lée de toon nkaa took mə nenseet ndang Jesu mo, de koo a puun fun mo, kə mun, bə baa mu mak mang lée nə mo kas.

11 Hai! Mu shinzeen nə, a mbə ɖeret mə Daa fun Jesu, ɖang mu kat bam, kaade mo kat bam nə sə zak.>>

12 Kuur mə gurum nə mo ɖok tətək, kə mmo lekom mbə kələng pwoo mə Barnabas, kə Pool, kaade mo nkaa leshap mmo nkaa mbii lukshik mo, kə mbii aapwoo mo, ɖe Naan le kə mPool kə Barnabas mo cìn, ndəən nen ɖe baa mo a nnen Yahudi mo kas.

13 Abwoon ɖe mo kyes leshap nə, bə Jemis sat nənee, <<Dyemnaa mo, wu lekom kə nwun kələng an ɖi.

14 Pita kə leshap nwun nkaa wal ɖe Naan shee kám nə nnen ɖe baa mo a nnen Yahudi mo kas. Wur shwat pak mo ndəən mo, mbəkə mmo ɖee ɖi a nen fin mo.

15 Desə nə a nciit kə pwoo mə nensatpwoo mə Naan mo, ɖe mo kə ten ran ndəən bəət-haal mə Naan nənee,

16 <Abwoon ɖesə bə an mbə baaji. Mbəkə nghan mbaa ɖi kə lu mə Devit ɖe nə shirip sə ɖi. An mbə baa ɖiyeep kərem lu ɖe mo kə shirip nə zak.

17 Mbəkə nkoor gurum mo jir, bə mo ji tang Daa ɖi, kə jir nen ɖe baa mo a nnen Yahudi mo kas, ɖe an kən pərep mo, mbəkə mo ɖee ɖi a nen fen mo.

18 A Daa kə sat a kəsə! Wur kə ten le kə mbii ɖesə mo ɖee a ɖeməman pegyet ɖi yam-yam.>

19 <<Mbə mənə, nnaa mənə, bə taji wu le nə luk nen ɖe baa mo a nnen Yahudi mo kas, ɖe mo ciir kə pətuup fur mo pə Naan ɖi.

20 Dangbe mu ran lep a rəran mmo, mbəkə mmun sat ɖi mmo nənee. Taji mo se mee mbiise ɖe mo kə ten shin nkùm kas. Kəzak taji mo cìn ngaa kas. Taji mo se luwaa mə long ɖe mo miyoor took nə kas. Kəzak taji mo se toom kas zak.

21 Mbəɖə mo kə tang Wàar mə Mosis nə peedə ɖi yam-yam, koo a parpuus Nookɖi ɖedangyii ndəən lu mə Naan nə mo jir, kə ndəən pee nkaam nə mo jir zak.>>

Mo Ran Lep nNen De Mo Shinzeen De Baa Mon A Nen Yahudi

22 Jeplep nə mo, kə nen ɖenan-nan mo, kə nen shinzeen nə mo jir, mo naa nə, nə ret kə mmo bələp pak gurum mo nnaar fur, mbəkə mmo lep mo shindəm Antiyok ashak kə Pool kə Barnabas. Bə mo bələp Judas ɖe moo pet wur a Barsabas, kə Silas zak, ɖe mo a ɖenan-nan mbut nnen shinzeen nə mo.

23 Yaksə mo lep mo shindəm ashak kə lep a rəran ɖe nə sat nənee, <<Jeplep mo, kə nen ɖenan-nan mə Eklesiya mo, mun ɖyemnəən fuu mo, muu lep tokshik fun ɖedes dəm pə wun ɖyemnəən fun, nenseet ndang Jesu mo, ɖe baa wun a nnen Yahudi mo kas. ɖe wuu tong ndəən yil Antiyok, kə Siriya, kə Silisiya.

24 Mu kələng nə, pak gurum mo ndəən nen ɖe mo pwat pə mun ɖi, mo kə dəm daampee nwun shi pwoo mo, kə mmo ringshii nwun. Bə baa a mun mu lep mo kas.

25 Kaade mu kuur ashak, bə pwoo fun mo seet ndangshak, bə mu naa nə, nə ret kə mmun bələp pak gurum mo, mbəkə mmun lep mo dəm pə wun ɖi. Mo dəm ashak kə shaar fun mo Barnabas kə Pool.

26 Mo kə shin seen fur mo mbə cìn ɖak mə Daa fun Jesu Kristi.

27 Mbə mənə, mu lep Judas kə Silas dəm pə wun ɖi. Mo shikaa fur, mon nyakshii mə mbii ɖe mə nran ndəən lep a rəran nə nwun shi pwoo.

28 Mbəɖə Riin Debang kə naa nə ret, ɖang mmun mu naa nə ret a kəsə zak, mbəkə taji mo le mee lée toon nkaa wun, waa met mbii ɖesə mo kas.

29 Taji wu se mbiise ɖe mo kə ten shin nkùm kas, kəzak taji wu se luwaa ashak kə toom kas. Taji wu se luwaa mə long ɖe mo miyoor took nə kas, ɖang taji wu cìn ngaa kas. Katɖang baa wuu cìn mbii ɖesə mo kas, bə nə ret zam. Dang mukaat. Wu tongriyang.>>

30 Mo lep nenlep nə mo shinseet, bə mo dəm Antiyok, a mpee ɖe kuur mə nenseet ndang Jesu mo ɖi ashak, bə mo shin lep ɖe a rəran nə mmo.

³¹ Kaade mo tang lep a rəran nə ngurum nə mo, bə mo kələng retnyit zam, mbəde pwoo nə fes gangkwak mmo zam.

³² Mbədə Judas kə Silas, mo a nensatpwoo mə Naan mo zak, bə mo shínbal ngurum nə mo mputuup zak.

³³ Abwoon de mo cin rep teer mo ndəən Antiyok bə nenseet ndang Jesu nə mo bwet mo ryang, mbəkə mmo baa di pə nen de də mo lep mo.

³⁴ Dangbə Silas naa nə nə ret kə ndyin di tong di mpee mənə.

³⁵ Bə Pool kə Barnabas mo tong ndəən Antiyok mbə rep teer mo. Mo nkaa kám, kəzak mo nkaa satpwoo mə Daa, ashak kə pak gurum mo des.

Pool Mo Bakshak Kə Barnabas

³⁶ Abwoon meeteer mo ruk, bə Pool sat mBarnabas nənnee, <<Nə ret kə mmun cin mu dəm, mbəkə mmun tok kə nenseet ndang Jesu mo ndəən koo a pee nkaam dedangyii bə kə mun nakoom mu di.>>

³⁷ Barnabas rebet kə mmo seet ashak kə Joon de moo pet wur a Maak.

³⁸ Dangbə Pool naa baa nə ret kə nwur seet ashak kə mo a peedak nə kas. Mbədə də wur kə su yit mo de nyil mPamfiliya kəzak baa wur sekween ashak kə mo ndəən dak nə kas.

³⁹ Bə beetshik yool mmo nnaar, de nə le mmo bəkshak. Barnabas mang Maak ashak kə wur, bə mo del ndəən tii kə mmo dəm di nSaiprus.

⁴⁰ Dangbə Pool bələp Silas. Bə abwoon de nenseet ndang Jesu mo dangnaan (leshap kə Naan), bə mo le mo nsar deret mə Daa Naan, bə mo pwat seet.

⁴¹ Pool del dəm ndəən yil nSiriya kə Silisiya, wur nkaa gangkwak nnenseet ndang Jesu de mo mpeemənə jir.

16

Timoti Seet Ndang Pool Kə Silas

¹ Pool ji wul nDebi kə Listira. Yaksə wur kat mee nguseet ndang Jesu ndəən Listira nə, de səm wur a Timoti. Wur a làa mee mat Yahudi de war shinzeen nDaa Jesu, dang puun wur a ngu Heleni.

² Nenseet ndang Jesu de mon nListira kə Ikonyum, moo kwoop məse kə Timoti nə.

³ Pool rebet kə nTimoti seet ndang wur, a kəsə bə Pool can Timoti, mbə nnen Yahudi de mo ndəən peemənə mo. Mbədə mo jir, mo man nə, puun Timoti a ngu Heleni.

⁴ Kaade mo a ar mwaan, bə mo dəm del ndəən pee nkaam mo, kə mo leshap kə nenseet ndang Jesu de mon mpeemənə mo, nkaa Wàar de jeplep mo, kə nennan mə Eklesiya de nJerusalem mo kə sat, mbəkə nnenseet ndang Jesu mo tap di kə Wàar nə mo.

⁵ Aasə bə, nenseet ndang Jesu nə mo dar balbal ndəən shinzeen fur, dang mo bul shidaar shidaar zak

Pool Suun Nkaa Mee Ngu Masidoniya

⁶ Pool kə nen de mo ashak kə wur, mo del dəm ndəən yil nFirjiya kə yil nGalati zak, mbəde baa Riin Debang yit kə mmo satpwoo Naan ndəən yil Eshiya kas.

⁷ Kaade mo wul a pee bəkyl mə nen Misiya mo, bə moo rebet del dəm nyil mBisiniya, dang Riin Jesu tərsar mmo.

⁸ Aasə bə, mo del dəm ndəən yil mMisiya, mbəkə mmo del sham di nyil nTrowas.

⁹ Mparmənə, bə Pool teer suun nə, di naa mee ngu Masidoniya kə dar, dang wur nkaa dang pə dyin nənnee, <<A can a del nyil mMasiidoniya kə nghan bam mun di!>>

¹⁰ Kaade Pool suun suun desə, bə abet-abet mu dak sun mbə dəm Masidoniya nə, mbəde mu man azeen-zeen nə, a Naan pet mun, mbəkə mmun dəm mu satpwoo fin di mpee mənə.

Lidiya Shinzeen

¹¹ Mu yool ndæen tii nTrowas, bæ mu del mu seet wur-wur mbæ dæm nSamotras. Daar næ bæ mu jì mu wul Niyapolis.

¹² Mu yool a mpeemænæ, bæ mu mwan shi ji nFilipi, de næ a pee nkaam dedes ngaar mMasidoniya. Næ a mee yil de næn ndær nen Rom mo. Yaksæ mu cìn meeteer mo ruk ndæen pee nkaam mænæ.

¹³ Parpuus Nookdi, bæ mu put mpee nkaam næ, kæn mmun dæm di mpwoo dung, a pee de mu pan næ, mun nkat mee pee dangnaan di. Mu tong di mpwoo dung næ, mu leshap kæ shurep de mo jì kuur di.

¹⁴ Mee mat war di mbut nnen de mo kæleng mun, sëm war a Lidiya de war a mat Tayatira, de war kæ seet kæ leelep de ræret mo, kækak war a mat de war kæ seyil nNaan zak. Daa Naan wang pætuup war, næ le nwar lappwoo de Pool kæ sat mo.

¹⁵ Abwoon de mo cìn baptisma nwar kæ nenlu war mo jir, bæ war dang pæ mun nænee, <<Katdang wu le, næ an a mat de wen shinzeen nDaa azeen-zeen, bæ wu jì ntul fen.>> Næ le nwar dÿiin shi mun, mbæ dæm ntul fer næ.

Mo Shoot Pool Kæ Silas Nyil nFilipi

¹⁶ Par sæ kaade mun mbæ dæm mbæ ndang Naan bæ mukaat kæ mee reep de war mat joon, de nii le kæn nwar naa mbii de mo mbæ jì a kyeen. War kæ naa nji kæ shool des mpuun fer mo, mbæde war kæ naa mbii de mo mbæ cìn a kyeen ngurum mo.

¹⁷ War naa jì ndang Pool kæ mun, dang war le or nænee, <<Nen desæ mo a kærem mæ Naan Dehai, kækak mon nkaa sat a ar de mæ bam nwun!>>

¹⁸ War naa ncìn a kæsæ, mbæ meeteer mo des, dæm wul a de næ láa mPool mbut des hakyeng, bæ wur ciir sat nriin debish næ nænee, <<An pæ sat nghan ndæen sëm mæ Jesu Kristi, a put aku mbut nwar.>> Abet-abet bæ riin debish næ put ndæen war.

¹⁹ Dangbæ kaade puun war mo naa ar kat shool mo næ duu, bæ mo yaa Pool kæ Silas, mo dul mo dæm kæ næ ntoom nen tokdÿeel mo mpeeping.

²⁰ Kaade mo jì kæ mo ntoom nentokdÿeel næ mo, bæ mo sat nænee, <<Nen desæ mo a nnen Yahudi. Moo ring gurum mo ndæen pee nkaam fun.

²¹ Mo nkaa kám mbii mo mmun, de baa muu loot cìn mo kas. Mbæ mænæ, baa mu lap mbii de mon nkaa kám næ kas, mbæde mun a nnen Rom mo.>>

²² Yaksæ duu gurum næ mo jir mo yool táa nkaa Pool kæ Silas. Nen tokdÿeel næ mo le kæ mmo yilang nlær mPool kæ Silas. Bæ mo le kæ mmo nærem mo shi kam.

²³ Kaade mo nærem mo des, bæ mo dæm shoot mo ndæen lushoot. Mo sat ngutap nen de mo a shishoot næ, kæn nwur tap mo de ræret.

²⁴ Kaade gwar næ kæleng pwoo næ bal a kæsæ, bæ wur dæm shoot Pool kæ Silas ndæen lushoot de næ ndæen-ndæen, bæ wur jwal shii mo mo mbut nfut.

²⁵ Nnaar par, bæ Pool kæ Silas mo nkaa dangnaan kæ kook mæ kwoop Naan. Nen de mo a shishoot næ mo lekom kæ moo kæleng Pool kæ Silas de.

²⁶ Bæ nnen mman, yil næ sæn des hakyeng, yaksæ kuk lushoot næ mo yoon. Abet bæ pwoo lushoot næ mo wang, bæ shoolbæring de mo bwoot nen de mo a shishoot næ jir mo fwen.

²⁷ Kaade ngutap nen de mo, a shishoot næ mo mii nsaam, bæ wur naa pwoo lushoot næ mo a wuwang jir, bæ wur shang kwai fin, mbækæ nwur tu shik de, mbæde wur pan næ nnen de mo a shishoot næ jir mo, mo kæ pwat shwe seet jee.

²⁸ Dangbæ Pool diyeep doo balbal nænee, <<Taji a le mee láa nsak kas, mbæde mun di jir.>>

²⁹ Yaksæ ngutap nen de mo a shishoot næ wur pet mo jì kæ wus, bæ wur yool kækalak, del taa ntoom Pool kæ Silas, wur nkaa daar mbæ kærmuut.

³⁰ Bæ wur put kæ mo a tool, kæn nwur sat mmo nænee, <<Daa mo, an cìn a miyi, kæ nghan kat bam di yi?>>

³¹ Mo sat nwur nānee, <<A shinzeen nDaa Jesu. Bə gha mbə nkat bam, waa kə nenlu fwaa mo jir.>>

³² Mo satpwoo Naan nwur ashak kə nenlu fin mo jir.

³³ Bə mparmənə, wur vwang láa mo mo. Yaksə abet-abet mo cìn baptisma nwur, ashak kə nenlu fin mo jir.

³⁴ Wur jì kə mo ntul fin, kən nwur shin mbiise mmo. Pətuup wur nə gam kə retnyit des hakyeng, mbəde wur ashak kə nenlu fin mo jir, mo shinzeen nDaa Naan.

³⁵ Bə kaade bitmang, bə nendyeel nə mo lep jepkam mo, mbəkə mmo sat dī ngutap nen de mo a shishoot nə mo nānee, <<A bwet des dēvəl sə mo.>>

³⁶ Yaksə ngutap nen de mo a shishoot nə sat mPool nānee, <<Nendyeel mo lep-lep nə, mun bwet gha kə Silas, mbəkə nwun seet mbuu dī. Mbə mənə wu put yaksə, kən nwun seet dī ryang.>>

³⁷ Dang Pool sat njepkám nə mo nānee, <<Doo mo kə nārem mun agaak, bə baa mo kə tokdyeel mmun, mbəkə mmo man dī nə kyet muu cin mee mbii dēbish dī kas. Mun de mun a nnen Rom mo. Kəzak doon mo dām shoot mun nlushoot zak. Dangbə yaksə, bə moo rebet ceen mun a səsok aa? Dām wu sat mo jì pwat kə mun shikáa fur.>>

³⁸ Aasə bə, jepkam nə mo baa, bə mo satpwoo de Pool sat nentokdyeel nə mo. Kaade nentokdyeel nə mo kələng nə, Pool kə Silas mo a nnen Rom mo, bə kəarmuut yaa mo.

³⁹ Bə nentokdyeel nə mo jì dang pə Pool kə Silas, mbəkə mmo fwoo dī mmo. Yaksə mo tap put kə mo ndəən lushoot nə, dangbə mo sat mPool kə Silas kə mmo yit pee nkaam nə.

⁴⁰ Abwoon de Pool kə Silas mo kə pwat ndəən lushoot nə, bə mo dām ntul Lidiya. A pee de mo kat nenseet ndang Jesu mo de, bə mo leshap mə caa pətuup ngurum nə mo, dang mo yool yit pee nkaam mənə dī.

17

Ndəən Yil nTasoloni

¹ Pool kə Silas mo yaa ar dām put Amfipolis kə Apoloniya, bə mo jì wul nTasoloni, a pee de lu Naan mə nnen Yahudi mo dī.

² Bə Pool del nLu Naan, kaade wur loot kə cìn nə sə. Mbə puus Nookdī mo yitkun, bə Pool nkaa beetpwoo kə gurum nə mo ndəən pwoo Naan.

³ Wur nkaa kámshii mə pwoo Naan nə mmo, de mo naa nə dee agaak nə, nə a təng kən Kristi shwaajeel, dang wur nyool a peemúut zak. Wur sat zak nānee, <<Jesu de an kən satpwoo nwun nkaa wur sə, a wur a Kristi.>>

⁴ Pak nnen Yahudi nə mo shinzeen mpwoo de Pool sat bə, nə le mmo seet ndang Pool kə Silas. Aasə zak, bə nnen Heleni mo des de mo kə kəer Naan, mo shinzeen ashak kə pak shurep dənan-nan mo.

⁵ Dangbə nnen Yahudi mo gam kə zuur, mbəde gurum mo des mo dām ndang kám mə Pool kə Silas, bə mo dām pərep pak nen dēbish mo, kə jepkut de mo kə tong mpwoo lutuk mo, mo kuur mo ashak. Yaksə mo yool kə or kə pwoo dēbuu koo mo tətta sə ndəən pee nkaam nə. Bə mo shwe dām ntul Jesen, mo nkaa yap Pool kə Silas, mbəkə mmo put dī kə mo pə duu mə gurum nə mo.

⁶ Dang kaade baa mo kat mo kas, bə mo fee Jesen, kə pak nenseet ndang Jesu mo pwat, bə mo jì kə mo ntoom nen dənan-nan mə pee nkaam nə mo. Mo nkaa le or nānee, <<Nen desə mo, de mo kə ciir kə yil nə shikáa atuum, mo jì mpee desə zak.

⁷ Nə le Jesen lap mo le ntul fin! Moo tep a Wàar mə Siza, mbəde mon nkaa sat nə, mee mishkoom dī, de mo kə pet wur a Jesu.>>

⁸ Kaade gurum nə mo kə nen dənan-nan mə pee nkaam nə mo kələng pwoo mənə, bə nə daampee mmo, bə tuup tu mo zam.

⁹ Yaksə nen dənan-nan mə pee nkaam nə mo le Jesen kə pak nenseet ndang Jesu nə mo kwat shool bwet, akudang mo bwet mo.

Pool Kə Silas Ndəən Yil mBeriya

¹⁰ Kaade par cìn, bə nenseet ndang Jesu mo sat mPool kə Silas, kən mmo dəm nyil mBeriya. Kaade mo dəm wul mBeriya, bə mo del ndəən lu Naan mə nnen Yahudi mo.

¹¹ Nen Yahudi de mon mBeriya, mo kə dyen met nnen Yahudi de mon nTasoloni, mbəde mo kələngkar nə shi pətuup məndong rəret, dang mo nkaa bələp pwoo Naan, shidaar shidaar mbəkə mmo naa di nə, kyet pwoo de Pool sat mo azeen aa?

¹² Nen Yahudi mo des mo shinzeen, kə pak nnen Heleni mo des mo shinzeen, daas mo kə pak shurep dənan-nan mo zak.

¹³ Dangbə kaade nnen Yahudi de mon nTasoloni, mo kələng nə, Pool nkaa sat pwoo Naan ndəən yil mBeriya. Yaksə mo dəm kar duu mə gurum de mon nyil mBeriya nə, mbəkə mmo yool kə lek nkaa Pool kə Silas zak.

¹⁴ Abet, bə nenseet ndang Jesu mo lep Pool dəm mpwoo Am kuur dang Silas kə Timoti mo pan yém di nyil mBeriya nə.

¹⁵ Nen de mo dəm bwet Pool, mo seet ndangshak kə wur bə mo dəm wul Atens. Bə mo baa nyil mBeriya ashak kə lep mə Pool pə Silas kə Timoti nə, mo dəm kat dyin kəkəlak.

Pool Ndəən Pee Nkaam Atens

¹⁶ Kaade Pool nkaa darna jì Timoti mpee nkaam Atens nə, bə nə daampee nwur zam, mbəde wur naa pee nkaam nə gam kə kùm mo koo a pee dəfangyi.

¹⁷ Yaksə Pool bələp shii pwoo Naan nə ashak kə nnen Yahudi mo, kə nnen Heleni de mo kə seyil nNaan, ndəən lu Naan mə nnen Yahudi nə mo, kə wur satpwoo Naan ndes gurum de mo kə jì ndəən lutuk zak.

¹⁸ Yaksə pak nnen Ipikuriyan mo, kə nnen Stoyik mo, des desə mo a nenman mo. Mo kaat kə Pool, bə mo doom beetshik kə wur. Yaksə pak mo sat nənee, <<Ngulupwoo buu koo mwən sə, kə rebet sat a miyi?>> Dang pak mo sat nənee, <<Muu kələng koo wur leshap a nkaa mee Naan deci mo sə.>> Mo leshap desə, a mbəde Pool nkaa satpwoo deret nkaa Jesu, kə yool a peemúut zak.

¹⁹ Mo yaa Pool, bə mo kaa kə wur a peekuur de mo kə pet a Ariyopagus, bə mo sat nwur nənee, <<Muu rebet manshii mə kám depwoo de gha nkaa leshap nkaa nə sə.

²⁰ Mbəde pak mbii de waa a sat nə mo a depwoo pə mun di, kəzak muu rebet manshii mo nə.>>

²¹ (Nen pee nkaam Atens mo jir, kə məzep de mo jì tong di, mo kə fes rebet kələng, kə leshap nkaa mbii depwoo mo, bə mo le nə dee a koo dak sə.)

²² Pool yool dar a peekuur de moo pet a Ariyopagus nə, bə wur sat mmo nənee, <<Wun nnen Atens mo! An pə naa wun a nen de wuu seyil nnaan mo des hakyeng.

²³ Mbəde kaade an pə mwaan ndəən pee nkaam fuu nə, bə an pə naa mbii de wuu seyil mmo shini-shinə. Nə le nghan kat mee peewus mbiizuum, de mo ran-ran nkaa nə nənee, <Mbə Naan de baa mu man wur kas.> Naan de baa wu man wur kas, de wuu seyil nwur sə, an pə kən leshap nwun a nkaa wur.

²⁴ <<Naan dewur leyil desə, kə mbii de mo ndəən yil nə jir. Wur a Daa mə deng kə yil desə, kə baa wur kə tong a ndəən lu de gurum mo dyik shi sar mbə seyil nwur kas.

²⁵ Baa wur kə yap mee bam pə gurum kas koo dəben, mbəde a wur shikaa fin, kə shin seen kə nook ngurum mo, kə mbii mo jir zak.

²⁶ A ndəən gurum məndong, bə Naan le peeput mə gurum de mo ndəən yil nə mo shini-shinə jir. Wur le kə mmo tong nkaa yil nə jir. Wur kə tap le bit nə mo, kə peekaat mə yil fur nə mo shini-shinə zak.

²⁷ Naan cìn kəsə, a mbəkə ngurum mo yap wur di, meebe, mon nyap wur kat, mbəde baa wur jong kə mun gurum kas.

²⁸ A mbə dəbal mə Naan, bə muu kat seen, kə muu mwaan, dang mun de zak. Kaade pak nenkook fuu mo kə sat sə nənee, <Mun zak, a jep wur mo.>

²⁹ Kaade mun a jep mə Naan mo sə, bə baa nə ret kə mmun pan nə, məse mə Naan nə a koo mbii de gurum mo kə dak a shi zinariya, koo azurfa, koo ngək, koo mee mbii de gurum mo am shi seen fur kas.

³⁰ Gyet yam-yam bə baa Naan ledyeen nkaa mwen mə gurum nə mo kas, dang yaksə, bə wur kə sat ngurum mo tuwap jir, koo a ndəən yil dədang yi.

³¹ Mbədə Naan lepuus dəwur mbə tokdyeel ngurum de ndəən nyil nə jir, shi gwar dəwur kə ten bələp. Naan wur kə woo langtəng mənə ngurum mo agaak jir, mbədə wur kə yool kə gwar mənə a peemúut.>>

³² Kaade mo kələng Pool leshap nkaa yool a peemúut, bə pak mo shwar wur shi shwar mə bákpee, dang pak mo nənee. Muu rebet kən nghan cin a leshap di nkaa mbii desə zak.

³³ Aasə bə Pool yool yit peekuur nə di.

³⁴ Pak gurum nə mo seet ndang wur, bə mo shinzeen. Mbut nnen de mo shinzeen nə, a Diyonisius dəwur a memee mbut nennan mə peekuur de mo kə pet nə a Ariyopagus, kə mee mat de moo petsəm war a Damaris, kə pak gurum mo.

18

Pool Ndəən Yil nKoronti

¹ Abwoon desə, bə Pool yool yit Atens, bə wur dəm nKoronti.

² Be wur kat mee ngu Yahudi, de moo pet səm wur a Akila, de mo làa wur a mPontus. Wur kə mat fin Priskila mo yool a Itali mo jì nKoronti nə. Mbədə mishkoom Klodiyus sat nə, nen Yahudi mo jir, mo yool aku nRom. Pool dəm pə mo di.

³ Be wur tong pə mo di, mbədə wur a ngudak Tent koo mo sə, dang mo cìn dak fur ashak zak.

⁴ Koo a parpuus Nookdi dədangyii, bə Pool kə naa mbeetshik kə nnen Yahudi mo, kə nen Heleni mo mbəkə mo shinzeen di.

⁵ Kaade Silas kə Timoti mo tong mMasidoniya jì wul, bə Pool fes lekáa fin kyap, mbə satpwoo doret nə, dang wur dee a langtəng nen Yahudi mo nə, Jesu a Kristi.

⁶ Dangbə kaade nen Yahudi mo ciipwoo nə, kəzak mo leshap debuu nwur, bə wur ciir kəbwoon mmo, bə wur sat mmo kə tuup nənee, <<Katdang wu murep ndəən shikbish fuu mo, bə a wun wu lesuk. Baa mee sar fen díbut kas. Yool nyaksə, bə an mbə dəm a pə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas.>>

⁷ Wur yool yit lu Naan mə nen Yahudi nə mo, bə wur dəm del ntul mee gwar de mo kə petsəm wur a Titus Jastus. Wur a mee nguseyil nNaan, de lu wur nə kus kə lu Naan nə.

⁸ Krispus ngwe dedes nlu Naan nə, shinzeen nDaa ashak kə nenlu wur mo jir. Kəzak gurum mo des ndəən nen Koronti mo, de mo kələng pwoo Pool nə, bə mo shinzeen, yaksə mo cìn baptisma mmo zak.

⁹ Parmeeci sə mpar, bə Daa leshap kə Pool ndəən suun nənee, <<Taji kəərmuut yaa gha kas, a satpwoo nə, kəzak taji a nook sat nə kas.

¹⁰ Mbədə an di ashak kə gha. Baa mee gurum mmak cìn mee mbii nghan kas. Mbədə an di kə gurum mo des ndəən pee nkaam desə nə.>>

¹¹ Aasə bə, Pool tong ndəən pee nkaam nKoronti, mbə bit məndong kə koor, wur nkaa kámpwoo Naan ngurum mo.

¹² Dangbə ndəən bit de moo le Galiyo a gofna mə yil Akaya, bə nnen Yahudi mo balkaa ashak, bə mo yaa Pool dəm kə wur pə nentokdyeel mo di.

¹³ Mo sat nənee, <<Gwar desə wur nkaa pəring kə pan mə gurum mo, mbəkə mmo seyil di nNaan ndəən ar de baa nə nciit kə Wàar nə kas.>>

¹⁴ Dangbæ kaade Pool doom leshap, bæ Galiyo dewur a gofna, sat nnen Yahudi næ mo nænee, <<Wun nnen Yahudi mo! Katdang bæ de gwar de desæ wur cìn a mee mbii debish, kæ koo dewur wat a mee mbii, bæ yoo an mmak lekom kæn nghan nkæløng wun di.

¹⁵ Dangbæ kaade næ a beetshik nkaa pak pwoo mo, kæ sæmpwoo, kæ Wäär fuu mo, bæ wu dæm wu beet mænə mbuu shikáa fuu. Baa an mbæ rebet dee a ngutokdyeel mə mbii koo mænə mo sə kas.>>

¹⁶ Yaksæ wur ceen mo shin pwat aku ndæən ludyeeel næ.

¹⁷ Mo jir mo yaa Sostenis, ngwe dedes nkaa lu Naan næ, bæ mo nærem wur mpwoo ludyeeel næ, dang baa Galiyo lekáa dýikye kas.

Pool Baa Dæm Antiyok De Næn Nyil nSiriya

¹⁸ Pool waa cin tong di nKoronti næ des ashak kæ nenseet ndang Jesu næ mo. Bæ wur yool yit mo, bæ wur del ndæən tii mbæ dæm nyil nSiriya, ashak kæ Priskila kæ mish war Akila. Akudang Pool yool seet, bæ wur sak káa fin nSenkiriya, mbækə nwur gampwoo dewur kæ ten cweer næn nNaan nkaa shin fin.

¹⁹ Mo jì wul ndæən yil Afisus bæ Pool yit Priskila kæ Akila mpee mænə. Yaksæ wur dæm del ndæən lu Naan, kæ wur yakshii mə pwoo mo ashak kæ nnen Yahudi mo.

²⁰ Kaade mo dang pə wur kæ nwur pan yém de pə mo, bæ wur cii.

²¹ Dangbæ kaade wur yool yit mo, bæ wur cweerpwoo mmo nænee, <<Katdang Naan rebet, bæ an mbæ baaji pə wun di.>> Aasə bæ, wur del ndæən tii dæm nAfisus.

²² Kaade wur dæm wul nSizariya, bæ wur kàa nJerusalem, kæ nwur tok di kæ nenseet ndang Jesu næ mo. Abwoon mænə, bæ wur dæm Antiyok.

²³ Abwoon dewur pan cìn rep teer mo de, bæ wur yool dæm shipee-shipee, ngaar yil nGalati, kæ Firijiya, wur nkaa gangkwak mputuup nenseet ndang Jesu næ mo jir.

Apolos Ndæən Yil Afisus Kæ Koronti

²⁴ Mee ngu Yahudi de moo petsəm wur a Apolos, de mo làa wur a nAlekszandriya, bæ wur jì Afisus. Wur a mee nguman, dang wur man bæət-haal mə Naan des hakyeng.

²⁵ Mo kæ kám ar de næ a mə Daa nwur, dang wur dar balbal ndæən næ. Wur leshap, dang wur kám ngurum mo nkaa Daa Jesu ndære-ndære, dang jir kəsə, bæ wur man a baptisma mə Joon bejee dak.

²⁶ Wur doom kop pwoo Naan agaak, baa ashak kæ mee kæərmuut kas, ndæən lu Naan næ. Kaade Priskila kæ Akila mo kæløng wur, bæ mo pet wur dæm kæ næ ntul fur, kæn mmo sæt kám ar mə Naan di nwur ndære-ndære.

²⁷ Apolos yool mbæ dæm Akaya, bæ nenseet ndang Jesu de mon Afisus mo bam wur, shi ran lep a rəran shin nwur pán nenseet ndang Jesu de mon nyil Akaya, mbækə mmo kaat wur di, katdang wur dæm wul. Kaade wur dæm wul, bæ wur bam nnen de mo kæ shinzeen mbæ deret mə Daa zam.

²⁸ Wur gan nnen Yahudi mo ntoom kæ gurum mo, mbæ beetshik, kəzak wur kám ngurum mo agaak, wur nkaa leshap mmo nkaa mbii de mo ndæən pwoo Naan nænee, <<Jesu wur a Kristi azeen-zeen.>>

19

Pool Nyil Afisus

¹ Kaade Apolos di ndæən Koronti, bæ Pool nkaa mwaan ndæən yil mo, bæ wur jì wul Afisus. Yaksæ wur jì kat pak nenseet ndang Jesu mo di mpee nkaam mænə.

² Bæ wur tal pə mo nænee, <<Kaade də wu shinzeen, bæ wuu lap Riin Debang ee?>> Mo lap nwur nænee, <<Hai, baa muu cam kæløng mee pwoo nkaa Riin Debang kas.>>

³ Wur tal pə mo nænee, <<Bæ də mo cìn a baptisma dædang nwun yii?>> Mo lap nænee, <<A baptisma mə Joon.>>

⁴ Pool sat mmo nānee, <<Baptisma mə Joon nə a mbə nen de mo kə tuwap. Gyet Joon sat nnen Yahudi mo shinzeen a ngwe dewur mbə jì mbwoon fin. A Jesu mmənə.>>

⁵ Kaade mo kələng pwoo desə, bə mo cìn baptisma mmo ndəən səm kə Daa Jesu.

⁶ Pool lesar fin nkaa mo, bə Riin Debang sham nkaa mo, bə mo leshap shi liispwoo decì mo, dang mo satpwoo Naan ngurum mo.

⁷ Nen de mo lap baptisma nə, mo wul kaapaat baavəl.

⁸ Pool wur del ndəən lu Naan, mbə tar mo kun, bə wur leshap nə, baa ashak kə kərmuut kas, kəzak wur cìn beetshik kə mo, dang wur daar mbəkə nwur kām de mmo agaak nkaa mulki mə Naan.

⁹ Dangbə pak mo cəər bal mputuup, kə mmo cii shinzeen, bə mo leshap debuu nkaa pwoo mə Naan ntoom gurum mo jir. Aasə bə, Pool yit mo de, bə wur pərep nen shinzeen nə mo shin jì ashak. Bə koo a puus defangyii, bə wur yakshii kə pwoo mo ndəən lu kam-kam de mə Tairanus.

¹⁰ Moo naa ncìn a kəsə dəm wul mbə bit vəl. Aasə bə, nen de mo kə tong ndəən yil Eshiya, nen Yahudi mo, kə nnen de baa mo a nen Yahudi mo kas, mo jir mo kələng pwoo kə Naan.

Jep Skiiva Mo

¹¹ Naan le kə Pool cìn mbii lukshik mo des, de baa mo kə cam naa mo kas.

¹² Nə le har mmo lap lee dewur kə pwes wun dīshik, kə nlər dewur kə lep mo, kə mo dəm tung nengok mo dīshik, bə mo kat bar ndəən shwal mo mo shini-shini, kəzak riin debish mo pwat mbut ngurum mo des zak.

¹³ Dangbə mee des mo dī mbut nnen Yahudi mo, de moo mwaan dəm shiyil-shiyil, kən mmo kə ceen riin debish mo dī. Mo doom leshap nnen de mo kə riin debish mo ndəən səm mə Jesu, bə mo sat nānee, <<Ndəən səm mə Jesu de Pool kə leshap nkaa wur sə, bə an nsat ngha, a put aku.>>

¹⁴ Mee dyemnəənshak mo dī pwoovəl, de mo a jep mee pris dedes mə nnen Yahudi mo, dī səm wur a Skiiva. A mo a nnen cìn mənə.

¹⁵ Riin debish nə lap mmo nānee, <<Wen man Jesu, kə wen mman Pool zak, dang wun a wii mo yii?>>

¹⁶ Bə gwar dewur kə riin debish nə, wur yool met nkaa mo, bə wur met mmo mbal jir mo. Wur nas mo, dang wur le láa mmo, bə wur yilang nlər mmo, bə mo yool shwe pwat ndəən lu nə ngúm, bə toom kə sham mmo.

¹⁷ Kaade mbii desə nə dee a deməman pə nnen Yahudi mo, kə nnen Heleni mo de mo kə tong ndəən yil Afisus, bə kərmuut yaa mo jir, bə gurum mo le dedes nsəm kə Daa Jesu.

¹⁸ Gurum mo des mbut nnen de mo shinzeen, mo jì woo shikbish mo mo, kə dak mo debish mo agaak zak.

¹⁹ Pak gurum mo des mbut nnen de moo cìn yen debish mə gwampee mo, mo kok bəət-haal mə yen mo nə mo, kən mmo jì fwoo mo nwus ntoom gurum nə mo jir. Kaade mo tang shool mə bəət-haal de mo fwo nwus nə mo, bə mo kat shool azurfa mo wul ngal laarpaat.

²⁰ Aasə bə, pwoo mə Daa nə mwaan shipee-shipee jir, nə le nə bal hakyeng.

Demetriyus Yool Kə Pwoo Debish Nkaa Pool

²¹ Abwoon de mbii desə mo kə cìn, bə Pool naa nə ret nə, kə ndyin dəm nJerusalem, bə dyin mbə yaa ar nə dəm put a mMasidoniya kə Akaya. Bə wur sat nānee, <<Abwoon de an ndəm wul nJerusalem, bə nə atəng an mbə ndəm nyil nRom zak.>>

²² Pool lep Timoti kə Erastus de mo a nenbam wur mo, kə mmo dəm mMasidoniya akyeen wur, dang wur shikáa fin, wur mpan yém dī lee ndəən yil Eshiya nə.

²³ Nciit kə mənə, bə gurum mo yool kə pwoo debish de nə daampee zam nkaa pwoo Naan nə.

²⁴ Mee ngukəlem, dəwur kə dak mbii mo shi azurfa, de moo pet səm wur a Demetriyus. Wur naa nkəlem pak jep kùm mo, shi azurfa de mo lapshak kə war kùm Artemis dedes nə, bə dak desə nii jì kə shool nnenkəlem nə mo zam.

²⁵ Demetriyus pərep nenkəlem nə mo jì ashak jir, kə nen de dak mo nə mo, a koo mə nenkəlem nə mo sə zak. Yaksə wur sat mmo nənee, <<Daa mo! Wu man nə, mmun muu kat shool des a ndəən dak fun desə.

²⁶ Yaksə wun shikáa fuu, bə wu naa, kə wuu kələng mbii de gwar de moo pet wur a Pool sə wur kə cìn. Wur sat nə, naan de gurum mo kə dak mo a shi sar, bə baa mo a naan kas koo lee lee, dang wur ciir kə pətuup gurum mo des ndəən pee nkaam Afisus, kə yil de mo ngaar Eshiya jir. Nə, taji mo seet kùm nə mo kas.

²⁷ Wu naa zak, yaksə baa dak fun nə kutdì kə mee səm deret kas. Baa a dak fun nə bejee dak kas, kə Artemis dedes, war mbə dee a mbii shwar ngurum mo, kə naan nə war shikáa fer zak. Gurum de mo ngaar yil Eshiya, kə yil sə jir, mo kə seyil a nwar.>>

²⁸ Kaade mo kələng pwoo mənə, bə nə láa mmo mbut zam, mo le or pwoo məndong, mo sat nənee, <<Artemis mə Afisus war a dedes!>>

²⁹ Gurum de mo ndəən pee nkaam nə, mo jir mo lap or nə zak. Gurum nə mo dəm yaa Gayus kə Aristakus de mo a nen Masidoniya mo, kə de mo a shaar mwaan mə Pool, bə mo dəm kə mo kəkəlak a peekuur.

³⁰ Pool rebet dəm dar akyeen gurum nə mo, bə nenseet ndang Jesu mo cíi nwur.

³¹ Pak nen denan-nan de nyil Eshiya mo, de mo a shaar Pool. Mo lep shindəm nwur nə, taji wur dəm dí a peekuur nə kas.

³² Gurum nə mo le or a peekuur nə jir, mon nkaa sat mbii mo shini-shini, mbəde des mə gurum nə mo, baa mo man mbii de nə le kə mo kuur ashak kas.

³³ Nen Yahudi mo le kən Alekzanda dəm dar akyeen mə gurum nə mo, bə wur diyeep sar, mbəkə ngurum nə mo dok dí tətək, mbəde wur kə rebet leshap ngurum nə mo nə, baa dyin kə nen fin mo, duu cìn mee mbii debish kas. Mbəde kaade gurum nə mo naa Alekzanda kə dar akyeen, bə mo pan nə, a wur kə mbii nə.

³⁴ Kəzak kaade mo naa nə, wur a ngu Yahudi, bə mo sət le or pwoo məndong jir, mbə awa vəl. Mo nkaa sat nənee, <<Artemis, kə nə Afisus mo, war a dedes!>>

³⁵ Kaade nguran mə pee nkaam nə wur le kə ngurum mo dok tətək, bə wur sat mmo nənee, <<Wun nen Afisus mo! A wii nook man nə, a wun a nnen de wun pə tap kə lu kùm mə Artemis dedes ndəən Afisus kas yii? Kəzak nghək de gyet nə tong adeng sham taa mpee desə kas yii?

³⁶ Baa mee gurum mak cíipwoo mə mbii desə mo kas. Mbə mənə bə nə ret kə nwun tong coot, taji wu cìn mee mbii kəkəlak kəsə kas.

³⁷ Wun wu jì kə nen desə mo mpee desə, bə baa mo kə cìn mee wat ndəən lu kùm fuu nə mo kas, kə baa mo sat mee pwoo debish nkaa naan fuu dedes war kas zak.

³⁸ Katdang Demetriyus ashak kə nniyee fin mo, mo kə mee pwoo nkaa mee gurum, bə mo dəm kə pwoo nə nludyeel mpee de nendyeel mo dí, mbəkə mmo beetpwoo nə dí.

³⁹ Dangbə kat wun pə tang a mee mbii deci, bə wu beetpwoo mənə a peekuur kə nenyil nə mo.

⁴⁰ Azeen-zeen mun mbə teer díbut katdang mo dəm kə mun nludyeel mbə or də cicinsə, mbəde baa mun manshii mə mbii de wun pə dyeeep or nkaa nə kas, kəzak, baa kuur fuu nə kə mee koop nə kas.>>

⁴¹ Ađwoon dəwur kə leshap mənə, bə wur sat ngurum nə mo dəm ntul mo.

20

Pool Baa Dəm mMasidoniya Kə Gris

¹ Abwoon de or nə kyes, bə Pool pərep nenseet ndang Jesu mo, bə wur leshap kə mo, mbə shínbal mmo mputuup, bə wur sat dang mukaat mmo, bə wur yool dəm mMasidoniya.

² Wur mwaan dəm ngaar nyil mənə mo jir, wur nkaa caa pətuup ngurum nə mo, bə wur jì wul nyil nGris.

³ A mpee dewur cin tar kun di. Nen Yahudi mo balpwoo mo ashak nkaa wur, bə kaade wur mbə del ndəən tii mbə dəm nyil nSiriya, bə wur waa yaa ar nə a mMasidoniya.

⁴ Bə Sopata làa Pires ngu Beriya, dəm ndang Pool kə Aristakus kə Sekundus, de mo a nnen Tasoloni mo, kə Gayus ngu Debi, kə Timoti, kə Tikikus, kə Trofimus de mo a nen Eshiya mo.

⁵ Nen desə mo shee dəm wul nTrowas mmun akyeen, kən mmo dar naa jì fun a mpee nkaam mənə.

⁶ Mun mu del ndəən tii nFilipi, abwoon retnyit mə se gəəl aas de baa nə kə yist kas. Bə ndəən teer mo paat, bə mu dəm mu wul pə mo de nTrowas nə. Mun cìn teer pwoovəl di mpee mənə.

Pool Yool Kə Yutikus A Peemúut nTrowas

⁷ Parpuus denshee mbut nteer depwoovəl, bə mu kuur ashak mbə se Tong Ashak. Pool kə dak shin, mbəkə daar wur yool mwaan di, bə wur leshap ngurum mo. Wur naa a nleshap nə dak, dəm wul nnaar mpar.

⁸ Mo lewus naapee mo di des ndəən ludeng de muu kuur de nə.

⁹ Mee zəlang de mo kə pet səm wur a Yutikus kə tong mpwoo fung mə ludeng nə, bə kaade Pool naa an satpwoo Naan nə dak, bə saam doom yaa Yutikus, bə saam nə jì met nwur mbal, bə wur yool mpwoo fung mə ludeng dekun nə, sham taa nyil, kaade mo sham mang wur, bə mo kat wur kə muut.

¹⁰ Yaksə Pool sham zan shik fin nkaa kúm mə zəlang nə, bə wur kup kúm nə, bə wur sat ngurum nə mo nənee, <<Taji nə daampee nwun kas, mbəde wur de kə seen.>>

¹¹ Bə Pool baakaa di nludeng nə, wur tep gəəl aas se. Abwoon dewur kə leshap kə mo har bit mang, bə wur yool seet.

¹² Mo dəm kə dyem zəlang nən ntul kə seen, bə mo kat retnyit des hakyeng.

¹³ Pool sat mmun nə, dyin pə rebet dəm Asos a nshii, mbəmənə bə mun mu dəm mu del ndəən tii dəm mu wul Asos nwur akyeen, a pee de mu mang wur di.

¹⁴ Kaade wur jì kat mun Asos, bə mu mang wur ndəən tii nə, kə mu dəm mMitilini.

¹⁵ Mu yool mMitilini nə, bə daar nə mu dəm mu wul kus kə yil nKiyos. Daar nə zak, bə mu jì mu wul ngaar Samos, kə daar nə zak, bə mu jì mMiletus.

¹⁶ Pool ledyeen mbə del dəm Afisus ndəən tii nə, mbəkə taji wur waa taa dee ndəən yil Eshiya kas, mbəde wur rebet wurung, mbəkə kat nə mak cìn, bə wur wul di nJerusalem parpuus Pentikos.

Pool Leshap Kə Eklesiya De Afisus

¹⁷ Kaade Pool wul mMiletus, bə wur lep shindəm nen denan-nan mə Eklesiya de Afisus mo, nə mo jì kat ndyin di.

¹⁸ Bə kaade mo jì wul pə wur di, bə wur leshap mmo nənee, <<Wun shikaa fuu, wu man tong fen nnaar fuu peedə di an nshee jì di ngaar nyil Eshiya.

¹⁹ Gyet ncìn dak mə Daa nə, baa a shi mee diyeepkaa kas, kəzak an kə shwaajeel des mbə cìn dak nə shibit shibit, kə mbə gwak de də nen Yahudi mo bwet mbə an.

²⁰ Wun shikáa fuu wu man zak nà, baa gyet nsak shii mbə sat mee mbii de nà kəkoop nwun pə wun di kas. An mbə kámpwoo nkaa Jesu nwun jir agaak, kə an kə dəm nkámpwoo nà nwun shilu-shilu zak.

²¹ Gyet wen kən sat zeen nnen Yahudi mo, kə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, balbal nà, nà ret kə mmo tuwap jir; kə mo jì pə Naan di, kə mmon shinzeen de nDaa fun Jesu Kristi zak.

²² Yaksə, wu naa an mbə dəm nJerusalem, mbəde a Riin Debang lep an shindəm, dang baa wen man mbii de nən ndəm kat an di mpee mənə kas.

²³ Dangbə Riin Debang kə kám nghan nà jir ndəən pee nkaam dedangyii, kə jeel pə darnaan an, bə gurum mon yaa an shoot zak.

²⁴ Baa wen lesen fen nà kə mee koop nà pə an di kas, dang an kən rebet kə nghan kyes a dak de Daa Jesu kə shin nghan mbə cìn nà. Dak dewur shin nà nghan ndesə, kə nghan leshap deret di ngurum mo nkaa zuum mə Naan.

²⁵ <<Yaksə wen man nà, baa memee ndəən wun, de gyet an kən mwaan nnaar fuu, mbə leshap nwun nkaa yil mishkoom mə Naan nà, wun baa wu naa an di kas.

²⁶ Mbə mənə, wen kən sat nwun cicinsə nà, katdang bə memee fuu muut mbut shikbish, bə sar fen mo paat.

²⁷ Mbəde baa gyet wen nsak shii mbə sat pan mə Naan mo jir nwun kas.

²⁸ Mbə mənə, wun nen de Riin mə Naan kə le a nennaa kuur mə təm nà mo jir, wu tap kə káa fuu mo rəret, kən nwun kyeer Eklesiya mə Naan dewur kə seet nshin shi toom mə káa fin.

²⁹ Wen man nà, abwoon de wen kən seet, bə ncuwe debyaal mo, mon nji del nnaar fuu, bə baa mon nyit təm nà mo de kas.

³⁰ Pee nà pə jì, bə pak gurum mon nyool nnaar fuu, mo mbə sat pwoo de mo a dung nkaa zeen nà, mbəkə mmo dul nenseet ndang Jesu mo dəm di ndang mo.

³¹ Mbə mənə, bə wu tong shi gongpee, taji wu munsuk kas nà, gyet mbə bit mo kun, bə baa wen nook leshap nà nwun mpar kə puus balbal, kə yitmwaa kas.

³² <<Yaksə, bə wen le wun nsar Naan, kə pwoo deret wur de nà kə bal mbə dyik wun, mbəkə nà shin deret mə Naan, di wur kə nà mbə nnen wur mo jir nwun zak.

³³ Baa wen kən coor mee azurfa, koo zinariya, koo nlər mə mee gurum kas.

³⁴ Wun shikáa fuu wu man nà, a shi sar fen desə mo, bə an kən cìn dak shi mo, mbə mbii de an kən rebet mo, kə mbə mbii de nnen de mo ashak kə an mo kə rebet zak.

³⁵ An kən nkám nwun ndəən mbii mo jir, nà, a shi dak mə káa fuu mo, dang wun bam nen de baa mo katbal kas, kaade muu panpwoo de Daa Jesu kə sat shikáa fin sə nənee, <Kat gurum shin mbii, bə wur nkat deret met ngwe dewur lap nà.> >>

³⁶ Abwoon de Pool sat pwoo mənə, bə wur kurum nkaa furum ashak kə mo jir, kən nwur dangnaan di

³⁷ Kaade mo doom sat dang mukaat mPool, bə mon nkaa wal, dang mo kə jì lesar nwur ntook, kə mo kə tung wur shi mishpwoo zak.

³⁸ Mbii de nà sət wət pətuup mmo met jir, nà aapwoo de Pool sat mmo nà, baa mon nkutdi mbə naa yit fin kas. Mo dəm bwet wur mpwoo tii.

21

Pool Pə Kàa nJerusalem

¹ Abwoon de muu sat dang mukaat mmo, bə mu del ndəən tii bə mu yaa ar wur-wur mu dəm nyil nKos. Daar nà, bə mu dəm mu wul nRodes. Mu yool mpeemənə, bə mu dəm mPatara.

² Kaade mu kat mee tii de nà mbə candel mFonisha, bə mu del ndəən nà, bə mu yool.

³ Kaade mu naa yil nSaiprus kə dee, bə mu yit nə nsarkul, mu del mə dəm akyeen nyil nSiriya. Mu dəm mu sham mpee nkaam nTaya, mbəde tii nən nsham kə lee mo a mpee mənə.

⁴ Kaade mu katpee de pak nenseet ndang Jesu mo de, bə mo sat mPool nə, taji wur dəm nJerusalem kas.

⁵ Dangbə kaade puus seet fun nə jì wul, bə mu yool mə sekyeen kə mwaan fun. Bə nenseet ndang Jesu nə mo ashak kə shurep fur mo, kə jep fur mo, mo dəm ndang mun mbwoon pee nkaam nə, a pee de mə kurum nkaa furum mbə dangnaan di ashak kə mo mpwoo am kuur nə.

⁶ Abwoon de mu sat dang mukaat nshak, bə mmun mu del ndəən tii nə, bə mo baa ntul.

⁷ Yaksə mmun mu sekyeen kə mwaan fun. Mu yool nTaya, bə mu jì mə wul mPolemayas. Bə mu dəm mu tok kə nenseet ndang Jesu mo mpeemənə, bə mu tong ashak kə mo, mu teer məndong.

⁸ Daar nə, bə mu yool, mu dəm mu wul nSizariya, bə mu tong ntul Filip ngusat pwoo Naan dewur a memee mbut nnen depwoovəl sə mo, de gyet mo bələp mo nJerusalem.

⁹ Filip kə jiraap mo feer, de baa mo kə yool dyik kas. Jiraap desə nə mo kə leshap nkaa mbii de nə mbə jì.

¹⁰ Kaade mu pan mu yém de, mbə meeteer mo ruk, bə mee ngusatpwoo mə Naan di səm wur a Agabus, wur kə tong nJudiya jì di.

¹¹ Kaade wur jì pə mun di, bə wur mang zaal de Pool kə dyiin mbwoon, bə wur bwoot sar kə shii fin mo dishik. Bə wur sat nənəe, <<Riin Debang sat nə, nnen Yahudi de mon nJerusalem, mon ndəm bwoot ngu zaal desə nə a kəsə zak, kən mmo shin wur nsar mə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas.>>

¹² Kaade mu kələng pwoo mənə, bə mmun kə koor nə mo, mu dang pə Pool mbəkə taji wur dəm nJerusalem kas.

¹³ Dangbə Pool lap nənəe, <<A mii le dang wun pə wal, kən nwun wət pətuup fen di yii? Yaksə wen kən dak sen, baa a mbəkə mmo bəbwoot an di bejee dak kas, koo a mbəkə nghan muut di ndəən yil nJerusalem zak, mbə səm mə Daa Jesu.>>

¹⁴ Kaade baa mu mak daam wur kas, bə mu nook, dang mu sat nənəe, <<Dee a mbii de Daa Naan naa kə gha dak.>>

¹⁵ Abwoon rep meeteer mo, bə mu bwoot lee fun mo, kə mmun kàa di nJerusalem.

¹⁶ Pak nen Jesu de mon nSizariya mo jì ndang mun, de mo jì wul kə mun ntul Mason, a mpee de mə tong di. Wur a ngu Saiprus, dang wur a memee mbut nenseet ndang Jesu denshee mo.

¹⁷ Kaade mu jì mu wul nJerusalem, bə nenseet ndang Jesu mo kaat mun shi retnyit.

¹⁸ Daar nə, bə Pool dəm kə mun pə Jemis di, a pee de nennan mə Eklesiya mo de ashak jir.

¹⁹ Abwoon de Pool kə tok kə mo, bə wur yaa yakshii nə mmo bang-bang, mbii de Naan le kən nwur cin mo ndəən nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas.

²⁰ Abwoon de mo kələng pwoo nkaa mbii mənə mo, bə mo kwoop Naan hakyeng. Bə mo sat mPool nənəe, <<Dyemnəən fun, a naa nnen Yahudi mo des hakyeng mo kə dee a nen shinzeen mo, dang mo fes le pətuup fur mo nkaa Wàar mə Mosis.

²¹ Mo kə kələng pwoo nkaa gha nənəe, <Waa a kám nnen Yahudi mo jir, de mo kə tong mbut nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, nə, mo yit Wàar Mosis mo, dang nə taji mo can jep fur mo kas, kəzak nə taji mo tap kə mbii de puun fun mo kə loot kə cin mo kas.>

²² Bə, yaksə, bə gha arang yaksə yii? A lekom kən nghan kələng mbii de mun nsat, de nə ret kə nghan cin. Mbəde təng mon nkələng nə, aa jì.

²³ A mbii de muu rebet kə nghan cìn ndesə. Mun kə gurum mo feer, de mo kə cweerpwoon nDaa Naan nkaa káa fur.

²⁴ A dəm ashak kə mo, kən nwun cìn mbii de wun nlesuk dee di a debang nyit mə Naan. A gha nkwat shool mbə mbii de mon ncìn jir. Bə mon mmak sak shweepkáa fur mo zak. A ndəən ar desə, bə jir mo mman nə, baa mee zeen mbut pwoon de mo kə sat nkaa gha nə kas, mbəde gha shikáa fwaa aa tap kə Wàar mə Mosis nə mo.

²⁵ Mbə nnen de mo shinzeen de baa mo a nnen Yahudi mo kas, bə mu ten mulep a rəran mmo, nkaa pwoon de gyet mu yool mu dar nkaa nə, nə, taji mo se mee mbiise de mo kə ten shin nkum kas, kə taji mo se toom kas, kəzak taji mo se long de mo miyoor took nnə kas, kə taji mo cìn ngaa kas.>>

²⁶ Daar nə, bə Pool seet ashak kə des defeer nə mo, kə mmo cìn mbii de mon nlesut dee di a debang nyit mə Naan. Yaksə wur del ndəən Lu Naan Dedes nə, mbəkə nwur sat di ngurum mo, puus de mon nlesut dee a debang nən nkyes di, parpuus de koo a wii, bə wur nshin mbiizuum mbə shik.

Mo Yaa Pool Ndəən Lu Naan Dedes

²⁷ Kaade teer depwoovəl nə mo kus kəgam, bə pak nnen Yahudi de mo kə tong Eshiya mo jì naa Pool ndəən Lu Naan dedes, bə mo kar, kəzak mo lepshii nkuur mə gurum nə mo jir, bə mo yaa Pool.

²⁸ Moo le or, bə mon nkaa sat nənee, <<Wun nnen Isreil mo, wu bam mun! Wu naa gwar de də wur dəm shipee-shipee ndəən yil nə mo, mbəkə nwur kám ngurum mo, kən mmo bák mun nnen Isreil mo de, kə Wàar mə Mosis mo, kə Lu Naan dedes sə zak. Baa a mənə bejee dak kas, wur kə del kə pak nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas ndəən Lu Naan dedes zak. Wur kə le Lu Naan dedes nə dee a debuu.>>

²⁹ Mo leshap desə, a mbəde mo kə naa Trofimius ngu Afisus ashak kə wur ndəən pee nkaam, bə mo pan nə, ntong a Pool kə jì kə wur ndəən Lu Naan dedes nə.

³⁰ Bə nen pee nkaam nə mo yool jir, gurum nə mo shwe jì kuur ashak abet, koo a nkoop pee dedangyii, mo yaa Pool, bə mo fee wur put mbwoon Lu Naan dedes nə, bə mo shoot pwoolu nə mo abet-abet.

³¹ Kaade mo nkaa tangpee tu Pool, bə ngwe dedes mə shiitooon mə nnen Rom mo, kələng nə, Jerusalem nə gam kə or des zam.

³² Abet-abet bə wur pərep shiitooon mo, kə pak dənan-nan mə shiitooon nə mo, bə mo shwe dəm pə nen de mo yaa Pool di. Kaade mo naa ngwe dedes nə kə shiitooon mo, bə mo nook nərem Pool.

³³ Yaksə ngwe dedes nə jì kus kə Pool, bə wur yaa Pool, wur le kə mmo bwoot Pool shi shoobəring mo vəl. Wur tal nənee, <<Gwar desə wur a wii? Kəzak wur cìn a mii?>>

³⁴ Yaksə kuur mə gurum nə mo le or. Pak mo nkaa sat mee mbii, dang pak mo nkaa sat mee mbii deci mo zak. Kaade baa ngwe dedes nə wur mak manshii mə mbii de nə le kən ngurum nə mo kə dyyep doo des kas, bə wur le kə mmo dəm kə wur mpeetong mə shiitooon mo.

³⁵ Kaade mo jì wul a pee kəkàa mpwoon lu nə, bə shiitooon mo mang wur dyyep adeng mbəde kuur mə gurum nə mo dee a koo nentar mo sə.

³⁶ Mo nkaa dyyep doo bə, mo nkaa sat nənee, <<Wu tu wur, wu tu wur!>>

Pool Leshap Gurum Mo

³⁷ Kaade mo nkaa del kə Pool ndəən peetong mə shiitooon nə mo, bə wur sat ngwe dedes mə shiitooon nə mo nənee, <<Kyet a mmak yit nghan nsat mee mbii di nghan wo?>> Ngu taakyeen nə tal pə wur nənee, <<A man pwoon mə nnen Heleni mo ee?

³⁸ Tan! Baa a gha a ngu Ijip de gyet ndəən meeteer dedel sə mo, bə wur bwetbeer nkaa gwomnati, dewur dul gurum mo ngal feer, dəm ndang shin a naaryil, mbə twe gurum mo sə kas ee?>>

³⁹ Pool lap nwur nōnee, <<An a ngu Yahudi. Mo làa an a nTarsus ndāen yil nSilisiya. An a laayil mōnā, dē nā a mē man nkōo a wii. An pē dāng pē gha, a shīnpee nghan nleshap dī kē kuur mē gurum nē mo.>>

⁴⁰ Ngu taakyeen nē wur shīnpee nwur. Yaksē Pool dār nkaa pee kākāa nē, wur diyeep sar nkuur mē gurum nē mo, mbākē mmo dōk dē tētāk. Kaadē mo dōk tētāk, bē wur leshap ngurum nē mo shi liispwoo Hiburu. Wur sat mmo nōnee,

22

¹ <<Dyemnaa mo, kē puun fen mo, wu lekom kēn nwun kēlōng an dī, kēn nghan leshap dē nwun agaak, dē nenkām nē, baa wen kēn cīn mee mbii dēbish kas.>>

² Kaadē mo kēlōng wur leshap mmo a shi liispwoo Hiburu, bē mo sēt dōk tētāk. Yaksē Pool sat nōnee,

³ <<An a ngu Yahudi, dē mo làa an a nTarsus mē yil nSilisiya. Dangbē nwurang a ndāen pee nkaam dēsē. An nkam tang ran a nsar mē Gamaliyel. Mo kē tap kām nghan rāret hakyeng ndāen Wāar dē mo a mē puun fun mo, dē an kē zuur dēs zam mbē cīn dāk Naan, koo wun sē.

⁴ Nē le gyet wen kēn shinjeel dēs, nnen dē mo kē seet ndang Jesu Kristi, kēzak, wen kēn twe pak mo, dāng kēn mbwoot shurep mo kē daas mo, dē nle mo nlushoot.

⁵ Koo a pris dēdes sē, kē nen dēnan-nan dēsē mo, bē mon mmak dār langtōng fen, nē pwoo dē an pē sat nē azeen. Mbādē gyet wen kēn lap bēt-haal a pē mo, mbākē nghan ndēm kē nē ndyemnāen fun nnen Yahudi mo, dē mo kē tong ndāen Damaskus, kē nghan nyak nenseet ndang Jesu, dē mo kē tong pee nkaam mōnā. Mbākē nghan jī dī kē mo nJerusalem a bōbwoot, kēn mmo shinjeel dī mmo.>>

Pool Leshap Nkaa Tuwap Fin

⁶ <<Kaadē an a ar yoo mwaan nē, bē jī nwul kus kē Damaskus, koo puus a naar sē. Nnen mman, bē mee peebang dēdes, tong adeng sham bangpee dē an dī cārkaat.

⁷ Yaksē ntaa nyil, bē kēlōng mee dōo nē pē sat nghan nōnee, <Sool, Sool, a mii le dāng aa shin jeel nghan yii?>

⁸ Bē ntal nōnee, <A gha wii Daa?> bē wu sat nghan nōnee, <A an Jesu ngu Nazaret dē gha nkaa shinjeel nghan.>

⁹ Nen dē mo ashak kē an, mo naa peebang nē, dāng baa mo kēlōng dōo mē ngwe dēwur leshap kē an nē kas.

¹⁰ Bē ntal nōnee, <Daa, waa a rebet kēn nghan cīn a mii?> Yaksē Daa sat nghan nōnee, <A yool a dēm nDamaskus, a mpeemōnā bē mon nsat mbii mo nghan jir, dē an kēn nle mo mbākē gha cīn dī.>

¹¹ Wen ncār ndēe a vum, mbē bal mē peebang nē. Bē nen dē mo ashak kē an, mo yaa sar nghan, bē mo dēm kē an nDamaskus.

¹² <<Mee gwar dī dē mo kē petsēm wur a Ananias, wur a mee nguseet ndang Naan, dēwur kē cīn mbii dē Wāar Mosis moo sat rāret. Nnen Yahudi dē mo kē tong nDamaskus jir, moo shin dēdes nwur.

¹³ Wur jī dār kus kē an, bē wur sat nghan nōnee, <Dyemnāen fen Sool, a naapee> Abet-abet bē nnaapee, dē nē le nghan nnaa wur.

¹⁴ Bē wur sat nghan zak nōnee, <Naan mē puun fun mo, kē bēlōp gha, mbākē nghan man mbii dē Naan kē rebet kēn gha cīn dī, kē mbākē nghan naa Ngwe dē ndāre sē, kē nghan kēlōng dōopwoo wur dī zak.

¹⁵ Mbādē gha mbē dēe a langtōng wur, mbākē nghan leshap dī ngurum mo nkaa mbii dē aa naa, kē mbii dē aa kēlōng zak.

¹⁶ Yaksē, bē aa yap a mii? A yool kēn mmo cīn baptisma dē ngha, Mbākē nghan dāng dī ndāen sēm mē Daa, kēn nwur vwang shikbish fwaa mo dī.> >>

Naan Pet Pool Mbə Satpwoo Fin Nnen Heleni Mo

¹⁷ <<Kaade waa baa nji nJerusalem, bə an nkaa dangnaan ndəən Lu Naan dedes, bə nsuun suun.

¹⁸ An naa Daa, bə wur sat nghan nənee, <A yool nkyen, a put aku ndəən Jerusalem nə, mbəde baa mon lap langtəng de gha mbə sat nə nkaa an kas.>

¹⁹ Bə nlap nə, daa, mo shikáa mo, mo man nə, gyet an kən del nkòo a lu Naan dedangyii, mbəkə nghan twe nen de mo shinzeen ngha, kə gyet an kən nərem mo zak.

²⁰ Kəzak, kaade gyet mo tu Stivin ngusatpwoo fwaa, bə gyet an kən dar di zak, dang gyet an abwoon mə mbii de mo cìn nə jir, de gyet a an nyaa leelep mə nen de mo tu Stivin nə zak.

²¹ Bə Daa sat nghan nənee, <A yool a dəm, mpeede an mbə lep gha dəm jong-jong, pə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas.> >>

Ngu Taakyeen Mə Shiitoo Mo Bam Pool

²² Kuur mə gurum nə mo lekom pə kələng Pool bə jì wul mpwoo dewur sat nə, dangbə mo waa baa dyyeep doo di zak, mo sat nənee, <<Wu tu wur! Wu tu wur! Wu baa kə gwar de mənə aku ndəən yil nə. Baa nə ret kə mmo yit gwar de mənə di mmeen kas!>>

²³ Kaade mo nkaa dyyeep doo nə, kə mo nkaa taat leelep fur mo shin kaa adeng, dang mo nkaa woo ərong kaa kə nə adeng zak.

²⁴ Yaksə ngwe dedes mə shiitoo mo, le kən mmo del kə Pool ndəən lu de a peetong mə shiitoo nə mo. Wur le kə mo cam Pool shi mbwat, mbəkə nwur mak manshii mə mbii de nə le kə nkuur gurum nə mo kə dyyeep doo di nkaa wur.

²⁵ Dangbə kaade mo bwoot wur shi teng shim, mbəkə mmo shin mbwat di nwur, bə Pool sat mme dedes mə shiitoo nə mo, dewur dar kus kə wur nənee, <<Tan, kyet nə a ndəre kən nwun shin mbwat ngwe dewur a ngu Rom, bə baa mo kə tok mee dyyeel de nə yaa wur kas aa?>>

²⁶ Kaade shiitoo dedes kələng pwoo mənə, bə wur dəm sat ngwe dedes mə shiitoo nə mo nənee, <<Aa rebet cìn a mii ngwar desə yii? Gwar desə nə wur a ngu Rom.>>

²⁷ Bə ngwe dedes nə wur jì sat mPool nənee, <<A sat an azeen-zeen, gha a ngu Rom ee?>> Yaksə wur lap nənee, <<Kəzak an a ngu Rom!>>

²⁸ Bə ngwe dedes nə sat nwur nənee, <<Gyet wen nkwat a shool des, akudang bə wen dee a nguyil nRom nə.>> Pool sat nənee, <<Dang mo làa wen a ngu Rom.>>

²⁹ Mbə mənə bə nen de mo kə rebet cìn tal pə wur de, mo yool abet bə mo yit wur mbəshin. Kaade ngwe dedes nə man nə, Pool a ngu Rom, bə kəarmuut yaa wur hakyeng, mbəde wur kə ten bwoot wur.

Pool Ntoom Nendyeel Mo

³⁰ Dangbə daar nə, bə ngwe dedes nə rebet man zeen mə mbii de nə le kə nnen Yahudi mo rebet yaa wur nə. Yaksə wur fwən Pool, wur le kən mmo pərep pris denan mo, kə nendyeel mo, mo kuur ashak jir, dang wur dəm le Pool dar ntoom nendyeel nə mo.

23

¹ Pool ban yit nkaa nendyeel nə mo, bə wur sat mmo nənee, <<Dyemnaa mo, an kən ncìn dak mə Naan a shi pan kə pətuup fen de nə a nde ndəre ntoom mə Naan jiwul nCicinsə.>>

² Kaade Ananias, pris dedes kələng pwoo mənə, bə wur sat nnen de moo dar kus kə Pool, kə mmo shweer wur mpwoo.

³ Bə Pool sat nwur nənee, <<Naan nshweer gha zak, gha a koo shibutlu de mo pwes shi tweep piyaa piyaa sə. Waa aa tong mbəkə nghan tokdyyeel di nghan shi wàar nə mo, dang a gha waa ciir a tep wàar nə zak. Mbədə a gha sat nə mo shweer an.>>

⁴ Nen de moo dar di a pee nā, mo sat mPool nānee, <<Waa aa fələp a pris dedes mə Naan mmənā.

⁵ Pool sat nānee, <<Dyemnaa mo, baa wen mman nā, wur a pris dedes mə Naan kas, mbəde mo kə ten ran ndəən bəət-haal mə Naan nānee, <Taji a sat mee pwoo debish nkaa ngwe dedes dewur nkaa nen fwaa mo kas.> >>

⁶ Kaade Pool man nā, pak mo ndəən nendyeel nā mo a nnen Sadusi mo, kə pak mo a nnen Farisi mo, bə wur diyeep doo ndəən ludyeel nā. Wur sat nānee, <<Dyemnaa mo, an a ngu Farisi, dang a ngu Farisi làa an zak. A mbəde wen shinzeen nā, gurum mon nyool a peemúut, a nā le dang mo mbə tokdyeel nghan ndesə.>>

⁷ Kaade Pool sat pwoo mənā, bə bələp yool nnaar nnen Farisi mo, kə nnen Sadusi mo, bə kuur kə gurum nā mo bak sut vəl.

⁸ Nen Sadusi moo sat nā baa gurum mon nyool a peemúut kas, kə baa mee nenlep mə Naan mo di kas, kə baa mee mə riin mo de kas zak, dang nnen Farisi mo shinzeen nā mbii desə mo de jir.

⁹ Bə or dedes yool di ndəən ludyeel nā. Pak nenkám Wàar mə Mosis de mo a nnen Farisi mo, mo yool dar atəng, mo yaa beetshik des hakyeng. Mo sat nānee, <<Baa mu naa mee mbii debish ndəən gwar desə kas, ngul a mee riin, koo a mee ngulep mə Naan leshap kə wur.>>

¹⁰ Kaade beetshik nā naat zam, bə ngwe dedes kəer nā, mon nyool tu Pool, bə wur lep shiitoo mo dəm dul wur balbal shin put ndəən ludyeel nā, kə mmo dəm kə wur a mpeetong mə shiitoo nā mo.

¹¹ Parmənā mpar, bə Daa ji woo shin mPool, bə wur sat nānee, <<Taji kəermuut yaa gha kas, kaade aa leshap ngurum mo nkaa an ndəən Jerusalem kə kaade a dee a langtəng nkaa an sə, bə təng gha mbə dəm a leshap ngurum mo nkaa an ndəən Rom a kəsə zak.>>

Mo Balpwoo Mbə Tu Pool

¹² Daar mbít, bə pak nnen Yahudi mo balpwoo mo shi bal ashak, kə mmo bələmcuk shi toom ndəən səm mə Naan nā, baa đun nse mee mbii, koo shwaa mee am kas, təng đun tu Pool akudang.

¹³ Nen de mo balpwoo ashak mbə tu Pool nā, mo met nlaarfeer.

¹⁴ Yaksə mo ji pə pris denan mo, kə nen denan-nan mo, mo sat nānee, <<Mun muu balpwoo fun balbal ashak, kə mmun tuweer ndəən səm mə Naan nā, baa mun cam mee mbiise kas, təng mun tu Pool akudang.

¹⁵ <<Mbə mənā yaksə, wun kə nendyeel mo jir, wu sat ngwe dedes, kən nwur ji kə Pool pə wun di, koo wuu tang a naa pwoo wur nā di rəret sə. Mun mun ten mu dak sun, mbəkə mun taa mu tu wur di a ar, akudang wur ji wul pə wun di.>>

¹⁶ Dangbə kən Pool, kələng pwoo de mo sat nkaa loom ndəm mo pəkom ar nā, bə wur dəm del ndəən Peetong shiitoo nā mo, bə wur woo pwoo mənā mPool.

¹⁷ Yaksə Pool pet memee mbut denan mə shiitoo nā mo, bə wur sat nānee, <<A dəm kə làa zəlang desə pə ngwe dedes di, mbəde wur kə mee pwoo dewur kə rebet sat nā ngwe dedes.>>

¹⁸ Mee dedes nkaa shiitoo nā mo, wur mang làa zəlang nā, wur dəm kə wur pə ngwe dedes di, bə wur sat nānee, <<A Pool dewur a bubwoot sə, a wur pet an, kən nwur dang pə an, kən nghan nji kə làa zəlang desə pə gha di. Nə, làa nā wur kə mee pwoo dewur kə rebet sat nā nghan.>>

¹⁹ Bə ngwe dedes nā yaa sar làa zəlang nā, wur dəm kə làa zəlang nā mmee koop mbəshin. Yaksə wur tal pə làa zəlang nā coot nānee, <<Waa aa mee pwoo đəđang de aa rebet sat nā nghan yii?>>

²⁰ Låa zelang nə sat nənee, <<A nnen Yahudi mo kə balpwoo mo ashak nə, mo mbə jì dāng pə gha, mbəkə daar a dām di kə Pool a pee beetpwoo. Mo mbə cìn koo mo a mbə baa naa pwoo nə di rəret sə.

²¹ Taji a rebet mmo kas, mbəde gurum mo met nlaarfeer mbut mmo, mo kə ləəm a ar, mo mbə yap Pool dām. Mo kə bələmcuk shi toom ndəən səm mə Naan nə, baa dūn nse, koo shwaa mee mbii kas, təng dūn ntu Pool akudāng. Yaksə mo kə dāk sut, moo dar naa a de gha mbə lep Pool shindəm bejee.>>

²² Abwoon mənə, bə ngwe dedes nə wur bwet låa zelang nə shinseet, bə wur sat låa zelang nə nənee, <<Taji a woo mmee gurum nə aa leshap desə nə nghan kas.>>

Mo Lep Pool Shindəm Pə Gofna Feliks Di

²³ Abwoon mənə, bə ngwe dedes nə pet mee dənān-nān mə shiitoo mo vəl, de mo kə tap shiitoo mo kambil kambil. Wur sat mmo nənee, <<Wu le shiitoo mo kambil vəl, kə shiitoo mə lang bəring mo laarpwoovəl, kə shiitoo mə lek lek shi kop mo kambil vəl zak. Mbəkə mmo dām nSizariya, koo naapuus pwoofeer de mə par cicinsə.>>

²⁴ Wur sat kən mmo le mee bəring de nən mang Pool, mbəkə mo seet kə wur ryang pə gofna Feliks di.

²⁵ Ngu taakyeen nə ran mee lep a rəran shindəm ngofna Feliks, de nə sat nənee,

²⁶ <<Tokshik nsar ngwe dedes Klodiyus Lisiyas, dām pə ngwe dedes gofna Feliks di.

²⁷ Nnen Yahudi mo kə yaa gwar desə, dāng də mo yappee de mon ntu wur di, a kəsə bə a, an ndəm kə shiitoo mo, bə a an mbam wur, mbəde nkələng nə, wur a ngu Rom.

²⁸ Kaade an pə rebet manshii mə mbii de nə le dāng mo yaa wur, bə ndəm kə wur ndəən ludyeeel mo.

²⁹ Yaksə nkat mo yaa wur a mbə pak mbii de mo ndəən Wàar mo mo, dāng pwoo de mo sat nkaa wur nə, bə baa nə mak muut nwur, koo nə le kə mo shoot wur kas.

³⁰ Bə kaade nkələng nə pak nnen Yahudi nə mo kə balpwoo mo mbə tu gwar nə, bə nlep wur shindəm pə gha di abet. An kən nsat nnen de mo kə pwoo nkaa wur nə, kən mmo dām leshap de mo kə nə nkaa wur di ntoom fwaa.>>

³¹ Aasə bə shiitoo nə mo mang Pool, kaade mo kə sat mmo sə, mo dām kə wur Antipatris mpar.

³² Daar nə, bə mo yit kən nnenbəring mo dām kə wur, kən nnenshii mo waa baa di a peetong shiitoo nə mo.

³³ Kaade nenbəring desə nə mo dām wul nSizariya, bə mo shin Pool kə lep di a rəran nə ngofna.

³⁴ Kaade gofna tang lep di a rəran nə, bə wur tal pə Pool nənee, <<Waa a put a nkoop yil dedangyii>> Bə kaade wur kələng nə Pool put a nkoop nSilisiya,

³⁵ Yaksə gofna nə sat nənee, <<An mbə kələng pwoo fwaa nə, katdang nen de mo pungwool fwaa nə mo jì wul.>> Wur le kən mmo shoot Pool nkoop tul mə mishkoom Herot.

24

Nen Yahudi Mo Dām Kə Dyeel nkaa Pool

¹ Abwoon meeteer mo paat, bə Ananiyas pris dedes, jì ashak kə pak pris dēnan mo, kə mee Nguberepdyeel de səm wur a Tartulus, mo dām kə dyeel nkaa Pool pə gofna di.

² Kaade mo pet Pool, bə Tartulus doom leshap nkaa Pool nənee, <<Waa Feliks ngwe deret met jir. A mbə gha, dāng muu tongriyang, hakyeng, kə a mbə dāk deret fwaa mo zak, dāng yil fun desə nə dee a de dāk, koo a mpee dedangyii.

³ Mbii de a cìn nə mo, bə mu plang des zam, koo a nii, bə gurum moo plang gha.

⁴ Dangbə mbəkə taji nle kən nghan yool a yaa pwoo a tong mpee desə kas, bə an pə dāng pə gha mbə deret fwaa, a lekom kən nghan kələng mun di mbə reppee lee.

⁵ Mu kat gwar desə wur a ngu təkook kə pee, də wur le bəlep debish yool nnaar kə nnen Yahudi mo. Koo mpee dedangyii ndəən yil nə. Kəzak wur a ngu taakyeen mə soon mə nnen Nazarin mo zak.

⁶ Nə le gyet wur rebet le Lu Naan dedes nə dee a mbii debuu, dang mu yaa wur. Muu rebet tokdyeel nwur a shi wàar fun mo.

⁷ Dangbə gyet ngwe dedes Lisiyas jì dul wur put kənə shibal nsar fun.

⁸ Yaksə Lisiyas sat nnen de mo kə pwoo nkaa wur nə, kən mo jì pə gha dī. Katdang a tal pwoo mo nkaa mbii de muu sat sə mo shikáa fwaa pə wur, bə a mman zeen mə pwoo desə mo jir, de muu jì kə mo nkaa wur.>>

⁹ Nen Yahudi mon mbwoon pwoo de Ngu bərep dyeel nə sat, dəm mo tong a langtəng nə, pwoo de Ngu bərep dyeel sat nə mo azeen jir.

Pool Put Kaa Fin Ntoom Kə Feliks

¹⁰ Bə gofna kam sar mPool, mbəkə nwur leshap dī. Yaksə Pool sat nənee, <<Wen man nə, waa aa cìn bit mo des, bə gha nkaa tokdyeel nnen desə mo. Mbə mənə bə an pə leshap desə nə a shi retnyit, mbə put kə káa fen.

¹¹ Waa shikáa fwaa a mak bələp shii mənə, bə a mman nə, mbut teer de mo del kaapaat baavəl sə mo, bə gyet wen nkáa nJerusalem mbə seyil nNaan.

¹² Baa nnen Yahudi mo kə cam kat an mpwoo kə mee gurum ndəən Lu Naan dedes kas, kə baa mo cam kat wen nle mee gurum bwetbeer kas, koo a ndəən Lu Naan mo, kə koo a ndəən pee nkaam nə kas zak.

¹³ Kəzak, baa mon mmak kám nghan agaak azeen-zeen nkaa mbii de mo jì kə dyeel fen pə gha yaksə nə kas.

¹⁴ Dangbə nə azeen-zeen, an kən seyil nNaan mə puun fun mo a ndəən ar de mə mo kə pet a dung. An kən seyil nNaan mə puun fun mo, dang nshinzeen mbii de mo ran mo ndəən bəət-haal mə Mosis mo jir. Kə mbii de mo ran mo ndəən bəət-haal mə nen satpwoo mə Naan mo zak.

¹⁵ An kən canciin ndəən Naan, kaade mə mo kə canciin ndəən Naan sə zak nə, mon nyool kə gurum mo a peemúut jir, nnen de ndəre mo, kə nen debish mo zak.

¹⁶ A mbə canciin mənə, dang an pə mbə gung, mbəkə nghan tong de shi məse deret ntoom kə Naan, kə ntoom kə gurum mo shidaar-shidaar.

¹⁷ <<Abwoon mə bit mo ruk, bə wen nji kə shool mbə bam nen fen mo, kə mbii mo mbə wus mbiizuum nNaan zak.

¹⁸ Kaade an nkaa cìn mənə, bə mo jì kat an ndəən Lu Naan dedes nə, bə kən lesen a debang. Bə baa mo kat an ashak kə mee kuur gurum mo, de mun nkaa dyeep doo koo wat mee mbii mo kas. Gyet pak nnen Yahudi de mo pwat Eshiya mo dī.

¹⁹ Katdang yoo mo kə mee pwoo nkaa an, bə yoo nə nret kən nnen Yahudi de mo pwat Eshiya sə, mo de ntoom fwaa, mbə jì kə dyeel nkaa an nə.

²⁰ An mbə rebet kə nnen de mon mpee desə shikáa fur kən mmo sat mbii debish de mo kat ndəən an, kaade de ndar ntoom nendyeel mo sə dī.

²¹ Dee a mbii məndong, de diyeep doo fen nnaar mo, bə a an sat mmo nənee, <A mbə pwoo nkaa yool a peemúut, dang wun bə tokdyeel nghan ntoom fuu cicinsə, bejee dak.> >>

Mo Le Pool Nlushoot

²² Dangbə mbəde Feliks pan man pwoo nkaa ar nə rəret, bə wur dar kə dyeel nə. Wur sat nənee, <<Katdang parpuus de Lisiyas ngwe dedes mə shiitooon mo jì wul, bə an nsəət nnaa pwoo fuu nə.>>

²³ Wur sat ngwe dedes nkaa shiitooon mo, kə nwur tap kə Pool, dang wur shínpee mPool, taji mo daampee nshaar mə Pool mo mbə jì cìn bam nwur kas.

²⁴ Abwoon pak meeteer mo, bə Feliks jì ashak kə mat fin Drusila, de war a reep Yahudi. Yaksə wur lep mmo dəm jì kə Pool. Feliks lekom kən nwur kələng pwoo de Pool nkaa sat nə, de nə a mə shinzeen ndəən Jesu Kristi.

²⁵ Pool leshap nkaa tong de ndəre-ndəre, kə ngurum yaashin, kə pwoo nkaa tokdyeel de nən mbə jì. Bə kəərmuut yaa Feliks, nə le nwur sat mPool nənee, <<A mak seet yaksə aku, katdang parpuus de nkatpee, bə an mbə pet gha zak.>>

²⁶ Feliks ledyeen nə, tong Pool mbə shin a shool ndyin, a nə le dang wur naa mpet Pool shidaar-shidaar, mbəkə nwur leshap de kə nwur.

²⁷ Abwoon bit mo vəl, bə Poncus Festus wur kaa a gofna a koppee Feliks. Gyet a mbəde Feliks rebet kən nnen Yahudi mo dee a shaar fin mo, a nə le dang gyet wur yit Pool ndəən lushoot.

25

Pool Dyeep Dyeel Fin Shindəm nSiza

¹ Abwoon meeteer mo kun, de Festus kə jì ndəən yil mə mulki mishkoom fin, bə wur yool nSizariya kaa nJerusalem.

² Yaksə pris denan mo, kə nennan mə nnen Yahudi mo jì kə dyeel mə mbii debish mo, de nə, Pool kə cìn mo pə Festus dī, mo dang pə wur,

³ mbəkə nwur bam mo dī. Moo rebet kən Festus lep mmo jì kə Pool nJerusalem, mbəde mo kə tap daksut, mbəkə mmo taa tu Pool dī a ar.

⁴ Dangbə Festus lap mmo nənee, <<Pool wur a bubwot nSizariya. An shikaa fen, wen nrebet yool sham nSizariya nə ndəən meeteer desə mo.

⁵ Wur sat zak nənee, wu yit kən mpak nen denan-nan mo mbut nwun, mo sham ashak kə an, mbəkə mmo sat mbii debish de gwar nə wur cìn mo dī.>>

⁶ Abwoon de Festus tong ashak kə mo mbə teer mo pwookun koo kaapaat, bə wur yool sham nSizariya. Yaksə wur tong nkaa mbii tong mə tokdyeel, bə wur sat mmo dəm jì kə Pool.

⁷ Kaade mo jì wul kə Pool, bə nnen Yahudi mo jì, de mo tong nyil Jerusalem kə pwoo debish mo des nkaa wur, de baa mə mo shikaa mo mo mak kām agaak zeen mə pwoo nə mo kas.

⁸ Pool dar balbal mbə shang kaa fin, bə wur sat nənee, <<Baa an kən cìn mee mbii debish kas, koo a nkaa Wàar mə nnen Yahudi mo, kə koo a nkaa Lu Naan dedes nə, kə koo a nkaa Wàar mə mishkoom Siza kas koo lee lee.>>

⁹ Dangbə mbəde Festus rebet kə nnen Yahudi mo dee a shaar fin, bə wur tal pə Pool nənee, <<Kyet aa rebet kaa nJerusalem, kən nghan tokdyeel dī nghan mpeeməne nkaa mbii desə mo aa?>>

¹⁰ Bə Pool sat nənee, <<An mbə dar a ntoom mbii tong mə tokdyeel mə Siza, a pee de nə ret kə mmo tokdyeel dī nghan mməne. Baa an kən cìn mee shikbish nnen Yahudi mo kas. Waa shikaa fwaa a man azeen-zeen nə, baa an kən cìn mee mbii debish kas.

¹¹ Katdang yoo an kən tep Wàar nə, koo cìn mee mbii debish de nə mak kən mmo tu an, bə dī baa an kəərmuut nə kas. Dangbə katdang bə baa mee zeen dī ndəən mbii de nnen desə moo dyeel fen mbə nə kas, bə baa mee gurum mak shin an nsar mo kas. An kən rebet kə a Siza tokdyeel nə nghan.>>

¹² Bə abwoon de Festus beetpwoo nə ashak kə nnen de moo bam wur ndyéel, bə wur sat nənee, <<Waa a dang mbə dəm pə Siza dī! Bə gha mbə dəm a pə Siza dī.>>

Pool Ntoom Agripa Kə Barnis

¹³ Abwoon teer mo ruk, bə mishkoom Agripa kə Benis mo jì wul nSizariya, mbəkə mmo sat mwaanlee dī nFestus.

¹⁴ Mbədə mo kə cìn teer mo des di nSizariya nə, bə Festus yakshii mə pwoo nkaa Pool mishkoom Agripa, wur sat nənee, <<Mee gwar di, de gyet Feliks yit wur a buḅwoot nlushoot.

¹⁵ Kaade də nkàa nJerusalem, bə pris denan mo, kə nen denan-nan mə nnen Yahudi mo jì kə d̄yeel nkaa gwar nə pə an di. Mo dang pə an, mbəkə nghan candyeel muut di ngwar nə.

¹⁶ Dangbə nlap mmo nə, baa nə a mase mə nnen Rom mo, kən mmo candyeel mmee gurum, de mo kə jì kə d̄yeel nkaa wur nen pee mmo kən shínpee nwur, kən nwur leshap mə shang káa fin di n̄lud̄yeel ashak kə nen de mmo jì kə d̄yeel nə mo kas. Dangbə təng mo nshee shínpee nwur, kən nwur leshap mə shang káa fin di akudang mon ncandyeel ngwar nə.

¹⁷ Kaade mo jì mpee desə ashak kə an, bə baa wen ndar di kə pwoo nə kas, bə daar nə, bə wen tong nkaa mbii tong mə tokd̄yeel, bə wen nle kə mmo d̄əm jì kə gwar nə.

¹⁸ Kaade nen de mo jì kə d̄yeel nkaa gwar nə, mo yool dar leshap, bə baa mo sat mee pwoo debish mo nkaa gwar nə, kaade an kən pan sə kas.

¹⁹ Dangbə pwoo de mo sat nkaa wur nə, a pwoo nkaa pak mbii de mo a mə mase mə seyil nNaan mo, kə pwoo nkaa mee ngwe de moo pet s̄əm wur a Jesu zak. De nə, wur muut. Bə nə, Pool leshap ngurum mo balbal nə, Jesu de mmeen.

²⁰ Kaade baa wen mman mbii de an mbə cìn nkaa pwoo desə nə mo kas, bə wen n̄tal pə Pool nə, kyet aa rebet kàa nJerusalem, kə mmo tokd̄yeel de nghan nkaa mbii desə mo mpeemənə aa?

²¹ Dangbə kaade Pool dang nə, təng a Siza tokd̄yeel nə nd̄yin, bə wen nle kə mmo tap kə wur r̄eret, d̄əm wul parpuus de an mbə lep wur shind̄əm pə Siza di.>>

²² Bə Agripa sat nFestus nənee, <<An kən n̄rebet kələng pwoo mə gwar mənə shikáa fen.>> Festus sat nənee, <<Dədaar bə gha mbə nkələng wur.>>

Pool Ntoom Mishkoom Agripa

²³ Daar nə, bə Agripa kə Benis mo jì nd̄əən d̄edes mo hakyeng, bə mo d̄el nd̄əən l̄ud̄yeel nə ashak kə pak shiitooon d̄ənan-nan mo, kə nnen d̄ənan-nan mə pee nkaam nə mo. Yaksə Festus lep mmo d̄əm jì kə Pool.

²⁴ Bə Festus sat nənee, <<Mishkoom Agripa, kə wun nen de wun ashak kə mun jir mpee desə. Wu naa gwar desə, də nnen Yahudi mo jir, mo kə jì kə d̄yeel nkaa wur pə an di nJerusalem, kə mpee desə zak. Də mon nkaa d̄yeep doo dang moo sat nə baa nə ret kə mmo yit gwar desə di mmeen kas.

²⁵ Dangbə baa wen kat wur kə cìn mee mbii debish de nən mmak kə mmo tu wur kas. Pool shikáa fin, dang kə mmo d̄əm kə d̄yeel fin nə pə Siza di. Yaksə bə wen kən l̄ed̄yeen mbə lep Pool shind̄əm pə Siza di.

²⁶ Dangbə baa wen mman zeen kə mə mbii d̄ewur cìn nə, de wen nran Agustus nkaa nə kas. Mbə mənə wen n̄jì kə wur ntoom fuu, met jir, bə a ntoom fwaa mishkoom Agripa, mbəkə abwoon de mo b̄əl̄əp pwoo wur nə, bə an nkat mee mbii de an nran shind̄əm di Agustus.

²⁷ Mbədə wen naa nə d̄ee a koo dak mw̄en sə, kən mmo lep mee gurum shind̄əm a buḅwoot, baa ashak kə satpwoo nkaa mbii debish de ngwe nə cìn kas.>>

26

Pool Leshap Mə Shang Káa Fin Ntoom Agripa

¹ Mishkoom Agripa sat mPool nənee, <<Mo shínpee n̄gha, mbəkə nghan leshap di shikáa fwaa.>> Aasə bə Pool diyeeep sar fin, bə wur leshap mə shang káa fin. Wur sat nənee,

² <<Azeen-zeen, mishkoom Agripa, yaksə bə nə fes shang nghan zam, mbəde wen nkatpee leshap mə shang nkáa fen ntoom fwaa cicinsə, nkaa mbii de nnen Yahudi moo sat cin nkaa an mo jir.

³ Mbəde gha kə man des zam, nkaa məse mə mbii de mo a mə nnen Yahudi mo, kə pwoo nkaa mbii de moo bəlep nkaa nə zak. Wen ndang pə gha, a gung kən nghan kələng mbii de an mbə nsat mo shi pətuup mə gung.

⁴ Nnen Yahudi mo jir, mo man tong fen, peeget nkuđi a nzəlang. Mbut nnen fen mo, kə ndəən Jerusalem zak, jì wul cicinsə.

⁵ Mo man an peeget di nshee. Kəzak katđang bə de moo rebet langtəng nə, yoo mon nsat nə, azeen an a ngu Farisi, de nə a mee soon de mo fes đar bal-bal nkaa seyil nNaan fun nə.

⁶ Mbəmənə kən đar mpee desə, mbəkə mmo tokdyeel di nghan, a mbəde an pə canciin nkaa gampwoo de gyet Naan kə cweer nən mpuun fun mo.

⁷ A pwoo de gyet Naan kə cweer nsoon fun de kaapaat baavəl sə mo, de moo canciin mbə lap nə, đang mo kə gung mbə seyil nNaan mpar kə puus, mbə canciin desə. Bə nnen Yahudi mo dəm kə dyeel fen, ntoom fwaa mishkoom!

⁸ A mii le đang baa nnen Yahudi mon mmak shinzeen nə, Naan mbə nyool kə nnen de mo kə murep a peemúut kas yii?

⁹ Gyet wen mpan shikáa fen nə, an mbə cìn mbii de mmak jir, mbəkə nghan tekook kə səm Jesu ngu Nazaret di.

¹⁰ Gyet a mbii de ncìn nJerusalem mmənə, de kən nlap bal pə pris đenan mo. Gyet kən shoot nenseet ndang Jesu mo des ndəən lushoot, kəzak gyet an mbwoon nnen de mo twe nenseet ndang Jesu nə mo zak.

¹¹ Yit des, bə nshinjeel nnenseet ndang Jesu nə mo ndəən lu Naan mo zak. Gyet kən rebet le kən mmo cípwoo nə, baa Jesu a Kristi kas. Mbəde gyet njar naa mo nyit bəbish zam. Mbə mənə bə gyet mmwaan ndəm mpee nkaam de baa mo a mə nnen Yahudi mo kas, mbəkə nghan nshinjeel di nnenseet ndang Jesu mo.>>

Pool Leshap Nkaa Tuwap fin

¹² <<Par sə mpuus bə an a ar dəm nDamaskus mbə yak nenseet ndang Jesu nə mo, shi bal de kən nlap pə pris đenan mo, də a mo lep an zak.

¹³ Bə kaade puus a naar, mishkoom! Yaksə nnaa mee peebang de nə tong adeng sham bangpee, de nə met mbangpee mə puus. Nə bangpee neer an cəerkaat ashak kə nen de mo ashak kə an.

¹⁴ Bə mun jir mu đong nyil, bə nkələng mee đoo nə sat nghan shi liispwoo Hiburu nənee, <Sool, Sool, a mii le đang waa aa shinjeel nghan yii? Nən nshwal nghan, kən nghan cut sak shi deelkam de peet peet.>

¹⁵ Bə ntal nənee, <A gha wii Daa?> Yaksə Daa sat nghan nənee, <A an Jesu de aa shinjeel nghan sə.

¹⁶ Yaksə a yool a đar atəng, mbəde an mbə woo sen fen nghan, a mbəkə nghan dee de a ngudak fen, kə ngudar langtəng ngurum mo nkaa mbii de aa naa, kə mbii de an mbə kám mo nghan zak.>

¹⁷ An mbə bam gha nsar nnen Isreil mo, kə nsar nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas. An mbə lep gha shindəm pə nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas zak.

¹⁸ Mbəkə nghan wang yit mo mo di. Kən mmo yit peenkwoo, kə mmo del di ndəən peebang. Kəzak mbəkə mmo put di mbut mbal mə nguwaan. Kən mmo jì di pə Naan zak. Mbəkə katđang mo shinzeen, bə mon nkat fwoo mə shikbish fur mo, kən mon nkat peetong de ashak kə nen de Naan kə ten bəlep mo zak.>>

Pool Leshap Nkaa Dak Fin

19 <<Mishkoom Agripa, baa gyet nci cìn mbii de suun de nà tong adeng sham sat nghan kas.

20 Gyet nshee satpwoo Naan nà a nnen Damaskus mo, dang ndəm kən nghan sat de nnen Jerusalem mo, kə yil de mo neer Judiya jir. Abwoon mənə, bə nsat nnen de baa mo a nnen Yahudi mo kas zak. An pə sat mmo tuwap, kən mmo ciir pə Naan di, kən mmo cìn dak de nà kám tuwap mo nà di zak.

21 A mpeemənə, dang nnen Yahudi mo yaa an ndəən Lu Naan dedes, kə gyet mo kə tang ar mbə tu an.

22 Dangbə mbəde nkat bam pə Naan di, a nə le dang kən ndar di ntoom fwaa mbə cicinsə. An nkaa satpwoo Naan nə nennan mo, kə jep dedyeen mo jir. Baa nsat a mmee pwoo decì kas, təng a pwoo de nensatpwoo Naan mo, kə Mosis mo kə ten sat nə, nən nyool cìn a kəsə.

23 Nə, təng Kristi mbə shwaajeel, kə a wur a ngwe denshee mə yool a peemúut zak. A wur mbə shee leshap nkaa peebang nə nnen Yahudi mo, kə nen de baa mo a nnen Yahudi mo kas zak.>>

Pool Rebet Kən Agripa Shinzeen

24 Kaade Pool nkaa leshap mbə shang káa nə, bə Festus sat shii doo dedes nənee, <<Pool aa tətтар aa? Man fwaa nii le gha dee a ngutar.>>

25 Bə Pool lap nənee, <<Baa an a ngutar kas Festus, ngwe deret met jir. An kən sat a pwoo de mo azeen-zeen kə de mo a ndəre zak.

26 Mishkoom man mbii de kən nsat sə mo agaak. Mbədə mman azeen-zeen nə, baa mee mbii loom gha mbut mbii desə mo jir kas. Mbədə baa gyet mo cìn mbii mənə mo a səsok kas.

27 Mishkoom Agripa, a shinzeen nnensat pwoo mə Naan mo ee? Mman nə, a shinzeen.>>

28 Mishkoom Agripa sat mPool nənee, <<Ndəən reppee di lee sə, bə aa rebet ciir kə an, kən nghan ndee di a nguseet ndang Jesu ee?>>

29 Pool lap nənee, <<koo a ndəən reppee lee. Koo a ndəən pee de nə des, bə an nkaa dangnaan mbə gha, kə nnen de mo nkaa kələng an cicinsə jir, mbəkə mmo tuwap kən mmo dee di a nenseet ndang Jesu koo an sə. Dangbe taji a shi shoobəring kaade an kə nə sə kas.>>

30 Abwoon mənə, bə mishkoom yool, kə gofna, kə Benis, kə nnen de mo kə tong ashak kə mo.

31 Bə mo dəm mmee koop mbəsut, bə mo beet kə shak nənee, <<Baa gwar desə kə cìn mee mbii debish de nə mak muut, koo mo nle wur ndəən lushoot kas.>>

32 Agripa sat nFestus nənee, <<Katdang yoo baa gwar desə wur kə dang mbə dəm kə dyeel nə pə Siza di kas, bə yoo mon bwet wur.>>

27

Pool Del Ndəən Tii Mbə Dəm nRom

1 Kaade mo beet nə, mun ndel ntii kən mmo dəm di nyil Itali, bə mo le Pool kə pak nen de mo a bubwoot, nsar mə mee ngwe dedes nkaa shiitoo mo, de moo pet səm wur a Juliyus, de nə a soon mə nentap mə mishkoom Augustus.

2 Mu del ndəən mee tii de nə tong a nyil Adramitiyum jì, dang nən mbə yool mbə dəm ngaar yil de mo nkoop yil Eshiya mo. Yaksə mu yool mwaan nə ndəən tii nə. Aristakus mee ngu Masidoniya mə yil nTasoloni, wur di ashak kə mun zak.

3 Daar nə, bə mə wul nSidon. Juliyus cìn deret mPool, wur shínpee mPool kə nwur dəm pə shaar fin mo, mbəkə mmo bam wur di.

4 Kaade mə yool mpeemənə, bə mu dəm shigəng mə yil nSaiprus nə, mbəde kut nə daampee mmun zam.

⁵ Abwoon mənə, bə mu dəm mu wul nkor kuur de nən ngaar Silisiya kə Pamfiliya. Yaksə mu dəm mu wul mMira de nən nyil nLisiya.

⁶ A mMira nə, bə ngwe dedes nkaa shiitoo mo, kat mee tii de nə tong Alekzandriya ji, de nən mbə dəm Itali, bə wur le mun ndəən nə.

⁷ Mu cìn teer mo des-des mun mmwaan lee-lee, nkaa am kuur nə, a purut-purut dang mə jì mə wul kus kə Nidus. Kaade baa kut nə yit mmun dəm de a kyeen kas, bə mə waa mə yaa ar nə shigəng mə yil nKrit, kus kə Salmone.

⁸ A purut-purut dang mu jì mu wul di a pəkom dər nə, bə mu jì mə wul mmee mpee de mo kə pet a peekaət deret, de nə kus kə pee nkaam nLasiya.

⁹ Mbəđə mun mbə yém di mpeemənə mbə teer mo des, bə kaade mə yaa mwaan, bə nə jì kə jeel des, mbəde tar mwaan nkaa am nə kə ten del, dang nə abwoon tartong kə neen, bə Pool leshap nnen de mo ndəən tii nə.

¹⁰ Wur sat mmo nənee, <<Daa mo, wen nnaa mwaan fun desə nən nden kə jeel, kə lée de mun kə mo ndəən tii nə mon ntəkook, dang tii mənən ntəkook, dəm wul kə seen fun mo zak.>>

¹¹ Jir aasə baa ngwe dedes nkaa shiitoo nə mo, ledyeen mpwoo de Pool sat kas, təng wur nkələng a pwoo mə ngutung tii nə đak, kə mə ngu tii nə met mbii de Pool sat nwur.

¹² Baa peedar mə tii desə nii ret ntarkut kas, a kəsə bə des mə gurum nə mo beet nə, ngyel mə yool aku mpeemənə, kə koo de arang yii bə mu nwul di nFoniks, de nə a mee pee am kuur deret ndəən pee nkaam nKrit, nii naa gaar ngyeen, nsar puusru, kə ngaar ndeng nsar puusru zak, mu hos ntarkut a mpee mənə.

Kut Dedes Yool Nkaa Am kuur

¹³ Kaade kut nə doom cut pee lee-lee ngaar ngyeen, bə mo pan nə, nən nji wudun nciit kə pan fur mo, bə mo dul bwootsəp nə, kə mmo tung tii nə shindəm kus kə pəkom dər mə yil nKrit.

¹⁴ Dangbə kaade mo lang di lee, bə mee kut dedes de moo pet a Yurakium də nə put nnar kwang deng kə sar puus kaa nə cutpee jì di nkaa pee nkaam nə.

¹⁵ Kaade kut dedes nə cut tii nə, bə baa tii nə mak dəm ngaar pee de kut nə kə jì de kas. Bə mu yit nkut nə təp mun shindəm di mmee ngaar dyik.

¹⁶ Mu del shigəng mərəp mee yil de am neer ciirkaat de moo pet a Kauda. A purut-purut dang mu mak bwoot làa tii nə nkaa dedes nə.

¹⁷ Abwoon de mo kə diyeep làa tii nə le ndəən tii dedes nə, bə mo bwoot teng shin ciir nkaa tii dedes nə. Mo sham kə nlər mə tii nə mo. Mbəđə mo kər nə, taji kut nə təp tii nə dəm shweer shi pəkom dyyes nSirtis kas. Mo dul bwootsəp mə tii nə kàa ndəən am nə kən mmo yit, kən nkut nə təp tii nə shindəm di.

¹⁸ Mbəđə kut nə des zam, dang nə fes yoon mun des zam. Daar nə, bə mo doom kok pak lee de mo ndəən tii nə car mbut am.

¹⁹ Parpuus dekun nə zak, bə mo shikáa fur, mo kok lee tii nə mo car mbut am zak.

²⁰ Mu cìn teer mo des, baa mu mak naa puus koo zar mo kas. Dee a kut dedes, kə tungzung mo kàa paa mun đak, de nə le kən mmun put kə pətuup nə baa mun mbar kas.

²¹ Mbəđə gurum nə mo kə cìn teer mo des nnen se mbiise, bə Pool yool nnaar mo, bə wur sat nənee, <<Daa mo, katdang də wu kələng pwoo fen, bə baa də wun nyool ndəən yil nKrit, kən nwun shwaajeel desə, kən nwun bəlang nlée fuu mo kərong kas.

²² Mbəmənə an pə sat nwun, wu yaa pətuup fuu mo, mbəde baa mee gurum ndəən wun, mbə mmuut kas, a tii nən mpyan kash-kash đak.

²³ Mbəđə dədoon mpar, bə mee ngulep mə Naan de an a məwur, kə de an kən nseyil nwur zak, wur jì woo shin nghan.

24 <<Bə wur sat nghan nənee, <Taji kəərmuut yaa gha kas Pool. Nə a təng gha mbə dar ntoom kə Siza. A naa Naan kə cin deret nghan, ashak kə nen de mo ndəən tii nə jir. Baa mee gurum ndəən tii nən mmuut kas.>

25 Mbə mənə, daa mo, wu cin retnyit. Mbədə wen nshinzeen nNaan nə, mbii de mo woo nghan, bə nən ncìn a kəsə.

26 Dang jir kəsə bə kut nən təp tii nə shweer nkaa mee yil de am neer nə ciirkaat.>>

Tii Nə Pyan Kash-Kash

27 Ndəən teer de kaapaat baafeer nə, bə kut nə təp mun kàa kə sham ndəən am kuur mə Adriya. Yaksə nnaar par, bə nen tii nə mo pan nə, muu wul kus kə mee yil.

28 Bə mo kam lu mə am nə, bə mo kat nə a shii mo kambil məndong kə laarvəl (120). Kaade mu gyes mu dəm dī lee, bə mo cin shin kam lu mə am nə de zak, bə mo kat nə wul a shii laarpwoofeer (90).

29 Mbə kəərmuut de nə, meesə, kut nən ndəm shweer tii nə nkaa ngək, bə mo fwen bwootsəp nə mo sham feer mbwoon mə tii nə, mbəkə ntii nə dar dī coot, mbəde mo le pan nkaa bit de nən mbə mang.

30 Nəntung tii nə mo nkaa yap ar de mon nshwe yit tii nə dī, bə mo kə ten shang làa tii nə shinsham mbut am kuur nə. Mo cin kəsə a mbə gwam gurum mo, kən mmo naa dī nə, wudun a mbə fwo bwootsəp nə de mon mpəkyeen mə tii nə, de moo bwet shinsham sə.

31 Dangbə Pool sat ngwe dedes mə shiitooon nə mo nənee, <<Katdang bə baa nəntung tii nə mo tong dī ndəən tii nə kas, bə wu mmurep jir.>>

32 Bə shiitooon mo can teng mə làa tii nə, mo yit nə sham taa ndəən am nə, yaksə kut mang nə seet kə nə.

33 Kaade bit kus kə mang, bə Pool sat ngurum nə mo jir kə mmo se mbiise, wur sat nənee, <<A teer mo kaapaat baafeer ndesə, bə wun pə tong gongpee, kə baa wu se mee mbiise kas.

34 Mbəmənə kən dang pə wun, mbəkə nwun se mbiise, mbəde mənən nshínbal nwun ndəən shik fuu mo. Baa mee shweepkàa mə mee gurum məndong ndəən wun nən nloom kas.>>

35 Kaade Pool sat pwoo mənə, bə wur mang gəəl aas, bə wur dangnaan de mə plang Naan a yit gurum nə mo jir, bə wur tep gəəl aas nə, bə wur yaa se nə.

36 Yaksə gurum nə mo jir mo kat retnyit, bə mo shikàa fur mo se gəəl aas nə zak.

37 Mun gurum de mun ndəən tii nə jir, mu wul kambil vəl kə laarpwoovəl kə peeme (276).

38 Kaade gurum mo se mbiise mo əbəl, bə mo kok aàs dəben de nə ndəən tii nə, mo car shinsham mbut am kuur nə, kən ntii nə pan fiyeel dī.

39 Kaade bitmang, bə baa nəntung tii nə mo man yil de mo dī nə kas, bə mo naa mee pəkom dəər de nə kə dyyes, bə mo beet nə, katdang nə mak cìn, bə mo dəm kə tii dī pəkom nə.

40 Bə mo saa teng de mo yaa bwootsəp nə mo, kən mmo yit bwootsəp nə mo mbut am kuur nə, kən mmo fween teng de moo yaa mbii ciir kə tii nə. Yaksə mo diyeep nlər de nən mpəkyeen mə tii nə nkor de kut kə jì dī, bə mo yaa ar dəm pəkom dəər.

41 Dangbə kaade mu wul mmee mpee de kut kə cut am nə jì kaat dī, bə tii nə del shamru mbut diyees, de baa nə kutdī kə tungpee kas, bə koor mbwoon mə tii nə doom pyan, mbə bal mə kut de nii cut nə.

42 Yaksə shiitooon nə mo beetpwoo, mbə twe nen de mo a bubwoot jir, mbəkə taji mo cut lung, kə mo dəm loom dī kas.

43 Dangbə ngwe dedes nkaa shiitooon nə mo, kə rebet bam Pool, bə wur cí mmo. Wur le kə nnen de mo man lung jir, mo mərəp sham mbut am nə, kən mmo taa lung dəm wul de a pwoo dəər.

⁴⁴ Abwoon mənə, bə koor gurun nə mo mərəp sham taa nkaa shiyeep mo, kə pak mo nkaa yoom mə tii de nə pyan nə zak.

28

Pool Ndəən Yil mMalta

¹ Abwoon de mu wul ndəən yil nə nkoom jir, bə mu kələng nə, moo pet səm yil de am neer nə cəərkaat a Malta.

² Nenyil nə mo kaat mun jir, kəzak mo bam mun zam, bə mo bil wus mmun, mbəde fwan nkaa jì, kə pee zuum zak.

³ Dangbə kaade Pool kok yoom le nwus, bə mbə tal mə wus nə, bə mee nwòo de səm nə a pang, nə pus sar mPool, dang nə d̄yiin nkaa sar wur.

⁴ Kaade nenyil nə mo naa nwòo desə nii d̄yiin mPool nkaa sar, bə mo sat nshak nənee, <<Azeen-zeen gwar desə wur a ngutukáa, koo dewur kə put mbut njeel mə am kuur nə, bə baa kwat mə shikbish nə mak yit wur de mmeen kas.>>

⁵ Bə Pool vwet nwòo nə sham taa nwus. Mbədə nwòo de nə pus wur nə, bə baa nə cìn mee mbii nwur kas.

⁶ Nenyil nə mo pan nə, yak mon nnaa Pool wup, koo mo nnaa wur taa nyil muut. Dangbə kaade mo tong naapee, bə baa mo naa mee mbii cìn Pool kas, bə mo waa sheepwo de, mo sat nənee, <<Gwar desə wur a mee naan.>>

⁷ Kus kə peemənə, bə mee maar mə Pubiliyus ngwe dedes nkaa yil de am neer cəərkaat nə, wur kaat mun le nlu fin mbə teer mo kun, dang wur tap kə mun, wur cìn deret mmun zam.

⁸ Puun mə Pubiliyus, baa wur nkoom kas, wur a peesaam kə shikshwal, kə d̄yestoom zak. Pool del pə ngunan nə d̄i, bə wur dangnaan bə wur lesar fin nkaa ngunan nə, bə ngunan nə bar.

⁹ Kaade Pool cìn mənə, bə koor nengok de mo ndəən yil de am neer cəərkaat nə, mo jì jir, mbəkə mPool bar mo d̄i.

¹⁰ Nenyil nə mo shin zuum mo mmun des, dang kaade mun mbə del ndəən tii nə mbə seet, bə mo shin mbii de mon mbam mun a ar mwaan nə jir zak.

Pool Wul nRom

¹¹ Abwoon tar mo kun, bə mə yool ndəən mee tii de nə tong a Alekzandriya jì, de nii hos ntarkut ndəən yil de am neer cəərkaat sə. tii desə nə kə səmpwoo (alaama) mə káa Jan demish mo nkaa nə, de mo a Kasto, kə Pollukus, mee naan mə mo, nə mo.

¹² Mu jì mə wul nSirakus, bə mu cìn teer mo kun d̄i, mpee mənə.

¹³ Kaade mu yool mpee mənə, bə mu jì mu wul nRegiyum. Mu teer mpeemənə, bə mee kut yool nkor ngyeen, bə daar nə, bə mu dəm mu wul mPutiyoli.

¹⁴ Mu kat nenseet ndang Jesu mo mpeemənə, bə mo dang mun kən mmun cìn teer mo pwoovəl di ashak kə mo. A mwaan fun nə mmənə, dee mu dəm mu wul nRom.

¹⁵ Kaade nenseet ndang Jesu de mon mpee nkaam nRom, mo kələng pwoo nkaa mun, bə mo pwat jì mbə kaat mun, bə mo jì wul mpeepring Apiyus, kə pee de luməzep mo dekun. Kaade Pool naa mo, bə wur plang Naan, dang pətuup wur nə sət katbal.

¹⁶ Kaade mu jì mu wul ndəən pee nkaam nRom, bə mo shínpee mPool tong d̄i mbəshin mpee dewur rəbet, ashak kə shiitooon dewur kə tap Pool.

Pool Sat Pwoo Naan Ndəən Pee Nkaam nRom

¹⁷ Abwoon teer mo kun, bə Pool pərep nen denan-nan mə nnen Yahudi mo. Kaade mo kuur ashak, bə wur sat mmo nənee, <<Dyemnaa mo, baa kən cìn mee mbii debish nnen fun mo kas. Koo a nkaa məse mə wàar puun fun mo, bə baa kən cìn mee mbii debish kas, jir kəsə, bə mo yaa an shin nnen Rom mo a bubwoot ndəən yil nJerusalem.

¹⁸ Kaade nnen Rom mo tokd̄yeel nghan, bə mo rəbet bwet an, mbəde baa kən cìn mee mbii debish de nə mak kə mmo tu an kas.

¹⁹ Dangbæ baa nnen Yahudi mo ræbet kə mmo bwet an kas, bæ nə dee nghan a tæng kən nghan dang nə, mo jì kə dyeel fen nə pə Siza di. Baa nə, kən ræbet yap a nen fun mo kə dyeel kas.

²⁰ A mbæ pwoo desə, bæ wen nyappee de an nnaa wun di, mbækə wen leshap di kə wun, mbæde a mbæ canciin de nnen Isreil mo kə nə, dang an di a bubwoot shi shoobæring desə.>>

²¹ Mo sat nwur nənee, <<Baa mmun muu kat mee lep a rəran nyil Judiya nkaa gha kas. Kəzak baa mee dyemnəən fun mo jì mpee desə, kən mmo satpwoo di mmun nkaa gha, koo mo sat mee pwoo mmun nkaa mbii debish de a cìn mo kas zak.

²² Dangbæ mu ræbet kələng nə mpwoo fwaa mbii de gha naa nə ret, mbæde katdang a pwoo nkaa Ar desə nə, bæ mu man nə, koo a nii, bæ mo nkaa leshap debish nkaa nə.>>

²³ Abwoon mənə, bæ mo lepuus. Bə kaade puus nə wul, bæ gurum mo des mo jì pə Pool di a pee dewur kə tong di. Yool mbít, dəm wul nkansəən, bæ Pool kámshii mə mulki mə Naan nə ngurum mo, dang wur tong a langtəng nkaa nə zak. Wur ræbet dul mo jì pə Jesu di, shi kám mə Wàar mə Mosis, kə shi kám mə nensatpwoo mə Naan mo zak.

²⁴ Pak gurum nə mo shinzeen mpwoo dewur sat nə, dang baa pak mo shinzeen kas.

²⁵ Kaade baa mo kələngkar nə ashak jir kas, bæ akudang moo rangkáa, bæ Pool sat mee pwoo mmo mändong, nənee, <<Azeen-zeen pwoo de gyet Riin Debang wur kə sat mpuun fuu mo nsar kə ngusat pwoo Naan Aizaya nənee,

²⁶ <A dəm pə nnen desə mo di, kən nghan sat mmo nənee, wun nsat a kələngpee, dang baa wun mmanshii mə mbii de wun kələng nə kas koo dæben. Wun nsat a nnaapee dak, dang baa wun mmanshii mə mbii de wuu naa nə kas koo dæben.

²⁷ Mbæde pətuup mə nnen desə nə mo fii dee kakras. Mo kə duur kom fur mo, dang mo kə kup ar fur mo zak. Mbækə taji mo naapee shi yit fur mo, kə taji mo kələngpee shi kom fur mo zak, kəzak, mbækə taji mo manshii nə ndəən pətuup fur mo. Kən mmo ciir pə an di, bæ yool an bam mo.>

²⁸ <<Mbæ mənə, bæ wen nræbət kə nwun man nə, mo kə lep pwoo nkaa bam mə Naan nə shindəm nnen de baa mo a nen Yahudi mo kas. Yaksə mon nlekom mbæ pwoo nə, bæ mon nkələng.>>

²⁹ Kaade Pool leshap desə mmo, bæ nnen Yahudi mo rangkáa, kə mon nkaa beetpwoo nə kə shak.

³⁰ Pool tong ndəən lu de a wur kwat shikáa fin, mbæ bit mo vəl. Wur kə kaat nen de mo jì pə wur di jir.

³¹ Wur leshap ngurum mo nkaa mulki mə Naan nə, baa ashak kə mee kəərmuut kas, kə baa mee ngwe cíi nwur kas, kəzak, wur kámpwoo ngurum mo nkaa Daa Jesu Kristi.

Pwoo dɪnshee di Pool ran Nen Koronti mo

Tokshik

¹ Lepran dəsə nə put a nsar kə Pool, de shi dem Naan, be Naan pet wur kə wur dee a laalep mə Kristi Jesu, kə dyemnəən fun Sosfenes.

² Wen kən lep pwoo dəsə nə dəm pee Ekəlisya mə Naan de nə nyil nKoronti. Nen de Naan kə ten bələp mo le, mbəkə mo dee di a nen fir mo ndəən Jesu Kristi, kə mpee nen di koo a nneye, de moo pet səm kə Daa fun Jesu Kristi dewur a Daa fur kə Daa fun zak.

³ Deret kə tongryang de nə put a pee Naan puun kə Daa fun Jesu Kristi nə tong ashak kə wun.

Pool Pəlang Naan

⁴ Wen pəlang Naan shidaar-shidaar mbe wun, mbedə Naan wur cin deret wun ndəən Kristi Jesu.

⁵ nDəən Jesu Kristi, be Naan wu kə shin man mbii mo wun, kə man leshap rəret des hakyeng.

⁶ Mbəde langtəng fun nkaa Kristi nə dee azeen-nzeen ndəən wun.

⁷ Mbemənə, be baa wu nook kat mee zuum de nə a mə Riin Naan kas, kaade wuu choor mbe kum parpuus di Daa fun Jesu Kristi wun nji put agaak.

⁸ Wur nwaa shin bal nwun har peekyes nə, mbəkə wu dee di a de ndəre-ndəre parpuus mə Daa fun Jesu Kristi.

⁹ Naan dewur kə ten pərep wun, kə wu dee di a nentong ashak kə Ləa fir Jesu Kristi, Daa fun, wur a nguzeen.

Bəkshak Ndəən Ekəlisya

¹⁰ Dyemnaa mo, wen dang pee wun, ndəən səm kə Daa fun Jesu Kristi, nee, nə ret kə pwoo fuu mo dəm ndangshak, mbəkə taji mee bəkshak yool nnaar fuu kas. Dangbe nə ret kə wu dee a deməndong ndəən pan fuu mo kə ndəən mbii de wu rəbet cìn mo.

¹¹ Dyemnaa mo, nentul kə Klo mo jì sat wen nə, bələp kə yool nnaar fuu.

¹² Mbii de mo sat nə a nə, koo a weye ndəən wun, be wur sat mbii mo shini-shini, pak moo sat nənee, <<Wen a mə Pool,>> Koo <<wen a mə Apolos,>> Koo, <<wen a mə Kefas,>> Koo, <<wen a mə Kristi.>>

¹³ Kristi wur dee a dəbəbak ee? Gyet mo pwas a Pool nkaa shiyeepyoom mbə wun aa? Aa koo gyet mo cìn baptisma nwun a ndəən səm kə Pool yii?

¹⁴ Wen pəlang Naan, mbedə baa gyet wen cìn baptisma memee fuu kas, təng a Krispus kə Gayus bejee đak.

¹⁵ Mbəmənə be baa mee fuu mmak sat nə, gyet mo cìn baptisma wudin a ndəən səm fen kas.

¹⁶ (Dangbe gyet wen cìn baptisma nentul Stifenas mo. Katdang baa a mo kas, be baa wen pan nə, gyet Wen cìn baptisma mmee gwe kas.)

¹⁷ Baa gyet Kristi wur lep wen a mbəkə wen cìn baptisma di kas, amma gyet wur lep an, a mbəkə wen satpwoo deret nə di, baa a shi mee seen kə man satpwoo kas. Mbeekə taji mo lebal mə shiyeepmúut kə Kristi nə dee a dəbuu kas.

Kristi Wur a iiko

Mə Naan Kə Seen Fir Zak

¹⁸ Pee nenyil di mo nkaa loom, be pwoo nkaa shiyeep nə a pwoo dəbuu pee mo di. Dangbe pee mun, nen de muu kat seen, be shiyeep nə a iiko Naan.

¹⁹ Mbəde mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan nənee,

<<Wen nshirip seen nenseen mo,
 kə nghan mmang man
 kə nenman mo nle
 mmee kwang
 akudang.>>

²⁰ Katɔang nə a kəsə, be nguseen nə a nneyii? Be nguman mbii a nneyii? Be ngubeetshik mbut mbit dəsə a nneyii? Naan wu kə ten shin ciir kə nenseen mə yil dəsə nə dee a mwen mo.

²¹ Mbədə ndəən seen kə Naan, be yil nə shi seen kə nə, baa nə man Naan kas. Dangbe nə ret Naan nyit mbe pwoo deret di mə sat nə, de pak nenkələngpwoo mo, be moo sat nə, nə a pwoo mwen mo. Dangbe nə a bam mpee nen de mo shinzeen.

²² Nen Yahudi moo tang mbii aapwoo mo, kə nen Heleni moo tang a seen.

²³ Dangbe mun, muu sat a pwoo nkaa Kristi de mo pwas wur nkaa shiyeepoom. Desə nə dee a mbii canshii nen Yahudi mo, kə nə dee a pwoo mwen pee nen di baa mo a nen Yahudi mo kas.

²⁴ Dangbe pee nen de Naan kə ten pərep mo, koo a nen Yahudi mo, koo a nen Heleni mo, be Kristi wur a iiko mə Naan kə seen fir zak.

²⁵ Mbəde mwen Naan nə met nseen gurum mo, kə bwaar kə Naan nə kə bal met bal mə gurum mo.

²⁶ Dyemnaa mo, wu pan kaade Naan wur pərep wun sə. Baa gyet wur pərep a nen de moo seen mə yil dəsə des kas, kə baa gyet a nen de mo kə iiko des kas. Baa a nen de gyet mo lāa mo mbut ndang mə nenlong mo des kas.

²⁷ Dangbe Naan wur bələp a mbii demwen mə yil nə mo, mbəkə wur cin yitlwaan di nenseen mə yil nə mo. Naan wur bələp mbii de baa mo kə bal ndəən yil nə kas, mbəkə mo shweep mbii de moo bal mo di.

²⁸ Naan wur bələp a mbii de yil nə bees, kə yil nii naa mo a kaa mbii debuu mo sə, har kaa mbii di baa mo di kas sə, mbəkə nə twe mbii de yil nii naa mo, a kaa mbii de moo koop nə sə de.

²⁹ Mbeekə taji mee gwe canjoom nyit Naan kas.

³⁰ Dangbe Naan wur jì kə wun ndəən Kristi Jesu, kə wur le Jesu Kristi a seen fun, kə deret fun, kə a mbee wur dangbe wu mak dee a debang nyit Naan, kə a wurang mun mbut shikbish fun mo zak.

³¹ Nə a kaa de mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan sə nənee, <<Koo a weyii de wur canjoom, be nə ret kə wur canjoom nə ndəən be de Daa Naan Cin.>>

2

Pwoo nkaa Muut Kristi

¹ Dyemnaa mo, kaade gyet wen jì pee wun de, be baa gyet wen satpwoo nwun nkaa mbii desəsok mə Naan nə mo a shi liispwoo deshang kələng, kə man satpwoo mə seen kas.

² Mbədə, kaade gyet wen ashak kə wun, be gyet wen kə ten lesen a kaa gwe di baa wur man mə be kas, a Jesu Kristi bejee, de mo kə pwas wur nkaa shiyeepoom sə.

³ Gyet wen ashak kə wun, be wen a ndəən cínbal, kə ndəən kəarmuut kə daar zak.

⁴ Kə gyet pwoo de wen kən sat nə, kə kām fen nə mo, baa gyet wen kən sat mo a shi pwoo deshang kələng kə seen mə man satpwoo kas, amma gyet nə a ndəən kām mə iiko kə Riin.

⁵ Mbeekə taji wu le shinzeen fuu mo tong a ndəən seen mə gurum mo kas, amma wu le shinzeen fuu mo a ndəən iiko kə Naan.

Man Naan

⁶ Dangbe muu sat a pwoo di mə man, pee nen de mo kə wurang ndəən mbii de mo a mə Riin Naan. Baa man dəsə nə a mə yil dəsə kas, kə baa nə put a pee nen mulki mə yil dəsə mo, de mo mbə del dəm sə kas.

⁷ Dangbe mun muu sat a pwoo nkaa man Naan de nə a səsok ngurum mo, man de Naan wur kə ten le mbe dedes fun akudang wur leyil nə.

⁸ Baa mee ngu mulki mə yil dəsə mmak man mənə kas. Katdang de gyet moo man məni, be baa gyet mon mpwas Daa de hai nkaa shiyeepoom kas.

⁹ Kaadə mo kə ten ran ndəən bəət haal sə nənee,
 <<Mbii di baa gurum kə cham naa kə yit kas,
 <<de baa gurum kə cham kələng nə shi kom kas,
 <<de baa pətuup gurum kə cham pan
 <<mbii de Naan wur kə tap dak nə le,
 <<nen de mo
 wal nwur mo kas.>>

¹⁰ Dangbe Naan wur kámshii mənə mmun a shi Riin fir, mbedə Riin wur bələp mbii mo jir, har koo di a jurum kə mbii aarpwoo mə Naan mo.

¹¹ A gurum dedang mmak man pan kə mee gwe yii? Katdang baa a riin kə gwe nə kas yii? Nə aasə zak, baa mee ngwar cham man pan Naan kas, naa təng a Riin Naan bejee dak.

¹² Baa mun mu kat a riin mə yil dəsə kas, amma mə lap a Riin Naan, mbəkə mu manshii kə mbii de Naan wur ten shin mmun de.

¹³ Mbəmənə, pwoo de muu sat nwun, baa nə put a mbut mman mə gurum kas, amma a Riin wur woo nə mmun. Riin nə wur woo zeen, mbe nen de mo kə Riin Naan ndəən pətuup fur mo.

¹⁴ Ngwar di baa wu kə Riin kə Naan ndəən pətuup fin kas, be baa wur mak lap zuum de mo a mə Riin Naan kas. Mbədə mbii de mo a mə Riin Naan, mo a pwoo debuu pee gwe mənə di, kəzak, baa pan kə gwe mənə mak manshii mo nə kas, mbedə a Riin Naan kə mak le gurum man mbii dəsə nə mo.

¹⁵ Ngwe dewur kə Riin Naan ndəən pətuup fir, be wur mak manshii mbii dəsə nə mo, amma baa mee gurum mak tokdyeel nwur kas.

¹⁶ Kaadə mo kə ten ran ndəən bəət haal kə Naan sə nənee,
 <<A wii kə man pan Daa yii?
 Mbeekə gwe mənə
 beetpwoo de kə wur yii?>>
 amma mun kə pətuup mə Kristi.

3

Nendak Naan Mo

¹ Dyemnaa mo, baa wen mak leshap kə wun kaa nen de mo kə Riin Naan sə kas, dangbe Wen katpwoo kə wun a kaa nen di mə yil nə mo sə, mbedə gyet wun a laa njuu mo ndəən mbii de mo a mə Kristi.

² Gyet wen kən shin a wur nwun. Baa gyet a mbiise debal kas, mbedə baa gyet wu mak se mbiise debal kas, har yaksə be baa wuu daksuk mbe se mbiise debal nə kas.

³ Tong fuu, nə de a mə yil dəsə, mbedə wun kə cın zuur, kə wuu jəər kə shak. Kiyet kə tong dəsə kám nə, wun de a mə yil nə, kə wuu mwaan a ndəən shiimwaan mə yil dəsə nə.

⁴ Katdang memee fuu sat nə, wudin a mə Pool, kə memee sat nə, wudin a mə Apolos, dang ntan azeen-nzeen be wuu sat mbii mənə mo a ndəən pan mə gurum kas aa?

⁵ A wii a Apolos yii? A wii a Pool yii? Mun a kərem Naan, de Naan wur shìn đak mun kə har wu shinzeen. Koo dang a weyi ndəən mun, be gyet muu cìn a mbii de Naan wur kə ten le nsar fun.

⁶ A an kop, dangbe Apolos wur le am dike, amma a Naan wur le nə wurang.

⁷ Mbəmənə be gwe dewur kop mbii, kə gwe dewur le am dike, be baa mo a mee mbii kas, amma a Naan bəshin wur kə le mbii nə mo wurang.

⁸ Ngwe de wur kop, kə gwe dewur le am dikə, be mo a nchiit-nchiit. Koo a weyi be wur nlap kwat fir a nchiit-nchiit kə đak de gwe nə cìn.

⁹ Mun jir a shaar đak kə Naan. Wun a bong kə Naan, kə wun a lu kə Naan.

¹⁰ Shi deret de Naan wur kə ten shin nə wen, be wen kən bwet kuklu nə, a kaa nguman dyiklu sə, kə mee gwe dyiklu nkaa kuk nə. Dangbe nə a təng kə koo a weyi, be wur tap kə dyikpee de wur dyik nə nkaa kuk nə.

¹¹ Baa mee kuk di, de mee gurum nwaa baa bwet di, waa met kuk de Naan wur kə ten bwet nə, shi Jesu Kristi kas.

¹² Yaksə, katdang mee gwe kə dyikpee nkaa kuk nə a shi zinariya, koo shi azurfa, koo shi ghək dekərəm mo, koo shi yoom, koo shi shit, koo shi yangkas,

¹³ be nə ret kə ngwar mənə man nə, ret kə đak fir nən ndee agaak parpuus de Daa Jesu wur mbaajì ndəən yil desə. Parpuus mənə be mon nwoo đak kə koo a ngwar dedangyii, har a wus ncham ret mə đak kə koo weyii.

¹⁴ Katdang baa wus se mbii de gurum kə ten dyik nkaa kuk nə kas, be gwar mənə nlap kwat.

¹⁵ Dangbe katdang wus se mbii de gurum kə ten cìn nə, be nən ndee a đak debuu, amma gwar mənə shikáa fir, be wur nkat bam wur, amma nə dee kaa wu del put wus nə a shi tambut sə.

¹⁶ Baa wu man nə, wun shikáa fuu wun a lu dəədes kə Daa Naan kas aa? Kə Riin kə Naan kə tong ndəən wun kas aa?

¹⁷ Katdang mee ngwar təkook lu kə Naan nə, be Naan wun təkook gwar mənə zak. Mbedə lu kə Naan nə a debang kə a wuwun a lu kə Naan nə.

¹⁸ Taji mee gurum numkáa fir kas, katdang mee gurum ndəən wun di wu kə lekáa fir a kaa ngwar di kə seen nyicinsə, be nə ret kə gwar mənə lekáa fir kaa mwen sə, mbəkə wur kat seen di.

¹⁹ Mbedi seen mə yil desə nə a mwen nyit Naan bejee, kaade mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan sə nənee, <<Naan wur yak nenseen mə yil desə mo, ndəən seen fur debish.>>

²⁰ Kəzak, <<Daa wur man nənee, <<pan kə nenseen mə yil desə mo nə a mbii debuu.>>

²¹ Mbəmənə be taji mee gurum canjoom nkaa gurum mo kas. Mbedi mbii mo jir a muu.

²² Koo dang de a Pool, koo a Apolos, koo a Kefas, koo de a yil desə, koo de a seen, koo de a muut, koo de a yaksə, koo de a mbii de mo akyeen, be mo jir a muu.

²³ Kəzak, wun a mə Kristi, kə Kristi wur a mə Naan.

4

Jeplep Mə Kristi Mo

¹ Nə ret kə gurum mo man mun a kaa jeplep kə Kristi mo sə, kə kaa nendak mo, de Naan wur kə ten le zeen mbii fir desəsok mo ndəən sar fun sə.

² Nə a təng nen de mo kə ten le zeen nə nsar fur, be mo dee a nenyil de mon ncínzeen mmo.

³ Baa nə daampee wen kas koo dəben, katdang wu cham an, koo de cham nə a nludyeel mə gurum mo, baa wen kən tokdyeel nsen kas.

⁴ Wen man nə, baa an del dike kas, amma jir kəsə, be baa nə kám nə wen a nen nshikbish kas. A Daa wur a gwe de wur tokdyeel wen.

⁵ Mbəmənə be, taji wu candyeel nkaa mee gurum kas, atəng pee nə wul akudang. Wu gong waaji nDaa. Daa wur nji le mbii de mo a səsok mo dee agaak, kə wur nwang pan de mo ndəən pətuup kə gurum mo dee agaak zak. A nchiit kə mənə be koo a weyii, be Naan wun nkwoop wur nchiit-nchiit kə kwoop de nə ret kə wu kat.

⁶ Yaksə dyemnaa mo, wen kən sat səmpwoo dəsə mo nkaa Apolos kə sen fen, mbəkə mu dee di a mbiikám pee wun di, <<Taji wu cìn mbii mo met mbii di mo kə ten ran nə kas,>> Kə taji memee fuu cìn roop nkaa mee gurum, kə wur bees mee gurum di kas zak.

⁷ A wii le waa met niyee mo yii? Baa də a Naan shin mbii de waa kə mo jir kas aa? Katdang nə aasə, be a me le dang gha kə dyyepkáa ye, kaa baaji waa ləlap a nzuum sə kas sə aa?

⁸ Wu ten wu kat mbii de wuu Rəbet mo jir. Wu ten wu dee a nenlong mo. Wu dee a mishkoom mo, baa ashak kə mun kas. Dyen wen kə de wuu ten wu dee a mishkoom mo, kə mun dee di a mishkoom ashak kə wun.

⁹ Nnaa mənə, be Naan wu kə le mun a jeplep Jesu mo. Muu dee a nen de mo tong sham sət nə, kaa nen de mo kə ten candyeel muut mmo sə, mbəkə mo twe mun di nyit gurum mo des. Mu dee a mbiishwar nyil nə jir, nyit mə Nenlep Naan mo, kə nyit gurum mo zak.

¹⁰ Mu dee a mwen mo mbe səm kə Kristi, amma wun a nenseen mo ndəən Kristi. Baa mun kə bal kas, amma wun kə bal. Gurum mo shin dedes nwun, amma mo bees mun.

¹¹ Har yaksə be neen kə láa mmun, kə neen am kə tu mun. Muu jwal a goklee mo, kə gurum moo nas mun. Baa mun kə mee tul kas.

¹² Muu cìn dak balbal shi sar fun mo. Katdang gurum mo bees mun, be muu le deret nkaa mo. Katdang mo lejeel mmun, be muu gung.

¹³ Katdang mo satpwoo debish nkaa mun, be muu lap mmo shi pwoo deret. Yaksə, be mo dee a kaa zungtung di gurum moo beerpee de sə. Muu dee a mbii debish de koo weyii kə cii mun ndəən yil nə.

¹⁴ Wen kən ran dəsə nwun, baa a mbəkə an cin yitluwaan di nwun kas, amma a mbəkə nghan kámshii nə di nwun, kaa jep fen di nghan wal mmo sə.

¹⁵ Koo dang di wun kə nenkám mo ngal kaapaat ndəən Kristi, amma be wun kə puun a məndong. Mbədə ndəən Jesu Kristi, be wen kən dee a puun fuu ndəən pwoo deret nə.

¹⁶ Mbəmənə, be Wen kən dang pə wun, kə wu mwaan ndəən shiimwaan fen zak.

¹⁷ A mbii de nə le mmənə, dangbe Wen kən lep Timoti, dyem fen, de wen wal nwur, de wur kə dar balbal ndəən Daa, dəm pee wun də. Wur yee nwun nkaa mwaan fen ndəən Kristi Jesu. Mwaan fen nə nchiit-nchiit kə mbii di Wen kən kám ngurum mo, koo a nneye ndəən Ekəlisya mo.

¹⁸ Pak mo ndəən wun, moo roop kaa baa wen nkufi kən mbaadəm pee wun di kas sə.

¹⁹ Katdang Daa wur rəbet, kə wen dəm pee wun di kəlak-kəlak, be wen nnaa mbii de nenroop nə moo sat, kə wen nnaa iiko de mo kə nə zak.

²⁰ Baa mulki Naan nə a sat shi pwoo kas, amma nə a iiko.

²¹ Wu rəbet a dedangyii? Kyet wen nji pee wun di a shi mbwat wo? Koo dang a shi wal mə riin de nə a pədok yii?

5

Cìn nGaa nDəən Ekəlisya

¹ Azeen gurum moo sat nwen nə nencìn ngaa mo di nnaar fuu, kaan ngaa de koo a nenkum mo, be baa moo cìn mənə kas. Mbədi wen kələng nə, laa kə saam kə mat kə puun fin.

² Har nnə, wuu cìn roop kə mənə. Baa di nə ret kə wu gam aa wat pətuup, kə di nə ret kə wu ceen kaan nen de moo cìn mbii dəbish mənə mo ndəən tong ashak fuu kas aa?

³ Koo dāng di baa nghan ashak kə wun mbut nan kas, amma wen di ashak kə wun ndəən Riin, kə wen kən ten candyeel dəbish gwe di wu cìn mbii dəbish mənə ndeen səm kə Jesu Kristi, kaa nghan di ashak kə wun sə.

⁴ Katdāng wu kuur ashak ndəən səm kə Daa Jesu, be wen di ashak kə wun ndəən riin, kə iiko mə Daa fun Jesu nə di ashak kə mun.

⁵ Wu shin ngucìn ngaa nə nsar Shetan, mbəkə shin fin di nə a mə cìn shikbish nə muut di, amma riin fir nə dee di a dəbəbam parpuus mə Daa Jesu.

⁶ Baa roop fuu nə ret kas, koo dəben. Baa wu man nə a rep yist nlee be nii fuk gəl aas kas aa?

⁷ Mbəmənə be wu pwat kə yist desəər mə shikbish nə ndəən tong fuu mo aku mbəkə wu dee di a nenyil dəbang mo. Gyet Jesu Kristi wu muut a mbə shikbish fun mo, a wu a Laatəm mə Retnyit kə Candel fun, de mo kə ten shin wur a mbiizuum sə.

⁸ Mbəmənə be wu yit kə mu sekyeen kə cìn Retnyit mə Candel fun, baa a shi gəl aas de nii yist desəər mə shikbish kə butbish kas. Dangbe mə cìn Retnyit mə Candel nə shi gəl aas di baa nii yist kas, gəl aas de nə a mə pətuup məndong kə zeen.

⁹ Gyet wen kən ran nwun ndəən lepran fen nnə taji wu balkaa fuu ashak kə nencìn ngaa mo kas.

¹⁰ Baa gyet wen kən satpwoo a nkaa nencìn ngaa di mə yil desə mo, kə nenrəbet mbii mo, koo wat mo, koo nenyil di moo seyil nkùm mo kas. Katdāng wu rəbet kə taji mee mbii bəl wun kə nenyil desə mo kas, be nə a təng kə wun mpwat aku ndəən yil desə kənding-nding mənə.

¹¹ Amma wen kən ran nwun, nə, taji wu balkaa fuu kə ngwar de wu kə pet shin a ngudəm ndāng Jesu, dāngbe wur kə cìn ngaa, koo rəbet mbii, koo seyil nkùm, koo satpwoo dəbish nkaa gurum mo, koo shwaamwes, koo ngucìn wat kas. Baa nə ret kə wu se mbiise ashak kə gwar mənə kas.

¹² Baa nə a dāk fen mbəkə an tokdyeel nenyil di baa mo a nen dəm ndāng Jesu mo kas. A wun tokdyeel nenyil de mo ndəən Ekəlisya mo bejee.

¹³ A Naan nwur ntokdyeel nenyil di baa mo a nendəm ndāng Jesu kas. Wen sat nənee, <<Wu ceen ngwar dəbish put aku mbut nwun.>>

6

Pwoo nKaa Dəm Kə Shak Nludyeel

¹ Katdāng memee ndəən wun kə mee pwoo nkaa dymnəən fin, be wu naa nə ret kə wu mang pwoo nə, dəm kə nə ntoom kə ngudyeel di baa wu a ngucìnzeen kas aa? Baa nə ret kə a nen Naan mo beetpwoo mənə kas aa?

² Baa wu man nə, a nen Jesu mon ntokdyeel nyil nə kas aa? Katdāng a wun nyool wu tokdyeel nyil nə, be baa, wu mak beet rep jep pwoo delee-lee mo kas aa?

³ Baa wu man nə, parmeeci be a mun ntokdyeel Nenlep kə Naan mo kas aa? Katdāng nə aasə, be a me le dāng baa mə mak beet dyeel di mə yil desə kas ye?

⁴ Katdāng wun kə dyeel mo, be a me le dāng wuu dəm kə dyeel nə a ntoom kə nen de baa mo a mee mbii pee Ekəlisya mo de kas ye?

⁵ Wen sat desə nə a mbəkə nə shweep wun di. A nə le dāng kən sat nwun nə, baa wun kə mee gurum deseen ndəən wun, dewur mmak beet dyeel mənə mo nwun nendəm ndāng Jesu mo kas aa?

⁶ Kyet nə ret kə ngudəm ndang Jesu mang dyemnəən fir ngudəm ndang Jesu zak, dəm kə wur nluɖyeel, mbəkə wu ɖar di ntoom ngudyeel de baa wu a ngucínzeen kas wo?

⁷ Katɖang wuu mangshak wu dəm kə nə nluɖyeel, be nə kám nə, wuu taa wu dee kənding-nding mmənə. Gyel ɖesə be wu yit kə dyemnəən fuu mo wət pətuup wun met aku di wun dəm kə shak nluɖyeel. Gyel dee a sə be wu yit kə mo seen kaa wun kas aa?

⁸ Dangbe wun shikáa fuu, wuu wət pətuup nshak, kə wuu seen kaa shak zak. Jir di wun a dyemnəən ɖeməndong ndəən Kristi.

⁹ Baa wu man kas aa? Nə, baa nen ɖəbish mon ndel mmulki Daa Naan kas. Taji wu numkáa fuu kas. Baa nencin mbii ɖəbish mo, koo nenseyil nkùm mo, koo nencin ngaa mo, koo mish ɖe moo teer kə shak, koo mat di moo teer nshak, koo wat mo, koo nenrəbet mbii mo, koo nenshwaa mwos mo, koo nensatpwoo ɖəbish nkaa gurum mo. Koo dang nenseen akə gurum mo.

¹⁰ Baa mon mmak ɖel ndəən mulki Naan kas.

¹¹ Gyet yam be pak fuu mo kə cín mbii ɖiisi mo, amma mo kə vvang wun mbut shikbish. Yaksə mo kə le kə wu dee a nen Naan. Yaksə be Daa Jesu Kristi, kə Riin Naan fun, wu kə le kə wu dee a nen ɖin ɖəre mo nyit Naan.

Wu Shin Dədes nNaan Shi Fwoshik Fuu Mo

¹² Meebe mee gurum sat nə, <<Baa mee mbii ɖe nə cí cín di kas.>> Ii, azeen, amma baa a mbii mo jir di mo kə kwoop nə kas, <<Pee wen ɖi, be nə azeen-nzeen nə, baa mee mbii ɖe nə cí cín di wen kas.>> Dangbe baa Wen rəbet dee a kərem kə mee mbii kas.

¹³ Mee gwe tal nənee, <<Mbiise nə a mbə but, kə but a mbə mbiise.>> Nə azeen, amma Naan wu nshirip mo weet. Baa mo leshin kə gurum, a mbə cín mbii ɖəbish mo kaa ngaa sə kas. Dangbe mo leshin kə gurum a mbəkə nə cín ɖak di Daa, kə a Daa wur tap kə shin kə gurum nə zak.

¹⁴ Naan wu yool kə Daa a peemúut, be wu nyool kə mun a peemúut shi iiko fin aasə zak.

¹⁵ Baa wu man nə, fwoshik fuu nə mo, a beep kə Kristi kas aa? Chinarang dangbe wen mmang mee beep kə Kristi, kə nghan bal nə ashak kə beep mə mat ngaa yii? Baa mənə mmak cín kas koo ɖəben!

¹⁶ Baa wu man nə, ngwar di wu bəlshin fin kə mat ngaa, be wu dee a nan ɖeməndong kə mat ngaa nə kas aa? Mbəɖə mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan nənee, <<Mo vəl, mon ndee a nan ɖeməndong.>>

¹⁷ Dangbe ngwar ɖe wu bal shin kə Daa, be mo dee a ɖeməndong ndəən Riin.

¹⁸ Wu swa wu baa aku pee mbii ɖəbish mo, kaa ngaa sə. Koo a shikbish ɖɖangyii, ɖe gurum kə cín nə, be wur kə cín nə a kəbwoon kə fwoshik fin. Dangbe gwar di wu kə cín ngaa, be wu kə cín shikbish a nkaa fwoshik fin.

¹⁹ Baa wu man nə, fwoshik fuu nə a lu kə Riin kə Naan ɖewur tong ndəən wun kas aa? A Naan wu shin Riin mənə wun kə baa wun a mukáa fuu kas.

²⁰ Jesu kə seet kə wun shi mbii ɖəkərəm, mbəmənə, be nə a təng, kə wu shin ɖɖes nNaan shi fwoshik fuu mo.

7

Pwoo nKaa Dyik

¹ Yaksə, be wen kən rəbet satpwoo nwun nkaa mbii ɖe ɖi wu ran mo. Nə ret kə gurum tong kəsə nen nlapmat.

² Dangbe mbe jwaan mə cín ngaa, be nə ret kə koo a mish ɖɖangyi, be wur kə mat fin, kə koo a mat ɖɖangyi, be war kə mish fer.

³ Nə ret kə mish nə wu cìn mbii de nə ret kə wur cìn mmat fin, kə nə ret kə mat nə waa cìn mbii di nə ret kə war cìn mmish fer zak.

⁴ Baa mat war kə iiko nkaa fwopshik fer kas, amma mish war wur kə nə. Nə aasə zak, baa mish wur kə mee iiko nkaa fwoshik fin kas, amma a mat wur war kə nə.

⁵ Taji wu cii nshak akə fwoshik fuu mo kas, see katdang wuu ten wu lap ii kə shak nə, wun nnookdi mbe rep mee pee mo nlee dak, mbəkə wu lekáa fuu di mbe cìn dangnaan (leshap kə Naan). Dangbe abwoon mənə, be wu baa wu kaat di nshak, mbəkə taji ngujwan gwam wun mbe cín yaasuk kas.

⁶ Wen kən satpwoo desə mo nwun a kaa chiin sə, baa wen kən sat a mee Wàar nwun kas.

⁷ Azeen, wen rəbet kə, de wun ntong kaa an sə, amma koo weyi, be wu kə lap zuum pee Naan di dyik kə mə gənəən. Naan wu shin zuum mo mmun a shini-shini.

⁸ Yaksə, wen kən sat nen di baa mo kə cindyik kas, kə matkaa mo nə, nə ret kə mo tong kə sə, kaa an sə.

⁹ Dangbe katdang be baa mo mak yaasut kas, be nə ret kə mo cindyik, mbəde ngyel gurum cindyik, met aku di coor se seen ngurum.

¹⁰ Mpee nen de mo kə cindyik, be wen kə mee Wàar di, (baa a an kas, amma a Daa wu kə shin nwen) mbəkə an sat di mo nə. Taji mat waa bəksək kə mish fer kas.

¹¹ Katdang war bəksək kə mish war, be taji war baa cìn mee dyik di zak kas, kasbe, war waaji pee mish waa di, kə mo dak dyik fur di. Taji mee mish wur tudyik kə mat fin kas.

¹² Mpee koor nə mo, be wen sat nə, (baa a Daa wu sat mənə kas, a an), katdang mee ngudəm ndang Jesu, wur kə mat di baa war kə cinzeen kas, dangbe war rəbet tong ashak kə mish fer, be taji wur bəksək kə war kas.

¹³ Katdang mee mat dəm ndang Jesu war kə mish di baa wur kə shinzeen kas, dangbe wur rəbet tong ashak kə war, be taji war bəksək kə wur kas.

¹⁴ Mbəde mish di baa wur kə shinzeen kas, be wur dee a deləlap nyit Naan, mbe mat fin di war kə shinzeen. Kəzak, mat di baa war kə cinzeen kas, be war dee a deləlap nyit kə Naan, mbe mish war dewur shinzeen. Kat kəsə kas, be jep fuu mon ndee a kaa jep kə nenkum mo sə, amma yaksə be mo a deləlap nyit Naan.

¹⁵ Dangbe katdang mish koo mat, de baa mo kə shinzeen kas, moo rəbet bəksək, be wur yit kə mo bəksək di. Katdang nə aasə, be ngushinzeen nə, kyet a mish aa, koo a mat nə ye, be gwe nə kə pee, mbe cìn mbii di wur naa nə ret. Mbəde Naan wur pərep mun a mbəkə mu tong de ryang kə shak.

¹⁶ Wii mat dəm ndang Jesu, cirang yi mman di ye? Ngul yi nyool yi bam wur mish yii? Waa mish ngudəm ndang Jesu, cirang gha mman di yii? Ngul waa nyool a bam mat fwaa yii?

Koo Weyi Tong Nchiit Kə Peede Naan Kə Le Gwe Nə

¹⁷ Koo weyi, be wur tong nchiit kə peede Daa wur le gwe nə di, Naan wur kə pet gwe nə mbe nə. A desə nə a Wàar fen pee koo a Ekəlisya dedangyi.

¹⁸ Ngwe di gyet mo kə ten can wur akudang Naan kə pet wur, be taji wur yappee dewur ndee di nsuluk kas. Kə gwar de baa gyet mo kə ten can wur kas, dangbe Naan pet wu, be taji wur waa tang ar di mon ncan wur di kas.

¹⁹ Mbəde koo di mo can gwe nə, kə koo di baa mo can ngwar nə kas, be baa mənə mo kəkoop nə kas. Dangbe mbii de nə kəkoop nə, a di gurum ntap kə Wàar kə Naan mo bejee dak.

²⁰ Koo weyi, be wur tong di ndəən peedi gyet wur kənə, akudang Naan kə pet wur sə.

²¹ Katdang gyet waa a kərem, akudang Naan kə pet gha, be taji mənə daampee nwaa kas. Dangbe katdang waa mak katpee, mbəkə a dee di a mukáa fwaa, be a gung kə a kat nə di.

²² Ngwe di gyet Naan pet wur be wur kudi a karem, dangbe yaksə, be wur dee a mukaa fin ndaen Daa. Na aasə zak, gwe de gyet wur a laa lu kaa de Naan pet wur, amma yaksə gwe mənə dee a karem mə Kristi.

²³ Jesu Kristi serep wun a shi toom dekarəm, Mbəmənə be taji wu dee a karem mə gurum mo kas.

²⁴ Nə aasə, dyemnaa mo, koo di gyet mo pərep wun a ndaen tong dedangyi, be nə ret kə mu tong di a ndaen tong mənə ashak kə Naan.

Talpwoo nKaa Gwoor Mo Kə Matkaa Mo

²⁵ Pwoo nkaa nen de baa mo kə cindyik kas, be baa wen kə mee Wàar pee Daa di, mbe mo kas. Dangbe wen kən sat a pan fen, kaa gwe di ndaen kambok kə Naan, be gurum mo mak shinzeen wen sə, be wen kən pan nə,

²⁶ Mpee mbii daampee di mo di yaksə, be wen naa nnə nə ret kə taji gurum cindyik kas.

²⁷ Dangbe katdang waa kə mat, be taji a tang ar mbe tudyik nə kas. Katdang baa waa kə mat kas, be taji a tang ar mbəkə a lapmat di kas.

²⁸ Dangbe katdang waa cindyik, be baa waa cìn a shikbish kas, kə katdang mee reep cindyik, be baa war cìn shikbish kas. Dangbe jir kəsə, nen di mo cindyik, be mon nkat jeel mə yil nə. Mbəmənə, nnaa fen be taji gurum cindyik kas, mbəkə taji wur shwaajeel.

²⁹ Mbii de wen kən rəbet sat nə ndesə dyemnaa mo, peedi Naan wur kə ten bələp nə le, nə kə wul kus. Yool nyaksə, be nen de mo kə mat mo, be mo tong kaa baa mo kə cham cindyik kas sə.

³⁰ Nen di mon mmaap, be mo tong kaa nen di baa mon mmaap kas sə. Nen di mon nretnyit, be mo tong kaa baa mo a nretnyit kas sə. Nen di mo nkaa nweer mo, be mo tong kaa nen di baa mo kə mee mbii kas sə.

³¹ Nen di moo cìn dak kə mbii mə yil desə mo, be mo tong kaa baa mo kə cham cìn mee mbii kə mbii mə yil nə mo kas sə. Mbəðə mbii de mə yil desə nə mo nkaa del seet.

³² Dyeen nwen, kə taji wu daampee nsuk kas. Ngwe di baa wu kə cindyik kas, be wur le pətuup fin a nkaa mbii di mo a mə Daa. Wur pan a ar di wur ncìn dak di mo ret di nDaa nyit.

³³ Dangbe ngwar di wu kə cindyik, be wur kə le pətuup fin a nkaa mbii mə yil nə mo, wur kə pan a ar di wur ncìn mbii de mo ret di mmat fin nyit.

³⁴ Desə nə le kə pan fin mo bak vəl mmənə. Mat di baa war kə cindyik kas, koo reep, be war le pətuup war a nkaa ar di war ncìn mbii de mo ret di nDaa nyit, kə ar di war ndee a debang ndaen nan, kə ndaen Riin. Dangbe mat di war kə cindyik, be waa le pətuup fer a nkaa mbii mə yil nə mo, di war ncìn, mbəkə nə ret di mmish fer nyit.

³⁵ Wen kən sat desə a mbəkə nə bam wu wun di, baa wen cii a cindyik nwun kas, dangbe wen sat pwoo sə mo a mbəkə mbii mo dəm di nwun ndəre-ndəre, kə mbəkə wu cìn dak mə Daa di shi pətuup məndong.

³⁶ Katdang nə dampee mə gwar, kaa baa wur pee cìn be de ndere nmat kwam fin kas dang katdang coor mat kə jar dampee nwur, dang wur nan nə ret kə mo cìn dyik di, be nə ret kə wur cìn be de nə nbut pan wur, baa wur pee cìn a shikbish kas.

³⁷ Dangbe katdang be wur naa nə, baa nə a təng kə wur cindyik nreep fin kas, kə wur dar kə pan fin nkaa mbii di wur naa nə ret nwur, kə wur fes le pətuup fin balbal nə, wur mmak tap kə waar, be wur cìn a mbii de nə ret.

³⁸ Ngwe de wur cindyik, be wur cìn a mbii di nə ret, dangbe gwe di baa wur cindyik kas, be wur cìn a mbii de nə waa ret met.

³⁹ Mat war a nder mish fer, har parpuus di wur mmuut. Katdang mish nà muut, be waa kà pee mbe cìndyik koo a weyi dī war kà rəbet, dangbe təng a gwe dī wur ndəən Daa.

⁴⁰ Amma katdang a nnaa mənə, be war ntong shi retnyit met, katdang war nook cìndyik. Pan fen, be wen kà Riin Naan zak.

8

Tal nKaa mBiise Də Mo Kə Shin nkùm Mo

¹ Yaksə, pwoo nkaa mbiise dī mo kə ten shìn nkùm mo, mə man nənəe, <<mun jir mun kə man >> Man nii le kə gurum d̄yēepk̄aa, d̄angbe wal nii tap d̄yik gurum k̄aa r̄əret.

² Katdang mee gurum kə pan nə, wudī man mee mbii, be baa wu kə man mee mbii kaadē nə ret kə wur man sə kas.

³ Dangbe gwe dē kə wur wal nNaan, be Naan man gwe mənə.

⁴ Yaksə, pwoo nkaa se mbiise dē mo kə ten shin nə nkùm mo, mə man azeen nə, baa kùm mo kə mee seen kas. Kəzak, mə man nə, Naan wur a bishin bejee d̄ak.

⁵ Koo dī pak mbii mo dī, dē moo pet mo a naan mo, dī mo ndəən dengnaan, koo dē mo ndəən yil d̄esə, mbədē naan mo dī d̄es, kə daa mo dī d̄es zak.

⁶ Dangbe jir kəsə, be pee mumun dī, be Naan wur a məndong bejee, d̄ewur a puun fun, a wur le mbii mo jir, kə a mbə wur d̄angbe mun kə seen. Daa fun wur a məndong bejee zak, wur Jesu Kristi, dī a ndəən wur be Naan le mbii mo jir, kə a ndəən wur be mun kə seen.

⁷ Dangbe baa a gurum mo jir mo kə man zeen d̄esə nə kas. Pak mo kə fes loot kə kùm mo hakyeng, har mbə cicinsi, be katdang mo se mbiise, be moo pan nə mbiise nə a mə kùm. Baa pan dē mputuup fur nə bal kas, kə mo pan nə, wudun kə d̄ee, a d̄ewuwat mbə mbiise.

⁸ Baa mbiise mak jī kə mun kus kə Naan kas. Koo dī mu se mbiise, be baa mun nshee dī kas, kə koo dī baa mu se mbiise kas, be baa mun ntaa mə kat kas.

⁹ Dangbe wu tap taji katpee fuu mbe cìn mbii dī wuu rəbet nə d̄ee a mbii canshii nen dī baa shinzeen fur nə bal kas.

¹⁰ Mbədē katdang mee gwar dē baa shinzeen fin nə bal ndəən mbii d̄esə mo kas, wur naa gha gwar dī waa kə man, aa se mbii nlukùm, be baa nən nshìn bal nwur ndəən pətuup wur be kə wur se mbiise dī mo kə ten shin nə nkùm kas aa?

¹¹ Nə aasə, be shi man fwaa, gha le kə d̄yemnəən fwaa dī Kristi kə muut mbe wu, wu d̄ee a d̄eləloom.

¹² Katdang gha cìn mbii mənə, be gha cìn shikbish nkaa gənan, mbədē gha kə le kə pətuup fin dī baa nə kə d̄ar balbal kas nə pal, kəzak, gha cìn shikbish a nkaa Kristi shik̄aa fin.

¹³ Mbəmənə, katdang mbii dē wen nse, nən nd̄ee a mbii le canshii nd̄yemnəən fen, be baa wen nkudī kən se mbiise mənə zak kas, mbəkə taji wen le kə d̄yemnəən fen canshii kas.

9

Pwoo nKaa Jēlep Jesu Kristi Mo

¹ Baa wen mak cìn mbii dī wen kən rəbet kas aa? Baa wen a laalep Kristi kas aa? Baa wen kən ten naa Daa fun Jesu Kristi kas aa? Baa gyet a Wen satpwoo Naan nə nwun, d̄angbe wu d̄ee a nen d̄əm nd̄ang Daa kas aa?

² Koo dī baa pak gurum mo lap an kaa laalep Kristi sə kas, be nə a təng wen a laalep Kristi pee wun dī. Mbədē wun a langtəng mə d̄ak fen kaa laalep Kristi sə pee Daa dī.

³ A d̄esə nə a mbii dī wen kən sat, nen dī moo chakpwoo nd̄ang wen.

⁴ Baa wen kə pee mbəkə wen se mbiise kə shwaa mbii shwaa be ɗak fen kas aa?

⁵ Baa wen kə pee, mbe lapmat ɗi war a ngudəm ndang Jesu, kə wen pan war ndang sen kas aa? Kaadə koor jeplep kə Kristi mo, kə ɗyemnəən mə Daa mo, kə Pita moo cìn sə kas aa?

⁶ Aa koo a wen kə Barnabas bejee ɗe təng see mə cìn ɗak aku mu kat mbiise ɗe mun nse ɗi aa?

⁷ A mee shiitooŋ ɗeɗang wur kə cham kwat shool ɗak ɗi wur cìn nshin ye? A wii kə cham kop anab mbong, be baa wur nyool se làa anab nə kas yi? A wii kə cham kyeer long mo, be baa wur nshwaa wur mo nə kas yi?

⁸ Kyet wen kən sat ɗesə nə a shi pan mə gurum wo? Baa Wàar Mosis nə sat aasə zak kas aa?

⁹ Mo kə ten ran nə ndəən bəət haal Wàar Mosis nənee, <<Taji a lep shang nkus randong mpwoo, <<kaadə nə nkaa təreng ɗeben mbong <<mbəkə aas nə put ɗi kas.>> Naan wur kə pan aa randong mo aa?

¹⁰ Dangbe gyet wur le kə mo ran Wàar mənə mo a mbe mun gurum. Mbəkə gwe ɗi wur kop kə gwe ɗi wur ɗiip, be mo cìn ɗak fur ɗi shi canciin mbe se ɗəben nə.

¹¹ Katɗang mun, muu ten mu kop a mbii ɗi nə a mə Riin mbut nwun, be baa nə ret, kə wuwun wu bam mun kə mbii ɗi mə yil nə mo kas aa?

¹² Katɗang pak gurum moo kat mbii ɗesə mo pee wun ɗi, be baa nə ret kə mun, mu kat mbii mo ɗes met mumo nə pee wun ɗi kas aa? Baa mun muu le təng nwun, mbəkə wu shin mbii ɗesə mo ɗi mmun kas, ɗangbe muu gung mbii mo jir, a mbəkə taji mu daam sekyeen mpwoo ɗeret mə Kristi kas.

¹³ Baa wu man nə, nen ɗi moo cìn ɗak ndəən Lu Naan ɗeɗes, be moo kat mbiise fur a nLu Naan ɗeɗes nə kas aa? Kə baa wu man nə nen ɗi moo wus mbiizuum a peewus mbiizuum mo, be moo se a pak mbiizuum nə kas aa?

¹⁴ Nə aasə zak, be Daa wu satpwoo nə. Nen ɗi moo satpwoo ɗeret ngurum mo, be nə ret kə mo kat mbiise fur a ɗebut zak.

¹⁵ Dangbe, baa wen kən cham cìn ɗak kə iiko fen ɗesə kas, kə baa Wen ran lepran ɗesə nwun, a mbəkə wu shin mbii mo ɗi nwen kas. Ngyal ɗesə be wen muut, met a kuɗi mee gwe le mbii ɗi wen kən canjoom nkaa nə ɗee a mbii ɗebuu.

¹⁶ Mbəɗə koo ɗi wen kən satpwoo ɗeret nə, be baa wen kə pee mbe canjoom kas. Dangbe kən satpwoo ɗeret nə a mbedə, a Naan wur kə letəng an, mbəkə an satpwoo nə ɗi. Jeel ɗi mbe wen, katɗang baa wen satpwoo ɗeret nə ngurum mo kas.

¹⁷ Katɗang ɗi wen kən satpwoo nə a shi ɗyen fen, be ɗi wen nkat kwat. Dangbe wen kən satpwoo ɗeret nə ngurum mo, baa a shi ɗyen fen kas, mbedə a ɗak ɗi Naan wur kə le nə nsar fen mmənə.

¹⁸ Kwat fen nə a meyii? A kwat fen nə nɗesə, a peedi Naan wur kə shínpee nwen, mbəkə wen satpwoo ɗeret nə ngurum mo shi zuum, baa wen kən cìn ɗak kə iiko fen mbe tang kwat pee wun ɗi kas.

¹⁹ Koo ɗi baa wen a kərem kə mee gurum kas, ɗangbe wen kən ten nle sen a kərem kə gurum mo jir, mbəkə wen jì ɗi kə gurum mo ɗes nDaa.

²⁰ Mbə nen Yahudi mo, be wen ɗee a kaa mo sə, mbəkə wen jì kə mo ɗi nDaa. Kəzak, nen Yahudi mo, a ndər Wàar Mosis, be wen ɗee a kaa mo sə, koo ɗi baa wen shikáa fen an a nder Wàar Mosis kas. Dangbe wen kən ɗee a kaa nen ɗi mon ndər Wàar Mosis nə sə, mbəkə wen jì kə mo ɗi nDaa.

²¹ Mpee nen ɗi baa mo kə Wàar kə Mosis kas, be wen ɗee a kaa mo sə, mbəkə wen jì kə mo ɗi nDaa. Dangbe wen kən tap kə Wàar Naan. Azeen wen a ndər kə Wàar mə Kristi.

²² Mpee nen ɗi baa mo kə bal ndəən shinzeen kas, be wen fwang mo, mbəkə wen jì kə mo nDaa. Wen kən ten ɗee a mbii mo jir, pee gurum mo ɗi jir, mbəkə koo ɗi a ndəən ar ɗeɗangyi, be wen bam pak mo ɗi.

²³ Wen kən lesen ndəən mbii mo jir, a mbe pwoo deret nə, kə mbəkə wen kat pak deret mə pwoo deret nə di zak.

²⁴ Baa wu man nə, ndəən kwoon mə sushii, be gurum mo des moo shwe, dangbe a nguməndong kə lap zuum nə bejee dak kas aa? Nə aasə zak, nə ret kə wu shwe, mbəkə wu kat zuum nə di.

²⁵ Koo weyi, di wur a ngusushii, be wu naa nkar shin fin ndəən mbii mo jir. Wur kar shin fin, mbəkə wur lap zuum di nii kəlak kə wat di, amma mumun, muu lap a zum di baa nən cham wat kas.

²⁶ Baa wen kən su a buu-buu kas, kə cutpee di wen kən cìn nə, baa wen kən cut a buu kas.

²⁷ Dangbe wen kən cìn kə sen fen, mbəkə sen fen nə bal di, kə nə dee di ndər fen kaa kərem sə, mbəkə taji abwoon di wen kə satpwoo deret nə ngurum mo, dangbe mo yool baa kə wen shikáa fen mbwoon kas.

10

Gwakshik nKaa Seyil nKùm Mo

¹ Dyemnaa mo, wen rəbet kə wu man, gyet puun fun mo jir, mo a nder nluu, kə gyet mo jir mo can am Bahar Denaat mo del ryang ndang Mosis zak.

² Gyet mo cìn baptisma mmo jir a ndəən nluu, kə ndəən am bahar kaade gyet mo dəm ndang Mosis sə.

³ Gyet mo jir, mo se mbiise di gyet Naan shin mmo di nə a mə Riin.

⁴ Gyet mo jir mo shwaa am di Naan shin mmo. Mbedi gyet mo shwaa am di gyet nə jì put mbut jwak. Gyet jwak desə nə mwaan ndang mo. Gyet jwak desə a Kristi shikáa fir.

⁵ Jir kəsə, be baa gyet Naan wur kat retnyit kə pak mo kas. Mbəmənə be mo murep des a naaryil.

⁶ Yaksə, be mbii desə mo jir, mo dee a mbiikám mumun. Mo gwak mun, mbəkə taji mu coor mbii debish mo, kaade gyet mo cìn sə kas.

⁷ Taji wu dee a nenkum mo, kaade gyet pak mo ndəən mo, mo cìn sə kas, kaade mo kə ten ran ndəən bəət haal mə Naan sə nənee, <<Gurum nə mo tong nyil, <<mbəkə mo se gwom kùm, <<kə shwaa mwes, <<kə mo yool a təng mbe cìn kook.>>

⁸ Taji mu cìn ngaa kas, kaade gyet pak mo ndəən mo, mo cìn sə, har gurum mo ngal laarvəl baakun, mo murəp parpuus məndong.

⁹ Taji mu kam Daa kas, kaade gyet pak mo ndəən mo, mo cìn sə, be har gyet nwòo mo, twe mo.

¹⁰ Taji mə chakpwoo ndoom-ndoom kas, kaade gyet pak mo ndəən mo, mo cìn sə, har mo murəp nsar kə ngulep mə muut.

¹¹ Mbii di gyet nə kat mo, nə dee a mbiikám pee mun di. Mo kə ten ran mo, a mbəkə mo gwak mun di, mun de peekyes kə bit nə mo kə jì a nkaa mun.

¹² Mbəmənə, be koo a weyi, di wur kə pan nnə wudin kə dar balbal, be wur tap, taji wur pal kas.

¹³ Baa mee jwaan de nən nkat wun di kas, see a di nən nkat koor gurum mo jir zak. Naan wur a nguzeen, baa wur nyit kə mee jwaan kat wun, de nən mmet mbal fuu kas. Dangbe a shi jwaan nə, be nwun nle ar put nə di zak, mbəkə wu mak gung jwaan nə di.

¹⁴ Mbəmənə dyemnaa mo, taji wu seyil nkùm mo kas.

¹⁵ Wen kən katpwoo wun, a kaa nen de mo kə dyen sə, Naan wur kə ten kám ar nə wun sə. Mbəmənə, be wu beet kə suk, nkaa mbii di wen kən sat nə.

¹⁶ Katdang mu mang laadaa mə Se Tong Ashak di muu pəlang Naan mbe nə, be baa wu man nə, muu bəl a káa fun mo ashak kə Kristi ndəən toom fir kas aa? Gill aas de muu yilang sə, be baa wu man nə, muu bəl a káa fun ndəən fwoshik Kristi kas aa?

¹⁷ Mbədə gill aas nə a mändong, di muu yilang nə mə mu se ashak. Nə aasə zak, mun di des, dangbe mun a nan deməndong, mbədə muu se a gill aas deməndong.

¹⁸ Wu pan nkaa nen Iisreal mo ndəən nan, nen di moo se ndəən mbiizuum di mo wus nə, be moo bal a káa fur kə Naan di moo shìn nə nwur.

¹⁹ Wen kən rəbet sat a meyii? Kyet mbiise di moo shìn nkùm, mənə a mee mbii ee? Koo a kùm nə a mee mbii ye?

²⁰ Hai yo, wen kən sat a nə, mbii di nenkum moo gap mpee cìn zuum, be moo shìn nə a riin dəbish mo, baa moo shin zuum nə a nNaan kas. Baa wen rəbet kə wu balkaa fuu mo ashak kə riin dəbish mo kas.

²¹ Baa wun mmak shwaa mbut laadaa mə Daa, kə wu waa wu shwaa mbut laadaa mə riin dəbish mo zak kas.

²² Taji mu cìn mee mbii di nən nle kə Naan cìn tuup kas. Kyet mun, mu bal met wur wo?

Wu Cìn Mbii Mo Jir

Mbə Shin Dədes nNaan

²³ Gurum mo sat nə, <<Mu mak cìn koo meye, di mu rəbet.>> Nə azeen, dangbe baa a mbii mo jir di mo mak dik wun koo moo koop nə mbə gurum kas.

²⁴ Taji mee gurum tang mbii de mo ret mukáa fin kas. Amma nə ret kə wur tang a mbii di mo ret mbə niyee mo.

²⁵ Wu se mbii di moo sərep mo ndəən lutuk mə luwaa mo. Taji wu talpwoo kas, mbə pan di nə ndəən pətuup.

²⁶ Mbədə mo kə ten ran ndəən bəet haal Naan nənee, <<Yil nə kə mbii de mo ndəən nə jir, mo a mə Daa.>>

²⁷ Katdang mee gwar di baa wur kə shinzeen nDaa Jesu kas, wur pet wun mbə sese ashak kə wur. Katdang wuu lap ii, nnə wun ndem, be wu se mbii di wu nle a kyeen fuu. Taji wu tal kas, mbə pan di nə ndəən pətuup fuu.

²⁸ Amma katdang mee gwe kə ten sat nwun nənee, <<Mo kə ten shin luwaa desə nə nkùm.>> Be taji wu se luwaa nə kas, mbə gwar de wu sat pwoo mənə nwun, kə mbe pan de nə ndəən pətuup.

²⁹ Baa a mbe pan muu mo kas, amma a mbe pan kə gwar nə. Mbəme dang pan kə mee gurum nən ncii nwen, mbə katpee de wen kə nə, mbe cìn mbii di wen kən rəbet yi?

³⁰ Katdang wen pəlang Naan mbe mbiise fen. Be cirang dangbe gurum moo leshap debuu nkaa wen, mbə mbiise di wen kən ten pəlang Naan nkaa nə yi?

³¹ Mbəmənə, be koo a mbii dedangyi de wuu cìn, koo a se mbiise, koo a shwaa mbiishwaa, be wu cìn mbii mo jir mbə shin dehai Naan.

³² Taji wu le kə mee gurum canshii kas. Koo dang di gwe nə a ngu Yahudi koo baa a ngu Yahudi kas, koo di a Ekəlisya mə Naan.

³³ Kaadə wen kən gung mbəkə wen cìn mbii di mo shang di ngurum mo jir. Baa wen kən tang a deret mukáa fen kas, dangbe wen kən tang a deret mə gurum mo des, mbəkə mo kat bam wur di.

11

Mat Mo Paakáa Fur a Pee Seyil nNaan

¹ Wu mwaan ndəən shiimwaan fen, kaadi wen kən mwaan ndəən shiimwaan mə Kristi sə.

² Wen kwoop wun, mbədə wuu pan an ndəən mbii mo jir, kə wuu mwaan ndəən kám də wen kám mo nwun zak.

³ Amma wen rəbet kə wun man nə, a Kristi wu a káa kə koo a mish dedangyi, kə a mish wu a káa kə mat fin, kə Naan wu a káa kə Kristi.

⁴ Mbəmənə koo mish dedangyi di wu cìn dangnaan (leshap kə Naan), kə satpwoo Naan ndəən duu kə gurum mo kə káa fin a pəpaa, be wur ji kə yitluwaan nkaa Kristi di a wu a káa fin mmənə.

⁵ Koo mat dedangyi di war cìn dangnaan (leshap kə Naan), kə satpwoo kə Naan di baa war Paakáa war kas, be war ji kə yitluwaan nkaa mish war. Dewur a káa fin, kəzak, be war dee a kaa mat di mo sak káa nwar ngau sə mmənə.

⁶ Katdang baa mat Paakáa fin kas, be nə ret kə war saa shweepkáa fer. Amma katdang saa shweepkáa koo sak shweepkáa nən nji kə yitluwaan mmat, be nə ret kə war Paakáa fer.

⁷ Baa nə ret kə ngumish Paakáa fin kas, mbedə Naan dak mish a kaa shin sə, kə wur kám a dedes kə Naan. Amma mat war kə kám a dedes mə mish.

⁸ Baa gyet Naan dak mish a shi fwoshik mə mat kas, dangbe gyet wur dak mat a fwoshik mə mish.

⁹ Kəzak, baa gyet Naan wu le mish a mbe mat kas, amma gyet wur le mat a mbe mish.

¹⁰ Mbəmənə, be nə ret kə mat Paakáa war, kə nə kám di nə, war nder kə mish fer, kə mbe nenlep kə Naan mo zak.

¹¹ Jir kəsə, be seen fun di mun kə nə ndəən Daa, be baa mat war dyik kə mish fer kas, kə baa mish wur dik kə mat fin kas zak.

¹² Mbedi gyet Naan wu dak mat a shi mee dyes kə mish, kə nə aasə zak, yaksə be a mat war kə làa mish. Mbii moo pwat a pee Naan di jir.

¹³ Wun shikáa fuu, wu beetpwoo desə nə, kyet nən ndere mbəkə mat war cìn dangnaan (leshap kə Naan) nNaan ndəən kuur kə gurum mo, de baa war Paakáa war kas wo?

¹⁴ Koo a shi dyen, be nə kám nwun kas aa? Nə a mbii yitluwaan kə mish wur dyel shweepkáa shwal-shwal.

¹⁵ Amma katdang be mat war dyel sheepkáa deshwal-shwal, be mənə a mbii jwat nwar kas aa? Mbedə mo shin sheepkáa deshwal-shwal nə nwar, a mbəkə waa Paakáa war di.

¹⁶ Amma katdang mee ngwar kə rəbet beetshik nkaa pwoo desə, be baa mumun, koo Ekəlisya mə Naan mo, baa mu loot kə mee ar di nə a mə seyil nNaan di nə dik kə mənə kas.

Təkook Kə Se Tong Ashak

¹⁷ nDəən wàar desə, be baa wen kwoop wun kas, mbedə kuur fuu nə baa nii kwoop nə kas. Mbedi katdang wu ji wu kaat ndəən kuur fuu, be mbii di wuu cìn nə mo, be baa mo ret kas. Nii waa wuwat gurum mo met aku di nən mbam mo.

¹⁸ To, dínshée nə, katdang wu kuur, kaa Ekəlisya sə, mbe seyil nNaan, be baa pwoo fuu moo dəm ndangshak kas, har kaade de wen kələng pwoo mənə, be wen doom shinzeen nə.

¹⁹ Baa nə kə mee kyetwoo kas, nə a təng, kə mo kat bəkshak di ndəən wun, mbəkə mo man nen dəm ndang Naan de dère nə mo di azeen-nzeen.

²⁰ Katdang wu ji wu kaat ashak, be baa wuu se a Tong Ashak mə Daa nə kas.

²¹ Mbedə katdang wu doom se nə, be koo weye wur yaa se mbiise di wur ji kəni, har wuu le kə neenlāa mpak mo, kə pak moo shwaa be yiirkaa di.

²² Kai! Baa wun kə tul di wun nse kə shwaa di kas aa? A me le dang wuu toklong shi nkuur mə Ekəlisya kə Daa ye? Kə a me le dang wuu shin yitluwaan nen di baa mo kə mee mbii kas yi? Wen nsat a me nwun mbə mbii kaa desə sə yi? Wen nkwoop wun aa? Hai yo, baa wen nkwoop wun kas koo dəben.

*Ar Se Tong Ashak
Mə Daa, Də Nə Ret*

²³ Wen lap kám dəsə nə a pee Daa də, də wen kən shin nwun sə zak. Nə, mpar di gyet mo seet Daa Jesu di, be Daa Jesu wur mang gill aas.

²⁴ Abwoon di wur kə cìn dāngnaan (leshap kə Naan) mə pəlang Naan nkaa gill aas nə, be wur yilang nə, wur sat nənee, <<Desə nə a fwoshik fen, <<di wen kən shin nə mbe wun, <<Wu naa nshin aasə, <<mbəkə taji wu muunshik nwen kas.>>

²⁵ Nə aasə zak, be abwoon di mo se mbiise, be wur mang laadaa, be wu sat nənee, <<Laadaa dəsə nə a bəlemcuk shi toom kə Naan dəpwoo, di nə ndəən toom fen. Katdang koo a pərangye di wun nshwaa am anab ndəən laadaa nə, be wuu shwaa nə a mbəkə taji wu muunshik wen kas.>>

²⁶ Shii kə dəsə nə a nə, koo a pərangye di wuu se gill aas nə, kə wu shwaa am anab ndəən laadaa nə, be wuu cìn a langtəng nkaa muut kə Daa Jesu, har pardī wur mbaa jì.

Se Tong Ashak

Mə Daa nDəən ar Debish

²⁷ Katdang mee gwe kə se gill aas nə kə shwaa am anab ndəən laadaa mə Daa nə, baa a ndəən ar dìn dərə kas, be gwe mənə kə cìn a shikbish nkaa fwoshik mə Jesu kə toom fir mmənə.

²⁸ Nə ret kə gurum shee kyamshin fin akudang wur se gill aas, kə shwaa am anab di nən ndəən laadaa mə Daa nə.

²⁹ Mbədə katdang baa gurum manshii kə shin mə Daa Jesu kə toom fin nə kas, dangbe wu kə se gill aas kə shwaa am anab di nə ndəən laadaa mə Daa ni, be gwar mənə kə jì aa dyeel nkaa fwoshik fin mmənə.

³⁰ A nii le, dangbe pak fuu mo a gok, kə baa pak mo kə bal kas, har pak fuu mo des, mo kə murəp.

³¹ Amma katdang mə kyamsun fun mo azeen-nzeen, kə mə cìn mbii mon ndəre-ndəre be baa Naan tokdyeel mmun kas.

³² Amma Naan wur tokdyeel mmun, kə wur kar mun, a mbəkə taji wu ncandyeel debish mmun ashak kə gurum debish, di mo ndəən yil desə, parkyes kə yil nə kas.

³³ Mbəmənə, dyemnaa mo, katdang wu kuur ashak mbe Se Tong Ashak mə Daa, be nə ret kə wu dānaa shak.

³⁴ Katdang neenlāa mmeme fuu, be nə ret kə gwar mənə sese ntul fir akudang wur jì kuur nə. Mbeekə taji Naan wur candyeel debish nkaa wun jir, a peekuur fuu nə. Pwoo nkaa koor mbii di mo dee di, be see pardə wen wul pee wun di, dangbe wen nsatpwoo nwun nkaa mo jir.

12

Zuum di Riin kə Naan wur Shin nGurum Mo

¹ Dyemnaa mo, pwoo nkaa zuum di Riin Naan wur shin ngurum. Baa wen rəbet kə wu nook manshii nə kas.

² Wu man nə, kaade gyet wu kudi a nenseyil nkùm mo, be wuu seyil nkùm də baa mo kə seen kas, shi ar mo shinə-shinə.

³ Wen rəbet kə wu man nə, baa mee gwe, di wur katpwoo shi Riin Naan, wur mmak sat nənee <<Jesu candoor!>> kas, kə baa mee gurum mak cìn langtəng nənee, <<Jesu wur a Daa.>> Katdang baa wur mwaan a ndəən Riin Naan kas.

⁴ Zuum di Riin kə Naan wur shin ngurum mo, mo di shinə-shinə, amma a Riin deməndong wur cìn mo ngurum mo.

⁵ Dak mo di shinə-shinə, amma Daa a məndong.

⁶ Man di gurum moo cìn dak dīshik mo shinə-shinə, dangbe a Naan deməndong wur cìn man nə ngurum mo, mbəkə mo cìn dak nə di.

⁷ Riin Naan wur kám shin ngurum mo ndæen ar mo shinə-shinə, mbəkə mo cìn đak de nə mbam niyee mo đí jir.

⁸ Mee gurum, be Riin Naan nə shin a zuum mə man satpwoo nwur shi seen, kə mee gurum be Riin nə shìn a zuum mə man mbii nwur.

⁹ Mee gurum, be Riin nə shin a zuum mə cinzeen nwur, kə mee gurum be Riin nə shin a iiko nwur mbe bar nenchəənkoom mo.

¹⁰ Mee gurum be Riin Naan nə shin a zuum mə cìn mbii aapwoo nwur, kə mee gurum be Riin Naan nə shin a iiko mu satpwoo Naan gwe nə. Mee gurum be Riin wur shin a man mə bəkyit nzuum de mo put a pee Riin Naan đí, kə riin đí baa mo put a pee Naan đí kas zak. Mee gurum be Riin wu shin a zuum mə katpwoo shi ləpwoo mo shinə-shinə ngwar mənə. Kə Mee gurum zak, be wur shin a zuum de mə manshii kə pəring ləpwoo mə gurum mo shinə-shinə gwe nə.

¹¹ A Riin Naan desə wur məndong, đí wur shin zuum đəsə mo ngurum mo shinə-shinə zak, kaade wur naa nə ret nwur nyit sə.

Fwoshik Fun Nə Kə Beep Mo Des

¹² Kristi wur a kaa fwoshik kə gurum sə. Kaadə wu man nə, shin kə gurum nə kə beep mo des, amma jir kəsə be fwoshik kə gurum nə a məndong bejee đak, koo đí nə kə beep mo shinə-shinə.

¹³ Mo cìn baptisma mmun jir a ndæen Riin deməndong, aasə be mu dee a deməndong, koo đí mun a nen Yahudi mo, koo đí baa mun a nen Yahudi mo kas, koo đí mun a kərem mo, kə koo đí mun a jeplu mo zak. Mun jir, be muu ten mə shwaa a bwut Riin Naan deməndong.

¹⁴ Baa fwoshik kə gurum nə kə beep a məndong bejee kas, amma nə kə beep mo a des.

¹⁵ Katđang shii sat nənee, <<mbədə baa wen a sar kas, be baa wen a memee mbut fwoshik kə gurum kas.>> Koo de shii sat pwoo mənə, be baa nən nnook dee a memee mbut beep mə fwoshik kə gurum kas.

¹⁶ Kəzak, katđang be kom sat nənee, <<mbədə baa wen a yit kas, be baa wen a memee mbut fwoshik kə gurum kas.>> Koo de kom sat pwoo mənə, be baa kom nən nnook dee a memee mbut shin kə gurum kas.

¹⁷ Katđang đí fwoshik kə gurum nə a yit jir, be de gurum kə kələngpee a shi meyii? Katđang đí fwoshik kə gurum a kom jir bejee, be de cirang gurum nkələng đú kə mbii mo đí yi?

¹⁸ Amma Naan wur lebeep mo shinə-shinə ndæen fwoshik kə gurum, kaade wur naa nə ret nwur nyit sə.

¹⁹ Katđang be đí beep nə a məndong bejee đak, be đí fwoshik kə gurum nə a nneyi?

²⁰ Kaadə beep kə gurum mo đí des, amma be fwoshik kə gurum nə a məndong bejee đak,

²¹ mpeemənə, be baa yit mmak sat nsar nə, <<Baa wen kən rəbet wii kas.>> Kəzak, baa káa mmak sat nshii nənee, <<Baa wen kən rəbet wii kas.>>

²² Azeen, baa nə aasə kas, mbedə rep beep đí muu naa mo kaa baa mo kə bal kas sə, be mo kəkoop nə des mbe fwoshik kə gurum.

²³ Kə muu tap kə beep đí muu bák mo des zam. Beep de mo mbut nsun funu mo, đí baa mo ret naa kas, be muu tap kə mo rəret.

²⁴ Dangbe baa muu shin dedes mənə mbeep fun đeret naa nə mo kas. A Naan wur tap le fwoshik kə gurum aasə, mbəkə beep đí baa mo kə bal kas, be mu tap đí kə mo rəret zak.

²⁵ Mbəkə taji mee bəkshak yool ndæen fwoshik kə gurum kas. Amma koo a beep dedangyi be nii tap kə gənəən.

²⁶ Katɗang jeel taa nkaa mee beep nà, be koor beep nà mo jir mon nshwaajeel nà. Amma katɗang mo kwoop mee beep nà, be koor beep nà mo jir, mon ncìn retnyit ashak kà beep mənà.

²⁷ Wun jir wun a fwoshik kà Kristi, koo a weye ndàen wun, be wur a memee mbut mbeep fin.

²⁸ nDàen Ekəlisya, be Naan wu kà bələp gurum mo le shinə-shinə. Din nshee, be wu kà bələp jeplep kà Jesu mo, ɗevəl, be wu bələp nensatpwoo Naan mo, ɗekun, be wur kà bələp nenkám mo. Kà wur bələp nen cìn ɗak mə mbii aapwoo mo. Dangbe wur kà bələp nen bar gurum mo, kà nenbam gurum mo, nennaa gurum mo, mbəkə mo cìn ɗak ɗi ndəre-ndəre, kà nnen katpwoo mo shi liispwoo mo shinə-shinə zak.

²⁹ Baa a gurum mo jir a jeplep kà Jesu kas. Baa a gurum mo jir mo a nensatpwoo Naan kas. Baa a gurum mo jir mo a nen kamkam kas. Baa a gurum mo jir mo cin ɗak ɗi mə aapwoo kas.

³⁰ Baa a gurum jir moo mak barr gurum mo kas. Baa a gurum jir mo kà mak katpwoo shi liispwoo mo shinə-shinə kas. Baa a gurum mo jir, ɗi moo mak yakshii mbii ɗi moo sat shi liispwoo mo shinə-shinə kas.

³¹ Dangbe nà ret kà pətuup fuu mo ɗee a nkaa zuum ɗi mo kəkoop nà met ndàen zuum ɗesə nà mo. Yaksə, be wen nkám wun mee mbii ɗe nà ret kà wu cìn met koor mbii mo jir.

13

Wal

¹ Katɗang wen mak katpwoo shi ləpwoo mə gurum mo, kà mə nenlep Naan mo, ɗangbe katɗang baa an kà wal ndàen pətuup fen kas, be wen ɗee a kaa wal tuul ɗe nən nfii sə, koo kaa wal kunguleng sə.

² Katɗang be Wen kà zuum mə satpwoo Naan nkaa mbii ɗe mo pə jì, kà wen manshii mbii ɗesəsok mo, har kà koor seen mo jir, kà koo ɗi wen kà shinzeen ɗi nà le kà wen sat njwak mo yool aku, a peeɗe mo ɗi, be katɗang baa wen kà wal ndàen pətuup fen kas, be baa wen a mee mbii kas, koo ɗəben.

³ Koo ɗe wen shin long fen mo jir ngurum mo shi zuum, kà koo ɗe wen shin sen fen mbəkə mo wus nà ɗi, be katɗang baa wen kà wal kas, be baa nii mee koop pee wen ɗi kas, koo ɗəben.

⁴ Wal nà a gung mbii mo, kà naajeel gurum mo zak. Baa wal nà kà cìn zuur koo canjoom kas koo wup nsat kas.

⁵ Baa wal nà kà roop, koo toklong ngurum mo kas. Baa wal nà kà ɗar a nkaa mbii ɗe mo ret nà nyit bejee ɗak kas. Baa wal nà kà langtuup, koo nà wet nyaa shikbish ɗe gurum kà nà mputuup kas.

⁶ Baa wal nà kà kat retnyit kà mbii ɗebish mo kas, amma wal nii kat retnyit a ndàen mbii ɗi mo azeen.

⁷ Wal nà kà gung ndàen mbii mo jir, kà nii shinzeen ndàen mbii mo jir zak. Wal nii canciin ndàen mbii mo jir, kà nii yaa sat ndàen mbii mo jir.

⁸ Baa wal nii kyes kas, har ngaa-ngaa. Amma satpwoo Naan nkaa mbii ɗe mo pə jì mon nɗel ɗəm, kà zuum mə iiko mə katpwoo shi ləpwoo mo shinə-shinə, mon nɗel ɗəm. Manshii mbii mo, be mənə nɗel seet zak.

⁹ Azeen baa man fun nà a ɗe kəgam kas, kəzak, satpwoo Naan nkaa mbii ɗe mo pə jì, baa nà a ɗegəgam kas.

¹⁰ Amma katɗang pardí gwe ɗi wu a ɗegəgam wu njì, be mbii ɗi baa mo a ɗegəgam kas, mon nɗel ɗəm sə.

¹¹ Kaadə gyet wen kudi a làa, be wen kən katpwoo a kaa làa sə. Wen kən cìn a pan njep mo ndəən pətuup fen, kəzak, wen kən cìn mbii mo a kaa làa sə. Amma, yaksə kaadə wen a ngunan, be wen yit dak di mo a mə jep mo jir.

¹² Mbii di muu naa mo yaksə, be muu naa mo a shir-shir kaadə muu naa muriin ndəən mbii naayit di baa nə naapee rəret kas sə. Amma parmeeci be mun nnaa mbii mo rəret shi yit kə yit. Yaksə be mbii de wen man mo akáa-akáa bejee dak, amma parpuus mənə be wen mman mbii mo ndəre-ndəre jir, kaadə Naan wur kə ten man wen sə.

¹³ Mbii mo de kun, de baa mon cham del kas, mo a shinzeen, kə le pətuup, kə wal, amma wal nə des met mmo jir.

14

Zuum Də Riin Naan Wur Shin nGurum Mo

¹ Nə ret kə wu naa tong ndəən wal, kəzak, wu le pətuup fuu mo nkaa zuum di Riin wur shin mo, met jir, be a zuum mə satpwoo Naan nkaa mbii di mon ncìn.

² Koo a weyi di wu kə katpwoo a shi mee ləpwoo decə, be wur katpwoo aa Naan, baa wur katpwoo aa gurum mo kas. Mbədə baa mee gurum man mbii di wu sat nə kas, wur sat a mbii di mo a səsok ndəən bal kə Riin.

³ Dangbe koo a weyi, dewur sat a mbii de Naan kəcin nwur, mbəkə wur sat di ngurum mo, be wur leshap aa gurum mo jir mmənə. Mbəku wur bal kwak di ngurum mo, kəzak, mbəkə wur gang kwak mo di, kə mbəkə wur caa mo di.

⁴ Ngwe dewur katpwoo a shi mee ləpwoo decə, wur bam a káa fin bejee. Amma gwe di wur sat a pwoo di Naan kə shin nwur, mbəkə wur sat di ngurum mo, be wur bam a Ekəlisya nə jir.

⁵ Wen rəbet kə wun jir, wu katpwoo shi ləpwoo mo shinə-shinə, amma dyen nwen nə, di wun jir, wun nsat a pwoo de Naan kə shin nwun, mbəkə wu sat de ngurum mo. Ngwe di wur sat a pwoo de Naan kə shin nwur mbəkə wu sat di ngurum mo, be gwar mənə met gwar di wur kə katpwoo shi mee ləpwoo decə, see koo katdang be mee gurum di, di wur mmak pəring kə pwoo nə akudang, mbəkə nə bam Ekəlisya nə di.

⁶ Yaksə dyemnaa mo, katdang wen dəm pee wun di, dangbe wen katpwoo kə wun a shi ləpwoo mo shinə-shinə, be kyet nghan kə mee koop nə pee wun di wa? Katdang baa nghan dəm aa mee lep depwoo nwun pee Naan di, koo mee man, koo mee pwoo di Naan wu kə shin nwen, mbəkə nghan kám di nwun kas, be baa nə kə mee koop nə pee wun kas.

⁷ Koo dang a mbii cìn kook di baa mo kə mee seen kas, kaa koor kə ndeng-ndeng sə, katdang baa ngutaa nə, taa doo nə rəret kas, be cirang dang gurum mmanshii kə kook di gwar nii taa di yi?

⁸ Kəzak, katdang baa ngutaa feer wu taa doo nə rəret kas, be cirang dang gurum mon dak sut mbe lek yi?

⁹ Nə aasə zak kə wun, katdang wu sat mbii mo a shi ləpwoo decə di baa gurum mo manshii nə rəret kas, be cirang dang gurum mon mmanshii kə mbii di wuu sat nə di yi? Katdang nə aasə, be pwoo di wuu sat nə, be kut kə mang nə del dəm kə nə sə zhaap.

¹⁰ Azeen ləpwoo mo di shinə-shinə ndəən yil desə, kə koo a dedangyi, be nə kə manshii nə.

¹¹ Dangbe katdang baa wen manshii ləpwoo di mee gurum kə sat kas, be gwar mənə a məzep pee wen di, kə wen dee a məzep pee gwar mənə di zak.

¹² Nə aasə zak kə wuwun. Kaadə wun wuu fes wu coor zuum mo di Riin kə Naan wur kə Shin mo, be wu gung kə wu cìn dak di, a shi zuum de mon ncìn mbam mbe dyik Ekəlisya nə.

¹³ Mbəmənə, ngwar de wur katpwoo shi ləpwoo mo shinə-shinə, be wu dangnaan (leshap kə Naan), mbəkə Naan wu shin zum mə man pəring shii kə mbii di wur nsat nə mo di zak.

¹⁴ Mbədə katdang wen dangnaan (leshap kə Naan) nNaan shi mee ləpwoo diidik, be riin fen nii dangnaan (leshap kə Naan) nə zak, dangbe baa pan fen nii koop nə kas.

¹⁵ Katdang nə aasə, be wen ncìn a meye? Wen ndangnaan (leshap kə Naan) shi riin fen, kə wen dangnaan (leshap kə Naan) shi pan fen zak. Wen ncìn kook ndəən riin fen, kə wen ncìn kook nə shi pan fen zak.

¹⁶ Katdang waa dangnaan (leshap kə Naan) mə pəlang Naan ndəən kuur a shi riin fwaa bejee, di baa gurum mo kələng mbii di gha sat nə kas, be cirang mon nsat nənee <<nə akəsə>> mbe dangnaan (leshap kə Naan) mə pəlang di gha sat nə ye? Mbədə baa gurum nə mo man mbii di gha sat nə kas.

¹⁷ Koo dang di dangnaan (leshap kə Naan) fwaa mə pəlang Naan nə ret nNaan nyit, be baa nə bam gəngang kas.

¹⁸ Wen pəlang Naan, mbədə wen kən leshap mo shi ləpwoo mo shinə-shinə met nwun jir.

¹⁹ Dang be ndəən kuur mə Ekəlisya, be ngyel wen satpwoo mo a paat bejee, di gurum mon nkələng, kə nə kám mbii mo zak, met di wen nsatpwoo mo ngal kaapaat shi ləpwoo mo shinə-shinə de baa gurum mo manshii nə kas.

²⁰ Dyemnaa mo, taji wu cìn pan kaa jep mo sə kas, wu dee kaa jep mo sə ndəən mbii debish mo, dangbe wu dee kaa nennan mo sə ndəən pan fuu mo.

²¹ Mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan nənee, <<A shi gurum di moo leshap decə mo, <<kə a shi ləpwoo kə məzep mo, <<be wen nkatpwoo nen desə mo, <<a dishik dangbe jir kəsə, <<be baa mon nkələng wen kas, Daa wur sat aasə.>>

²² Katpwoo shi ləpwoo mo shinə-shinə, nə dee a bee naa man mbe nen di baa mo shinzeen kas. Satpwoo di Naan kə shin mmee gurum, mbəkə wu sat mbii di ngurum mo, mənə a mbe nen di mo kə ten shinzeen mo, baa mənə a mbe nen di baa mo kə shinzeen kas.

²³ Mbəmənə katdang nenyil Ekəlisya mo kaat ashak, dangbe koo weyi wu doom leshap shi ləpwoo mo shinə-shinə, be katdang nen di baa mo man mee mbii kas, koo nen di baa mo kə shinzeen kas, mo jì del ndəən kuur fuu nə, be wu pan nnə, mon nsat nə wun a nentar mo kas aa?

²⁴ Dangbe katdang be koo weyi wur sat a pwoo kə Naan, be katdang mee gurum di baa wur kə shinzeen kas, koo gwar di baa wur man mee mbii kas, wur jì del ndəən kuur fuu nə. Be pwoo Naan di wuu sat nə, nən nle kə gwar mənə man nənee azeen-nzeen di a ngushikbish, be pwoo dewur kələng nə, nən mbiyang pətuup fin.

²⁵ Mbii di gwar mənə kə pan mo a səsok ndəən pətuup fin, be mon nkàa put agaak, kə har wu ntaa nyil, kə wu seyil di nNaan, kə wur nsat di nə, azeen-nzeen Naan wu di nnaar fuu.

Ar Seyil nNaan Ashak

²⁶ A mbii de wen kən rəbet sat nə ndesə, dyemnaa mo. Katdang wu kuur ashak mbe seyil nNaan, be memee fuu kə kook mə kwoop Naan, kə memee kə mbiikám, kə memee kə pwoo di Naan kə woo nwur, kə memee kə satpwoo ndəən ləpwoo decə mo, kəzak, memee kə pəring mbii di moo sat shi ləpwoo decə nə mo. Wu yit kə mbii desə mo jir, mo dee a mbii de mon cìn bal Ekəlisya nə.

²⁷ Katdang mee gurum mo man katpwoo shi ləpwoo decə mo, be gurum mo kaa vəl koo kun sə, mo katpwoo nə ndangshak-ndangshak, be nə a təng mee gurum pəring shii mbii de mo sat nə ngurum mo jir.

²⁸ Dangbe katdang baa mee gurum di, dewur mmak yakshii mbii de ngusatpwoo shi ləpwoo decə nə wu sat kas, be gwar mənə dok tətək ndəən kuur Ekəlisya nə, be see wu leshap mənə a ndəən pətuup fin kə Naan bejee dak.

²⁹ Gurum mo kaa vəl koo kun sə, mo leshap de Naan wur kə shin mo, mbəkə mo sat nə di ngurum mo. Nə ret kə kwoor nə mo beetshii kə mbii di mo sat nə.

³⁰ Dangbe katdang Naan wu shin mee pwoo mee gurum dewur di ndəən kuur nə, mbəkə wur sat di ngurum nə mo, be nə ret kə gwar dewur nkaa leshap nshee sə wur dok tətək.

³¹ Wu mak satpwoo kə Naan nə ngurum mo ndangshak-ndangshak, mbəkə koo weyi be wu kám mee mbii di kə nə bam pətuup nwur di zak.

³² Zuum mə satpwoo Naan, nə a nder kə ngusatpwoo Naan nə.

³³ Baa Naan wur a Naan dewur cìn mbii mo a burish kas, amma wur a Naan dewur tap cìn mbii mo ndangshak-ndangshak ndəən ryang. ndəən Ekəlisya mə nen debang mo jir,

³⁴ nə ret kə, mat mo dok tətək ndəən kuur mə Ekəlisya mo. Baa mu rəbet mmo, kə mo leshap di kas. Amma nə ret kə, mo sham kə kaa fur mo, kaadi Wàar kə nen Yahudi mo sat sə.

³⁵ Katdang mo rəbet man mee mbii, be mo tal pə mish fur mo ntul. Mbedi nə a mbii shweeppee, mbəkə mat katpwoo ndəən kuur kə Ekəlisya mo.

³⁶ De mo shee pwoo kə Naan nə a shi wun aa? Koo a wun a nen di pwoo Naan nə wul pee wun di bejee dak yi?

³⁷ Katdang mee gurum kə pan nə, wudin a ngusatpwoo Naan, koo wudi kə zuum di nə a mə Riin, be nə ret kə gwar mənə man nə, mbii de wen kən ran nwun nə a Wàar Naan.

³⁸ Katdang gwar mənə chii kələng pwoo desə nə mo, be taji wu kələng wu kas.

³⁹ Mbəmənə, dyemnaa mo, wu le pətuup fuu mo a nkaa satpwoo kə Naan, kə taji wu cii katpwoo ndəən ləpwoo mo shinə-shinə kas.

⁴⁰ Amma wu cìn koo a meyii ndəən dyen, kə ndangshak-ndangshak zak.

15

Yool Jesu a Peemúut

¹ Dyemnaa mo, yaksə be wen rəbet baa lepan di nwun, nkaa pwoo deret, de gyet wen kən sat nə nwun, de gyet wuu lap nə, kə de wu shinzeen, di wuu dar a nkaa nə zak.

² A shi pwoo deret desə nə, be wuu kat bam wur katdang be wu yaa pwoo di nghan kən sat nə nwun balbal. Katdang aasə kas, be shinzeen fuu nə a debuu.

³ Mbii di gyet nghan kən lap nə, be wen kə shin a nə nwun, di nə kə kwoop nə hakyeng nə Kristi wu muut mbe shikbish fun mo, kaadi mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan sə.

⁴ Mo wum wur, be wur yool a peemúut par shii dekun, nchiit kə mbii di mo kə ten ran ndəən bəət haal kə Naan sə.

⁵ Wur shee kámshin fin mPita, dangbe wu kámshin fin njelep fin dekaapaat baavəl sə mo.

⁶ Abwoon mənə, be wur kámshin fin nenshínzeen mo, di mo met kambəlpàat a nook məndong. Pak nenyil de jì mo naa wu, mo di des de mo kudin kə seen, amma pak mo kə ten murep.

⁷ Wur kámshin fin nJemis zak, kə jelep fin nə mo jir.

⁸ Dangbe a peekyes nə, be wur kámshin fin nwen zak, wen de an a kaa làa de mo taa làa, be baa tar làa nə kə wul kas sə.

⁹ Mbedi nghan a delee mbut jelep kə Jesu nə mo. Baa di nə ret kə mo pet wen a memee mbut jelep Jesu mo kas, mbəde gyet wen kən shin jeel Ekəlisya Naan.

¹⁰ Amma mbe deret Naan, be wen de, a agwe de wen a nə yaksə sə. Dəret desə de Naan wu shin nwen, nə kə cìn dak des ndəən wen. Har wen kən cìn dak shibal met jeplep fin nə mo jir. Dangbe jir kəsə, be baa a wen cìn dak mənə mo kas, dangbe a deret Naan de nə cìn dak ndəən pətuup fen.

¹¹ Nə aasə, koo di gyet, a Wen satpwoo nə, koo di gyet a mo satpwoo nə, be muu sat a mbii deməndong, kə wun wuu shinzeen a pwoo mənə.

Yool Kə Nenmumuut mo

¹² Katdang moo satpwoo nə, Kristi wur kə yool a peemúut, be a me le dang pak fuu moo sat nnə, baa mee yool a peemúut di mbe nen di mo kə ten murəp mo kas yi?

¹³ Katdang baa mee yool a peemúut di, mbe nen di mo kə ten murəp kas, be nə kám nə, baa Kristi wur kə yool a peemúut kas mmənə.

¹⁴ Katdang be baa di Kristi wur kə yool a peemúut kas, be pwoo deret, di muu sat nə dee a debuu, kə be de shinzeen fuu nə dee a debuu zak.

¹⁵ Be di mə dee a nen cìn langtəng mə dung mo nkaa Naan, mbedə muu cìn langtəng nkaa Naan nə, a Naan wur yool kə Kristi a peemúut. Amma katdang di nə azeen-nzeen nnə, baa nen di mo kə ten murəp mon nyool a peemúut kas, be baa Naan wu kə yool kə Kristi a peemúut kas mənə zak.

¹⁶ Katdang baa nen di mo kə murəp mon nyool kas, be baa Kristi wur kə yool kas zak.

¹⁷ Katdang di baa Kristi wur kə yool a peemúut kas, be shinzeen fuu nə dee a debuu, be de har yaksə, wuu tong di a mbut shikbish fuu mo vit.

¹⁸ Be di nen di mo kə ten murəp mbut Kristi, mo kə dee a diiləloom mo mmənə zak.

¹⁹ Katdang di canciin fun ndəən Kristi nə a mbe seen di mə yil diisi dak, be di mə dee a mbii naajeel, met koor guruh mo jir.

²⁰ Yaksə Naan wur kə yool kə Kristi a peemúut azeen-nzeen. A wur a dinshee, mə yool a peemúut, mə nen di mo kə ten murəp mo jir.

²¹ Kaadə gyet, muut nə del ndəən yil dəsə, a mbe nguməndong, nə aasə zak, be a mbe nguməndong, be Naan wur nyool kə guruh di mo kə ten murəp mo a peemúut zak.

²² Mbedə a mbe Adam be guruh mo jir mo murəp, nə aasə zak, a ndəən Kristi be guruh mo jir mon nyool a peemúut kə seen.

²³ Dangbe koo meye be mo a ndangshak-ndangshak. A Kristi wur a dinshee mə yool a peemúut akudang. Katdang wur mbaaji, dangbe nen wur mon nyool a peemúut zak.

²⁴ Dangbe peekyes kə yil nən nji wul, be Kristi wur nshin mulki nə nNaan puun, abwoon di wur kə ten twe koo a mulki, kə iiko, kə koo a bal dedang ye.

²⁵ Mbədə təng Kristi wur ncìn mulki nə har parpuus de Naan wur nle shaarlek kə Jesu mo dee nder shii fen.

²⁶ Shaarlek de wur ntu nə a peekyes nə, a muut.

²⁷ Mbədə Naan wur kə ten le mbii mo jir nder shii fen. Kaadə mo kə sat sə nənee, <<mo kə le mbii mo jir nder shii fen.>> Be nə dee agaak nnə, baa a Naan dee nder fir kas, amma Naan wur kə le mbii mo jir nder kə Kristi.

²⁸ Dangbe, abwoon di mo kə le mbii mo jir, nder mulki mə Naan, be Làa nə wur shikáa fen, wur nleshin fen nder kə Naan. Naan di wur le mbii mo jir nder Kristi, mbəkə Naan wur se mulki di nkaa mbii mo jir.

²⁹ Yaksə, katdang be de baa mee yool a peemúut di kas, be di nen de moo cìn baptisma mmo a koppee kə nen di mo kə murəp, be mon nkat a meye? Katdang di baa mee yool a peemúut di kas, be a me le dangbe guruh moo cìn baptisma a koppee kə nenmuut mo ye?

³⁰ Kəzak, be di a me le dangbe muu lappee, kə muu shwaajeel di kəsə shidaar-shidaar yi?

³¹ Dyemnaa mo, wen kən naa muut, koo a puus dɛdang yi. A roop di wen kənə ndəən wun, di nə a seen fun ndəən Kristi Jesu, Daa fun, a nə le dɛng wen sat pwoo mənə.

³² Katdang di gyet wen cɪn lek ashak kə luwayil mo nyil Afisus a mbe pan mə gurum ɔak, be ləbet di wen nkat nə a me yi? Katdang be baa mo yool kə nen di mo kə ten murəp a peemúut kas, <<Be wu yit kə mu se, mu shwaa, mbəkə dɛdɛar be mə murəp di.>>

³³ Taji wu yit kə mee gurum ngwam wun kas. Katdang gurum kə mwaan ashak kə nendebish mo, be məse fin nən ndee a dɛbish zak.

³⁴ Wu baa wu jì ndəən pan fuu mo kaadi nə ret kə wu cɪn sə, kə wu nook cɪn shikbish. Wen kən sat nwun nə, baa pak fuu mo man Naan kas. Wen kən sat diisi a mbəkə nə shweep wun di.

Fwoshik Də Gurum kə Yool Dishik a Peemúut

³⁵ Meebe, mee gurum ntal nənee, <<Chinarang dɛngbe nen di mo kə ten murəp, mon mbaa yool di a peemúut kə seen yi? Mon nyool a shi nkan fwoshik dɛdang yi?>>

³⁶ Waa mwen! A man nə, katdang a kop cirem ndəən yil, be see cirem nən nwam, dɛngbe àas mbii di a kop nə kàa put.

³⁷ Katdang a kop mee cirem nyil, be baa waa kə iiko nkaa nə kas, amma waa kəkop a àas nə bejee ɔak. Bishmee be, nə a àas shwaa, kas meebe mee cirem dɛdik.

³⁸ Dangbe Naan wur nshin mee fwooshin di nnə, kaade wur kə ten le nə sə. Koo àas cirem dɛdangyi, be Naan wur ntap shin fwooshin kə nə dík.

³⁹ Baa nan mo a nchiit-nchiit jir kas. Gurum mo kə nan muru dɛyik, kə luwa mo kə nan muru dɛyik, kə nyer mo kə nan muru dɛyik, kə pupwap mo kə nan muru dɛyik zak.

⁴⁰ Mun di kə fwoshik di mo a mə dɛngnaan, kə mun di kə fwoshik di mo a mə yil dɛsə zak. Amma fwoshik fun di mo a mə dɛngnaan, ret kə dɛdes kə mo dík zak kə fwoshik fun de mo a mə yil dɛsə.

⁴¹ Ret dɛdes mə puus nə dík, ret kə dɛdes mə tar nə dík, kə mə zar mo dík zak, jir kəsə, be pak ret kə dɛdes, mə zar nə moo met nshak zak. Mo de kə dɛdes fur mo shinə-shinə.

⁴² Nin ndee aasə zak, parpuus di nen di mo kə ten murep, mon nyool a peemúut. Kaadə mo wum gurum, be fwoshik fin nə wam, amma kaadə Naan wu nyool kə gurum a peemúut, be baa fwoshik fin nən nwam di zak kas.

⁴³ Kaadə mo wum gurum, be nii bish naa, kə baa nə kə bal kas, amma parpuus de Naan wur nyool kə nə a peemúut, be nən yool a ndəən dɛdes, nən nret naa zak.

⁴⁴ Kúm gurum di moo wum nə aa fwoshik mə nan bejee ɔak, dɛngbe parpuus di Naan wur nyool kə gurum a peemúut, be nə den a fwoshik mə riin. Kaadə fwoshik di nə a mə nan nə di sə, be azeen-nzeen fwoshik de nə a mə riin nə di zak.

⁴⁵ Mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan nənee, <<Naan wur shee le Adam wur a gurum deseen.>> Amma Adam de mə kyes nə, wur a Riin, kə wur shin seen ngurum mo.

⁴⁶ Baa gyet a gwe mə riin wur shee jì kas, amma gyet a gwe mə nan shee jì dɛngbe gwe mə Riin kə waaji.

⁴⁷ Gwar de gyet Naan shee le wur, be gyet Naan ɔak wur a shi yil, dɛngbe gwar dɛvəl nə wur tong adeng sham di.

⁴⁸ Nen di mo a mə yil nə, be mo a kaa gwar di gyet Naan shee ɔak wur shi yil nə sə. Dangbe nen di mo a mə dɛng, be mo a kaa gwar di gyet wur tong adeng sham di sə.

⁴⁹ Kaadə muu lep a fwoshik di nə a kaa mə gwar de gyet Naan ɔak wur a shi yil sə, be mun nyool mə lep a fwoshik de nə a kaa mə gwar dɛwur tong adeng sham di sə zak.

⁵⁰ Dyemnaa mo, wen kən sat nwun agaak nə, baa gurum ndəən məse mə nan kə toom, mak sekoop mə mulki Naan kas. Kə baa mbii dəwam, nən mmak sekop a koppee kə mbii di baa nii cam wam kas, zak.

⁵¹ Wu lekom, kə wen sat mee mbii de nə a səsok di nwun. Baa mun jir mun mmurep kas, amma Naan wur nchəər kə fwoshik fun nə mo jir.

⁵² Kəlak kaa dyaapyit (kup yit chəər wang) sə, parpuus di mon ntəa feer di mə kyes nə, be nen di mo kə ten murep, mon nyool kə seen. Baa mon mbaa wam di zak kas. Dangbe mon nchəər kə fwoshik fun nə mo jir.

⁵³ Mbədə nə a təng parpuus mənə, be fwoshik fun di mo a mə wam, mon nlep sun di baa mənə mon cham wam kas zak, kə sun fun di mo a mə muut, be baa mon cham murəp kas zak.

⁵⁴ Abwoon di fwoshik fun di mo a mə wam, mo lep fwoshik di baa mon cham wam kas, kə fwoshik fun di mo a mə muut, mo lep fwoshik di baa mon cham murəp kas zak. Dangbe səmpwoo di mo kə ten ran nə ndəən bəət haal kə Naan nən ngam di, de nə sat nənee,

<<Mo kə see koorong kə muut hakyeng kənding-nding.

⁵⁵ Muut, koorong fii nə a nneyi?

Muut, bal fii di wii twe gurum mo dīshik sə nə a nneyi?>>

⁵⁶ Bal mə twapee kə muut nə a shikbish, kə a mbə Wàar dangbe shikbish nə kat iiko.

⁵⁷ Dangbe yaksə, mə pəlang Naan, dəwur shin se koorong mmun ndəən Daa funu Jesu Kristi.

⁵⁸ Mbəmənə dyemnaa mo, wu dər balbal. Taji wu le kə mee mbii tər wun kas. Dangbe wu sat a ncìn dək mə Daa shidaar-shidaar, mbədə wu man nə, koo a dək dēdangyi de wuu cìn nə mbe Daa, be baa nən cham dee a mbii debuu kas, koo dəben

16

Shin mbiizuum mBe

Bam Nen Naan Mo

¹ Yaksə, be pwoo nkaa kok shool di wun ntul nə mbe bam nen Naan de mo nyil nJudiya, nə ret kə wu cìn kaade gyet wen kən sat Ekəlisya di mo ndəən yil nGalati mo cìn sə.

² Koo a puus Láadi dēdangyi, be nə ret kə koo weye wu le mee shool mbe shin zuum nciit-nciit kə bal fin, mbəkə katdang parpuus de wen ndem pee wun di, be taji wu dee ncaak mee shool kas.

³ Katdang wen ndem wul pee wun di, be wen nshin lepran Nen de wuu ten wu bələp mo, mbəkə mo dəm di kə shool nə yilkaam nJerusalem.

⁴ Katdang wen naa nə ret, kə wen dəm nJerusalem, be mon ndem ashak kə wen zak.

Mbii De Pool

Wur Rəbet Cìn Mo

⁵ Wen nji pee wun di, abwoon de wen kən dəm nyil mMasidoniya, mbədə wen kən Rəbet yaa ar nə dəl dəm a nyil mMasidoniya nə.

⁶ Meebe wen mpan nyém pee wun di mbe rep pee mo nlər dək, kə meebe wen ntong pee wun di mbe tar kut, mbəkə wu bam wen di, a ar mwaan fen, koo pee dēdang ye di wen ndem di.

⁷ Dyeen nwen nnaa wun zam, baa a de wen nnaa wun, be wen a ar dəl dəm kələk-kələk kas. Katdang Daa wur rəbet, be wen ncanciin mbe dəm tong pee wun di pan pong.

⁸ Amma wen ntong mpeesə nyil Afisus, har see parpuus mə serəbet mə Pentikos.

⁹ Mbədə, pee de nwen des mpee desə, mbəkə wen katpee cìn dək dēret, kə di nii koop nə ndəən nyil Afisus nə zak. Koo de gurum mo des moo cii dək fen nə.

¹⁰ Katdfang Timoti wur dām wul pee wun dī, be wu kaat wur rāret nnaar fuu. Taji wu le mee kǎermuut yaa wur kas, mbedǎ wur kǎ cīn a đak kǎ Daa, kaade wen kǎn cīn sǎ zak.

¹¹ Taji mee gurum bák wur kas, amma nǎ ret kǎ wu bām wur ndǎn mwaan fin, mbǎkǎ wur sekyeen dī kǎ mwaan fin nǎ ndǎn ryang, kǎ mbǎkǎ wur waaji dī pee wen dī zak, mbedǎ wen kǎn leyit mbe naa waaji fin ashak kǎ pak dǎyemnaa mo zak.

¹² Yaksǎ, pwoo nkaa dǎyemnǎn fun, Apolos, dī wen kǎn satpwoo nwur shibal nǎ, nǎ ret kǎ wur dām naa wun ashak kǎ dǎyemnǎn mo. Baa gyet dǎyeen nwur ndǎm pee wun dī nciit kǎ mǎnǎ kas, đangbe katdfang wur nkatpee, be wur ndǎm pee wun dī.

Pwoo De Mǎ Kyes Nǎ

Kǎ Tokshik

¹³ Wu tong shi gongpee, kǎ wu đar balbal ndǎn shinzeen fuu. Wu dee a nengung mo ndǎn pǎtuup, kǎ nendǎbal mo.

¹⁴ Wu cīn đak fuu mo jir ndǎn wal.

¹⁵ Wu man nǎ, gyet a nentul kǎ Stifenas mo a nen dī gyet mo shee shinzeen ndǎn nyil Akaya, kǎ mo shin sut fur mo mbe cīn đak dī mo bām nen Naan mo dī zak. Wen kǎn đang pǎ wun dǎyemnaa fen mo,

¹⁶ kǎ wu mwaan ndang mǎse kǎ gurum mo kaa mǎnǎ mo sǎ, kǎ wu mwaan ndang koo weyi de wu shin kǎa fin, mbe cīn đak mǎ bām wur, ashak kǎ mo.

¹⁷ Nǎ fes ret nwen nyit zam, mbe jǐ kǎ Stifenas kǎ Fortunatus, kǎ Akaikus, mbedǎ mo jǐ kǎ mbii mo nwen a koppee fuu, mbii de baa dī wen kǎ mo kas.

¹⁸ Kǎzak, mo caa wen, kaade dī moo caa wuwun sǎ. Gurum mo kaa mo sǎ, nǎ ret kǎ wu shin dedes mmo.

¹⁹ Ekǎlisya de mon nkwang yil mǎ Eshiya moo lep tokshik fur mo dām pee wun dī. Akwila kǎ Priskila, kǎ Ekǎlisya dī moo kaat ashak ndǎn tul fur, mo lep tokshik mǎ nen dām ndang Jesu mo dām nwun ndǎn sǎm kǎ Daa.

²⁰ Dǎyemnǎn fun, dī mo mpeesǎ, moo lep tokshik fur mo dām pee wun dī jir. Wu tok kǎ shak ndǎn wal kaa mǎ nen dām ndang Naan mo sǎ.

²¹ A wen Pool, kǎn ran tokshik desǎ nwun, shi sar fen.

²² Koo ngwar dedangyi de baa wur wal nDaa kas, be wu yit kǎ gwar mǎnǎ dee a mbii caan Naan. Daa fun wur mbǎ waaji.

²³ Dǎret kǎ Daa fun Jesu nǎ tong ashak kǎ wun jir.

²⁴ Wal fen nǎ tong ashak kǎ wun jir ndǎn sǎm kǎ Kristi Jesu. Nǎ aa sǎ.

Pwoo ðevəl də Pool ran nen Koronti mo

Tokshik

¹ Lepran desə nə put a nsar Pool laaləp mə Kristi Jesu, shi rebet Naan, kə nsar kə ðyemnəən fun nə Timoti. Wen kən lep lepran desə nə ðəm pee Ekəlisya joon Naan ði moo nKoronti, kə nenseet ndang Jesu ði mo ndəən yil Akaya jir.

² Deret, kə ryang mə Naan puun fun, kə mə Daa fun Jesu Kristi mo tong ashak kə wun.

Pool Pəlang Naan

³ wen kən pəlang Naan puun Daa fun Jesu Kristi. Puun ði wur gam kə kussuk mə naajeel. Naan ði wur a ngubam mun jir.

⁴ A wur bam mun mbət njeel fun mo jir, mbəkə mə katpee bam nen ði moo shwaajeel mu shinə-shinə shi bam ði mu mə kat nə pee Naan ði sə zak.

⁵ Kaade mu shwaajeel ðes, ndəən jeel ðe Kristi wur kə shwaajeel sə, bə Naan wur mbam mun ðes ndəən Kristi aasə zak.

⁶ Katðang mu shwaajeel, bə nə a mbə gang pətuup fuu mo, kə nə a mbə bam fuu zak. Katðang Naan wur bam mun, bə nə a mbə bam wun zak, ði nən nle kə wu gung caan jeel ði wuu shwaa nə mo, kaa mun sə zak.

⁷ Mbəmənə bə canciin fun ði nə ndəən wun, baa nə mak yoon kas, koo lee. Pe gyet ði mu man nə, kaadi wuu shwaajeel ashak kə mun sə, bə wun nkat bam ashak kə mun aasə zak.

⁸ Dyemnaa mo, muu rebet kə mə le nwun npan, nkaa jeel ði mə shwaa nə ndəən yil Eshiya. Gyet jeel nə fes ten mun toon-toon hakyeng, har gyet nə met mmun mbal, kə har gyet mu put kə pətuup fun mo nə, baa mun mbar kas.

⁹ Kə gyet mə naa kaa mo can a ðyeel tukáa mmun sə, ðang nə cìn aasə, a mbəkə taji mu gángkáa fun a nkaa sun fun mo kas, amma mu gángkáa fun nə mo a nkaa Naan bejee ðak. Naan ði wur yool kə gurum mo a peemúut.

¹⁰ Naan wur ten put kə mun ndəən muut nə, kə wur mbə put kə mun ndəən muut nə zak. Mun mə shinzeen nə, wur waa put kə mun ndəən muut nə ryang zak.

¹¹ Wu bam mun shi ðangnaan (leshap kə Naan) fuu mo, mbəkə gurum mo ðes mo pəlang Naan ði mbə mun, mbə bam ði Naan wur cam cìn nə mmun. Pe ði Naan wur lap ðangnaan (leshap kə Naan) ði gurum mo ðes moo cìn nə mbə mun.

Pool Dar Kə mWaan Wur

¹² A mbii ðe mu canjoom ðikə ndesə, apan ði ndəən pətuup fun mo kə cìn langtəng nə, tong fun ndəən yil desə nə a shi pətuup məndong, pə Naan, kə pee wun ði zak. Baa a shi mee seen ði nə a mu gurum mo kas, amma a shi ðeret mə Naan.

¹³ Baa mu ran a mee pwoo ðeluk nwun ndəən ran nə kas, ðang a pwoo nkaa mbii ðe wun mmak tang nə, bə wun mmanshii nə zak. Wen canciin nə, wun mmanshii nə rəret.

¹⁴ Kaade wuu ten wu manshii nə lee sə nə, wun mmak canjoom shi mun, kaade mumun ncanjoom shi wun sə zak, parðe Daa fun Jesu wur nji ndəən yil ðesə zak.

¹⁵ A mbəðe gyet wen naa nə ret aasə, a nə le ðang gyet wen kə rebet ðəm pee wun ði nshee, mbəkə wu kat ðeret ði kaa yit vəl sə.

¹⁶ Wen kən rebet taa pee wun ði, a ar ðəm mMasidoniya, kə katðang wen ðəm mMasidoniya nə, bə wen nji taa pee wun ði zak, mbəkə wu bam wen ði a ar ðəm nyil nJudiya.

¹⁷ Ashee! Kaade di wen rebet cìn kəsə, bə wen cìn a mbii de nkan mmənə aa? Aa koo, wu yee nə wen kən cìn mbii a buubuu, kaadi gurum mə yil nə moo cìn sə yi? De wen nsat nənee, <<Ii, Ii>> dangbe nbwoon, bə wen waa sat nənee, <<haiyoo, haiyoo>> Zak aa?

¹⁸ Kaade Naan wur a nguzeen sə, bə pwoo de muu sat nwun, baa nə a <<Ii>> Kə <<haiyoo>> Kas.

¹⁹ Pwoo di gyet Silas kə Timoti kə wen, mu sat nwun nkaa Jesu Kristi lāa Naan, bə baa pwoo mənə a Ii, koo haiyoo kas. Amma ndəən Naan, bə koo a pərangye, bə pwoo mənə a <<Ii>>

²⁰ Pe gyet di pwoo de Naan wur tuweerpwoo mo jir, bə mo gampwoo mənə mo a ndəən Jesu, kə a mbə Jesu dangbe muu sat nənee, <<Nə aasə>> Zak mbəkə mo le Naan di a dedes.

²¹ A Naan di wur bələp mun le dyik, a wur le mun ashak kə wun ndəən Kristi.

²² Wur bii naa man wur nkaa mun, nə mun a mu wur mo. Wur shin Riin wur debang mmun ndəən pətuup fun mo, mbəkə Riin nə kām di mmun mbii de wur le nə mmun a kyeen.

²³ Amma wen pet Naan a langtəng fen nə, mbii de di nə le kə wen nook dəm nKoronti nə, a mbəkə taji wen lejeel nwun kas.

²⁴ Baa muu gung a mbəkə mu le təng di nwun nkaa mbii di wu shinzeen nnə kas koo lee, mbəde wuu đar balbal ndəən shinzeen nə. Amma muu cìn đak ashak kə wun, mbəkə wu kat retnyit di.

2

¹ Wen lepan ndəən pətuup fen nə, baa wen mbaa dəm pee wun di kas, mbəkə taji wen wət pətuup nwun.

² Katdang bə wen wət pətuup nwun, bə a wii ndee di a de wur nle retnyit nwen yi? A wun nen di wen wət pətuup nwun, bə a wun ncaa wen.

³ A mbəmənə, bə wen ran-ran nə nwun, mbəkə katdang wen jì pee wun di, bə taji wen kat mee mbii wət pətuup mbut nwun, nen di wu le retnyit nwen kas. Wen shinzeen nwun jir nə, retnyit fen nə a muu jir zak.

⁴ Wen ran-ran nə nwun a shi pətuup deewuwat hakyeng, kə shi yitmwa, kə jeel des zak. Wen ran-ran desə, baa a mbəkə wen wət pətuup di nwun kas, amma a mbəkə wu man di nə, wen wal nwun zam.

Fwo Shikbish nGwe De Wur Del Dika

⁵ Katdang mee ngwe wət pətuup mmee gurum, bə baa ngwe mənə təkook a pətuup mənə bejee đak kas, amma wur təkook aa pətuup muu, koo a pətuup mə pak fuu mo. Baa dyen nwen nsatpwoo shibal nkaa ngwe mənə kas.

⁶ Mpee nkaan ngwe mənə, bə kar de wuu ten shin nwur, nə mak.

⁷ Amma yaksə, bə ngyel wu fwo di ngwar mənə, mbəkə wu bam wur di, mbəkə taji pətuup de wat wur nə waa sət daampee nwur hakyeng.

⁸ Mbəmənə wen dang pee wun, wu sət wu kām wal fuu moo nwur.

⁹ Gyet wen ran-ran nə nwun, a mbəkə wen cam wun di, kə wen man di nə, kyet wun a nen cìn mbii mo, ndəən dyen jir wo?

¹⁰ Koo ngwe dedangyi di wu fwo nwur, mbə mee debish de wur cìn, bə wen nfwo ngwe nə aasə zak. Katdang bə mee mbii mə fwo nə di, bə wen nfwo ngwe mənə a mbə wun, mbə đeret Kristi.

¹¹ Mbəkə taji Gujwan kat mee ləbet ndəən mun kas, mbəde baa seen wur debish mo a desəsok mmun kas.

Mbii Nə Le Anshik mPool nTrowas

¹² Kaade wen baaji nTrowas mbə satpwoo nkaa Kristi ngurum mo, bə wen kat Daa wur kə wang ar mbə wen.

¹³ Jir kəsə, bə baa pətuup fen nə kat retnyit kas, mbəde baa wen kat dyemnəən fen Titus di mpəmənə kas. Mbəmənə bə gyet wen sat dang-mukaat mmo, bə wen del dəm nyil Masidoniya.

Se Koorong nDəən Kristi

¹⁴ wen pəlang Naan, de a wur kə bwet mun shidaar-shidaar, kə mu dee di a koorong mo, mbə deret Kristi. A shi mun, bə wur pwəər man Kristi de nə a kaa mbii de nə kə toos shangshang sə, koo a mpee defangyi.

¹⁵ Pe gyet di pee Naan di, bə mun a kaa toos deshang mo, mə Kristi, pə nen de mo kat bam, kə nen de mo a ar loom.

¹⁶ A mə peekyes nə ndesə, du devəl nə a du de mə wam, mə muut di nə dəm a peeloom. Amma a mu dīnshee nə ndesə, nə a fwaap deshang mə seen di nə dəm a peeseen. A wii mmak mang toon mbii desə mo yii?

¹⁷ Mbəde baa mun a kaa pak gurum de moo satpwoo Naan nə a mbə kat ləbet mə shool kas. Pwoo munu nə a məndong, mbii di Naan wur sat mmun, bə mu sat a pwoo mənə dəən zeen ntoom Naan aasə, kaa kərem Kristi mo sə.

3

Dak nDəən Bəlemcuk Shi Toom Mə Naan Depwoo

¹ Yaksə, bə mun nwaa mə doom kwoop a kaa fun zak aa? Kyet mu rebet mee ran nkaa mu mə langtəng dəm pə wun di, koo ran mə langtəng nkaa wun ji pə mun di, kaade pak gurum moo kə cīn sə wo?

² Wun shikaa fuu, a wun a ran fun, di mon cīn langtəng dishik nə. Mo joon ran nə ndəən pətuup fuu mo, mbəkə koo wii wur man nə di, kə wur tang di zak.

³ Nə kām agaak nə, a Kristi shikaa wur ran-ran desə nə mo ndəən pətuup fuu mo, dangbe wur lep nə nsar fun. Baa mo ran-ran desə nə a shi ink kas, kə baa mo ran nə a nkaa sulet mə ngək kas. Amma mo ran nə a ndəən pətuup gurum mo, shi Riin Naan di wur mmeen har ngaa-ngaa.

⁴ Muu sat pwoo mənə, a mbəde mu gəngkàa nkaa Naan ndəən Kristi.

⁵ Baa mee mbii ndəən mun, di nə mak le kə mu sat nə, mə cīn mbii desə mo a shikaa fun nə kas. Dak desə nə a bal di mu mak cīn pak mbii mo, put a pee Naan di.

⁶ Mbəde a wur le kə mə dee a nen cīn dak mə bəlemcuk shi toom Naan depwoo, baa a shi Wàar derəran mo kas, amma a shi Riin. Wàar derəran nə jì kə muut, amma Riin mə Naan wur shin seen.

⁷ Gyet mo ran Wàar Mosis nə mo a nkaa sulet mə ngək mo, kə Kaade gyet Naan shin Wàar nə mo mMosis, bə dedes mə Naan jì put agaak. Koo di gyet məlep mə yit Mosis nə kyes, bə baa gyet nen Yahudi mo mak təər yit fur mo nkaa yit Mosis kas, mbə peebang di nə des nə. Katdang bə gyet Wàar mə Mosis di nə jì kə muut nə jì aa dedes aasə,

⁸ be nə a təng dak mə Riin mə Naan nən ndes met mə Wàar nə.

⁹ Katdang bə mo le dak mə Wàar di nə jì kə loom a dedes, bə azeen-nzeen dak mə Riin di nən nji kə deret mə Naan, nə a dedes met dak mə Wàar nə hakyeng.

¹⁰ Ndəən desə, bə wu naa nə, mbii di gyet nə a dedes, bə mbii di nən ntong di har ngaa-ngaa nə fes met di gyet yam nə.

¹¹ Katdang bə mo kām nə, mbii di ndung del dəm a dedes, bə mbii di nə ntong di har ngaa-ngaa nən nden kə dedes met di nə ndung del dəm nə, des hakyeng.

¹² Mbəde mun kə canciin ndəən pwoo deret nə aasə, bə muu satpwoo fun shibal agaak hakyeng.

¹³ Baa mun a kaa Mosis sə kas, di gyet wur paa yit wur shi fwaat, mbəkə taji nen Yahudi mo naa kyes dedes, mə məlep mə yit wur di nən ndel dəm sə kas.

¹⁴ Mbəde gyet pan fur nə mo a deduduur har mbə cicinsə. Katdang mo doom tang pwoo Naan desəer, bə fwaat paapee desə nə paa nə, kə nə kutdi, a depəpaa pee mo di. See katdang gurum shinzeen nKristi bejee, dangbe moo mmak mang fwaat nə waa kə nə.

¹⁵ Azeen-nzeen har cicinsə, katdang mo doom tang Wàar mə Mosis nə mo, bə fwaat desə, nə kə paa pətuup fur mo di vit.

¹⁶ Amma katdang mee gurum cəer pee Daa di, bə abet, mon mmang fwaat nə baa kə nə aku pee ngu nə di.

¹⁷ Daa wur a Riin, kə peeđe Riin Daa nə di, bə gurum mo dee a mukáa fur.

¹⁸ Yaksə, mun nenseet ndang Jesu mo jir, bə mo mang fwaat di nə paa yit fun mo ba kə nə aku. Yaksə bə gurum moo naa a dedes kə Daa ndəən tong fun nə mo, kə wur cəer kə mun, kə mə dee di kaa wur sə, ndəən dedes wur di nə nkaa wurang. Desə nə put a pee Riin mə Naan dewur a Daa.

4

Long nDəən Tuulwan Mo

¹ A Naan Wur cin dak mə Satpwoo wur deret wo mun ndəən deret mə kussuk wur. Mbəmənə, bə taji nə waam kwak mun kas.

² Mu cii cìn dak debish mo, kə mbii naashweep de a səsok, kə mbii de mo le naashweep ngurum mo jir. Baa mun ncìn dung ngurum mo, koo sat dung nkaa pwoo kə Naan kas. Dang mu sat zeen nə agaak, mbəkə koo a wii, bə wur naa zeen fun nə di, ndəən dyen wur, nyit Naan.

³ Katdang bə pwoo Naan de muu sat nə a depəpaa, bə nə a pəpaa a mbee nen de mo a ar loom bejee dak.

⁴ Baa mo shinzeen kas, a mbəde mishkoom debish mə yil desə wur kə paa yit fur mo, Mbəkə taji mo naa peebang mə pwoo deret mə Kristi kas, dewur a deməndong kə Naan.

⁵ Mbəde baa muu satpwoo nə ngurum mo nkaa fwoshik fun kas, amma a pwoo nkaa Jesu Kristi, di wur a Daa, kə mun shikáa fun bə mu dee a kərem fuu mo mbə səm kə Jesu.

⁶ Naan wur kə ten sat nə, peebang nə put a ndəən peenkwoo, kə nə bangpee di. A wur le kə nə bang pətuup fun mo, mbəkə nə shin peebang di mmun, kə mbəkə mu man dedes Naan di, ndəən yit Jesu Kristi.

⁷ Mun kə long de mə Riin kə Naan nə, a ndəən Tuulwan. Shii kə mənə, a fwoshik fun mo, mbəkə mo kám bal dedes desə nə di, agaak nə, nə a mə Naan, kə baa nə a munu kas.

⁸ Moo təreng mun koo a nkwoop dedangyi, jir kəsə, bə baa mo mpyan mun kas. Moo wuk mun, jir kəsə bə baa kəermuut yaa mun kas.

⁹ Gurum mo lejeel mmun, jir kəsə, bə pak gurum moo wal mmun. Moo hər mun car nyil, jir kəsə, bə baa Mu murep kas.

¹⁰ Koo a pərangyi, bə mun a ndəən jeel mə muut, kaa caan kə muut de gyet Jesu cìn sə, mbəkə gurum mo naa məse kə Jesu nə di ndəən fwoshik fun mo.

¹¹ Kaade mun de mmeen sə, bə muu tong a tong mə muut mbə Jesu, mbəkə mo kám məse kə Jesu nə di, ndəən fwoshik fun, de mo a mə muut sə.

¹² Desə nə kám nə, muut nə nkaa cìn dak ndəən mun, amma seen nə nkaa cìn dak ndəən wun.

¹³ Mo kə ten ran ndəən bəət haal kə Naan nənee, <<wen shinzeen, a nə le dangbe wuu satpwoo.>> A mbəde mun mə shinzeen nNaan aakəsə, a nə le dang mu satpwoo zak.

¹⁴ Mu man nə, ngwe də wur yool kə Daa Jesu a peemúut, nwur nyool kə mun ashak kə Jesu aasə zak, kə wur nji kə mun ashak kə wun ntoom wur zak.

¹⁵ Mbii desə mo jir a mbə wun, mbəkə đeret kə Naan nə wul dī mbut ngurum mo des, kə mbəkə gurum mo des mo pəlang Naan dī mbə dedes wur.

A Mbəde Mu Shinzeen Dangbe Mu Kat Seen

¹⁶ Mbəmənə, bə baa nə waam mmun kas. Koo də mun kə fwoshik dī nə a mu gurum, de nə wam, amma jir kəsə, bə koo puus đedangyi, bə moo le riin fun nə mo dee a đepwoo.

¹⁷ Mbəde rep jeel de mu shwaa nə a mbə rep pee lee đak, nən nkəlak kə del dəm, kə nən nji kə dedes de nə dəm ngaa-ngaa, de nə met mu sat, nə met jir.

¹⁸ Baa mu leyit fun nə mo nkaa mbii de gurum moo naa nə yaksə kas, amma muu leyit fun nə mo a nkaa mbii də baa mu mak naa nə yaksə sə kas. Mbəde mbii de gurum mo mak naa mo shi yit yaksə, be a mo a mbii de mo nkəlak kə del dəm. Amma mbii de baa gurum mo mak naa mo yaksə shi yit kas, a mo a mbii de moo tong dī har ngaa-ngaa.

5

Peetong Fun nDəən Dengnaan

¹ Yaksə bə mu man nə, katdang bə fwoshik fun de mun kə mo ndəən yil desə, mo wam, bə Naan wur kə đak mee fwoshik fun de mon ntong de har ngaa-ngaa ndəən dengnaan. A Naan wur đak fwoshik mənə mo shikáa wur.

² Ndəən fwoshik fun, bə muu gwaar gwan, kə mu coor, mbəkə Naan shin fwoshik fun de mo a mə dengnaan sə de mmun.

³ Mbəde katdang Naan cin fwoshik fun mənə mo mmun, bə baa mo mmak kat mun ngum kas.

⁴ Kaade mu kutdi mu tong ndəən fwoshik fun de nə. A mə yil nə, bə muu gwaar gwan mbə jeel de mu shwaa. Baa a mbəde nə, muu rebet a bəkshak kə fwoshik fun de mo a mə yil desə kas. Amma muu rebet kə Naan shin fwoshik fun de mo a mə dengnaan sə mmun. Be fwoshik fun de mo kə seen sə, mo ndee de a koppee kə fwoshik fun de mo a mə muut yaksə.

⁵ A Naan wur đak mun, mbə cəer desə mo, kə wur kə ten shin Riin wur mmun, de nə dee a be naa man mə mbii đewur kə đak mo le mbə mun.

⁶ Mbəmənə, bə koo a pərangyi, bə mun kə shinzeen ndəən pətuup fun, kə mu man zak nə, kaade mu kutdi ndəən fwoshik fun de mə yil desə, bə baa mun ashak kə Daa kas. Mu jong kə wur.

⁷ Muu tong ndəən yil desə nə a shi shinzeen, baa a shi mbii de mu naa mo shi yit kas.

⁸ Azeen-nzeen mun kə shinzeen ndəən pətuup fun, kə dyyen mmun mbəkshak kə fwoshik desə nə mo, mbəkə mu tong de ashak kə Daa ntul.

⁹ Mbəmənə bə koo de mun dī ndəən yil desə, kə koo a ndəən yil de nən ndung ji, bə dyyen mmun kə mu cin a mbii de mo ret nNaan nyit.

¹⁰ Mbəde təng, mun jir, mun ndar ntoom kə mbii tong mə tokdyyeel kə Kristi, mbəkə koo a weyi be wur nlap kwat mə đak de wur kəcin mo, bə wur kutdi ndəən shin mə yil desə. Kyet kwat nə a đeret aa? Aa koo a đebish yi?

Shaar Ashak Kə Naan nDəən Kristi

¹¹ A mbəde mu manshii mə kəer Daa, a nə le đang mu gung mbə dul gurum mo ji pee Kristi dī. Ndəən tong fun, bə Naan wur man rəret hakyeng, kə mu canciin nə, wun wu man mun akəsə zak, ndəən pətuup fuu mo.

¹² Baa muu gung a mbəkə mu waa mu baa mu sat mee langtəng de nkaa sun fun mo pee wun di kas. Amma mu kám a ar nwun, mbəkə wu cìn retnyit de shi mun, kə mbəkə wu katpee lappwoo de nen di moo canjoom a shi dedes fur mo. Baa a shi məse fur mo kas sə.

¹³ Mbəde koo de baa mun de mbut məse fun nə mo kas, bə mənə a mbə Naan, kə katdang mun di ndəən məse fun mo, bə mənə a mbə wun.

¹⁴ Yaksə, bə wal kə Kristi nə se mulki ndəən pətuup fun mo mbə wun, kə mu man azeen nə, mee ngwe məndong wur kə muut mbə gurum mo jir. Mbəmənə, bə gurum mo jir mo cam muut zak.

¹⁵ Wur muut a mbə gurum mo jir, mbəkə nen de mo kə lap seen wur, bə taji mo waa baa tong di a mukaa fur. Zak kas. Amma mo tong a mə ngwe dewur kə muut mbə mo, kə mo waa yool kə wu a peemúut mbə mo zak.

¹⁶ Mbəmənə, yaksə, bə baa mu kutdi mu naa tong kə gurum a shi yit de mə yil desə kas. De mu naa Kristi a shi shin de mə yil desə, amma yaksə, bə baa mu kutdi mu naa wur a shi fwoshik de mə yil sə kas.

¹⁷ Koo ngwe dedangyi de wur tong ndəən Kristi, bə ngwe mənə kə dee a depwoo. Mbəde məse wur desəer mo kə del dəm jee, kə koo mii nə kə dee a depwoo zak.

¹⁸ Mbii desə mo jir, a cìn Naan, de wur cəer kə mun shaarlek wur mo, mbəkə mu dee di a shaar wur mo shi Kristi. Wur cìn dak desə mmun, mbəkə mu cəer kə gurum mo, di mo a shaarlek wur mo, mbəkə mo dee di a shaar wur mo zak.

¹⁹ A pwoo de mun nkaa sat nə desə nə, Naan wur nkaa le gurum de mo ndəən yil nə, kə mo dee a shaar wur. Baa Naan wur tang shikbish kə gurum nə mo nkaa mo kas, kə wur kə lepwoo mu cəer kə gurum de mo a shaarlek wur mo, kə mo dee a shaar wur mo nsar fun zak.

²⁰ Mbəmənə, bə yaksə mun a jeplep mə Kristi mo, de Naan wur pərep gurum mo a shi mun. Mu dang pə wun a koppee kə Kristi, wu yit kə Naan wur cəer kə wun, kə wu dee di a shaar wur mo.

²¹ Wur de baa wur man cìn mee shikbish kas, bə Naan le wur mang shikbish fun mo, mbəkə ndəən wur bə mu dee di a nen dìn ndəere mo, nyit Naan.

6

¹ Kaade mun mu cìn dak ashak kə Naan zak, bə mu dang pee wun, mbəkə taji wu lap deret kə Naan wu le nə a mbii debuu kas.

² Wu kələng mbii de Naan wur kə sat nənee,

<<Kaade pee mə cìn deret nə wul,

bə wen cìn deret nwaa.

Kaade puus bam nə jì wul,

bə wen bam waa zak.>>

Azeen-nzeen wen sat nwun nə, cicinsə nə a pee mə lap deret mə Naan! Kəzak, cicinsə nə a puus mə kat bam pee Naan di.

³ Baa mu le mee mbii canshii mmee gurum kas, mbəkə taji mo bees dak fun nə di kas.

⁴ Amma koo a ndəən ar dedangyi, bə muu kám ngurum mo azeen-nzeen nə, Mun a kərem mə Naan mo, kə muu kám nə, mun a kərem kə Naan mo shi gung kə shwaajeel des, kə mwaan ndəən mbii lejeel mo.

⁵ Muu shwaanas, kə mo naa mbut mun, kə muu tong mbut nenyool kə bəlep mo, kə dak mo des, kə tong shi gongpee, kə tong kə neen, kə ciin saam zak.

⁶ Muu kám zeen fun shi məse deret kə man, kə gung shi məse de mə naajeel ndəən Riin Debang, kə shi wal mu azeen-zeen zak,

⁷ kə shi pwoo de mo azeen-nzeen, kə shibal kə Naan. Mun kə zeen nə, kaa leelek dìn ndəere mo sə, nsarse kə nsarkul fun mo.

⁸ Gurum mo le mun a dedes, amma pak moo waa lejeel mmun zak. Pak gurum moo kwoop mun, dang pak moo waa bees mun zak. Moo le mun a kaa nendung mo sə, dang mun a nensat zeen mo.

⁹ Gurum mo le mun a kaa baa mo man mun kas sə, dang mun a de mə man pee mo. Mu dee kaa muu mumurep sə, dang mun di kə seen. Mo norem mun, jir kəsə, bə baa mo twe mun kas.

¹⁰ Mu dee kaa mun aa pətuup deewat sə, dangbe mun a mbut nretnyit shidaar-shidaar. Mu dee kaa nenjeel mo sə, dang jir kəsə, bə mu le kə gurum mo des mo kat long. Mu dee kaa baa mun kə mee mbii kas sə, dang jir kəsə, bə koo mbii dedangyi bə nə a munu.

¹¹ Wun nen Koronti mo, wu man nə, baa mu sok mee mbii nwun kas. Gyet muu satpwoo nwun agaak mbii de mo ndəən pətuup fun jir.

¹² Baa gyet mu nook sat nwun mbii de mo ndəən pətuup fun kas. Gyet a wun wu nook sat mmun mbii de mo ndəən pətuup fuu mo.

¹³ Wen dang pee wun kaa jep fen mo sə, mbəkə wu woo mbii də mo ndəən pətuup fuu mo mmun.

Pətuup Fuu Mo, a Peede Naan Wur Tong Di

¹⁴ Taji wu bəlsuk ashak kə nen de baa mo shinzeen nNaan kas. Mbəde a mii bal dak deret kə dak debish yii? Kə a mii bal peebang kə peenkwoo yii?

¹⁵ Baa mee shaar ashak de nnaar Kristi kə Gujwan kas. A mii bal ngushinzeen, kə ngwe de baa wur shinzeen kas yi?

¹⁶ A mii bal Lu Naan dedes kə lu kum yii? Pətuup fun mo a peede Naan wur tong di, Kaade wur kə ten sat sə nənee,
<<wen ntong ashak kə mo,

kə wen mmwaan nnaar fu zak.
Wen ndee a Naan fu,
kə mon ndee a

nen fen mo zak.>>

¹⁷ Mbəmənə bə wu put aku,
<<mbut nen de baa mo shinzeen kas,
kə wu bəkshak kə mo zak,
Daa Naan wur sat akəsə.
Taji wu tung mee mbii de nə a derap kas,
dangbe wen nlap wun.

¹⁸ Wen ndee a puun fuu,
kə wun ndee a jep fen demish mo, kə de mat mo.

A Daa debal met jir,
wur sat pwoo mənə.>>

7

¹ Shaar fen mo de wen wal nwun, kaade Naan wur kə ten tuweerpwoo mbii desə mo mmun akəsə, bə nə ret kə mu lesun fun mo dee a debang, ndəən koo a mbii debish dedangyi, de nə təkook kə nan fun mo, kə riin fun mo zak. Nə ret kə mu dee a nen debang mo rəret ndəən shiimwaan fun mo, mbə shin dedes nNaan.

Retnyit Mə Pool

² Wu wang pətuup fuu mo mmun, mbəde baa di mu cın mee mbii debish mmee gurum kas, kə baa mu tikook kə mee gurum kas zak. Baa di mu seen nkaa mee gurum kas.

³ Baa wen sat desə nə a mbəkə wen le wun di a nenshikbish mo kas, dang wen satpwoo desə nə a mbəde di wen kə ten sat nwun nə, mu wal nwun zam. Kə koo de a ndəən muut, kə koo de mun di kə seen, bə mun di ashak vit ndəən pətuup fun mo.

⁴ Wen shinzeen nwun azeen-nzeen, kə wen kə cìn roop des a shi wun zak. Har wu fes wu caa pətuup fen nə rəret hakyeng. Jir kə jeel de muu shwaa nə, bə wen nkaa cìn retnyit des zam.

⁵ Kaade gyet mu dəm mu wul nyil mMasidoniya sə, be baa gyet mu kat mee pee bwet sun kas. Gurum mo shin jeel mmun des, koo a ndəən ar dedangyi. Gurum mo bəlep kə mun, kə gyet ndəən pətuup fun mo, bə kəərmuut nə di zak.

⁶ Dangnaan wur shin bal kə wur caa pətuup mu nen de baa mo bal mputuup kas. Gyet wur shin bal pətuup fun mo shi ji kə Titus.

⁷ Baa a ji kə Titus nə bejee dak kas, dang ashak kə di gyet wu cìn caa pətuup wur, har wur sat mmun nə, wu coor mbə naa wen, kə wuu naajeel fen, kə nə, wun mbwoon fen zak. Pwoo desə nə mo sət le retnyit nwen des hakyeng.

⁸ Koo de gyet wen wət pətuup nwun shi ran de wen ran nwun sə, be baa gyet nə daampee nwen, mbəde wen ran-ran nə nwun kas. Gyet yam be nə wət pətuup nwen, mbəde gyet wen naa nə, ran nən wət pətuup fuu mo zam. Koo di gyet nə wət pətuup nwen a mbə rep pee mo lee dak.

⁹ Dang yaksə wen kat retnyit. Baa nənee mbəde a ran nə le pətuup fuu mo tikook kas, dang a mbəkə wu tuwap di, mbə mbii de mo le kə pətuup fuu mo tikook. Daa Naan wur rebet a kyeet kə tikook kə pətuup mənə, mbəde nə nle kə wu tuwap. Mbəmənə be baa mu cìn a mee mbii debish nwun kas.

¹⁰ Mbəde kyeet kə pətuup dewat di a Naan le, nə kə ji kə tuwap, kə nə ji kə kat bam zak. Baa nə le kə gurum mak sat nənee, <<katdang di wen oo!>> Kas. Dang pətuup dewat mə yil desə, mənə kə ji aa muut.

¹¹ Wu naa, mbii de Naan wur kə cìn kə pətuup dewat nə, nə le kə wu dak məse fuu mo azeen-nzeen. Kə nə le kə wuu rebet kām agaak nə, baa gyet wu man mee mbii debish kas, har nə kə le kə wu kat canciin. Nə le kə wu katbal, kə nə le kə wu kat gung ndəən kar fuu zak. Mbut mbii desə mo, bə koo a ndəən ar dedangyi, be nə kām azeen-nzeen nənee, << wuu mwaan a ndəən deret.

¹² Koo de gyet wen kə ran-ran nwun, bə baa nə a mbə mee ngwe de wur kə cìn shikbish kas. Kə baa nə a nkaa mee ngwe də mo cìn debish nwur kas. Dang wen ran-ran nə, a mbəkə nə kām di nwun agaak ntoom kə Naan, canciin fuu mbə mun.

¹³ A mbə mbii desə mo, dangbe gyet pətuup fun mo katbal. Baa gyet nə gang a kwak fun mo bejee dak kas, dang mu kat retnyit di kə des, mbə retnyit kə Titus, mbəde gyet wun jir wuu kaat wur shi retnyit.

¹⁴ Gyet wen kə ten canjoom fuu nwur, be baa gyet mee naashweep yaa wen mbəmənə kas. Mbii de mu sat mo nwun sə, mo azeen-nzeen. Canjoom fun de mu sat nTitus nkaa wun, nə azeen a kə sə zak.

¹⁵ Wur le pətuup wur nkaa wun jir met deyam hakyeng. Kaade wur yee nə, wun jir, wun a nen gyet de wu lappwoo dewur sat mo nwun. Kə wu kaat wur shi retnyit, kə gyet wu cìn mbii deret wur zak.

¹⁶ Wen kat retnyit mbəde wen mak kək kaa nkaa wun rəret hakyeng.

8

Shin mBiizuum Shi Rebet Kə Pətuup

¹ Dyemnaa mo, muu rebet kə wu man pwoo nkaa deret de Naan wur shin nə Ekəlisya de mo nyil mMasidoniya.

² Koo ðe ði mo kə cam mo shi jeel ðenaat, kə mo nkaa shwaajeel mə mbii mo zak, bə jir kəsə, retnyit fur nə ðes. Bə nə le kə mo cìn mbii ðeret mbəðe mo shin mbii fur mo shi zuum, koo ðe baa mo kə mee mbii ðes kas.

³ Wen man azeen nə, mbii ðe mo cìn nə a nciit kə bal fur, har nə met bal fur, mbəðe mo shin nə a shi rebet kə pətuup fur mo.

⁴ Moo ðang pə mun ðes hakyeng nə, mu shin pee ndun kə mo leðfun mbut nen ðe mon ncìn bam mbə nen Jesu mo sə.

⁵ Har mo shin mbii mo ðes met mbii ðe mu lepan. Dang mo shee shin a pətuup fur mo nDaa, kə mun zak, nciit kə mbii ðe Naan kə rəbet kə mo cìn.

⁶ Kaade mu naa nə ret, bə mu lep Titus dəm pee wun ði, mbəðe ði a wur shee cìn ðak ðeret ðesə nə ndəən wun, bə nə ret kə a wur nsəət sekyeen kə ðak nə.

⁷ Wun kə sekyeen ndəən koo a mbii ðeðangyii, har ndəən shinzeen, kə satpwoo, kə man, kə gung mbii mo ðes, kə wal ði wun kə nə mbə mun. Nə ret kə wu sekyeen kə cìn ðak ðeret mə shin zuum shi pətuup məndong.

⁸ Baa wen kə le a mee wàar pee wun ði kas, ðang nə a mbə kám gung ðe nwun, mbəkə wen man ði azeen nə, wal ðe wun kə nə, mbə bam niyee mo, nə azeen.

⁹ Mbəðe wun kə man ðeret mu Daa fun Jesu Kristi, koo ðe gyet wur a ngulong, jir kəsə, bə wur lekáa wur ðee kaa ngujeel sə mbə wun. Mbəkə ndəən jeel wur nə, bə wu ðee ði a nenlong mo.

¹⁰ A pan mənə nkaa mbii nə ndesə, nən nret kə yaksə bə wu sət koor mbii ðe gyet wuu yaa cìn nə doontoom sə. Gyet a wun shee shin mbii, kə wun kə pətuup mu shin mbii hakyeng.

¹¹ Nə ret kə wu kyes koor ðak nə shi rebet kə pətuup fuu mo, nciit kə bal fuu, kaade gyet wu shee cìn nə sə.

¹² Katðang bə mee gurum kə pətuup ðe mə shin mbiizuum, bə Naan nlap mbiizuum kə ngwe nə nciit kə mbii ðe ngwe nə shin nNaan. Baa Naan wur ntang a mbii ði ngwe nə nnə kas.

¹³ Baa wen sat pwoo mənə a mbəkə pak gurum mo nook shin mbiizuum, mbəkə nə toon ði wuwun kas.

¹⁴ Dang a mbəkə mo le mbii mo ðee ðin ndəre, bə wu bam mo yaksə, shi mbii kəkat fuu mo, mbəðe baa mo kə mee mbii kas. Mbəkə katðang parpuus ðe wu taa njeel, bə mo bam wun ði zak. Desinə nə a mbəkə mo shwap mbii mo ði nciit-nciit.

¹⁵ Kaade mo kə ten ran ndəən bəət haal kə Naan sə nənee, <<Ngwe ðewur chak ðes, bə baa nən njar ðes kaa wur kas, kə ngwe ðewur chak lee, bə baa nən njar kat kaa wur kas.>>

Titus Kə Shaarmwaan Wur Mo

¹⁶ wen pəlang Naan, ðe wur lepan ndəən pətuup kə Titus, mbəkə wur bam wun ði, kaade wen kən cìn wun sə.

¹⁷ Baa wur lap ii a mbə ðang fun bejee ðak kas, amma wur kə fes lepan wur, mbəkə wur dəm pee wun shi pan mukáa wur.

¹⁸ Muu lep wur dəm pee wun ði ashak kə ðyemnəən fun ði gurum moo fes shin ðeðes nwur, mbə satpwoo kə Naan ndəən Ekəlisya mo jir.

¹⁹ Baa a mənə bejee ðak kas, amma Ekəlisya mo bəlep wur, mbəkə wur dəm ði ashak kə mun, mbə dəm kə mbiizuum ðe muu shin nə, mbə le Daa a ðeðes, kə kám agaak nə, mun kə pətuup ðe nə a mə bam zak.

²⁰ Baa muu rebet kə mee gurum fəlep mun nkaa mbiizuum ðesə, ðe gurum moo shin nə shi pətuup məndong, ðe mun nkaa shin nə sə kas.

²¹ Mbii ðe muu rebet ndesə, kə wu cìn mbii mo ði ndəre-ndəre, baa a ntoom kə Daa bejee ðak kas, har kə ntoom kə gurum mo jir zak.

²² Muu lep dyemnəən fun ashak kə mo zak. Mun kə cam dyemnəən fun wur yit mo des, be mə kat wur a ngudak zam ndəən ar mo shinə-shinə. Yaksə bə wur cìn dak nə waa met deyam zak. Wur kə cìn dak deret nə des mbə bam wun.

²³ Titus wur a shaarmwaan fen, dewur cìn dak ashak kə wen mbə bam wun zak. Mpee dyemnəən fun desə mo, be mo a nen de Ekəlisya mo lep mo, mbəkə mo le səm kə Kristi di a dedes.

²⁴ Mbəmənə, be wu kām wal fuu mmo, mbəkə Ekəlisya nə mo man di azeen-nzeen nə, joom de mu can nə mbə wun, nə a ndəre azeen-nzeen.

9

Cin Bam mBə Nenseet Ndang Jesu Mo

¹ Pwoo nkaa cin bam mbə nenseet ndang Jesu mo, be baa nə a təng kə wen ran mee pwoo nwun nkaa nə kas.

² Mbəde wen man sekyeen fuu, har wen kə canjoom shi wun ntoom kə nen Masidoniya mo. Wen sat mmo nə, gyet doontoom be Ekəlisya dīn Akaya war kə ten dak set mbə cin bam. Rəbet fuu mbə shin mbiizuum de wu shin nə bəkwak ngurum mo des ndəən mo zam.

³ Amma wen lep dyemnəən fun desə mo dəm pee wun di, mbəkə taji canjoom de mu sat shi wun, nkaa mbii desə nə de a mbii debuu kas, dang mbəkə wu tong di shi dak suk, kə mbiizuum nə, kaade gyet wen kən sat nwun nə, wu tong shi dak suk sə.

⁴ Mbəde katdang pak nen Masidoniya nə mo yool jì ashak kə wen, dangbe mo jì kat baa wuu dak suk kas, bə naashweep nyaa mun, kə nən nsət yaa wun met nwen zak, mbəde muu shinzeen nwun.

⁵ Nə akəsə be wen naa nə, nə ret kə wen dang dyemnəən fun desə mo, mbəkə mo shee dəm pee wun di nwen atəleng, mbəkə mo cak mbiizuum de gyet wuu tuweer nə, wun nshin nə di. Katbaa wen kən dəm wul pee wun di, be mo kə ten chak mbiizuum nə mo. Be nə kām nə, wu shin mbiizuum nə a shi rebet kə pətuup fuu mo, baa a mee gurum le təng nwun kas.

⁶ Taji wu munsuk kas nə, ngwe dewur kop cirem lee ndəən maar wur, be wur ndiip deben nə a lee dak. Ngwe dewur kop cirem des, bə wur ndiip deben nə des akəsə zak.

⁷ Koo weyi be wur cin mbii dewur kə pan mputuup mbə shin nə, baa a shi pətuup vəl-vəl kas, kə baa a gurum mo le təng nwur kas. Mbəde Naan wur kə rebet a ngwe dewur shin mbiizuum, a shi retnyit ndəən pətuup wur.

⁸ Naan wur kə bal de wur nshin mbii mo nwun des met mbii de wuu rebet mo. Mbəkə koo a pərangyi, be wu kat mbii de wuu rebet mo di mbə suk fuu mo, kə mbəkə wu katpee shin mbiizuum di shi pətuup məndong mbə dak deret mo jir.

⁹ Kaade mo kə ran ndəən bəət haal kə Naan sə nənee,
<<Wur shin mbii nenjeel mo shi zuum des,
kə shi pətuup məndong, Deret wur nən ntong
de har ngaa-ngaa.>>

¹⁰ A Naan kə shin cirem ngumaar, kə a wur shin mbiise mu se zak. A wur nshin cirem nwun wu kop, kə a wur nle kə nə kaa wurang. Wur nle deret nkaa dak fuu dīn ndəre, kə nə des di hakyeng.

¹¹ Wur nle kə wu de a nenlong mo koo a ndəən ar dedangyi, mbəkə wu naa nshin mbiizuum di shi pətuup məndong. Mbiizuum de wun nshin nə, nə ndee ngurum mo a mbii pəlang pee Naan.

¹² Mbəde dak fuu deret desə nə, baa nə bam a nen Naan mo bejee dak kas, dang nə waa sət le kə gurum mo pəlang Naan des zam.

¹³ Dak fuu deret desə nə kām nə, shinzeen fuu nə dar balbal hakyeng. Nən nle kə gurum mo le Naan a dedes, mbə mbiizuum de wu shin mo ashak kə koor gurum nə

mo shi pətuup məndong. Be nə kám agaak nə, wuu lappwoo deret mu Kristi nə azeen-nzeen.

¹⁴ A mbə wal de gurum mo kə nə mbə wun, be mo ncìn dangnaan (leshap kə Naan) mbə wun, Mbəde mo man nə, Naan wur kəcin deret nwun des zam.

¹⁵ Wu yit kə mu pəlang Naan mbə zuum de wur shin mmun. Zuum di nə met mbal mu sat.

10

Pool Vwang Shin nKaa Dak Wur

¹ Wen Pool shikáa fen, wen dang pee wun, mbə mase mu pədok kə deret mə Kristi. Wen de moo sat nə, wen a ngudokpwoo təktək, katdang wen ashak kə wun, dang Nnee wen kən sat mbii mo nwun agaak, katdang baa wen ashak kə wun kas.

² Wen dang pee wun, mbəkə taji wu le təng nwen satpwoo nwun shibal kas, katdang wen jì pee wun dí. Mbəde wen man azeen nə, wen mak satpwoo shibal nen de moo sat nnə, mbii de muu cìn sə be nə a dak mə yil desə.

³ Koo de muu tong a ndəən yil nə, be mbii de mun nkaa cìn lek mbə nə, baa nə a mə yil desə kas.

⁴ Leelek de muu cìn lek dīshik, baa nə a mə yil desə kas. Dang leelek fun nə a bal mə Naan, de nən mmak shirip kok dəbal mo.

⁵ Muu shirip pwoo kə nen de moo jì kə mbii langkáa nkaa man Naan, kəzak, muu shirip koo a kok mə roop dədangyi de nə daam man Naan ngurum mo. Kə muu le kə koo a pan kə weyi, be nə cìn dyan kə Kristi di zak.

⁶ Abwoon de wun nkám agaak azeen-nzeen nə, wuu kələng pwoo fun, bə mun dak sun fun rəret mbə kar nencii kələngpee mo.

⁷ A mii le dang wuu leyit fuu mo nkaa mbii də mo abwoon yi? Katdang mee gurum kə leshin nnə, wudin a mə Kristi, be nə ret kə wur pan rəret, kə wur man nnə mun a mə Kristi zak.

⁸ Mbəde koo də wen canjoom des shi bal de Daa wur shin mmun, be nə a mbəkə mu dak wun dí, baa a mbəkə mu shirip wun dí kas. Baa mee naashweep yaa wen kas.

⁹ Taji wu pan nə, wen kən gung a mbəkə wen lekəərmuut dí nwun shi ran fen nə mo kas.

¹⁰ Mbəde pak gurum moo sat nə, mbii de wur ran ndəən ran wur nə mo toon, kə mo bal zam, amma katdang gurum naa wur nyit, bə baa shin wur nə kə mee bal kas. Pwoo de wur sat nə, be baa nə ke koop nə kas.

¹¹ Nə ret kə nen sat pwoo mənə mo man nə, mbii de muu sat ndəən ran, bə baa nə dyan kə mbii de muu sat nwun nyit kə yit kas, katdang mukaat ashak kə wun.

¹² Baa mu mak lekáa fun, koo mu kámkáa fun mo nciit kə nen de moo canjoom a shi sut fur mo kas. Mbəde moo kám sut fur mo kə shak, kə moo camsut fur kə shak zak. Nen mənə mo a mwen mo.

¹³ Baa mun ncanjoom del peeđe nə ret kə mu dar di kas. Amma mu dar a nkaa pee dak de Naan wur kə can nə mmun, desə nə bal kə dak fun nnaar fu.

¹⁴ Wun a ndəən pee dak də Naan wur kə can mun, akəsə bə baa di mu canjoom mbə dak fun dik kas, kaade gyet mu dəm kə pwoo mə Kristi nə nwun sə.

¹⁵ Baa canjoom fun nə del met mbii də nə ret kas, kə baa nə tung dak ke mee gurum mo kas. Amma mu canciin nə, a shinzeen fuu nə bul hakyeng, be dak fun ndəən wun, nən mbul des hakyeng zak.

¹⁶ Mbəkə mu katpee satpwoo kə Naan dí ndəən yil de mo a kyeen fuu. Baa mu canjoom a shi peeđe mee gurum kə cam cìn dak dí kas.

¹⁷ Amma kaade moo kə ran ndəən bəət haal kə Naan sə nənee, <<Jir ngwe de wur canjoom, bə nə ret kə wur canjoom nə a shi mbii de Daa wur kə cìn.>>

¹⁸ Mbəde baa Naan wur kə rebet ngwe de wur ke kwoop a shin kas, amma a ngwe de Daa wur kə kwoop bejee.

11

Pool Kə Jəlep Mu Dung Mo

¹ Wen canciin nə, wu ngung kə wen mbə rep mwen fen sə. Kussuk wu gung kə wen!

² Wen kən cìn zuur nkaa wun mbə Naan. Wun a kaa reep nuk de baa war kə man mish kas. Wen kən tuweerpwoo mbə shin wun ndyik, kaa matpoo sə pee mish war de, a Kristi wur a mish fuu nə.

³ Amma wen kən kəər, taji nə yool dee a kaa gyet nwoo gwam Iif shi seen wur de mu dung sə kas. Taji mo yool gwam wun, kə mo mer kə pan fuu mo nkaa wal deret, de wun kə nə mbə Kristi kas.

⁴ A mii le dang katdang mee gurum ji satpwoo nkaa mee Jesu de dyik kə pwoo de mun mu sat nə nwun bə wuu kəlong pwoo mənə yi? Wu pan nə riin mənə dyik kə Riin Naan de wuu kat nə yi? Kə wu pan nə, mee pwoo Naan nə de dyik waa met pwoo Naan de wuu lap nə yi?

⁵ Wen man azeen nə, baa wen a dekat met jir ndəən jəlep nə mo kas.

⁶ Meebe, baa wen man satpwoo rəret kas, amma wen man satpwoo deret nə. Muu kám man nə nwun agaak koo a pərangyi mbut mbii mo jir.

⁷ Tan, gyet wen cìn a mbii debish, mbəde gyet wen sham kə káa fen, mbəkə Naan wur diyeep wun di kaade wen satpwoo kə Naan nə nwun shi zuum sə wa?

⁸ Wen lap bam pə pak Ekəlisya mo, mbəkə wen cìn dak di nnaar fuu. Wen mak sat nə, gyet wen ghər a long fur mo, mbəkə wen bam wun di.

⁹ Kaade gyet wen de ashak kə wun, bə baa gyet wen kə mee mbii kas, kəzak, baa gyet wen lejeel mmee gurum kas. Mbəde dyemnəən fun de mo tong mMasidoniya ji di, a mo ji shin wen mbii de wen kən rebet mo. A mbəmənə, dangbe koo a ndəən ar dedangyi, be baa wen le mee jeel wun kas. Kaade baa gyet wen lejeel wun kas sə.

¹⁰ Mbəde wen man nə, pwoo de wen kən sat nə a pwoo mə Kristi azeen, be baa mee ngwe mak cíi canjoom nwen ndəən yil Akaya kas.

¹¹ A mii le dang wen sat kəsə yi? A mbəde baa wen wal nwun kas aa? Naan wur man nə, wen wal nwun zam.

¹² Dak de wen nkaa cìn nə, be wen sat a ncìn a nə, mbəkə wen shootpwoo mu canjoom di jəlep de moo sat nə, dak fur nə a nciit kə munu.

¹³ Kaan kə nen mənə mo a jəlep mu dung mo. Moo cìn a dak de mu numpee mo. Moo lekáa fur kaa mo a jəlep mu Kristi mo sə, dang baa mo a jəlep Kristi kas.

¹⁴ Baa nə dee a mbii aapwoo kas, mbəde koo a Gujwan shikáa wur, bə wur leshin kaa wur a ngulep mu peebang sə.

¹⁵ Mbəmənə be baa nə dee a mbii aapwoo kas, katdang bə kərem mu Gujwan mo lesut fur, kaa mo a nen cìn dak deret mo sə zak. A peekyes nə, be mon nlap kwat fur mo nciit kə dak fur mo zak.

Pool Shwaajeel mBə Dee a Ngulep Jesu

¹⁶ Wen kən baa sat di zak nə, taji mee gurum pan nə, wen a mwen kas. Amma katdang wu pan nə, wen a mwen, be wu lap wen desə kaa mwen nə sə, mbəkə wen kat pee can rep joom di lee.

¹⁷ Pwoo de wen sat sə, be baa wen sat a mee pwoo de Daa wur lep wen kas, amma wen kən satpwoo nə a kaa mwen sə, wen kən sat pwoo mənə a tyap.

¹⁸ Kaade gurum mo des moo can a joom de mu yil desə bejee dak sə, be wen ncanjoom nə akəsə zak.

¹⁹ Wun nen de wu seen be wu gung kə nenmwun mo shi retnyit.

²⁰ Mbəde katdang, be mee gurum le wun kaa kərem mo sə, koo wur ghəər wun, koo wur se ləbet nkaa wun, kə koo wur kám a bal mu tuur nwun, kə koo wur nənas wun, jir kəsə be wuu gung kə ngwe mənə.

²¹ Nə shweep wen mbə lap ii, nə gyet mun kə bal mbə cín mbii desə mo kas, amma katdang mee gurum kə canjoom nkaa mee mbii, be wen kən satpwoo nə a kaa mwun sə. Wen ncanjoom akəsə zak.

²² Katdang bə, mo a nen Hiburu mo, bə wen a ngu Hiburu zak. Katdang be, mo a nen Izrel mo, be wen a ngu Izrel zak. Katdang be mo a dang kə Abraham, be wen a dang kə Abraham zak.

²³ Katdang be mo a kərem mu Kristi mo, be wen a kərem mu Kristi zak. Wen satpwoo nə a kaa ngutar sə! Mbəde wen cín dak de nə des met mumo nə. Mo kə bwoot wen le nlushoot, kə wen shwaananas met mə sat zak. Wen kən shwaajeel mo shinə-shinə har kus kə muut zak.

²⁴ Gyet yit paat, be nen Yahudi mo fwo ngwoor nwen laarkun baapwoofeer.

²⁵ Nennan-nan mu Rom mo sərem wen shi gwoor yitkun. Nen Yahudi mo car wen shi nding yit məndong, mbəkə mo tu wen di. Yitkun be tii am, nə taa pyan kə mun. Wen kən cam teer kə wet nkaa am bahar.

²⁶ Shidaar-shidaar bə wen a ar mwaan mo des, kə nwen kən naa muut shi yit fen mbut ndung mo. Wen kən naa muut nsar kə nenwat mo, kə nwen naa muut nsar kə dang fun nə Yahudi mo zak. Wen kə naa muut nsar kə nenkum mo. Wen kən naa muut ndəən yilkaam mo, kəzak, wen kən naa muut a naaryil mo. Wen kə naa muut nkaa am bahar mo. Wen kən naa muut nsar kə dyemnəən de mu dung mo.

²⁷ Wen kən shwaadək mo, kə wen kən shwaajeel mo, kən nnaa nteer mmeen, kə wen kə shwaaneen zak, kə neen am tu wen zak. Yit mo des baa wen kat mee mbiise kas. Wen kən shwaakut, mbə ciin mbiisəp,

²⁸ kə pak mbii mo des de kəzak. Mbii de mo daampee nwen, koo puus dedangyi, nə a mbəde wen kə toon mə tap kə Ekəlisya mo jir zak.

²⁹ Katdang baa mee ngwe katbal kas, be nə le kə baa wen katbal kas zak. Katdang mee ngwe taa pal ndəən shikbish, be nə shwal nwen zam.

³⁰ Katdang bə nə a təng kə wen canjoom, be wen canjoom nə a nkaa mbii de nən nkám agaak nə baa wen kə bal kas,

³¹ Naan puun kə Daa Jesu de səm wur nə kat deret har ngaa-ngaa. Wur man azeen-nzeen nə, baa wen kən sat a dung kas.

³² Ndəən yil nDamaskus, be gofna dewur ndir kə mishkoom Aritas wur shootpwoo sheep pəbong dín nDamaskus mo, mbəkə mo yaa wen di.

³³ Mo le wen sham ndəən kəci dedes mmee fung mu fwang mu yilkaam nə, har wen put nkoom nsar wur.

12

Pool Naa mBii Mo Shinə-Shinə nDəən Suun

¹ Wen ncanjoom a təng, koo de baa wen kat mee ləbet ndəən nə kas. Amma yaksə be wen nsekyeen kə satpwoo nkaa suun mo, kə mbii de Daa wur woo mo nwen.

² Wen man mee gurum ndəən Kristi de gyet Naan mang wur kàa kə wur ndəən dengnaan dekun. Nə wul a bit mo kaapaat baafeer yaksə. Kyet, gyet Naan kàa kə wur a ndəən nan mu yil desə aa? Be baa wen man kas, amma Naan man.

³ Wen man nə, mo mang gwar nə kàa kə wur a mparadayis. (Shii kə mənə a peede Naan di). Kyet a shi nan mu yil desə aa? Koo baa a shi fwoshik mu yil desə kas aa? Be baa wen man kas, amma Naan wur man.

⁴ Wur kələng mbii mo, de baa mon mmak sat mo shi pwoo kas, kə mbii de baa gurum mo mak sat shi ləpwoo kas zak.

⁵ Wen kən canjoom a shi gwar desə. Baa wen kən canjoom a shikáa fen kas. Amma wen kən kám a ciin bal fen agaak.

⁶ Koo de wen rebet canjoom nə, be baa wen dee a mwen kas, mbəde wen kən sat azeen. Amma baa wen canjoom kas, mbəkə taji mee gurum lepan nkaa wen, waa met mbii dewur naa wen kən cìn mo, kə mbii dewur kələng kə pwoo fen kas.

⁷ Mbəkə taji wen diyeep káa fen mbə suun dedes desə di Naan kə kám mo nwen kas. Amma mo le mee ghər ndəən fwoshik fen, de nə dee a mee shwal pee wen di, ngulep kə Gujwan wur daampee nwen, mbəkə taji wen canjoom kə fwoshik fen kas.

⁸ Wen kən dang pee Daa yit kun, mbəkə wur shang mbii desə nə baa kə nə aku.

⁹ Amma Daa wur sat nwen nənee, <<Deret fen nə mak waa. Mbəde a ndəən ciin bal mu gurum, dangbe mon naa gam kə bal fen.>> Mbəmənə be wen sət canjoom ndəən ciin bal fen nə. Mbəkə bal mu Kristi nə tong di ndəən wen.

¹⁰ Aasə be wen kən kat retnyit ndəən səm mu Kristi, mbə ciin bal fen nə, kə fələp de moo cìn nwen, kə mbii daampee mo, kə jeel mo, kə luk mo shinə-shinə, mbə Kristi. Mbəde katdang baa wen kə bal kas, be wur shínbal nwen.

Pool Wur An mBə Ekəlisya Din nKoronti Mo

¹¹ Wen kən lesen dee a kaa mwen sə, amma a wun wu le kə wen dee a mwen nə. Gyet nə ret kə a wun, wun nkwoop wen, mbəde baa wen a dekat met jir ndəən jeplep nə mo kas, koo de baa wen a mee mbii kas.

¹² Naan cìn mbii lukshik kə mbii aapwoo mo, kə dak denan-nan mo shi wen, kaade wen gung mbə cìn dak fen mo shidaar-shidaar. Dak mu mbii aapwoo de mo kám agaak nə, wen a ngulep azeen-nzeen.

¹³ Wen kən cìn a mii, koor Ekəlisya nə mo yii? Di baa wen kən cìn mənə nwun kas yi? Aa koo a mbəde baa gyet wen le mee toon nwun kas aa? Be wu fwo di nwen.

¹⁴ Yaksə be wen kən dak sen mbə dəm pee wun di, be a dəm dekun pee wun di mmənə. Baa wen le kə wu kwat wen kas, mbəde baa wen kən tang a mee mbii pee wun di kas, amma wen kən tang a wuwun. Mbəde baa a jep mon ntang mbii le mbə puun fur mo kas. Amma puun nə mon ntang mbii le mbə jep fur mo.

¹⁵ Nə nret nwen nyit zam, mbəkə wen cìn mbii de wen kə nə jir, kə sen fen zak, mbə bam wun. Wen wal nwun des, dangbe wun wu wal nwen a lee dak aa?

¹⁶ Wu man azeen nə, baa gyet wen lejeel wun kas. Amma mee gurum sat nə gyet wen səseen nkaa wun, kə wen le cip mu gwampee wun zak.

¹⁷ Kyet wen kən cam seen a wun shi gwampee mbut nen də wen lep mo dəm pee wun di wa?

¹⁸ Gyet wen dang Titus, kə wur dəm pee wun di, ashak kə dyemənə fun desə. Kyet, gyet Titus wur lap mee mbii pee wun di wa? Baa a Riin Naan de məndong wur bwet mun weet kas aa? Baa mun weet muu cìn dak nə a ar de məndong kas aa?

¹⁹ Tan, peedi di be wuu pan nə, mu jì aa mee mbii langkáa mbə sun fun pee wun di wa? Hai. Muu sat a pwoo mu Kristi ntoom Naan. Shaar fen mo, mbii de muu cìn mo jir, be muu cìn mo a mbə bam wun.

²⁰ Mbəde wen kəer nə, meebe, katdang wen dəm pee wun di, be wen nkat məse fuu nə dyik kə məse də dyeen nwen nkat wun kə nə. Kəzak, wun nnaa məse mənə nə dyík, kə məse də dyeen wun naa wen kə nə. Meebe wen kat bələp, kə zuur, kə tuup, kə walnkáa, kə dúng kə pwoo ndom ndom, kə dyeepkáa, kə ciin tongryang nnaar fuu.

²¹ Wen kær nә, katđang wen waa ndәм pee wun đi, be baa Naan fen wur nsham kә wen ntoom fuu kas. Katđang Naan sham kә wen ntoom fuu, bә wen nkat pәtuup đewat, kә gurum mo đes ndәән wun. Nen dә gyet mo kә cìn shikbish yam, đangbe baa mo kә tuwap kas mbә mәse đebish, kaa cìn ngaa, kә koor mu cìn mbii đebish mo zak.

13

Pool Gwakshik Kә Tokshik Mә Kyes Nә

¹ Wen kән dәм pee wun đi, a đekun ndesә, <<Mbәkә mo man zeen kә meepwoo azeen-nzeen, bә nә a tәng kә mo kat langtәng mo vәl koo kun>> kaade mo ran ndeen bәәt haal.

² Wen kән gwak a nen dә gyet mo cìn shikbish yam, kә koor nә mo jir zak. Gyet wen kән gwak mo, be baa wen đi ashak kә mo kas. Wen gwak wun kaade gyet wen gwak wun nji fen đevәl pee wun đi sә, nә, katđang wen mbaaji, be wen nshin kar nen đe đi mo cìn shikbish sә, kә koor nә mo.

³ Katđang be dyeen nwun kә wu man azeen-nzeen nә, wen kән satpwoo đesә mo a shi bal mu Kristi, be nә ret kә wu man nә Kristi wur kә bal đes. A wur nkar wun, kә a wur kām bal wur ndәән wun.

⁴ Mbәđe koo đe gyet mo pwas wur nkaa shyeeep, be gyet a wur shin shin nә mo pwas nkaa shyeeep nә, be jir kәsә, be wur đi kә seen shi iiko mu Naan. Mun a nen đe baa mun kә bal kas, đang ndәән iiko mu Naan shi Kristi, be mun đi kә seen, mbәkә mu bam wun đi.

⁵ Wu camkәә fuu mo, kә wu man đi rәret nә, kyet wuu mwaan a ndәән shinzeen fuu nә mo wa? Wu camkәә fuu mo rәret. Baa wu man nә, Jesu Kristi wur kә tong a ndәән wun kas aa? See koo katđang wuu taa wu pal kәnding-nding.

⁶ Muu rebet kә wu man nә, baa mun mu taa mu kat kas.

⁷ Muu đang pә Naan kә taji wu cìn mee mbii đebish kas. Muu đang pә Naan, baa a mbәkә nә cām đi agaak nә, mun kә se koorong nkaa cam nә kas, amma see a mbәkә wun wu cìn mbii đeret mo đi, koo dә wu naa kaa mun muu taa mu kәkat sә.

⁸ Mbәđe baa nә mmak cìn kә mu cìn mee mbii nkaa zeen nә kas, amma see muu sat azeen nә.

⁹ Muu kat retnyit, katđang baa mun kә bal kas, kә wun đi kә bal. Dangnaan đe muu cìn nә a mbәkә wu dee đi a đegәgam.

¹⁰ Mbәmәnә, bә wen ran-ran đesә dәм wun bә baa wen đi ashak kә wun kas, a shibal dә Naan wur shin nә nwen mbә đyik wun, baa nә a mbә shirip wun kas.

¹¹ Peekyes kә nә, đyemnaa mo, đang mukaat. Wu đak mәse fuu mo. Wu kәlәng pwoo fen mo. Wu lappwoo kә shak, kә wu tongryang kә shak zak. Naan dә wur a wal, kә ryang, wur ntong ashak kә wun.

¹² Wu tok kә shak shi wal rәret.

¹³ Nen Naan mo jir, moo tok kә wun.

¹⁴ Đeret kә Daa Jesu Kristi, kә wal Naan, kә shaar ashak kә Riin Đebang, mo tong ashak kә wun jir. Nә a kә sә.

Lepran De Pool Ran Nen Galati Mo

¹ Wen Pool, laalep Jesu Kristi, de baa a gurum mo pet an koo a me gwar pet an, dang nà le kà nghan dee a laalep wur kas, dangbe a shi rabet Jesu Kristi, kà Naan puun, dewur yool kà Jesu a peemúut.

² Dyemnaa de mo ashak kà wen, moo lep tokshik fur mo shindam pà nendam ndang Naan (Ekàlisyà) de mo ndàen yil nGalati.

³ Naan puun kà Daa fun Jesu Kristi mo naa wun shi yit mà naajeel, kà mo shin tongryang nwun zak.

⁴ Jesu Kristi wur shín shin mbà shikbish fun mo, mbàkà wur bam mun de ndàen bit debish desà mo, nciit-nciit kà rabet kà Naan puun fun.

⁵ Dedes dee pà wur mbe ngaa-ngaa kà ngaa-ngaa. Nà aasà.

Pwoo Deret Nà A Mandong Bejee Dak

⁶ Nà aapwoo nwen zam, mbàde wu ciir wu cii ngwe dewur pet wun shi yit naajeel mà Kristi kàlak-kàlak aasà, mbàkà wu shindam de ndang mee pwoo Naan decì.

⁷ Azeen-nzeen baa mee pwoo deret waa dee de, de nà waa met de wuu kàlàng pà ghan de kas. Dang pak gurum moo daampee nwun, kà mo rabet ciir kà pwoo deret mà Kristi nà.

⁸ Dangbe koo de a mun, jir de a mee ngulep Naan tong a dengnaan sham, dangbe wur sat mee pwoo deret de nwun, dyik kà mbii de mu ten mu sat nwun, be gwar mənə dee a mbii debuu-buu mbà vit.

⁹ Kaade mu ten mu sat sà, an kən baa nsat de nənee. Katdang mee ngusatpwoo deret de nwun dyik kà de mu ten mu sat nwun, be wu yit kà ngwar mənə dee ndər tuup Naan mbà vit.

¹⁰ Wu pan nee, an kən tang a dedes pà gurum mo de aa? Aa koo a pà Naan dī yi? dang wu pan nee, an tang a tong dyen ngurum mo ghe? Katdang de an kən tang a tong dyen ngurum mo, be de baa an a kərem Kristi kas.

A Naan Pet Pool Dee A Laalep

¹¹ Dyemnaa mo, dyen wen kà wun man nee, pwoo deret de gyet wen kən sat nwun, baa nà put a pà mee gurum dī kas.

¹² Mbàde, baa gyet wen nla nà a nsar mee gurum kas. Kəzak, baa a mee gurum kám nà nwen kas, a Jesu Kristi shikáa wur, wur woo nà nwen.

¹³ Wu kàlàng pwoo nkaa shiimwaan fen, de gyet nyam, ndàen seyil nNaan mà nen Yahudi mo, mbít mənə, be wen shínjeel Ekàlisyà Naan mo hakyeng, mbe gyet wen kən gung mbàkà nghan tu nà dī.

¹⁴ Gyet ndàen gang fen mo, be wen met mmo jir, mbà mwaan ndàen rat nen Yahudi mo. Gyet wen cìn zuur mbà mwaan ndàen wàar puun fen de moo ten murep mo.

¹⁵ Dangbe Naan dewur ten bələp an yam-yam, akudang moo làa an, be ndàen deret wur, be wur pet ghan mbàkà wen dee dī a mə wur.

¹⁶ Be nà ret nNaan wur nyit be wur kám Làa wur nwen, mbàkà nghan sat pwoo deret de nkaa wur, nen de baa mo a nen Yahudi mo kas. Baa gyet wen beet mənə kà mee gurum kas.

¹⁷ Kəzak, baa gyet wen kàa nJerusalem, pà jeplep Jesu Kristi mo de kas, de gyet wur shee pərep mo baadang wur pet an. Dangbe wen dəm nyil Arabiya, abwoon mənə be wen waa mbaa dəm nDamaskus.

¹⁸ Abwoon bit mo kun, be wen kàa nJerusalem, mbàkà nghan naa Kefas dī. Wen tong ashak kà wur mbee teer mo kaapaat baapaat.

¹⁹ Baa gyet wen waa nkaat kə memee ndəən jeplep Jesu mo kas. Gyet wen kaat aa Jemis dyemnəən Daa, bejee dak.

²⁰ Ntoom Naan, be mbii de wen ran nwun, baa mo a dung kas.

²¹ Abwoon mənə, be wen ndəm nkwang yil nSiriya kə Silisiya.

²² Baa gyet nendəm ndang Kristi de mo ndəən Judiya nə mo man wen kas.

²³ Moo kələng a gurum mo nkaa sat nənee, <<Gwar de də wur shínjeel mmun sə, yaksə be wur nkaa satpwoo ngurum mo nkaa shinzeen de gyet wur gung mbə tu nə.>>

²⁴ Mo kwoop Naan mbə an.

2

Jeplep Jesu Mo Lap Pool

¹ Abwoon bit mo kaapaat baafeer, be wen mbaa nkàa nJerusalem, ashak kə Barnabas. Gyet wen mang Titus mpan di.

² Wen kàa nJerusalem nə, a mbəde Naan woo nwen nə, nkàa di. Gyet nciit kə mənə, be nkaat kə nen denan-nan nə mo a səsok, mbəkə wen sat di mmo, nkaa pwoo deret de wen nkaa sat nə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas. Mbəkə taji, dak de gyet wen cin nə kə de wen nkaa cin yool dee a buu kas.

³ Dangbe Titus, dewur ashak kə wen, jir dewur a ngu Heleni, be baa gyet mo letəng nwur, kə mo can nwur di kas.

⁴ Dang pak nendəm ndang Kristi de mə dung sə mo, mo tap jì del ndəən mun, kaa nengwol mo sə, mbəkə mo tap gwol mun, kə mo katpee de mbut mun, de mun ndəən Kristi Jesu, mbəkə mo le mu dee di a kərem fur mo.

⁵ Baa gyet mu shínpee mmo kas koo dəben, mbəkə mu tap de kə zeen mə pwoo deret nə de mbə wun.

⁶ Dangbe mbə nen de mo lekàa fur mo a kaa mee mbii sə, koo de mo a wii mo yi, be baa nə daampee nwen kas. Baa Naan wur shwatyit mmee gurum kas. Nen de kən sat mmo, koo de gyet mo a nen denan-nan mo, dangbe be jir kəsə, be baa gyet mo le mee mbii dyik nkaa pwoo fen nə kas.

⁷ Akoppee mənə bə mo naa nə, Naan wur cin dak mə satpwoo deret nə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas nsar fen, kaade wur cin dak mə satpwoo deret nə mPita mbə nen Yahudi mo sə.

⁸ Be mo naa nənee, << Naan dewur shinbal mPita, mbəkə wur dee de a ngusatpwoo deret nə nen Yahudi mo, a wur shinbal nwen zak, mbəkə wen dee di a ngusatpwoo deret nə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas.

⁹ Kaade mo naa deret de Naan wur cin nwen, Jemis kə Pita, kə Joon, de gyet mo a nen nan mə nendəm ndang Naan nə mo, (Ekəlisya) nə, mo shin sarse fur de mə shaarshak nwen, kə Barnabas. Mo sat nə, mmun mu dəm mu satpwoo Naan nə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas, kə nwudun, du dəm de pee nen Yahudi mo.

¹⁰ Mo sat mmun nee, taji mu mundər nenjeel de mo ndəən mo kas, a mbii de gyet kən fes le pətuup fen mbee cin nə mənə.

Pool Gwak Pita nYil Antiyok

¹¹ Dang kaadi Pita gyet kàa nAntiyok, be wen shin sar wur nyit, mbə mbii de gyet wur cin nə baa nə nkaa ar kas.

¹² Akudang pak gurum mo tong pə Jemis jì de, be wur kə sese ashak kə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas, dangbe kaade des desə nə mo jì wul, be wur cii sese ashak kə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas, mbəde wur kəer nen Yahudi mo.

¹³ Ashak kə wur, be koor nen Yahudi de mo a nendəm ndang Jesu mo, baa mo dar nkaa zeen kas, kaa wur sə, dang kə Barnabas zak, wur mbwoon mo ndəən mwaan mo kə pətuup de vəl-vəl nə.

14 Dang kaade wen naa mənə, baa mo ɗar ndəre-ndəre nkaa zeen mə pwoo ɗeret nə kas, be nsat mPita, nnaar mo nənee, <<Katɗang waa ɗe waa a ngu Yahudi aa tong a kaa ngwe ɗe baa wur a ngu Yahudi kas, be cirang ɗangbe gha nle təng nen ɗe baa mo a nen Yahudi mo kas, kə mo tong kaa nen Yahudi mo sə yi?>>

Gurum Mo Kat Bam A mBə Shinzeen

15 Mun shikáa fun, mo làa mun a nen Yahudi mo, baa a nen shikbish kaa koor gurum mo sə kas.

16 Dang mu man nee, baa gurum kə ɗee a ɗebang nyit Naan, a shi ɗak ɗewur cìn ndəən Wàar mo kas, ɗangbe gurum kə ɗee a ɗebang, a mbə shinzeen ndəən Jesu Kristi. Har mun, mu shinzeen ndəən Kristi, mbəkə mmun ɗee ɗi a ɗebang shi shinzeen nKristi, baa a shi mee ɗak ɗe mu cìn ndəən Wàar nə kas. Mbəɗe, shi ɗak ɗe gurum cìn nə ndəən Wàar nə, be baa gurum ncam ɗee a ɗebang nyit Naan kas.

17 Dangbe muu gung kə mun ɗee ɗe a ɗebang ndəən Kristi. Katɗang mo waa kat a mun a nenshikbish mo, be nə kám nə, Kristi wur a mee ngulep mə shikbish aa? Hai baa aasə kas koo ɗəben!

18 Dangbe katɗang wen kən ɗyik, a nkaa mbii ɗe wen kən ten nshirip mo, be kən kám káa fen agaak nə, an a ngushikbish.

19 Wen kən ɗee a ɗemumuut ndəən Wàar nə, mbəkə wen tong ɗe kə seen pə Naan ɗe.

20 Mo pwas an ashak kə Kristi. Baa a an kən tong ndəən seen ɗesə kas, ɗangbe a Kristi wur kə tong ndəən an. Kə seen ɗe wen kə nə yaksə ndəən an ɗesə, an kən tong a shi shinzeen ndəən Làa Naan, ɗewur wal nwen, ɗang wur shìn kaashin mbə an.

21 Baa wen cii ɗeret Naan kas, mbəɗe katɗang gurum kə ɗee a ɗebang nyit Naan, a shi Wàar mo, be muut ɗe Kristi wur muut nə, nə ɗee a buu mənə be baa nə kə mee koop nə kas.

3

Gurum Kə Kat Bam A Shi Shinzeen nJesu Kristi

1 Hai! Wun nen Galati mo, wu mwen zam. A soot ɗɗang kə se but nwun yi? A yit fuu mo, be mo sat nwun agaak kaade mo pwas Kristi.

2 Wu ɗar kə wen cìn mee tal ɗe pə wun. Gyet wu lap Riin nə a mbə ɗak ɗe wu cìn ndəən Wàar nə aa koo a mbəɗe gyet wu shinzeen yi?

3 Wun wu mwen aasə wo? Gyet wu shee wu yaa a ndəən Riin, ɗangbe yaksə, be wuu rəbet kyes nə a ndəən nan fuu mo aa?

4 Tan wu shwaajeel kə mbii mo shini-shinə a buu mənə aa? Taji wu yit kə nə ɗee a ɗebuu kas.

5 Wur ɗewur shin Riin wur nwun, kə wur cìn mbii aapwoo mo ndəən wun, be wu pan nee, a mbəɗe wuu tap kə Wàar nə mo aa koo a mbəɗe wu kələng, ɗang wu shinzeen pwoo ɗeret nə yi?

6 Wu cìn pan nkaa Abraham, kaade pwoo Naan nə sat sə nənee, <<Wur shinzeen nNaan mbə mo tang mənə wur a kaa ngwe ɗe ndəre sə.>>

7 Mbəmənə, be yaksə, wu naa a nenshínzeen mo a jep Abraham nə mo.

8 nDəən pwoo Naan, be mu ten mu naa nə, Naan wur le nen ɗe baa mo a nen Yahudi mo kas, kə mo ɗee a ɗebang nyit wur a mbee shinzeen. Mo satpwoo ɗeret ɗesə nə mbít mə Abraham nənee, <<A ndəən waa be gurum mo jir, ndəən nyil nə mon nkat ɗeret.>>

9 Nə aasə be, nen ɗe mo shinzeen, mon nkat ɗeret ashak kə Abraham, mbəɗe gyet wur kə shinzeen.

10 Nen ɗe moo le pətuup fur mo, a nkaa ɗak Wàar nə, be mo a ndər tuup Naan. Mo ran ndəən bəət haal Naan nənee, <<Koo a wii ɗe baa wur gam Wàar ɗe mo ran mo ndəən bəət haal mə Wàar nə kas, be gwar mənə a ndər tuup Naan.>>

¹¹ Yaksə, nə dee agaak nə, baa mee gurum mak dee a debang nyit Naan shi Wàar mo kas. Mbəde koo a wii, dewur dee a de ndəre a mbə shinzeen wur, be a wur nkat seen.

¹² Dangbe baa Wàar nə dar a nkaa shinzeen kas, <<Koo a wii dewur ngam Wàar nə mo, be gwar mənə wur nkat seen a shi mo.>>

¹³ Mun jir, mon ntokdyeel debish mun, mbəde baa mu gam Wàar nə mo jir kas, dangbe Kristi, wur can mun ndəən dyeel debish nə. A mbə mun, be wur shwaajeel fun mo, dang wur mang dyeel debish nə le nkaa shin. Nə a rəran ndəən bəət haal Naan nənee, <<Koo a wii, de mo pwas wur nkaa təng, be wur a ndər tuup Naan.>>

¹⁴ Mbəkə ndəən Kristi Jesu, be dərət mə Abraham nə dee nkaa nen de baa mo a nen Yahudi mo kas. Kəzak, mbəkə mun mu lap Riin de Naan wur kə ten cweer nə nnə, wudin ncin mmun mbə shinzeen fun mo.

Wàar Kə Pwoo De Naan Kə Ten Cweer Mo

¹⁵ Dyemnaa mo, an ncin kám kə mbii de mu ten mu loot kə mo ndəən tong fun mo shidaar-shidaar. Katdang gurum mo vəl moo ten bwootpwoo ashak nkaa me mbii, be nə nluk kə mee gurum dyik teppwoo de mo kə ten bwoot nə, kəzak, baa mee gurum mak le mee mbii de nkaa nə kas, mbəde mo kə ten bwoot nə.

¹⁶ Nə aasə, Naan wur kə ten cweerpwoo mo Abraham yam-yam kə dang wur. Baa mo ran a nee kə dang wur mo kas. Katdang de mo sat nee, a dang wur mo, be de nə kám nə, dang nə mo a des, dangbe mo ran a nkaa dang wur məndong bejee. Dang wur deməndong desə nə a Kristi.

¹⁷ Mbii de an nkaa sat nə a nee, gyet yam-yam, be Naan wur kə ten bəlemcuk shi toom. Dangbe abwoon bit mo kambil feer kə laarkun, aku dang Naan wur shin Wàar nə nen Yahudi mo. Wàar de Naan wur shin desə nə, baa nə mak teppwoo de gyet wur kə ten cweer nə kas, kəzak, baa Wàar nə mo mak tupwoo de Naan wur kə ten cweer mo kas.

¹⁸ Katdang de Naan wur shin zuum wur ngurum mo a mbəde moo tap Wàar nə, be de baa gurum mo nkat zuum wur nə a mbə pwoo de Naan wur kə ten cweer nə kas. Dang mu man nee, a mbəde gyet Naan kə ten cweer nə, dangbe wur shin zuum nə Abraham.

Naan Shin Wàar Wur mMun

¹⁹ Dang, a mii a koop Wàar nə yi? Naan wur shin Wàar nə mo, a mbəkə mmun man mbii debish mo di. Gyet Naan wur shin Wàar nə mo mmun, a mbəkə mo tap mun di, mbə reppee lee, be parde pee nə wul, mbəkə dang Abraham nə ji di. Mbəde Naan wur kə ten cweerpwoo mənə a nwur. Naan wur shin Wàar nə a nnenlep wur mo, mbəkə mo sham shin di nsar mee gurum de gyet wur a ngu ar nnaar Naan kə gurum mo.

²⁰ Katdang ngu ar de mbut mee mbii, bə nə kám mmun nə wur dar a naar gurum mo vəl. Dang ndəən pwoo de gyet Naan cweer Abraham nə, be gyet a Naan wur mbəshin bejee, de gyet wur cweerpwoo mənə.

Shii Wàar

²¹ Kyet desə nə kám mmun nə, Wàar nə a nkaa koon kə pwoo de Naan wur kə ten cweer nə wo? Baa nə aasə kas koo dəben. Katdang gyet mee Wàar nə de, de gyet nə mmak shin seen ngurum mo, be gyet nə mmak le gurum mo dee a de ndəre nyit Naan. Dang baa mee kaan Wàar mənə di kas.

²² Dang kaade mo ran ndəən bəət haal Naan sə nee, mbii de mo ndəən nyil nə jir, mo a ndər shikbish. A nen de mo shinzeen nJesu Kristi, mo lap mbii di Naan wur kə ten cweer nənee, wudin shìn nen de mo shinzeen Kristi bejee.

²³ Gyet akudang shinzeen nə ji, be mun a de shishoot ndəən Wàar nə, aku dang Naan wur wang ar mmun, kə mu shinzeen di nJesu Kristi.

²⁴ Mbəmənə, be gyet Wàar nə a ngukám fun, akudang Jesu Kristi wur ji. Kaadi wur ji be mu dee a di ndəre nyit Naan, mbəde mu shinzeen wur.

²⁵ Dang nyaksə, kaadi Naan kə wang ar nə mun, mbəkə mu shinzeen de Jesu Kristi, be baa mu kudi a ndər ngupan mun kas.

²⁶ Mbəde yaksə bə shinzeen, ndəən Jesu Kristi, be wun a jep Naan mo jir.

²⁷ Wun de moo cìn baptisma nwun jir ndəən Kristi, be wuu dee a debəbal kə Kristi mənə. Mbəmənə mu mwaan ndəən dyen mə Kristi.

²⁸ Yaksə, baa mee shwatyit kudi nnaar nen Yahudi mo kə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas, koo naar kərem kə jeplu mo kas, koo nnaar mish mo kə mat mo kas, mbəde wun a deməndong jir ndəən Kristi Jesu.

²⁹ Katdang wun a mə Kristi, be wun a jep Abraham mo. Wuu lap mbii mo jir, de gyet Naan wur kə ten cweer nə.

4

¹ Mbii de an nkaa sat nə a nee, làa dewur nsekop, baa wur met kərem kas, naar dewur kudi a làa, jir kə de long nə mo a mə wur.

² Kaadi wur kudi a làa, be a gurum moo tap wur zak. A gurum moo naa mbii wur mo, har parpuus de puun wur le nə wul.

³ Nə kə mun aasə zak. Gyet nyam, naar de gyet baa mu manshii zeen kə mbii mo kas, be gyet mun a kərem mon ndər Wàar kə mbii de gurum mo loot kə cìn mo, de mo nyil desə mo.

⁴ Dang kaadi pee nə wul tyap, be Naan wur lep Làa wur sham ndəən nyil desə. Mo làa wur a kaadi mo kə làa gurum mo sə, ndər Wàar.

⁵ Mbəkə wurang nen de mon ndər Wàar nə di, mbəkə wur le mun dee de a jep Naan mo.

⁶ Mbəde wun a jep wur mo yaksə, be Naan wur lep Riin kə Làa wur sham ndəən pətuup fun mo. Riin nə wur petpee shibal nee, Daa puun!

⁷ Yaksə, be ndəən Naan, baa wu kudi a kərem mo kas, dangbe wun a jeplu mo. Katdang wu dee a jeplu mo, be wun nsekop kə mbii de Naan wur ncìn nə jep wur mo.

Pool Pan Nen Galati Mo

⁸ Gyet nyam, be baa wu man Naan kas, be gyet wun a kərem mo ndər riin de baa mo a naan kas.

⁹ Dangbe yaksə kaadi wu man Naan sə, koo kaadi Naan kə man wun sə, be cirang dang wun ciir kəbwoon nNaan, kə wun waa wu baa wu dəm de ndang Wàar kə mbii de gurum mo loot kə cìn yi mə riin de mo nyil desə baa moo mee bal kas yi? Dyen nwun kə wu baa wu dee de a kərem mo zak aa?

¹⁰ Wuu tap kə teer mo, kə puus serəbet mo, kə tar mo, kə pak teer mo ndəən bit nə.

¹¹ Dangbe wu shin kərmuut taji dak de gyet wen cìn pee wun, nə yool dee a debuu.

¹² Dyemnaa mo, an kən dang pee wun, kə wu dee kaa ghan sə. Kaadi ghan kən dee kaa wun sə. Baa wuu cìn mee mbii debish nwen kas.

¹³ Wu man nee, gyet a wen shee ji kə pwoo dərət nə nwun. Mbii de gyet nə le dang wen tong pee wun de, a mbədi baa gyet wen nkoom kas.

¹⁴ Koo de gyet shwal nə daampee nwun, bə baa wu cii an kas, kəzak, baa wu bak an kas. Dangbe wu lap ghan shi pətuup məndong kaa wuu lap a mee ngulep Naan sə. Gyet wu lap ghan a kaa Kristi Jesu shikaa wur sə.

¹⁵ A nee, retnyit de gyet wu cìn ashak kə wen sə, nə a nii? Mbəde wen sat nwun azeen, katdang de a mbii de nə mmak cìn, be di gyet wun shwatyit fuu mo wu shìn nghan.

¹⁶ Cirang dangbe wen mbə ciir ndee a shaarlek fuu yi? Mbəde wen sat zeen nə nwun aa?

¹⁷ Nen de mo nkaa cìn dung nwun sə mo, moo gung a mbəkə mo kat dərət de nyit fuu, dangbe mbii de nə le dang mo rəbet cìn kəsə nə, baa nə ret kas. Mo rəbet a kə wun bəkshak de kə wen, mbəkə wu kələng a mo di bejee.

¹⁸ Katdfang gurum mo tap shak a mbee mbii deret, be nə ret zam. Desə nə azeen-nzeen, koo a pərangyi. Koo de ghan ashak kə wun, koo de baa ghan ashak kə wun kas, be wen kən pan wun.

¹⁹ Jep fen de kən wal nwun sə mo, ghan a kaa mat de war nkaa shwaajeel mbee làa-làa sə. Wen nsat a nshwaajeel nə đak, har pardı məse fuu dee nciit-nciit kə mə Kristi.

²⁰ Dyeen ghan ndəəm pee wun de zam, mbəkə nghan man ar de an nsat mbii desə mo de nwun. Yaksə, baa wen man mbii de an nsat nwun kas. Mbii nə daampee nwen nkaa wun zam.

Kám Shi Seera Kə Hagar

²¹ Wun nen de wu sat nee, wun a ndər Wàar nə mo. Wu sat nwen yaksə, wu kələng mbii de Wàar desə nə mo nkaa sat nə aa?

²² Mo ran ndəən bəət haal Naan nənee <<Gyet Abraham kə jep demish mo vəl. Gyet nəən memee war a kərem, kə nəən devəl nə, baa war a kərem kas.>>

²³ Dangbe mo làa-làa kə mat de gyet war a kərem sə, ndəən nan, dangbe làa mat de gyet baa war a kərem kas sə, mo làa wur a nciit-nciit kə pwoo de gyet Naan wur ten cweer nə Abraham.

²⁴ Pwoo desə nə mee mbiikám dejurum de but. Mat devəl desə nə mo, mo dee a kaa cweerpwoo shi toom mo vəl sə, de gyet Naan wur sat nə mo. Hagar a mat de war a kərem sə, war dee a səmpwoo de Naan wur cweer nə mMosis nkaa jwak Sinai. A war de war làa-làa mo be mo dee a kərem mo.

²⁵ Hagar war dee a səmpwoo kə jwak Sinai de nə nyil Arabiya. War dee a kaa Jerusalem sə, de war kə jep war mo, mo dee nkaa cìn đak kərem mbə cicinsə.

²⁶ Dang Jerusalem de nə ndəən dengnaan, baa war a kərem kas, war a nəən fun.

²⁷ Bəət haal Naan sat nənee, <<Wii jeer, yi cìn retnyit. Wii de baa yii cam shwaajeel mə làa-làa kas, mbəde mat demish ceen war, war kat jep mo des met mat de war tong ashak kə mish war.>>

²⁸ Yaksə, dyemnaa, mo mmun a jep de mo kə tuwap nkaa de wun a kaa Aizik sə.

²⁹ Gyet nyam nə, be làa de gyet mo làa wur a ndəən nan sə, wur shínjeel laa de gyet mo làa wur a ndəən Riin. Nə aasə yaksə.

³⁰ Dang, mbii de mo ran nə ndəən bəət haal Naan nə sat a mbəmi? Nə sat nənee, <<A ceen kərem nə war kə làa war nə, mbəde baa làa kərem nə mmak sekop ashak kə laalu nə kas.>>

³¹ Mbəməne dyemnaa mo, baa mun a kərem mo kas, dangbe mun a jeplu mo.

5

Katpee De Mun Kə Nə nDəən Kristi

¹ Mbii de nə le, dangbe Kristi wur pwat kə mun ndər Wàar kə nen Yahudi nə mo, a mbəkə mun dee di a nankáa sun azeen-nzeen. Mbəməne, be wen kən sat nwun nee, wu đar balbal kaa nen de mo a nankáa sut sə. Taji wu baa wu shìn káa fuu, mbəkə wu baa wu dee di a kərem kas.

² Wen Pool, an nkaa sat nə wun nee, katdfang wu yit mmeee gurum can wun, be nə dee agaak nənee, << mbii de Kristi kə cìn mbə wun, be nə dee a buu mənə.

³ Wen kən rəbet kə koo a weyi man azeen-nzeen nə, katdfang mee gurum waa rəbet kə mo can wur, be nə dee a təng kə wur gam koor wàar nə mo di jir.

⁴ Wun nen de wu pan nee, wuu dee a de ndəre nyit Naan, mbəde wuu tap kə wàar nə mo, be wu pwat kə káa fuu mo aku ndəən Kristi. Wuu dee a depəpal ndəən deret de Kristi kə ten cìn mo mbə wun.

⁵ Dangbe mun nen de baa mu leyit a nkaa can kas, be ndəən Riin shi shinzeen be, muu tong a shi gongpee shi canciin mə de ndəre mə Naan.

⁶ Katɗang mu ɗee a ɗeməndong kə Kristi Jesu, be baa nə kuɗi mee koop nə kas, koo ɗe mo can gurum, kə koo ɗe baa mo can gurum kas, ɗangbe mbii ɗe nə kəkoop nə a shinzeen ɗe nə kām sat ndəən wal.

⁷ Də nyam, be wun nkaa sekyeen ndəən pwoo ɗeret nə hakyeng, ɗangbe yaksə, be a me le ɗang baa wu kuɗi wuu mwaan ndəən zeen nə kas yi?

⁸ Baa a Naan ɗewur pərep wun, a wur cii sekyeen nwun kas.

⁹ <<A rep yist lee nə le kə bred wup ɗi.>>

¹⁰ Dang mbəɗe mun a ɗeməndong ndəən Daa fun, be an shinzeen nee, baa pan fuu mo waa ɗen ɗyik kə mənə kas. Wen shinzeen nee, ngwe ɗewur nək wun sə, koo ɗewur a wii, be Naan nshín kar wur.

¹¹ Dang ɗyemnaa mo, katɗang an kən sat an satpwoo nə, can nə a təng, be a me le ɗang ghan kən sat a nshwaajeel ɗak yi? Katɗang nə aasə, be moo shang mbii ɗe nə le canshii ngurum mo ndəən shiyeepyoom Kristi.

¹² Nen ɗe mo daampee nookɗi nwun sə, wen fes nrəbet kə mo ɗəm pun sut kə mo ɗee ɗi a meermuut mo.

¹³ Dyemnaa mo, Naan wur pərep wun, mbəkə taji wu ɗee a kərem mo ndər wàar mə nen Yahudi mo kas, ɗangbe, taji wu le kə katpee fuu nə, nə ɗee a ar ɗe wun ncìn mbii ɗebish mə nan ɗi kas. Dangbe nə ret kə wu walnshak kə bamshak zak.

¹⁴ Mo gam wàar nə mo jir a ndəən pwoo ɗesə nənee, <<A wal ngənanng fwaa kaa sak sə.>>

¹⁵ Katɗang wun ndee a kaa luwaayil ɗe moo seshak sə, be wu tap taji wu tu shak kyes kədəng-ndəng.

Wu Tong nDəən Riin Naan

¹⁶ Wen kən sat nwun nee, wu mwaan ndəən Riin, mbəkə taji wu gam ɗyen mə nan nə kas.

¹⁷ Mbəɗe mbii ɗenan nə kə rəbet, be baa mo a nciit kə mbii ɗe Riin nə rəbet kas. Kəzak, mbii ɗe Riin nə rəbet be baa mo a nciit kə mbii ɗenan nə rəbet kas. Mbii ɗevəl sə mo baa moo rəbet shak kas. ɗesə nə ɗee nee baa wu mak cìn mbii ɗe wuu rəbet kas.

¹⁸ Dang katɗang wuu mwaan a ndəən Riin Naan, be baa wu kuɗi a ndər Wàar nə kas.

¹⁹ ɗak ɗe gurum moo cìn ndəən məse kə gurum, nə agaak. Kyeet kə ɗak mənə mo, a kaa cin ngaa, ɗak ɗebish mo, cìn mbii ɗebish nen yitlwaan.

²⁰ Seyil nkùm, ɗak soot, ciishak, jəer, zuur, tuup, rəbetkàa, bákshak, məse ɗe nə a mə yilangpee.

²¹ Zuur ɗebish, shwaayuur, kuur ashak ɗebish mo, kə mbii ɗebish mo ɗe shini-shinə. Wen kən satpwoo nwun shibal, kaade gyet ghan kən sat nwun sə nə, nen ɗe moo cìn mbii ɗesə mo jir, be baa mon ncam ɗel ndəən mulki Naan kas, koo ɗəben.

²² Dang ɗak ɗe gurum moo cìn ndəən Riin Naan mo a, walnshak, kə retnyit, tongryang, gung mbii mo, naajeel nshak, cìn mbii ɗeret mo, shinzeen,

²³ sham kə kàa, yaasuk. Mbii ɗesə mo jir, baa mee Wàar ɗe nkaa mo kas.

²⁴ Nen ɗe mo a mə Kristi Jesu, mo kə ten pwās nan fur mo nkaa shiyeep ashak kə koor nə.

²⁵ Katɗang mu tong a ndəən Riin, be nə ret kə mu mwaan ndəən Riin nə zak.

²⁶ Taji mu ɗiyeepkàa kas, kə taji mu le tuup nshak kas. Taji mu cìn zuur kə shak kas zak.

6

Wu Bamshak

¹ Dyemnaa mo, katɗang mee gurum taa pal, be wun ɗe wun a ɗe balbal ndəən Riin Naan wu bam wur, mbəkə wur tuwap ɗe. Wu sham kə kàa fuu mo, kaade wun nkaa bam wur. Wu tap kə kàa fuu, mbəkə taji wun wu waa wu ɗel ndəən jwaan nə kas.

² Wu ɓamshak, katɗang wu cìn aasə ɓe wu gam Wàar Kristi mənə.

³ Katɗang memee fuu lekáa wur a mee mbii, ɗangɓe ndəən zeen nə, ɓe baa wur a mee mbii kas, ɓe gwar mənə nək a kaa shin ɓejeɗe ɗak.

⁴ Dang nə ret kə, koo a wii ɓe wur cam ɗak wur, ɗangɓe wur nleshap shikáa shin, baa ashak kə ɗewur kám shin kə mee gurum kas.

⁵ Koo a weyi ndəən wun ɓe wur mang toon kə mbii ɗewur cìn mo shikáa wur.

⁶ Koo weyi ɗewur nkaa lap kámpwoo Naan, ɓe nə ret kə wur ɓàk mbii ɗeret mo jir, ashak kə ngukám nə.

⁷ Taji mee gurum gwamkáa shin kas, mbəɗe baa mee ngwe cam zaal nNaan kas. Mbii ɗe gurum kop ɓe wur ndyiip a nə.

⁸ Ngwe ɗewur kop a ndəən nan nwur, ɓe wur ndyiip a mbii ɗewam ndəən nan nə. Dang ngwe ɗewur kop ndəən Riin Naan, ɓe ndəən Riin ɓe wur ndyiip a seen ɗe ngaa-ngaa.

⁹ Taji kwak fun mo waam mbə cìn mbii ɗeret mo kas, mbəɗe katɗang pee nə wul, ɓe mun ndyiip ɗeret mə ɗak fun mo, ka baa mu taa mu muutleet kas.

¹⁰ Aasə, nə ret kə mu cìn mbii ɗeret mo, kaade mu katpee nə sə. Mu cìn mbii ɗeret ngurum mo jir, met jir, a ɗyemnəən fun mo, ɗe mo a nendəm ndang Kristi mo.

Pwoo De Mə Kyes Nə Mo

¹¹ Ran ɗenan-nan ɗe wu naa sə mo, a an ran mo shi sar fen shindəm nwun.

¹² A nen ɗe mo rəbet leshap ndəən nan ɗesə, a moo rəbet letəng nwun, mbəkə wu can-can ɗe, kəzak, mbəkə taji mo shwaajeel, mbə shiyeepyoom Kristi kas.

¹³ Nen ɗe moo ten can mo, mo shikáa fur, baa mo kyeer wàar nə kas. Dangɓe nə a rəbet kə mo, kə mo can wun, mbəkə mo katpee ɗe mbə canpwoo nkaa wun ndəən nan.

¹⁴ Dangɓe pee wen ɗe ɓe a shi shiyeepyoom Daa fun Jesu Kristi, a nə a mbii məndong ɗe nə mmak le kə nghan canpwoo ɓejeɗe ɗak. A mbə shiyeepmúut wur, ɓe mbii ɗe mə nyil ɗesə mo, baa mo kuɗi mee koop nə pee ghan ɗe kas. Nə ɗee a kaa moo ten pwas mo nkaa shiyeepmúut Kristi, kəzak, an a kaa ngwe ɗe kə ten muut sə, har wen kən yit mbii mə nyil ɗesə mo mbwoon.

¹⁵ Koo ɗe mo can gurum, kə koo ɗe baa mo can gurum kas, ɓe baa nə kə mee koop nə kas. Mbii ɗe nə kəkoop nə hakyeng nə ndesə, Naan wur shin seen ɗepwoo mun.

¹⁶ Mbə ɗe mo kə mwaan ndəən seen ɗepwoo ɗesə nə, ɓe mo a nen Naan mo azeen. Moo tongryang kə Naan kə wur naa mo shi yit naajeel zak.

¹⁷ Yool yaksə, ɓe baa ɗyen nwen kə mee gurum daampee nwen zak kas, mbəɗe nəmer ɗe mo nkaa an mo kám nə, an a kərem mə Jesu.

¹⁸ Dyemnaa mo, ɗeret mə Daa fun Jesu Kristi nə tong ashak kə riin fuu mo jir. Nə a kəsə.

Pwoo de Pool ran nen Afsus Mo

¹ Pool laalep Kristi shi røbet Naan, shindəm pee nen Naan de mo ndəən nyil Afsus, de mo shinzeen nJesu Kristi azeen-nzeen.

² Deret kə ryang mə Naan puun fun kə Daa fun Jesu Kristi mo tong ashak kə wun.

Deret De Mo a Mə Riin nDəən Kristi

³ Mu pəlang Naan puun, kə Daa fun Jesu Kristi, dewur le deret wur nkaa mun, shi koo a deret dedangyi de nə a mə Riin ndəən dengnaan mo, shi Kristi.

⁴ Akudang Naan wur leyil nə, be wur kə ten bələp mun, mbəkə mu dee a mə wur ndəən Kristi, mbəkə mu dee de a debang ndəən wal mbəde baa mee shikbish di ntoom nwur kas.

⁵ Naan kə ten sat nee, ndəən Jesu Kristi, be dyin nle kə mun dee a jep wur mo. Desə nə put a ndəən pan mə retnyit wur.

⁶ Wu yit kə mun kwoop wur mbə dedes mə yit naajeel nwur, dewur shin mmun nzuun ndəən Laa wur dewur wal wur.

⁷ Mbəde a shi muut Kristi dangbe mo fween mun, shii mənə a nee, mo fwo shikbish fun mo mmun. Yit naajeel nNaan nə des zam,

⁸ dewur doo nə nkaa mun des, kə seen kə manshii mbii mo jir.

⁹ Yaksə Naan wur le kə mun man mbii de mo a səsok mə pan wur mo, nciit-nciit kə pan wur dewur kə ten le nə, kə nə dee a degəgam ndəən Kristi.

¹⁰ Mbii de Naan wur kə ten sat nee, wudyin ncìn mo katdang pee nə wul. Be Naan wur nji kə mbii dewur kə ten le mo ndəən nyil desə ashak, kə de mo ndəən dengnaan kə de mo ndəən nyil desə jir, be Kristi wur ndee a káa mmo jir.

¹¹ Mon cìn mbii mo jir a nciit-nciit kə mbii de Naan wur kə ten sat nə wudin cìn mo. Naan wur ten bələp mun, kə mun dee a nen wur mo ndəən Kristi nciit-nciit kə pan wur. Mbii mo des aasə, nciit-nciit kə mbii dewur kə ten sat nə wudin cìn mo pəgyet di nshee.

¹² Mun de mu shee canciin nkaa Kristi, wu yit kə mun kwoop Naan mbə dedes wur.

¹³ A wun zak, wu dee a nen Naan mo kaadi wu kələng pwoo de azeen nə. Pwoo deret de nə ji bam wun, kaade wu shinzeen nKristi sə, be Naan wur kə le sar wur nkaa wun, kə nwun dee de a mə wur. Kaade wur shin Riin Debang nə nwun nciit-nciit kə mbii dewur kə ten sat sə.

¹⁴ Riin Debang de Naan wur shin nə mun, wur dee a mbii denshee de nə kám mun nə, mu lap mbii de Naan ten sat nə wudyin shin nen wur mo. Desə nə kám mun nə, Naan wur shínpee nen de mo a məwur mo, yit kə mu kwoop Dehai wur di.

Dangnaan Pool

¹⁵ Mbə mbii desə, be yool mparpuus de wen kələng pwoo nkaa shinzeen fuu nə ndəən Daa Jesu, kə wal fuu nə mbə nen Naan mo jir,

¹⁶ be baa wen kən nook pəlang Naan mbə wun kas. Wen kən pan wun ndəən dangnaan fen mo.

¹⁷ Wen kən dang pə Naan kə Daa fun Jesu Kristi, puun dehai shidaar-shidaar nee, dewur nshin Riin nwun, kə wur le nwun dee a nenseen mo, kə woo man mə Naan nwun rəret hakyeng.

¹⁸ Yit kə pətuup fuu mo wang di, kə wu naan pee bang wur di, mbəkə wu man mbii de wuu canciin de ke dewur kə ten pərep wun mbə nə, kə kop dewur nshin nen wur mo.

¹⁹ Baa mee ngwe mmak kám dedes wur, de nə nkaa cìn dak ndəən mun kas, mun nen de mu shinzeen wur. Iiko de nə nkaa cìn dak ndəən mun, nə nciit-nciit kə dedes mə bal wur,

²⁰ de gyet wur cìn dak kə nə, mbəkə wur yool de kə Kristi a peemúut, kə nNaan wur le kə Kristi kàa tong nsarse wur ndəən dengnaan.

²¹ Kristi wur met mbal mishkoom mo jir, kə iiko, kə bal, kə des mə se mishkoom mo jir. Səm wur nə met koor səm mo jir. Baa a ndəən bit deyaksə bejee dak kas, dangbe kə ndəən bit de mo ndung jì akyeen.

²² Naan wur kə ten le mbii mo jir ndershii wur, kəzak wur le wur dee a káa mbii mo jir mbə Ekəlisya nə.

²³ Kuur nendəm ndang wur mo, a shin wur, de mo gam kə wur shikáa wur, dewur gam mbii mo jir, koo a ndəən ar dedangyi

2

Wuu Kat Seen nDəən Kristi

¹ Gyet nyam be, wun a deməmurep ndəən tep waar kə shikbish fuu mo.

² Gyet nciit kə mənə, be wuu mwaan a ndəən coor debish mə yil desə, kə nwun kələng a doo mə mishkoom bal kə riin de mo ndəən kut mo, riin de nə pə cin dak nkaa nen de mo cii cìn dyen Naan.

³ Gyet mu tong a kaa mo sə, ndəən coor mə nan fun mo. Kə gyet mu cìn mbii de mu naa mo shang nnan fun mo, kə pan mə pətuup fun mo zak. dang ndəən tong fun, kaa koor gurum mo sə, be də mu ten mu dee a de mun nshwaajeel mbə tuup Naan.

⁴ Dang mbəde kussuk Naan kə wal wur nə des zam,

⁵ be jir de gyet mun a deməmurep ndəən shikbish fun mo, be wur le kə mu kat seen ashak kə Kristi. Nə a mbə yit naajeel Naan, dangbe mu kat bam.

⁶ Naan wur nle kə mun yool ashak kə Kristi, kə wur le kə mun tong ashak kə wur ndəən dengnaan mbə səm kə Kristi Jesu.

⁷ nDəən bit de mo pə jì, be wur nkám mmun des shi dedes wur de baa mee gurum mak kám nə kas. Desə nə a yit naajeel wur dedes mbə mun ndəən Kristi Jesu.

⁸ A mbə yit naajeel Naan, dangbe wu kat bam, mbəde wu shinzeen. Baa wu kat bam desə nə a mbə mee dak deret de wu cìn kas, nə a zuum mə Naan.

⁹ Baa nə a mbə mənə dak kas. Mpeemənə, be taji mee gurum diyeepkáa wur kas.

¹⁰ A Naan wur le mun shi sar wur, kaade mun de sə, dangbe yaksə ndəən Kristi, be wur le mun a mbə cìn dak deret mo, dewur kə ten dak nə le mbə mun, mbəkə mun cìn mo dī.

Mun Jir A Demədong nDəən Kristi

¹¹ Taji wu mundər kas, nə, gyet nyam be wun a nen de baa mo làa wun a nen Yahudi mo kas. Be gyet nen Yahudi de də mo lesut a nen de mo can mo ndəən nan shi sar gurum mo, moo pet wun a nen de nsuluk mo.

¹² Taji wu mundər kas nə, gyet mbít mənə mo, be baa wu kus kə Kristi kas, kə baa gyet wu man Naan kas. Gyet mo shwat wun ndəən jep mə nen Yahudi mo, kə gyet wun a məzep mo. Mbəde Naan kə ten bəlemcuk shi toom, kə baa gyet wun kə mee mbii canciin ndəən yil nə kas.

¹³ Amma, yaksə ndəən Kristi Jesu, be wun de gyet wu jong, mo kə jì kə wun kus, shi toom Kristi.

¹⁴ A Kristi jì kə tongryang mmun, be wur le kə nen Yahudi mo dee a demədong kə nen de baa mo a nen Yahudi mo kas. Wur shirip kok de gyet nə bək mun, mbəkə mun dee dī a shaarshak.

¹⁵ Wur mang Wàar nen Yahudi mo baa kənə aku, mbəkə wur waa le gurum depwoo mo de ndəən dang devəl sə mo. De a ndəən ar desə, be wur jì kə tongryang.

¹⁶ A shi muut wur nkaa shiyeepyoom, be wur tu mbii de nã jì kã ciishak ngurum mo. A shi shiyeepmúut wur, be wur bál ðang mo shini-shini, kã mo ðee a ðemãndong ndãen Naan.

¹⁷ Jesu wur jì satpwoo, mã ryang nwun. Wun nen ðe gyet wu jong kã Naan, kãzak, wur jì kã pwoo nã nen ðe gyet mo kus kã Naan zak.

¹⁸ A ndãen Kristi be mun gurum jir, mu mak jì ndãen Riin ðemãndong pã puun fun ði.

¹⁹ Mbãmãnã, be yaksã, wun nen ðe baa wun a nen Yahudi mo kas, baa wu kuði a mãzep koo pãkor mo kas. Yaksã wun a ðemãndong kã jepyil mã nen Naan mo, kã nwun ðee a jeplu mã Naan mo zak.

²⁰ Mo ðyik wun a nkaa kuk ðe jeplep kã Jesu mo, kã nensatpwoo Naan mo kã ten ðyik nã. Jesu Kristi wur shikãa wur, a nghãk ðeðes mã kwang lu nã.

²¹ A ndãen wur, be jir koor lu nã kãkãa nkaa wur, kã a wur le kã lu nã wurang, kã nã ðee a lu ðebang mã Daa.

²² A ndãen wur, be mo ðyik wun, kã nwun ðee a pee ði Naan wur tong ði, shi riin wur.

3

Dak De Pool Cìn mBã Gurum Mo

¹ A mbã ðesã, be wen Pool, an a shishoot mbã Kristi Jesu, mbã wun nen ðe baa wun a nen Yahudi mo kas.

² Azeen-nzeen wu man nee, ndãen ðeret Naan, be wur shin ðak ðesã nã nwen, mbãkã nghan cìn ði mbã wun.

³ Naan wur woo mbii ðesãsok mo nwen ðewur kã ten sat nã wuðin ncìn nwen. Wen kãn ran pwoo nwun lee nkaa nã.

⁴ Katðang wu tang mbii ðe ghan kãn ran nã, be wun mmanshii mman fen, nkaa mbii ðesãsok mã Kristi.

⁵ Gyet nyam, be baa mo woo mbii ðesãsok nã mo ngurum mo kas, amma yaksã be Naan wur kã woo nã agaak pee jeplep Jesu Kristi mo, kã nensatpwoo Naan ðebang mo, shi Riin wur ðebang.

⁶ Mbii ðesãsok nã a nee, nen ðe baa mo a nen Yahudi mo kas, yaksã ndãen pwoo ðeret nã, be mo kat ðeret mã Naan ashak kã nen Yahudi nã mo. Kãzak yaksã, be nen ðe baa mo a nen Yahudi mo kas, mo ðee a mbii ðemãndong. Mo mak sekop ndãen mbii ðe Naan wur kã ten cweer nã, nwur gam nã ndãen Kristi.

⁷ A mbee pwoo ðeret ðesã, be Naan wur nle kã ghan ðee a ngucìn ðak wur, nciit kã zuum ðeret mã yit naajeel wur ðewur kãcin nwen, ðe nã nkaa cìn ðak ndãen bal wur.

⁸ Koo ðe ghan a ðetaakat met jir ndãen nen Naan mo, amma Naan wur cìn ðak ðesã nã nwen, ðe nã satpwoo ðeret nã mbã nen ðe baa mo a nen Yahudi mo kas. Pwoo nkaa long Kristi ðe baa nã kã peekyes kas.

⁹ Kãzak, mbãkã nghan le kã gurum mo manshii mbii ðesãsok mã Naan mo ði, ðe Naan ðewur le mbii mo ndãen nyil nã jir, be wur kã ten sok mbii ðesã nã mbee bit mo ðes.

¹⁰ Pan wur ðesã nã, yaksã ndãen nendãm ndang wur mo, be ðeðes mã seen wur nã ðee agaak ndãen ar mo shini-shini, pã nenlep Naan mo kã iiko ðe mo ndãen ðengnaan

¹¹ Nciit-nciit kã mbii ðe Naan wur kã ten sat nee, wuðin ncìn nã shindãm ngaa-ngaa, ðewur gam nã ndãen balkaa fun ashak kã Kristi Jesu Daa fun.

¹² Kã shinzeen fun ndãen wur, be mu katbal mpãtuup, kã mu ðãm ðe ntoom Naan, baa a shi kãermuut kas.

¹³ Wen kãn ðang pã wun, taji kwak fuu mo murep kas, mbãðe jir shawaajeel ðe an nkaa shwaa nã a mbã wun. Shwaaajeel fen nã kãkoop nã pee wun ði.

Dangnaan mBə Nen Afisus Mo

¹⁴ A mbəmənə, be an kən kurum ntoom puun,

¹⁵ a mbə wur, be koo a weyi de mo ndəən dengnaan kə de mo ndəən nyil desə moo kat səm wur.

¹⁶ Wen kən dang pə Naan ndəən long wur dedes, mbəkə wur shin iiko de nwun ndəən Riin wur. Mbəkə nwun katbal de ndəən pətuup fuu mo.

¹⁷ Mbe kə Kristi wur tong ndəən pətuup fuu mo, mbəde wu shinzeen wur. Wu shamseen, kə nwun dar nkaa kuk de nə a wal.

¹⁸ Mbəkə nwun, ashak kə nen Naan mo, be wu man kaam, kə shwal, kə wurang, kə jurum mə wal mə Kristi di.

¹⁹ Kəzak, mbəkə wu man wal mə Kristi de nə met nkoor man mo jir, mbəkə wu gam di kə man Naan ndəən pətuup fuu mo.

²⁰ Yaksə, pee wur, dewur kə iiko de nə cìn dak ndəən mun, met mbii de mu mak dang mo, koo pan de mo ndəən pətuup fun.

²¹ Dedes nə dee a mə Naan ndəən nendəm ndang wur mo, kə ndəən Kristi Jesu mbə pə mo jir, yool yaksə kə, har ngaa-ngaa. Nə a kəsə.

4*Mo Bəl Mun Kə Fwooshin Kristi*

¹ Wen de an a shishoot mbə səm Daa. Wen kən dang pə wun, mbəkə wu mwaan-mwaan de mo lapshak kə petpee de Naan wur kə pərep wun mbə nə.

² Wu sham kə kaa fuu mo koo pəanyi. Wu cìn mbii mo ndəən dyen, kə wun gung zak. Wu kám wal fuu mo agaak, kə nwun fwangshak zak.

³ Wu gung, kə nwun tap de kə balkaa de Riin wur shin nwun, shi tongryang de nə bəl wun ashak.

⁴ Shin nə a məndong, kə Riin nə məndong bejee. Kaadi mo kə pərep wun, ndəən canciin məndong nkaa mbii de mo kə pet wun mbə nə.

⁵ Daa a məndong, shinzeen nə a məndong, baptisma nə a məndong,

⁶ Naan a məndong, dewur a puun fun jir. Wur met mbii mo jir, kə a wur cìn dak ndəən mun jir, kə a wur ndəən mun jir zak.

⁷ Dang koo a weyi ndəən mun, be wur kə lap deret nciit-nciit kə zuum kə Kristi.

⁸ Kaade mo kə ran ndəən bəət haal Naan sə nənee,
<<Kaade Kristi wur kaa adeng,
be wur pan kərem

deyiyak mo des ashak kə wur,

kə wur shin zuum ngurum mo zak.>>

⁹ Yaksə, be nənee, <<wur kaa adeng >> be shii mənə a mii? Shii mənə nee, nshee be wur sham ndəən jurum kə peekyes kə yil desə.

¹⁰ Mbəmənə, gwar de gyet wur sham, a wur a gwar dewur kaa adeng-deng a kəkyeen dengnaan mo, mbəkə wur gam deng kə yil jir.

¹¹ A wur shin zuum ngurum mbəkə npak mo dee di, a jeplep mo, kə npak mo dee a nensatpwoo Naan mo, kə npak mo dee di a nenkop pwoo Naan mo, kə npak mo dee di a Pasto mo, kə npak mo dee di a nenkám kam mo zak.

¹² Wur shin zuum desə mo, a mbəkə nə dak nen Naan mo de, mbə bamshak, kə mbəkə mo dyik fwoshik kə Kristi di.

¹³ Nə aasə, be mun jir, mun nyool mu dee a deməndong ndəən shinzeen fun, kə man fun de nə ndəən Làa Naan. Mun nyool mu dee a nen de kə man mo, Mbəkə mun wul mbə gam dedes mə Kristi.

¹⁴ Be baa mu kudi a jep dedyeen mo kas mənə, de mo nnum mun shindəm sə, Mbəkə mo mang mun pán, shi koo a kyaan kám dedangyi kas. Mo a nenseen mo de mo a korong mbə bərəm dung.

¹⁵ Akoppee mənə nə ret kə mun sat zeen nə ndəən nwal. Nə ret kə mun wurang ndəən mbii mo jir, ndəən Kristi dewur a káa fun.

¹⁶ A mbə wur, dangbe koo a beep dedangyi, mo shini-shini, mo tap bəl ashak, kə koo a peebal dedangyi, nə katbal a ndəən wur. Katdang koo a beep dedangyi nə kə cìn dak war rəret, be fwoshik nə nwurang, kə nə dyik set di ndəən nwal zak.

Seen Depwoo nDəən Kristi

¹⁷ nDəən səm Daa, be nkən satpwoo wun shibal nə, taji wu sat a ntong kaa nen de baa mo a nen Yahudi mo kas sə, de pan mo a debuu.

¹⁸ Pan de ndəən pətuup mo, nə a mə peenkwoo, baa mo kə mee ləbet ndəən seen de Naan shin kas, mbəde baa mo kə mee man kas, kə mo dee a nencinshik mo.

¹⁹ Baa mo kudi kə naashweep kə mee mbii kas. Mo fes shínkáa fur mo mbə cìn mbii debish mo, kə moo coor mbə cìn koo a mbii debish dedangyi. Baa moo kə mee yaasut kas.

²⁰ Amma baa a mbii de wun wu kám pee Kristi de mənə kas!

²¹ Mo sat nnə, wuu ten wu kələng pwoo nkaa wur, kə mmoo kám nwun zeen de nə ndəən Jesu.

²² Wu shwat suk desəer nə mo wu baa kə mo aku, de də moo nnum wun ndəən coor mə nan sə.

²³ Nə a təng kə npətuup fuu mo kə pan fuu mo dee a depwoo,

²⁴ Kəzak, nə a təng kə wu jwal fwoshik depwoo nə mo, de Naan wur dak mənə shikaa fin sə, kə nə woo káa nnə agaak ndəən seen de nə azeen-nzeen de nə a deret kə debang.

²⁵ Mbəmənə, wu baa kə dung ndəən wun, kə koo a weyi be wur sat azeen ngənəen wur bejee dak. Mbəde mun a deməndong kə shak ndəən Kristi.

²⁶ Katdang wu langtuup, be taji wu cìn shikbish kas. Taji puus shamru, be wun de nkaa langtuup kas.

²⁷ Taji wu shínpee ngujwaan kas.

²⁸ Ngwe de wur cìn wat, be taji wur baa cìn de kas, dangbe nə ret kə wur cìn dak deret shi sar wur, mbəkə wur mak cin mee mbii de nen de mo mbut njeel

²⁹ Taji pwoo debish mo put ndəən pwoo fuu mo kas, dangbe dang a mbii deret mo, de mon ndyik wun, kaadi nə tap ret kə pee nə sə. Mbəkə nə jì de kə deret nen de moo kələng nə.

³⁰ Taji wu wət pətuup nRiin Debang mə Naan kas, wur de a wur dee a langtəng nə, wuu dee a de fufwang mbə parpuus de mon mbam wun.

³¹ Wu pwat kə pwoo dedeet mo, kə ciishak, kə tuup, kə butbish, kə fələppee ashak kə cìn nyang mo jir.

³² Dang nə ret kə nwun naajeel shak, kə nwun bam shak, kə nwun fwo di nshak, kaadi Naan wur fwo di nwun ndəən Kristi sə.

5

Mwaan nDəən Peebang

¹ Kaade wun a jep Naan mo dewur wal wun sə, be nə a təng kə nwun kám shiimwaan Naan.

² Kəzak, wu mwaan ndəən wal, kaade Kristi wur wal mmun sə, be wur shìn kaashin mbə mun kaa zuum kə mbiizuum de nə kə toos shang shang pə Naan di.

³ Taji pwoo nkaa ngaa, kə mbii dəbish mo, kə rəbet mbii mo pwat ndəən pwoo fuu mo kas. Mbəde pwoo nkaa kaan kə mənə mo, baa nə ret kə mo pwat mpwoo nen Naan mo kas.

⁴ Kəsə zak, taji mee pwoo dəbish mə le naashweep kə pwoo mə mwen mo, kə pwoo debuu mo, mo pwat ndəən pwoo fuu mo kas, amma wu yit kən plang put pwoo fuu mo.

⁵ Taji wu mundər nee, nen de moo cìn ngaa, kə nen de pan mo a dəbish, kə ngutələk mo, be baa mee kaan nen mənə moo mee ləbet mə sekop ndəən mulki Kristi kə mə Naan kas.

⁶ Taji wu yit kə mee gurum nnum wun shi pwoo debuu mo kas, mbəde a mbə mbii mo kaa desə mo be tuup Naan nə taa nkaa nencii kələngpee mo.

⁷ Mbəmənə, taji wu balkaa fuu ashak kə nen mənə mo kas.

⁸ Gyet nyam, wun a ndəən peenkwoo, dangbe yaksə wun a ndəən peebang, ndəən Daa. Nə ret kə wu mwaan kaa nen de mo ndəən peebang nə sə.

⁹ Dak nen de mo ndəən peebang, nə a ndəən mbii deret mo, kə de ndəre mo, kə zeen zak.

¹⁰ Wu gung, kə nwun kám mbii de mon nret nNaan nyit.

¹¹ Taji wu lesar fuu mo ndəən dak de mo a mə peenkwoo, de baa mo kəkoop nə kas, dangbe nə ret kə wu woo dak mənə mo agaak.

¹² Nə a mbii naashweep mbee satpwoo nkaa mbii de moo cìn mo a səsok.

¹³ Dang katdang jir mbii de nə agaak, a pee de bang di, be nə ndee a de gurum mo mak naa nə. Mbəde jir mbii de gurum mo mak naa nə, be nə a ndəən peebang.

¹⁴ Nə a kaadi mo kə ran ndəən bəət haal nNaan sə nənee,
<<Ngusaam, a mii, a yool a peemúut

Mbəkə Kristi wur
shin peebang de ngha>>

¹⁵ Wu tap kə shiimwaan fuu mo. Taji wu mwaan kaa mwen mo sə kas, dangbe wu mwaan kaa nen de kə seen mo sə.

¹⁶ Wu cìn dak koo a pee dedangyi, mbəde teer de yaksə nə mo gam kə mbii dəbish mo.

¹⁷ Mbəmənə, be taji wu dee a mwen mo kas, amma wu manshii kə mbii de Daa wur rəbet kə nwun cìn.

¹⁸ Taji wu shwaa am anab kə nə yuur wun kas, mbəde mənə mak jwaan wun, amma wu dee a degəgam shi Riin Debang.

¹⁹ Wu sat mee pwoo kə shak shi kook de mə kwoop mo, kə kook de mo a mə Riin. Wu cìn kook deret mo nNaan, kə pəlang ndəən pətuup fuu mo.

²⁰ Koo pəanyi be wu plang Naan puun mbə mbii mo jir ndəən səm nDaa fun Jesu Kristi.

Mat Mo Kə Mish Mo

²¹ Wu shin dedes ndər shak, mbəkə wu shin dedes di nKristi.

²² Mat mo, wu shin de dedes mmish fuu mo, kaadi wuu cìn nDaa sə.

²³ Mbəde mish wur a káa mat, kaadi Kristi wur a káa Ekəlisya sə, shii kə mənə a fwooshin fin kə wur shikáa fin a Ngubam war zak.

²⁴ Kaade Ekəlisya war ndər Kristi, nə aasə zak, wun mat mo, wu shin dedes mmish fuu mo ndəən mbii mo jir.

²⁵ Mish mo, wu wal mmat fuu mo, kaadi Kristi wur wal Ekəlisya nə sə, har wur shinkaa shin mbə war.

²⁶ Mbəkə wur le war dee di a dəbang shi vvang war kə am, kə pwoo Naan.

²⁷ Mbəkə wur dak Ekəlisya nə le de nshin, ndəən dedes, kə demen, baa ashak kə mee rap, kə mee pee taakat mbut mo kas. Mbəkə mo dee de a dəbang baa kə mee rap kas.

²⁸ Ni ret kə mish mo wal mmat fur mo kaa sut sə. Ngwe dewur wal mmat wur, be wur wal a nshin mənə.

²⁹ Baa mee gurum kə cam cii shin kas, dangbe wur tap shin mbiise nnə, kə wur tap kə nə rəret, kaadi Kristi wur cìn Ekəlisya sə

³⁰ Mbəde mun a beep mə foshik nwur.

³¹ A mbəmənə, be gurum wur nyit puun wur kə nəən wur, kə wur balkaa de ashak kə mat wur, kə mo vəl mo dee di a deməndong.

³² Desə nə a mee mbii dedes desəsok. Mbii de wen kən sat nə, a nkaa Kristi kə Ekəlisya.

³³ Jir arang be wu yit koo weyi wur wal mmat wur, kaa kaashin sə, kə mat war shin dedes mmish war zak.

6

Jep Mo Kə Puun Mo

¹ Jep mo, wu kələng pwoo mpuun fuu mo ndəən Daa, mbəde mənə a mbii de ndəre.

² <<A shin dedes mpuun fwa kə nəən fwaa mo,>> desə nə a Wàar denshee de mo kə ten le,

³ <<mbəkə a tong di ryang, kə mbəkə a kat teer mo di des ndəən nyil nə.>>

⁴ Puun mo, taji wu le kə pətuup jep fuu mo wat, kə nə le kə mo cìn tuup kas, amma wu kyeer mo, kə wu kar mo ndəən kám de mo a mə Daa Naan.

Kərem Mo Kə Nen De Dyel Mo

⁵ Kərem mo, wu kələngpwoo nen de moo dyel wun nsar fur mo. Kən sat a puun fuu de mo a mə yil desə nə. Wu kələngpwoo mo ndəən kəer kə daar shi pətuup məndong, kaadi wuu cìn nKristi sə.

⁶ Taji wu cìn dak a yit gurum mo bejee, kə mo plang wun de kas, amma wu cìn dak kaa kərem mə Kristi sə. Wu cìn dyen nNaan ndəən pətuup fuu mo.

⁷ Wu cìn dak shi pətuup deret, mbəde wu cìn a nDaa Naan, baa a mmee gurum kas.

⁸ Taji wu mundər kas nə, dak deret de gurum kə cìn mo, be wur nwaa lap kwat nə pee Daa di, koo dewur a kərem, kə dewur a laalu.

⁹ Wun nen de wun kə kərem mo wu cìn mbii deret mmo zak. Taji wu wuk mo kas, mbəde wu man nə, Daa fu kə moo, wur a ndəən dengnaan, baa wur kə nshwatyit kas.

Leelek Naan Mo Jir

¹⁰ Peekyes nə, wu dar balbal ndəən Daa ndəən iiko mə dedes wur.

¹¹ Wu jwal leelek de Naan wur shin mo wun jir, mbəkə nwun mak dar di balbal nkaa Ngujwaan kə gwampee wur.

¹² Mbəde baa mu cìn lek nə a nkaa gurum mo, de moo nan kə toom kas, dangbe nə a nkaa se mishkoom, nen iiko de mo a mə Ngujwaan mo, nkaa se mishkoom kə nen peeknwoo de ndəən dengnaan mo.

¹³ Mbəmənə, be wu jwal leelek de Naan wur nshin nwun, mbəkə nwun dar di balbal ndəən teer debish mo. Mbəkə taji Ngujwaan wur se koorong nkaa wun kas.

¹⁴ Wu dar balbal shi dak suk, kə bwoot bwon fuu mo shi zeen, kə cìn mbii de ndəre kaa kawung de nə tap tuur ngurum sə.

¹⁵ Wu jwal kwoopshii nshii fuu mo, mbə satpwoo deret, de nən ji kə tongryang.

¹⁶ Koo pərangyi, be wu mang gwat de nə a shinzeen ashak kə wun, mbə tap pas mə wus de gwar debish nə wur mpwas shinji nkaa wun.

¹⁷ Wu mang bam de Naan wur cìn nwun, kaa mbiikáa shool de nenlek moo lep mbəkə nə tap káa di mmo sə. Kə wu dyel pwoo Naan nə, kaa kwai de Riin Debang wur shin nwun sə.

¹⁸ Wu dangnaan (leshap kə Naan), mbə mbii desə mo shidaar-shidaar ndəən Riin. Wu tong shi gongpee, kəzak, wu gung ndəən mbii mo jir. Wu cìn dangnaan (leshap kə Naan) mbə nen Naan mo jir.

¹⁹ Wu dangnaan (leshap kə Naan) mbə ghan zak, mbəkə Naan wur cìn mbii de wen nsat mo di, kə mbəkə ghan sat mbii desəsok mə pwoo deret nə mo, de shibal baa a shi kəarmuut kas.

²⁰ A mbə pwoo deret nə, dang mo lep an mbəkə wen sat nə di. Be wen a shishoot shi tasek mə shool yaksə. Jir kə de an a shishoot, be wu cìn dangnaan (leshap kə Naan), mbəkə wur shinbal di nwen, kən satpwoo deret nə de shibal, kaadi nə ret kə wen cìn sə.

Tokshik Mə Kes Nə

²¹ Tikikus dyemnəən fun de mu wal wur, dewur a kərem Daa azeen-nzeen, wur nsat mbii mo nwun jir, nkaa an, kə nkaa dak de ghan nkaa cìn nə.

²² Wen kən ten nlep wur shindəm pee wun de, a mbəkə wur satpwoo di nwun nkaa mun, mbəkə nwun man tong fun de, kə nə bam pətuup fuu mo di zak.

²³ Naan puun, kə Daa fun Jesu Kristi shin tongryang, kə wal, kə shinzeen ndyemnəən fun mo jir.

²⁴ Deret Naan nə dee ashak kə nen de mo wal nDaa fun Jesu Kristi, shi wal de baa nii peekyes kas har ngaa-ngaa.

Lepran De Pool Ran Nen Filipi Mo

¹ Lepran desə nə put a nsar Pool kə Timoti kərem Daa Jesu Kristi mo, shindəm pee nen Naan, de mo ndəən nyil nFilipi de mo balkaa fur mo ashak kə Kristi, jir kə nen denan-nan mə Ekəlisya mo, kə nenbam mo, kə Bishop mo, kə Dikon mo.

² Naan puun fun kə Daa fun Jesu Kristi, mo shin deret kə tongryang nwun.

Dangnaan mBə Nen Filipi Mo

³ Wen kən plang Naan koo a pərangyi, katdang wen yee wun,

⁴ ndəən dangnaan de kən cìn mbə wun jir shidaar-shidaar, be kən cìn nə a shi retnyit

⁵ mbəde wu fes wu balkaa fuu kə an ndəən pwoo deret nə, yool mpuus de gyet wu shee kələng nə jiwul cicinsə.

⁶ Wen man azeen-nzeen nee, Naan dewur yaa cìn dak deret desə ndəən wun, wur nsat a ncìn nə har parpuus de Kristi Jesu wur mbaaji.

⁷ Wen kən yee wun ndəən pətuup fen shidaar-shidaar, mbəmənə, be nə ret kə wen kat pan mənə nkaa wun. Mbəde wu balkaa fuu mo kə an ndəən deret de Naan wur cìn nwen. Kaadi yaksə, be wen ndəən lushoot, kə kaadi gyet wen katpee mbəkə wen kám di ngurum mo nee, pwoo deret nə azeen-nzeen.

⁸ Naan wur a langtəng fen, pan de ghan kə nə mbə wun nə a kaa wal de Jesu Kristi shikáa wur kə nə mbə mun sə.

⁹ Wen kən dangnaan, mbəkə nwal fuu nə naa nwurang de, kə mbəkə wu kat man kə seen di wun mman beet mbii mo de ndəre-ndəre.

¹⁰ Mbəkə nwun bələp mbii de nə rəret met di, kəzak, mbəkə wu dee de a dəbang, de baa wun kə mee rap kas parpuus Kristi wur mbaaji.

¹¹ Seen fuu mo gam kə mbii deret mo azeen-nzeen, de a Jesu Kristi wur mak shìn nə bejee, mbə le Naan a dedes kə kwoop wur.

¹² Dyemnaa mo, kən rəbet kə nwun man nee, jeel de mo kat wen, be nə le kə pwoo deret nə sekyeen.

¹³ har shiitoo de moo tap lu mishkoom nRom, kə pak gurum mo, mo man nə, wen a shishoot a mbə səm Jesu Kristi.

¹⁴ Pak dyemnəən fun mo des de mo ndəən Daa mo waa katbal ndəən pətuup fur mo, mbə satpwoo deret nə shi pətuup məndong, baa a shi kəərmuut kas, mbəde wen a shishoot a mbə səm Jesu.

¹⁵ Ii, azeen-nzeen, pak moo satpwoo deret nkaa Kristi a mbə zuur, kə bələp, dangbe pak moo sat a shi pətuup məndong.

¹⁶ Nen de moo satpwoo deret nkaa Kristi shi pətuup məndong sə, moo sat mənə a ndəən nwal, kəzak, mo man nə, wen a shishoot a mbəde an kə dar balbal bə tap pwoo deret nə.

¹⁷ Dangbe nen de moo satpwoo deret nkaa Kristi a mbə zuur sə, moo rəbet wat a pətuup fen, kə mo pan nə, wudun jì aa jeel nkaa wen ndəən lushoot nə.

¹⁸ Baa nə daampee nghan kas, katdang mo satpwoo deret nkaa Kristi, koo a mbə mbii dedangyi, be nə ret nwen nyit. Koo de moo sat a ndəən pan dəbish, koo de moo sat a ndəən pan deret, be ghan nsat a nkat retnyit dak, mbəde gurum moo kələng pwoo deret nkaa Kristi jir neyi.

¹⁹ Mbəde wen man nə, shi dangnaan fuu mbə ghan, kə bam de nə put pə Riin Jesu Kristi di, be mon nbwoot wen.

²⁰ A dyen fen kə canciin fen desə nə, baa wen cìn mee mbii de nə nji kə naashweep nkaa ghan kas. Dangbe rəbet fen, kə nghan satpwoo deret nə shibal baa shi kəərmuut

kas mbəkə koo a dedangyi, kə koo a pərangyi, be wen shin dedes de nKristi shibal kə foshik fen jir. Koo de wen de kə seen, kə koo di wen mmuut.

²¹ Pee wen di, be seen fen nə a Kristi, kə muut fen nə a ləbet zak.

²² Dang katdang wen sat a ntong ndəən nan desə dak, be ghan ncin dak de nə mbam gurum mo. Yaksə baa nghan mman ar de ghan mbələp kas.

²³ Wen dee a kaa kamlang a naar kə am sə. Pan devəl desə nə mo dul ghan shindəm ndəən ar mo vəl. Wen kən rəbet kə ghan muut de yaksə, mbəkə ghan dəm ntong de ashak kə Kristi, mənə ret nwen met.

²⁴ Dang nə kəkoop nə zam, mbəkə nghan tong di kə seen ndəən fwoshik desə, mbə bam wun.

²⁵ Mbəde nghan man zeen nə aasə. Mbəmənə, be wen man nee, baa nghan mmuut yaksə kas, nghan ntong di, mbəkə wen bam wun de kə wu sekyeen de shi retnyit ndəən shinzeen fuu.

²⁶ Mbəkə katdang wen mbaaji pee wun di zak, be wu kat mbii de wun canpwoo di kaa an, mbə seen de wun kə nə ndəən Kristi Jesu, mbə tong de wen ntong ashak kə wun nə.

²⁷ Nə a təng kə nwun mwaan a ndəən mbii de pwoo deret Kristi nə sat nnə wu cìn mo. Mbəkə koo de nghan nji naa wun, koo de baa nghan nkatpee baaji naa wun kas, be nghan kələng nə, wuu dar a de balbal, kə pwoo fuu mo dee a deməndong, kə pan fuu mo dee a deməndong zak. Mbəkə wu cìn lek di ashak, mbə pwoo deret, de wuu shinzeen nə.

²⁸ Taji wu kəər shaarlek fuu mo kas, koo dəben. Desə nə nkám mmo nə, Naan wur kə ten bam wun, dangbe wur ntwe mo mbə shikbish fur mo. Mbəkə nwun man de zak nə, Naan shikáa wur, wur nshin korong nə nwun aasə.

²⁹ Naan wur shínpee nwun, baa a mbəkə wu shinzeen di nKristi bejee kas, dangbe a mbəkə wu shwaajeel de mbə wur zak.

³⁰ Yaksə nwun mak cìn lek nə ashak kə an. Lek desə nə a lek deməndong kə de gyet wu naa an nkaa cìn nə, kə kaade wu kələng nə, an de a nkaa cìn lek mənə jiwul cicinsə.

2

Wu Sham Kə Kaa Koo Mə Kristi Sə

¹ Katdang seen fuu de mo ndəən Jesu Kristi mo dee a dəbal. Katdang wal wur nə jwan wun, katdang wuu shaar ashak kə Riin wur, katdang wuu naajeel shak kəcin deret shak,

² be wu le kə retnyit fen nə gam, kə pan fuu mo dee a deməndong kə wal fuu nə dee a deməndong kə pətuup fuu mo dee a deməndong ndəən mbii mo jir.

³ Taji wu cìn mee mbii mbə rəbetkáa kə diyeepkáa kas, dangbe wu sham kə káa fuu mo. Wu shin dedes nshak met nkáa fuu mo.

⁴ Taji memee fuu dee ntap a mbii de mo a məkáa fin bejee dak kas, dangbe wun ntap kə mbii mə nyee fuu mo zak.

⁵ Wu yit kə məse fuu mo dee a kaa məse Jesu Kristi wur kə nə.

⁶ Jesu dewur a deməndong kə Naan, dangbe baa wur

lekáa fin nciit-nciit kə Naan kas. Dang baa a mbii dewur nyaa nə rip shibal kə wur dee di kaa Naan sə kas.

⁷ Dangbe Jesu wur sham kə káa fin, har wur leshin a káa kərem sə.

Mo làa wur ndəən nan kaa koor gurum mo sə.

⁸ Dangbe kaadi gyet wur de ndəən nan kaa gurum sə, be wur sham kə káa fin,

dang wur shín shin
mbə muut nkaa shiyeepyoom.

⁹ Mbəmənə be Naan diyeep wur
a dedes hakyeng,

kə wur shín səm wur a nJesu,
de nə met koor səm mo jir.

¹⁰ Mbəkə ndəən səm Jesu,
be gurum mo jir
ndəən dengnaan, kə ndəən nyil desə,
kə ndər nyil desə,

be mon nji kurum ntoom Jesu.

¹¹ Kəzak, koo a pwoo dedangyi,
be nə nsat nə,
Jesu Kristi wur a Daa,
mbə ram Naan puun.

Wu Dee A Peebang

¹² Mbəmənə, wun de wen wal nwun sə kaadfi shidaar-shidaar be wuu naa ncìn mbii de də wen nsat nee, wu cìn mo, be an ashak kə wun sə. Be wu sat a sekyeen kə cìn mbii de gyet wen sat mo nwun dak. Jir kə de baa an kudfi ashak kə wun kas, be wu shin dedes nNaan, kə wu kəər wur ndəən pətuup fuu mo zak. Wu cìn dak shibal fuu mo, mbəkə bam fuu nə dee di a degəgam.

¹³ Mbəde a Naan dewur kə cìn dak ndəən pətuup fuu mo shidaar-shidaar. A wur kə le kə nwun cìn mbii de mo ret wur nyit. Wur nshín bal nwun mbəkə nwun cìn mbii deret nə mo di.

¹⁴ Wu cìn mbii mo jir, baa a shi pwoo ndoom-ndoom kə beetshik kas,

¹⁵ mbəkə taji gurum mo naa bish fuu kas. Mbəkə nwun dee de a debang kaa jep Naan degəgam mo sə, de moo tong ndəən nyil debish sə, kə ndəən gurum de mo gam kə shikbish sə. Wu dee a peebang mbut mmo ndəən nyil desə nə, kaa peebang mə zar de mo adeng sə.

¹⁶ Kaadfi wuu satpwoo deret mə seen nə mo sə. Katdang wu cìn aasə, be ghan nkatpee mbə leshap shi wun parpuus mə Kristi. Mbədi parpuus mənə, be nə ndee agaak nee, daar kə dak de də ghan kən cìn nə, baa nə a buu kas.

¹⁷ Koo de mon nfet ghan, kə mo doo toom fen kaa mbiizuum de shang sə mbə shinzeen fuu ndəən Naan, be nə ret nwen nyit, kə nə shang nwen ashak kə wun jir.

¹⁸ Nə aasə zak, nə ret kə wun, wu cìn retnyit ashak kə an zak.

Timoti Kə Epafraadaitus

¹⁹ Katdang Daa Jesu Kristi wur rəbet, be wen kən lepan nə, an nlep Timoti shindəm pee wun de kəkəlak. Mbəkə katdang wur baaji, be wen kələng pwoo de nkaa tong fuu, kə nə caa an di.

²⁰ Baa nghan kə mee ngwe kaa wur sə kas, dewur kə shín shin azeen-nzeen mbə sekyeen fuu.

²¹ Koor gurum nə mo dee a ncìn mbii de məkáa fur mo bejee dak, baa mo kak sekyeen mə pwoo Jesu Kristi kas.

²² Wun shikáa fuu wuu man tong Timoti, mbəde an kə wur, mun a kaa puun kə dyem nwur sə, de muu cìn dak ashak mbə satpwoo deret nə.

²³ Mbəmənə kən lepan, mbəkə wen lep wur shindəm pee wun di kələk-kələk. kadang mman mbii de nə kat an di.

²⁴ Wen shinzeen ndəən Daa nee, Baa nə ntong des kas, be wur nle kə nghan shikáa fen wen dəm pee wun di.

²⁵ Wen kən pan nee, nə ret kə nghan lep Epafradaitus dyemnəən fun, wur a shaardak fen, dewur kə cìn lek nə ashak kə an, shindəm pee wun dī. Gyet a wun lep wur jì pee an dī, mbəkə wur bam an de ndəən dak mo.

²⁶ Gyet wur kə fes lepan mbəkə wur naa wun de jir, dangbe wur kə pətuup dewat mbəde baa gyet wur nkoom kas kaadi gyet wu kələng sə.

²⁷ Azeen-nzeen baa gyet wur nkoom kas, mbə gyet wur kus kə muut, dangbe Naan wur naajeel wur. Baa Naan naa a jeel wur bejee kas, dangbe kə wen jir, mbəkə taji nkat pətuup dewat nkaa pətuup dewat kas.

²⁸ Mbəmənə, wen kən fes nlepan, mbəkə nghan lep wur shindəm pee wun dī. Mbəkə nwun kat retnyit de mbə baa naa wur shi yit fuu mo, mbəkə pətuup mənə pan saam de zak.

²⁹ Mbəmənə, wul a wur ndəən səm nDaa shi retnyit hakyeng. Wu shin dedes nkaan nen mənə mo.

³⁰ Gyet dee dī a lee kə wur muut mbə dak Kristi. Gyet wur shin seen wur, mbəkə wur bam an de, ndəən dak de baa wun shikáa fuu wu mak cìn nə kas.

3

Dyen Deret Nə Put A Pə Jesu Kristi Di

¹ Dyemnaa mo, mpee kyes nə, be wu cìn retnyit ndəən Daa. Baa nə daampee nwen mbə baa ran pwoo de gyet wen kən ten ran mo nwun kas, dangbe nə a mbəkə nə bam wun de, kə wun tong de ryang.

² Wu tap kə nen de moo cìn mbii debish, kaa as mo sə. Nen de mo sat nee, nə a təng kə gurum mo can-can.

³ A mun a de mo kə can mun, baa a mo kas. Mbəde muu seyil nNaan a ndəən Riin wur, kə muu cìn retnyit ndəən Jesu Kristi, mbəde seen fun mo a ndəən wur. Baa muu gāngkáa fun a nkaa mbii de gurum moo cìn, de mo a mə nan kas.

⁴ Katdang be de kən rəbet, be de an mmak gāngkáa fen, nkaa mbii de gurum moo cìn mə nan nə. Mbəmənə, katdang mee gurum kə pan nə, wur kə mbii gāngkáa ndəən nan nə, be an met ngwar mənə hakyeng ndəən mbii de mo a mə nan nə mo.

⁵ Kaadi gyet mo làa an, be abwoon de kən wul teer pwookun, be mo can ghan. Wen a ngu Yahudi, ndəən soon mə Benjamin. Wen a ngu Hiburu, làa nen Hiburu tyap. Katdang a ndəən ar mə tap Wàar mə nen Yahudi mo, be ghan kən tap Wàar nə a kaa nen Farisi mo sə.

⁶ Gyet kən shin jeel nendəm ndang Jesu mo. Nkwang mə tap Wàar nnen Yahudi mo, be kən tap Wàar nə mon ndəre-ndəre jir.

⁷ Dangbe ndəən mbii de gyet wen kən kat mo, kaa ləbet sə, be yaksə kən le mo dee a debuu mbə səm nKristi.

⁸ Ii, azeen-nzeen, kən le mbii desə mo dee a debuu, mbəde yaksə, wen kən man dedes mə wal Kristi Jesu Daa fen, de nə met mbii mo jir. Mbə səm wur, be ghan kən fwo mbii mənə mo jir. Yaksə, be kən nnaa moo dee a kaa pee de mo beer a zungtung sə, mbəde wen cii mo jir. kə nghan dee dī a mə Kristi,

⁹ kə nghan tong de ndəən wur. Baa a mbə deret fen kas, de an mak kat nə mbə tap Wàar nə mo kas. Dang a mbə deret de mu kat nə mbə shinzeen de mun kə nə ndəən Kristi. A deret de nə put a pə Naan dī, de nə dar a nkaa shinzeen.

¹⁰ A mbii de nkən fes nrəbet ndesə, kə nghan man Kristi dī kə Iiko nyool a peemúut nwur. Kə nghan shwaa pak jeel wur nə de zak, mbəkə nghan dee de kaa wur sə ndəən muut wur.

¹¹ Mbəkə koo de a me cìn yii, be wen kat yool a peemúut nə dī zak.

Wu Sekyeen nDəən Kristi

¹² Baa kən ten kat mbii de kən leyit nkaa mo kas. Koo de baa kən dee a de ndəre-ndəre kas, dangbe kən gung mbəkə mbii mənə mo dee de a mənə, mbəde Kristi Jesu wur le kə wen dee a mə wur.

¹³ Dyemnaa mo, baa an kən lesen nə, kən ten nkat mbii desə nə mo kas, dangbe mbii məndong de kən cin, wen kən mundər mbii de mo kə ten del. Yaksə, wen kən leyit fen ndəre-ndəre a nkaa mbii de mo a təleng fen bejee dak.

¹⁴ Wen kən gung mbə dəm wul a peekyes ndak fen, mbəkə nghan lap kwat de mə kaa adeng de ashak kə Jesu Kristi, ndəən petpee de Naan wur pet an nə di.

¹⁵ Wu yit kə pan desə, nə dee ndəən pətuup fun mo. Mun nen de mun kə seen, katdang mee mbii di, de baa wu manshii nə kas, be Naan wur nkámshii nə nwun.

¹⁶ Nə ret kə mun cin mbii mo nciit-ciit de muu ten mu man ndəən Kristi.

¹⁷ Dyemnaa mo, wun jir wu mwaan ndəən shiimwaan fen, kəzak, wu naa nen de mwaan mo mo a deret ndəən ar nə, kaadi mun muu dee a mbiikám pee wun de sə.

¹⁸ Wen kən ten sat mbii desə mo nwun, yit des. Yaksə, be nghan baa sat a nə de nwun, jir shi yitmwaa. Gurum mo dədes ndəən wun, de mo a shaarlek mə shiyeepmúut mə Kristi.

¹⁹ Peekyes mə nen desə nə mo, a muut mə aawus de baa nii peekyes kas, mbəde naan mmo nə a but mo. Baa mo kə mee naashweep kas. Moo diyeepkáa fur mo. Mo fes le pətuup fur mo a nkaa mbii de mə nyil desə mo.

²⁰ Dang mun, be tul fun nə a ndəən dengnaan. A pee de muu naa Ngubam fun Daa Jesu Kristi dewur ntong adeng sham de.

²¹ Wur mbə ciir kə məse fun debish sə mo, mbəkə mo dee de kaa mə ram wur sə. Shi iiko wur desə, be wur nji kə mbii mo jir, kə mo dee de ntoom wur.

4

Mbii Mə Kám Mo

¹ Mbəmənə dyemnaa mo, de wen wal nwun. Wen fes nrəbet wun, de kən kat retnyit a shi wun, kə ghan kən cin roop a shi wun zak. Wu dar balbal ndəən Daa.

² Wen kən satpwoo Yudiya, mo kə Sintiki nə. Nə ret kə mo tongryang kə shak, mbəde mo jir vəl mo a ndəən Kristi.

³ Wen dang pee waa dyemnəən fen, de muu cin dak ashak, kussuk a bam mat desə mo. Mbədi mat desə nə moo cin dak ashak kə an ndəən satpwoo deret nə, ashak kə Kelemen kə koor des de muu cin dak ashak kə mo jir. Nen de səm mo a derəran ndəən bəət haal mə seen.

⁴ Wu cin retnyit ndəən Daa shidaar-shidaar. Wen baa nsat a nə de nwun zak nə, wu cin retnyit.

⁵ Wu yit kə gurum mo jir, mo naa gung fuu. Mbədə baaji Daa nə wul kus.

⁶ Taji wu yit kə mee mbii daampee nwun kas, dangbe ndəən mbii mo jir, be wu sat mbii, de wuu rəbet mon nNaan, ndəən dangnaan kə plang.

⁷ Tongriyang nNaan de nə met man mo jir, nə tap kə pətuup fuu mo kə pan fuu mo, ndəən Kristi Jesu.

⁸ Dyemnaa mo, peekyes nə, be jir mbii de nə azeen, de nə mak shin dedes, de nə a de ndəre, de nə a dəbang, jir a de nə a nwal, kə jir mbee de nə rit naa, jir katdang nii mee mbii deret met jir de, jir de nə mee mbii de nə ret plang de, be wu cin pan nkaa mbii desə mo jir.

⁹ Wu cin dak kə mbii de gyet wuu ten wu kám mo, kə mbii de gyet wuu ten wu lap mo, kə mbii de gyet wuu ten wu naa mo, kə mbii de gyet wuu ten wu kəleng mo pee an di. Naan dewur shin tongryang mmun, wur ntong ashak kə wun.

Pool Pəlang Nen Dəm Dang Jesu Den Filipi Mo

¹⁰ Wen kat retnyit ndəən Daa hakyeng, mbəde gyet wuu doom mundər nwen, dangbe yaksə wuu pan ghan. Azeen-nzeen, gyet wuu pan an, dangbe baa gyet wu kat a pee mbə bam an kas.

¹¹ Baa nə, a mee mbii jee nwen kas, mbəde gyet wen kən ten kám ar mə gung ndəən jir mbii de ghan kə nə. Jir de nə des, kə jir de nə a lee, be wen kən tong a shi retnyit.

¹² Wen man mbii de an cin, katdang baa ghan kə mee mbii kas, kəzak, mman mbii de ghan ncìn katdang ghan kə mbii mo des. nDəən mbii mo jir, be ghan kən kám mbii desəsok desə, mbəkə nghan katpee dar de balbal, jir a ndəən ghəbəl kə an ndəən neen.

¹³ Wen mak cin mbii mo jir, a ndəən bal de Kristi wur shin nwen shidaar-shidaar.

¹⁴ Wen plang wun, mbəde də wu bam an ndəən jeel fen.

¹⁵ Wun nen Filipi mo, wu man shikáa fuu nə, gyet nshee mə pwoo deret nə, kaadi gyet an yool yit yil mMasidoniya, be baa mee Ekəlisya de nə shínkáa war ashak kə an mbə shin zuum mo, kə lap zuum mo kas, dang a wun bejee dak.

¹⁶ dang kaadi gyet nghan ndəən nyil nTasoloni, be wuu lep bam shindəm nwen nkaashak-nkaashak, baa a yit məndong kə vəl bejee kas.

¹⁷ Baa nə, a mbəde an kən tang a mee zuum pee wun di kas, dangbe kən rəbet kə nwun wu kat ləbet de nkaa kwat fuu mo.

¹⁸ Wuu ten wu kwat ghan kəndəng, mbəde kən kat mbii de kən rəbet nə, dang nə des met mbii de də ghan kən rəbet nə. Mbəde nghan kən la zuum de wu lep shinji nwen nsar nEpafradaitus. Mbiizuum fuu desə nə mo, moo toos shang shang a kaa zuum de gurun moo shin nNaan sə. Mbiizuum de Naan lap de mo shang nyit nNaan hakyeng.

¹⁹ Kəzak Naan fen wur shin jir mbii de nə ret kə nwun kat di nciit-nciit kə dedes mə long wur ndəən Jesu Kristi.

²⁰ Dedes nə dee a mə Naan puun fun mbə ngaa-ngaa, Nə aasə.

Tokshik De Mə Kyes Nə

²¹ Wu tok kə nen Naan de mo a mə Kristi Jesu jir. Dyemnaa de mo ashak kə an, moo tok kə wun.

²² Nen Naan mo jir moo tok kə wun. Met jir, a nen Naan de mon ntul mishkoom dedes Siza.

²³ Deret kə Daa fun Jesu Kristi nə tong ashak kə riin fuu mo jir. Nee aasə.

Lepran De Pool Ran Nen Kolosi Mo

¹ Lepran desə nə put a nsar mənə Pool de Naan wu kə ten bələp nghan mbəkə nghan tong de a laalep nJesu Kristi, kə Timoti dyemnəən fun ndəən Kristi.

² Dəm pee nen Naan de mo ndəən yil nKolosi, pee dyemnəən fun mo de mo balkaa fur mo ashak kə Jesu Kristi. Deret kə Naan puun fun kə tongryang fin dee ashak kə wun jir.

Pəlang Kə Dangnaan

³ Muu chìn dangnaan nNaan mbe wun shidaar-shidaar. Kəzak, muu naa pəlang Naan de wu a puun kə Daa fun Jesu Kristi.

⁴ Mbəde mu kələng nə, shinzeen fuu ndəən Jesu Kristi nii sekyeen, kəzak nnə, wuu wal nen kə Naan mo jir.

⁵ Mbəde wuu le pətuup nkaa mbii de Naan wu kə ten dak nə le ndəən dengnaan, Wu kələng pwoo nkaa mbii desə mo a ndəən pwoo deret de nə azeen de di wuu ten wu kələng nə.

⁶ Pwoo deret desə nə, nən nkaa mwan dəm shipee-shipee ndəən yil desə. Nii shin ciir kə pətuup gurum mo, dangbe nii le kə mo chìn dak deret mo. Yaksə, gurum mo des, mo nkaa shinzeen dikə-dikə. Nə aasə, be nə kə dəm wul mpee fuu, dangbe nə nkaa ciir kə pətuup fuu mo, mbəkə wun chìn dak deret mo de. Yaa mparpuus de di wu shee kələng nə, be yaksə wu manshii kə nə azeen-nzeen, kaadi Naan wur le deret nkaa wun sə.

⁷ Wu shee kələng pwoo deret desə, a mpwoo kə Abafaras, de muu wal nwur, dang wur a shaardak fun. Wur cìn dak kə Jesu Kristi shi pətuup məndong nnaar fuu a koppee fun.

⁸ A wur sat mmun pwoo nkaa nwal fuu ndəən Riin Debang.

⁹ Nə aasə, be yool mparpuus de di mu kələng pwoo mənə nkaa wun, be muu dangnaan(leshap kə Naan) (leshap kə Naan) mbə wun shidaar-shidaar. Muu dang pə Naan, mbəkə wur gam wun de seen mə man dyen fen, man de nə put a pee Riin wur ji di.

¹⁰ Man mənə le, kə mwaan fuu mo lapshak kə mə nen de mo dəm ndang Jesu. Mwaan de nə tong dyen nJesu. Katdang wu mwaan a ndəən dyen Jesu, be məse fuu nən nle kə wu chìn dak deret mo, kə wu sat a nwurang ndəən man pwoo nkaa Naan dak.

¹¹ Muu dangnaan (leshap kə Naan) nə, Naan dewur bal met jir, wur nshínbal nwun, mbəkə wu dar de balbal ndəən mbii mo jir. Kəzak, koo de a me cìn yi, be nwun sat a ngung de dak, kə nwun kat retnyit di zak.

¹² Wu pəlang puun fun dewur adeng, wur dewur wang ar nə mmun, mbəkə mu sekop fen de ashak kə nen fin mo ndəən pee debang.

¹³ Wur put kə mun ndəən iiko mu peenkoo, dangbe wu waa mang mun del kə mun ndəən mulki kə Làa fin.

¹⁴ A Làa fin, wu ang mun, de nə kam nə a wur fwo shikbish fun mo mmun.

Jesu Kristi Kə Dak Fin

¹⁵ Baa mee gwar kə cam naa Naan kas, amma gurum mo kə naa Jesu de wu lapshak kə Naan. A wur kám tong kə Naan mmun agaak. Jesu wur a Làa Naan denshee, dewur met mbii de Naan wur le mo jir.

¹⁶ A ndəən Jesu, be Naan wur le mbii de mo ndəən yil nə jir. Mbii de mo ndəən dengnaan kə de mo ndəən yil desə. Mbii de gurum moo mak naa mo, kə mbii de baa

gurum moo mak naa mo kas. A ndəən dedes wur, be Naan wur le mbii de mo kə iiko ndəən dengnaan. Mbii denan mo kə dedyeen mo nciit-nciit kə bal fur mo. A ndəən Jesu, be Naan wur le mbii mo jir, kə mbii mo jir, a Jesu wu kə mo nsar, be mo a mu wur jir zak.

¹⁷ Pəgyet de yam-yam, be Jesu wur de, akudang Naan wur le mbii mo ndəən yil nə. Naan bəl mbii mo jir ashak a ndəən Jesu.

¹⁸ nDəən nen Naan mo, be Jesu a káa mo. Koor gurum nə mo a foshik wur. A Jesu a káa mə nen dəm ndang Naan mo. A wur a denshee, zak, a wur shee yool a peemúut. Mpee mbii desə mo, be a wur a denshee ndəən mbii mo jir.

¹⁹ Nə ret nNaan nyit, be wur le kə dyen fen nə gam, kə nə tong ndəən Jesu.

²⁰ Nə ret Naan nyit zak, mbəkə wur waaji kə mbii mo jir pə shin di ndəən Jesu. A ndəən toom de Làa kə Naan wur beer nkaa shiyeepyoom, dangbe Naan wur rəbet waa baaji kə mbii mo jir, pə shin di. Mbii de mo ndəən yil desə, kə de mo ndəən dengnaan.

²¹ Di mmee nnaar, be wuu tong a jong-jong kə Naan, kə di wun a shaarlek Naan, mbə mbii debish, de di wuu cìn mo, kə pan fuu debish mo.

²² Amma yaksə, mbə muut Làa Naan, de mo làa wur ndəən nan, be Naan le kə wu dee a shaar fin mo, mbəkə pətuup fuu mo dee di a debang, kə mbəkə wur jì kə wun de ntoom Naan, dewur a debang.

²³ A mbii de Jesu cìn nwun mmənə, katdang wu sekyeen kə shinzeen ndəən pwoo deret nə. Kəzak, katdang wu dar balbal ndəən mbii desə mo. Wu sat a nlepətuup, nkaa mbii de wu kələng pwoo nkaa mo ndəən pwoo deret nə. A pwoo nkaa pwoo deret, de moo ten sat nə nkòo a weyi, ndəən yil desə. Wen Pool, dak fen nə a mbəkə nghan sat de ngurum mo, pwoo nkaa pwoo deret desə nə.

Dak De Naan Shin mPool

²⁴ Kaade wen nkaa shwaajeel mbə səm fuu, be nghan kə retnyit mputuup. Kaade gyet Daa Jesu shwaajeel sə, be wen zak, kən shwaajeel ndəən nan mbə səm kə nen fin mo de mo a fwooshin fin. Wen shwaajeel nə a mbəkə wen sət nkyes koor dak wur nə di.

²⁵ A Naan wur bələp nghan, mbəkə nghan dee di a kərem mə nen kə Jesu mo, be wu le dak desə nə nsar fen mbə səm fuu. Dak de wu le nsar fen nə, a mbəkə nghan satpwoo fen deret de ngurum mo kədəng.

²⁶ Pwoo de wen kən sat ngurum mo, be gyet yam, be nə a de səsok. Mbəmənə be baa gyet gurum mo manshii nə kas, amma yaksə Naan woo mmun agaak nen fin mo.

²⁷ Nə ret nNaan nyit, be wu le, kə nen fin mo manpwoo dejurum desə, de nə a mbii aarpwoo zam. Nii koop nə hakyeng, mbə gurum mo jir, koo a ndəən yil dedangyi. Pwoo dewur woo nə mmun, a nə, Jesu Kristi wur tong ndəən wun. Mbəmənə, be wu lepətuup, mbə parpuus de wun ntong ashak kə wur ndəən ram fen.

²⁸ A mbəmənə be muu satpwoo ngurum mo jir nkaa Jesu Kristi. Muu satpwoo nkòo a weyi, kə wur tap, kəzak, muu kám seen ngurum mo nkaa mbii desə nə mo, a mbəkə koo a weyi, be wur dee de kə seen ndəən Kristi.

²⁹ A mbəmənə, be wen kən cìn dak shibal de Jesu wu shin nghan, dang wen kən gung mbəkə nghan kyes dak desə nə di.

2

¹ Dyen nghan, kə wun man dak de nghan kən gung mbe cìn nə mbə səm fuu, kə mbe nen de mo ndəən yil Lodisiya, kə jir nen de baa mo kə cam naa an kas.

² Wen nkaa cìn dak desə nə, a mbəkə mo katbal de mputuup fur mo, mbəkə mo wal de nshak, mbəkə mo dee de a deməndong. Dyeen nghan kə mo man jurum kə man nkaa Jesu hakyeng nə kyeet, mbəkə mo manshii kə mbii desə mo de jir. Desə nə nji kə deret nkaa mo hakyeng. Mbii dejurum nə, a Kristi shikáa fen.

³ Mo sok long mə seen kə man mo jir, a ndəən Jesu.

⁴ Wen kən sat mbii desə mo nwun, a mbəkə taji mee gurum ngwom wun shi liispwoo de nə shangkələng kas.

⁵ Koo dāng de baa wen ashak kə wun ndəən nan kas, be nghan de ashak kə wun ndəən riin. Nə shang nghan zam, kaade wen nnə kələng nə, wuu cìn mbii mo a nciit-nciit ndəən ar deret, kəzak, wuu dār bālbāl ndəən shinzeen fuu de nə ndəən Kristi.

Seen De Gam nDəən Kristi

⁶ Kaade, wu mang Jesu Kristi kaa Daa fuu sə, be nə ret kə wu mwaan-mwaan de nə ret kə nen de mo bākaa fur mo ashak kə Jesu, moo cìn. Wu tong ndəən wur.

⁷ Wu sham seen fu mo nder-nder ndəən nwur, wu d̄yik seen fu mo kaa wur, kə wun dēng kə bāl ndəən shinzeen nwur, kaade mə kām nwun sə. Kəzak, wu pələng wu shidaar-shidaar mbə mbii mo jir.

⁸ Wu tap, taji mee gurum ngwom wun shiman mə yil desə, mbəkə wu taa wu mer de a ar deret nə kas. Kyaan kə man de nə put a ndəən wàar mə gurum mo, kə ndəən riin debish mə yil desə, baa nii put a pee Kristi di kas.

⁹ A ndəən Jesu, be muu naa gam kə d̄yeeen Naan, kə tong ndəən nan nə zak.

¹⁰ Mo shin seen nwun, a mbədi wuu bākaa ashak kə Jesu. A wur a káa kə mulki kə mbal mo jir.

¹¹ A ndəən wur, be mo can wun, baa a can de moo cìn shi sar ndəən nan kas, dāngbe a can de Jesu Kristi wur cìn nwun de nə put kə wun ndəən shikbish.

¹² Kaade gyet mo cìn baptisma nwun, mbe mo wum wun ashak kə Kristi, dāngbe mo waa yool kə wun ashak kə wur a peemúut.

¹³ Gyet yam be wun a demumuut mbe shikbish fuu mo, kə baa gyet wun a nen Naan mo kas de baa moo mee waar kas. Dāngbe Naan shin seen nwun ashak kə Kristi, kəzak, Naan kə fwo shikbish fun mo jir.

¹⁴ Gyet yam be mun a demumurep mo nder wàar mə Naan, mbədi baa gyet muu cìn mbii de wàar kə Naan nə sat kas. Dāngbe yaksə, Naan wur mang shikbish mənə mo baa kənə aku nkaa káa fun mo, kə wu fwo de mmun jir zak. Mbəde gyet mo pwas Jesu Kristi nkaa shiyeepyoom, a mbe shikbish fun desə nə mo.

¹⁵ Kaade gyet Jesu Kristi muut nkaa shiyeepyoom, be wur se koorong nkaa riin debish mo kə iiko mo, wur kām ngurum mo a agaak nə, wur bāl met mmo jir.

¹⁶ Mbəmənə, be taji wu yit kə mee gurum lewàar nwun nkaa mbii de wuu se, kə shwaa kas, koo nkaa puus dēbang mo, koo nkaa mbii de wuu cìn mo, mbe tar depwoo, koo nkaa puus Nookdi.

¹⁷ Mbii desə mo dee a mə riin, de gyet moo kām ngurum mo mbii de mo pə jì akyeen. Mbii de gyet moo dee a mə riin desə nə, moo gam, a Kristi shikáa fin.

¹⁸ Mbəmənə, taji wu yit kə nen de mo lesut a kaa nendenan mo sə, mo tokd̄yeel debish nwun kas. Nen de mo sat nə, Naan kə woo mbii mo nwudun zuum. Mo sat nə, wu sham kə káa fuu mo mə d̄ung, kəzak, nnə wu seyil nenlep Naan mo. Nen mənə, moo roop, koo de baa mo a mee mbii kas. Pan fur mo a mə yil desə.

¹⁹ Baa moo rəbet bākaa fur ashak kə Kristi de wu a káa mə nen mwaan ndang Naan nə mo kas. De a wur shínbal mmo, dāng a wur shin mbiise mmo zak. Jir nen de moo bākaa fur mo ashak kə Jesu, be wur kə shínbal mmo, mbəkə mo jì de ashak zak. Kə mbəkə, mo wurang de a ndəən mbii de mo a mə Kristi, kaadi Naan wur rəbet sə. Beep mə fwoshik fun moo kaat shishak, mbəde mo kə peebal mo, kə paar mo. Nə a kaadi Kristi wu bāl nen mwaan ndang wur mo, de mo a shin fin sə.

²⁰ Kaade wu murap ashak kə Kristi, be baa riin de mə yil desə mon nkat bāl nkaa wun kas. Dāngbe a me le dāng wuu sekyeen kə mwaan kaa kor gurum de mə yil desə mo yi? A me le dāngbe wu cínkáa fuu nder kə wàar de gurum sat nee, wu cìn yi

²¹ Kaade moo sat nwun nə, taji wu tung mbii desə shi sar kas. Taji wu se mbii desə kas, kəzak, taji wu tung mbii desə shi sar kas.

²² Kyaan kə wàar desə mo, mo a kám mə gurum. De katđang mo gung cìn đak kə mo, be mo dee a debuu.

²³ Wàar kaa desə mo sə, mo kə lapshak kaa mo aa mee koop mə seen sə. Mbedi wàar nə mo letəng ngurum mo, kə mo seyil de ndəən ar deret, kə mo sham kə káa fur mo, mə đung zak, kə moo shínjeel de nsut fur mo, dangbe azeen-nzeen, baa moo mee koop nə kas, mbəde baa moo mee bal de mon mbam gurum, mbəkə wu tap de nə coor mə nan nə kas.

3

Seen Depwoo nDəən Kristi

¹ Mbəde mo kə yool kə wun ndəən seen ashak kə Kristi, mpeeməne, be wu le pətuup fuu mo nkaa mbii de mo ndəən dengnaan, a peedí Kristi wur tong de, nsarse kə Naan.

² Wu lepan fuu mo a nkaa mbii de mo adeng. Taji wu lepan fuu mo nkaa mbii de mo ndəən yil desə kas.

³ Mbedi wuu murep, dang be seen fuu depwoo nə mo a səsok pee Kristi de ndəən Naan.

⁴ Katđang Kristi dewur a seen fuu, wur jì put, be wuwun zak, wun mput ashak kə wur ndəən dehai fin.

Seen Desəar Kə Depwoo

⁵ Wu twe mbii de mo a mə yil desə, de moo cìn đak ndəən seen fuu mo jir. Mbii kaa cìn ngaa mo sə, kə mwaan debish mo, kə coor mbii mə nan mo, kə rəbet mbii debish mo kə tələk, de nə a see nyil mee naan deci.

⁶ A mbə mbii debish kaa desə mo sə, be Naan wur woo tuup fin nkaa nenyil de mo cii kələng doo fin.

⁷ Gyet wun, shikáa fuu, wuu cìn mbii desə mo, har gyet wuu mwaan a ndəən mo.

⁸ Dangbe yaksə, kaadi wun kə seen depwoo sə, be nə ret kə wu shwat sar fuu mo aku, ndəən mbii debish desə nə mo jir. Mbii mo kaa langtuup, pan debish nkaa shak, pwoo debuu nkaa shak, kə jir pwoo de baa mo kə mee koop nə kas. Taji wu baa wu cìn mo de zak kas koo dəben.

⁹ Taji wu cìn đung nshak kas, mbəde wuu ten wu yit shiimwaan fuu de gyet yam nə mo đí.

¹⁰ Mbəmənə wu shee shiimwaan depwoo de Naan wu le ndəən pətuup fuu mo, de nə ndak shiimwaan fuu mo, kə wu dee de kaa wu sə, mbəkə wu man wu đíkə.

¹¹ Yaksə, baa mee shwatnyit de nnaar kə ngu Heleni kə ngu Yahudi kas, koo nnaar kə gwar de moo can wu kə gwar de nsuluk kas. Nnaar kə nenseen mo, kə nenyil de baa moo seen kas, nnaar kə məzep mo, kə nenyil mo, nnaar kə kərem mo, kə jep lu mo. Yaksə be gurum mo dee a nciit-nciit, ndəən Kristi, mbəde wu met mbii mo jir.

¹² Taji wu muunshik nə, Naan wal nwun zam, har wur bələp wun, mbəkə wu dee de a nenyil fin mo. Nə a təng kə shiimwaan fuu mo ret, kaa jep Naan mo sə. Wu naajeel mə shak. Wu cìn mbii deret nshak. Wu sham kə kaa fuu mo. Wu cìn mbii mo ndəən dyyen, kəzak, wu gung ndəən mbii mo jir.

¹³ Taji wu kələk kə langtuup kə shak kas. Kat mee gurum cìn shikbish ngənəen, be gwar de mo cìn shikbish nə nwur, wu fwo de ngucìn shikbish nə. Daa Naan kə fwo shikbish fuu mo, mpeeməne, be nə ret kə wuwun, wu fwo đí nshak zak.

¹⁴ Mbii de nii koop nə met jir, wu wal, mbəde nwal nə kə bəl gurum mo ashak ndəən tong de mbii mo a dekəgam jir.

15 Wu yit kə tongryang mə Kristi, nə se mishkoom ndəən pətuup fuu mo. A mpeemənə be Naan wu pərep wun, mbəkə wu tong ndəən tongryang mənə. Wu pəlang Naan shidaar-shidaar.

16 Wu yit kə pwoo kə Kristi nə tong ndəən wun hakyeng, kaadi wu cìn kám, kə bamshak ndəən seen de Naan wu cìn nwun sə. Wu kwoop Naan shi kook mo, kə kook de mo a mə Riin, de mo put ndəən pətuup fuu, de Riin kə Naan wu cìn wun. Kaade wuu koop Naan shi kook mo sə, be nə ret kə wu pəlang wu ndəən pətuup fuu mo.

17 nDəən mbii de wuu cìn mo jir, koo de a ndəən đak, be wu cìn mo jir a ndəən səm kə Daa fun Jesu. Wu pəlang Naan puun ndəən səm fin.

Ar De Nendəm Dang

Jesu Mon nTong Di Ashak

18 Wun mat mo, wu shin dedes mish fuu mo, kaade nə ret kə nendəm dangnaan mo cìn sə.

19 Wun mish mo, wu nwal mmat fuu mo. Taji wu tong kə mo a shi lek kas.

20 Wun jep mo, wu kələng pwoo puun fuu mo, mbəde mənə ret nNaan nyit zam.

21 Wun puun mo, taji wu le kə jep mo langtuup kas, mbəde kat wu le kə mo langtuup, be nə nroop kwak mmo.

22 Wun kərem mo, wu cìn mbii de nenlu fuu mo sat nnə wu cìn. Taji wu cìn mbii mo a mbəde moo naa wun kas, mbəkə wu kat deret de pee mo bejee kas, dangbe wu cìn mbii mo a shi pətuup deməndong, kə shin dedes nNaan.

23 Koo dang de đak fuu nə a meyii, be wu cìn nə shi pətuup məndong, kaade wuu cìn a nNaan sə, baa a mbe gurum mo kas.

24 A Daa Jesu Kristi wu a Daa fuu. Wun nlap kwat fuu mo a pə wu de. Kwat de wu nshin nwun nə, a sekop de wu đak nə le mbe nenyil fin mo ndəən dengnaan, mbəde đak de wuu cìn nə, be wuu seyil nDaa Jesu Kristi.

25 Ngwar de wu cìn mbii đebish, be Daa wu nkwat gwar mənə a shi mbii đebish, nciit-nciit kə mbii đebish de gwar mənə cìn. Baa mee shwatyit de kas koo daben.

4

1 Wun nen de wun kə kərem mo, wu fwang mo ndəən ar deret, ndəən zeen zak, mbəde wu man nə, wun de kə mee gwar dedes zak, ndəən dengnaan, dewur kə fwang wun.

Mbii De Nə Ret Kə Wu Cìn

2 Wu dangnaan(leshap kə Naan) shidaar-shidaar. Wu tong shi gongpee, kəzak, wu pəlang Naan mbe mbii mo jir.

3 Wu dangnaan(leshap kə Naan) mbe mun zak, mbəkə Naan wang ar də mmun, kə mu satpwoo fin de ngurum mo. Kə mbəkə mu yakshii nə de ngurum mo mbii de jurum, de Naan wu woo mmun nkaa Jesu Kristi. A mbe pwoo deret nə, dangbe nghan a shishoot ndəən lushoot.

4 Wu dang pə Naan, mbəkə nghan satpwoo deret nə de ngurum mo agaak, kə mo manshii nə dí, kaade nə ret kən ghan sat sə.

5 Wu mwaan shi seen, pə nenyil de baa mo a nendəm ndang Naan mo kas. Wu cìn đak kə koo a pee dedangyi de Naan shin wun!

6 Wu yit kə liispwoo fuu mo shang kələng ngurum mo, kaa mbii də mo tap le kəən dike sə, mbəkə wu man mbii de wun nlap de ngurum mo katdang mo tal mee mbii pə wun.

7 Tikikus satpwoo nwun, nkaa mbii də an kən cìn mo jir. Wur a dyemnəən fun de muu wal wur ndəən Kristi. Wur kə cìn đak kə nendəm ndang Naan mo, a shi pətuup məndong. Wen kə wu, mun a kərem kə Daa Jesu ndəən đak fin.

⁸ Wen kən lep wur dəm pee wun di, a mbəkə wur sat de nwun mbii de muu cìn mo jir, kəzak, mbəkə wu caa wun di.

⁹ Unisimus dewur a nguyil fuu, wur ndəm ashak kə Tikikus. Mon nsat nwun mbii mo jir, nkaa an. Unisimus wu a dɣemnəən fun, de muu wal nwur. Wur cìn ɗak kə nen dəm ndang Naan mo a shi pətuup məndong.

¹⁰ Aristaakus dewur a shishoot ashak kə an, wur kə tok kə wun jir. Maak kən kə Barnabas, wur kə tok kə wun zak. Wen kən ten ran pwoo nwun nkaa wur zak. Katɗang wur dəm pə wun de, be wu lap wu shi pətuup məndong rəret.

¹¹ Joshuwa de moo pet wur a Jastus, wur tok kə wun. Das ɗekun sə mo, moo bam nghan zam. A mo a nen Yahudi de moo cìn ɗak ashak kə nghan mpeesə. Muu sat ngurum mo nə, Naan wu a mishkoom.

¹² Abafaras dewur a ndəən wun, wur tok kə wun. Abafaras wu a kərem kə Jesu Kristi. Wur ɗangnaan(leshap kə Naan) mbe wun shidaar-shidaar. Wur ɗang pə Naan, mbəkə wu ɗar de balbal, ndəən mbii de mo a mə Naan, mbəkə wu man mbii de moo ret de nNaan nyit. Kəzak, mbəkə wu kələng ɗoo fin de, ndəən mbii mo jir.

¹³ Wen shikáa fen, nghan kən naa, kaade wur cìn ɗak balbal mbe səm fuu wun de wun ndəən Kolosi, kə be nen de mo ndəən Lodisiya kə Hirapolis.

¹⁴ Luka dewur a nguyen, de muu wal nwur zam, kə Dimas moo tok kə wun.

¹⁵ Wu tok kə dɣemnəən fun de mo ndəən Lodisiya, kə Nimfas, kə nendəm ndang Naan de mo ndəən tul nwur.

¹⁶ Abwoon de mo kə tang lepran ɗesə nwun, be wu le kə mee gurum tang nə ndəən nendəm ndang Naan de mon nLodisiya zak. Wu tang lepran, de nendəm ndang Naan de mon nyil nLodisiya mon nlep shiin ji nwun zak.

¹⁷ Wu sat Arkipus nənee, <<Wur kyes ɗak de di Daa Jesu Kristi Shìn nwur, mbəkə wur cìn de sə.>>

¹⁸ A an Pool ran lepran ɗesə nwun shi sar fen. Taji wu muunshik nə, an a shishoot ndəən lushoot kas. Deret Naan tong ashak kə wun jir. nə aasə.

Lepran Denshee Də Pool Ran Nenyil Tasolonə mo

¹ Lepran desə nə put a nsar Pool kə Silas kə Timoti shin dəm pə nendəm ndang Naan de mo ndəən yil nTasoloni, de nə ndəən Naan puun kə Daa Jesu Kristi. Naan cin deret nwun kə tongryang zak.

Pool Plang Naan

² Koo pərangyi, be muu pəlang Naan mbe wun jir, kəzak, muu yee wun jir ndəən leshap kə Naan fun mo shidaar-shidaar.

³ Muu yee wun mbe Naan fun, dewur adeng, kaade wu kám cinzeen fuu nə ndəən mbii de wuu cìn mo. Kə kaade wal fuu nii le kə wu cìn dak shibal, kə kaade canciin fuu nkaa Jesu Kristi nə dar balbal sə.

⁴ Dyemnaa mo, mu man nee, Naan wur wal nwun, dang wur kə ten bələp wun, kə wu dee a nen fin mo zak.

⁵ Mbəde baa gyet mu satpwoo deret nə nwun a shi lepwoo fun bejee kas, amma a ndəən iiko mə Riin Debang. Kə mun mu cinzeen nee, mbii də mə sat nə azeen. Wu man tong fun, kaade gyet mun de ashak kə wun. Muu cìn mbii mo jir a mbe fuu.

⁶ Gyet wun, wuu yaa mwaan ndəən shiimwaan fun, kə ndəən shiimwaan kə Daa fun, koo de wuu shwaajeel, amma nə a mbəde wun kə lappwoo deret nə shi retnyit de Riin Debang shin nwun.

⁷ Nə aasə be, wu dee a mbii kám nkoor nenshínzeen nJesu Kristi de mo ndəən nyil mMasidoniya kə Akaya.

⁸ A mbə wun dangbe nenyil de mo kus, kə dejong mo, mo kələng pwoo Daa. Baa a mMasidoniya kə Akaya bejee kas, amma shinzeen fuu ndəən Naan nə dəm wul koo pee dedangyi. Mbəmənə, baa mun kə mee mbii mbə sat kas.

⁹ Gurum mo, koo a nnəyi, be moo sat a wun, kaade gyet wu lap mun shi pətuup məndong sə, kə kaade gyet wu yit kùm fuu mo, mbəkə wu seyil di nNaan dewur kə seen kə wur azeen,

¹⁰ kə wuu tong shi gongpee mbə waaji kə Làa fin ndəən dengnaan, shii kə mənə a Làa nwur Jesu Kristi de Naan wu yool kə wur a peemúut, kə wur bam mun ndəən tuup Naan de nən a ar jì zak.

2

Dak Pool Tasolonika

¹ Dyemnaa mo, wun wu man shikáa fuu nee, jì fun pee wun de baa nə a buu kas.

² Wu man kaade mun mu ten mu shwaajee kə fələp ndəən yil nFilipi, akudang muu jì pee wun de nTasolonə. Koo de gyet gurum mo des mmo cii mun, dangbe Naan fun wur shínbal mmun mputuup, mbəkə mə satpwoo wur deret nə de nwun.

³ Pwoo de mu sat nwun nə, baa nə a dung koo pan debish kas. Baa gyet mə sat nə, a mbəkə mə gwam mee gurum de kas.

⁴ Amma mbəde Naan wur kə ten bələp mun, kə wur kə ten le pwoo nwur nə ndəən sar wur. Muu cìn kə mə tong dyeen də a nNaan, dewur man pətuup fun mo jir. Baa muu cìn mbəkə mutong dyeen de a ngurum kas.

⁵ Wu man nə, baa muu kam jì kə mee pwoo deshang mmee gurum shi ləpwoo fun mo kas, mbəkə mə gwam wun, kə mə kat shool de pee wun kas. Naan wu man nə aasə.

⁶ Baa muu cam tang a dedes pee gurum mo de kas, koo pə wun, koo pee nendeci mo. Koo di mun kə pee mbe cìn dak kə iiko fun kaa nenlep Kristi mo sə.

⁷ Dangbe jir kəsə, be gyet muu fwang wun, a kaade nəən kyee war fwang jep war mo sə.

⁸ Mbəde mə wal nwun zam, har gyet mu rəbet mbəkə mə shin seen fun mo mbe wun, baa a mbe pwoo doret Naan de gyet mə sat nwun bejee kas.

⁹ Dyemnaa mo, wu yee ndak de gyet mun mu cìn shibal pee wun di. Gyet mun mu cìn dak mpar kə puus, mbəkə taji mu lejeel nwun kas, nnaar de gyet mun nkaa satpwoo doret mə Naan nə nwun.

¹⁰ Wun a langtəng fun, kə Naan zak, Gyet shiimwaan fun mo mbə wun di, wun de wu shinzeen nə a dəbang, doret dang nii mee luk kas.

¹¹ Wu man nee, mu tap wun a kaade puun kə tap jep nwur mo sə.

¹² Muu caa wun, muu bam wun zak, kəzak, mun kə sat nə yit des nə, nə ret kə wun mwaan a mwaan de nə ret nNaan nyit. Naan dewur pərep wun, mbəkə wu del de ndəən mulki nwur, kə mə tong de ashak kə wur ndəən ram fin.

¹³ Mee mbii de nii le, kə mu pəlang Naan shidaar-shidaar zak, gyet mə shee satpwoo Naan nə nwun, be kaade wu kələng, be wu lap nə, baa a kaa pwoo gurum sə kas, amma wu lap nə a kaa pwoo Naan sə dang nə a pwoo nə azeen, de nə nkaa cìn dak ndəən pətuup fuu mo, wun nen de wu cinzeen.

¹⁴ Dyemnaa fun mo, wu mwaan ndəən shiimwaan nendəm ndang Naan de mo a mə Kristi Jesu, de mo ndəən yil nJudiya. Wu nshwaajeel nsar nenyil fuu mo, kaade gyet mu shwaajeel nsar nen Yahudi mo sə.

¹⁵ Gyet a nen Yahudi nə mo tu Daa Jesu, kə mo twe nensatpwoo Naan mo. Mo ceen mun zak. Baa mbii de mo cìn nə ret nNaan nyit kas koo lee. Kəzak, mo a shaarlek gurum mo jir.

¹⁶ Mbəde moo yaappee, mbəkə mo cii satpwoo doret nə de mmun, mbe nen de baa mo a nen Yahudi mo kas, mbəkə taji mo kat seen de zak. A ndəən ar desi be, mo gam shi butbish fur de moo naa ncìn nə, amma yaksə tuup Naan nii taa nkaa mo jir.

Pool Rəbet Waa Dəm nYil nTasoloni

¹⁷ Dyemnaa mo, kaade gyet mu bəkshak kə wun, mbe rep pee lee, yaksə nə daampee mmun, koo de a yit fun mo bəkshak dak, be pətuup fun moo pan wun de shidaar-shidaar.

¹⁸ Dyeen mmun naa yit fuu mo zam. Muu fes mə rəbet dəm pee wun de zam. An Pool, kə lepan fen mbə dəm pee wun di met nyitvəl, amma nGujwaan dar a ar nə.

¹⁹ A me a mbii canciin fun, kə retnyit fun, de nə kám nnə, muu se koorong nyit Daa fun Jesu, parpuus dewur mbaajì yii? Baa a wun kas aa?

²⁰ A wun a nen de wu le kə mu kat retyit kə nə nshang mmun parpuus de mun nnaa Jesu Kristi.

3

¹ Mbəmənə, kaade baa mu mak gung kə kas. Nə aasə, be rəbet fun nə, mun koor nə mo, mun ntong Afens mbusun,

² kə mə lep Timoti shindəm pee wun de. Timoti wur a dyemnəən fun ndəən dak Naan, mu satpwoo doret nkaa Jesu Kristi. Mu lep wur shindəm pee wun di, mbəkə wur caa pətuup fuu mo de, kə wur kám də nwun, kə wu dar di balbal ndəən shinzeen fuu.

³ Mbəkə taji jeel de wun nkaa shwaa nə lee, kə memee fuu baa mbwoon kas. Wun wu man nnə, Naan wu kə ten lee nnə, mun nen fin mo mun nshwaajeel.

⁴ Kaade gyet mun de ashak kə wun, be muu sat nwun nnə, nə a təng mun jir mun nshwaajeel. Yaksə wun nkaa naajeel nə, kaade gyet muu ten mu sat nwun sə.

⁵ Gyet wen man nnə, wun nkaa shwaajeel, a nə le dangbe nghan lep Timoti dəm pee wun, mbəkə ghan man de. Kyet wuu dar balbal ndəən shinzeen fuu nə wo? Baa

di wen kudfi kən mak gung kas mbəde kəərmuut doom yaa an. Wen yee nee, meebe ngujwaan wur kə cəər kə wun, mbəkə dək de gyet mu cìn nnaar fuu, be nə a dee buu.

⁶ Yaksə Timoti wur kə jì pee mun dī. Wur satpwoo de nə ret mmun nyit, kaade wuu dər bəlbəl ndəən shinzeen fuu ndəən Jesu Kristi, kə wal fuu nə bəl zak. Wur sat mmun nee, wuu yee mun shidaar-shidaar shi retnyit, kə nnə dyyeen nwun nnaa mun kaade dyyeen mmu nnaa wun sə zak.

⁷ Dyemnaa mo, kaade mu kələng nee, shinzeen fuu nii sekyeen, be koo de mun nkaa shwaajeel, kə mbii mo des moo daampee mmun, be desə nə, fes bəm pətuup mmun zam. A shinzeen fuu nə bəm pətuup fun mo.

⁸ Yaksə mun nkat gangkwak, katdang wu dər bəlbəl ndəən Daa Jesu.

⁹ Mu pələng Naan dedes hakyeng mbe wun, kə mu kat retnyit a kyeen nwur mbe wun. Mu pələng wur mbe retnyit de mu kat ntoom Naan fun, mbe wun.

¹⁰ Muu naa ncìn dangnaan (leshap kə Naan) shidaar-shidaar, par kə puus, mbəkə, katdang mə katpee, be mun nji pee wun de, kə mə naa wun de shi yit fun. Kə mə bəm wun de, ndəən mbii de moo luk wun ndəən shinzeen fuu nə.

¹¹ Muu dangnaan (leshap kə Naan) nee, Naan puun fun shikáa nwur, kə Daa fun Jesu Kristi wur nwang ar nə mmun, kə mu dəm pee wun dī.

¹² Daa wur le kə wu sekyeen kə wal kə koor gurum mo jir, kaade muu wal nwun sə.

¹³ Mbəkə wur gangkwak de nwun ndəən pətuup fuu mo, mbəkə shiimwaan fuu nə dee de a deret, kə debang nyit Naan dewur a puun fun jir, parde Daa fun Jesu Kristi wur nji ndəən yil desə ashak kə nen nwur debang mo jir.

4

Tong De Ni Ret nNaan nYit

¹ Dyemnaa mo peekyes nə, muu dang pə wun ndəən səm nDaa Jesu. Wu kám shi mun, caan kə mwaan de mun muu cìn, mbəkə nə gam dyyeen Naan de. Azeen, wuu ten wu yaa kyeet kə mwaan mənə, naa təng wun sekyeen ndəən mwaan mənə dikə dikə.

² Wu man kám de gyet mu cìn nwun ndəən bəl Daa Jesu Kristi.

³ Naan wur rəbet kə wu dee a debang. Taji wu dəl ndəən shikbish de nə a mə ngaa kas.

⁴ Koo weyi ndəən wun, be nə ret kə wur man kaade wur yaa kaa fin dī ndəən ar dəbang, de nə ret.

⁵ Baa a shi coor mə nan kas, kaade nenkum de baa mo man Naan kas, moo cìn sə.

⁶ Taji mee gwe cìn mbəde bish nkaa dyemnəən nwur kas, mbəde Daa wur cii nen de moo cìn kaan mbii mənə mo jir. Muu ten mu satpwoo nwun shibəl nkaa nə.

⁷ Baa Naan wur pet mun a mbəkə mu dee dī a ndəən shikbish kas, amma kə mə dee dī a dəbang.

⁸ Mbəmənə kat mee gurum cii kám desə mo, be baa gwar mənə cii a gurum kas, amma wur cii a Naan, dewur shìn Riin nwur Debang nwun.

⁹ Baa nii mee kwoop nə kə nghan ran mee mbii nwun, nkaa wal ndyemnəən fuu mo kas, mbəde Daa Naan shikáa nwur, wur kə ten kám nwun kaade wun nwal nshak zak.

¹⁰ Azeen, wu wal nendəm ndang Jesu Kristi de mo ndəən Masidoniya jir, amma muu dang pə wun dyemnaa mo, mbəkə wu sekyeen de kə wal dikə dikə, mbe mo jir.

¹¹ Wu gung kə wu mwaan dī shi məse mə pədok, wu tap kə mbii de wun pə cìn mo, dang wu cìn dək shi sar fuu mo, kaade gyet mu sat nwun sə.

¹² Katdang wu cìn mbii de mə sat nwun sə mo, be nen de baa mo shinzeen nDaa Jesu kas, mon nshin dedes nwun, kə baa wun ntaa wu kat mbut mme mbii kas.

Ji nDaa Jesu

¹³ Dyemnaa mo, mə rəbet kə wu man mee mbii hakyeng, nkaa nen di mo kə ten murəp mo, mbəkə taji pətuup fuu mo wat, kaa nen di baa mo shinzeen nyool a peemúut nə sə kas.

¹⁴ Mun mu shinzeen nee, Jesu kə muut, kə wur kə baa yool a peemúut. Mbəmənə, be mu man nee, katdang Jesu wur nji, be Naan wur nle kə nen de mo kə murəp ndəən Jesu, be mon nji ashak kə Jesu.

¹⁵ Pwoo de muu sat nwun sə, nə put a pee Daa de shikáa nwur. Katdang Daa Jesu wur nji ndəən yil desə, be mun nen de mə kudi mmeen, baa a mun ntaa təng, nen de mo kə ten murəp mo kas.

¹⁶ Parpuus mənə, be Daa wur ndyeep doo shibal, kə ngulep Naan dedes, wur ntàa feer. Dangbe Daa Jesu wur nyool yit dengnaan kə wur sham de ndəən yil desə. Nen de mo kə ten murəp ndəən Kristi, a mon nshee yool a peemúut nə.

¹⁷ Mun nen də mu kudi mmeen ndəən yil desə, be Naan wur nlap mun kàa kə mun ndəən nluu, mbəkə mukaat dikə Jesu nnaar kə dengnaan. Yool mmənə be mun ntong ashak kə Daa har ngaa-ngaa.

¹⁸ Mbəmənə, be wu caa pətuup nshak shi pwoo desə mo.

5

Wu Dak Suk Mbə Ji nDaa Jesu

¹ Dyemnaa mo, baa nii mee kwoop nə, kə mu ran mee mbii nwun nkaa parpuus kə peedi Daa Jesu wur nji kas.

² Wuu ten wu man pwoo nkaa nə. Wun shikáa fuu, wuu ten wu man nee, parpuus mənə be Daa wur nji a kaa wat de kə jì mpar sə.

³ Nciit kə mənə, be gurun mon mbwet sut, dang mon nsat nənee, << <<Koo meyii, be nə de ryang, kə mbii mo di rəre.>> Dangbe, ndi mman, mee jeel kə shwal ntaa nkaa mo, kaa shwal de mat moo kələng nə, kaade mo pə làa-làa sə. Parmənə be baa mee gwar mbar kas koo məndong.

⁴ Amma wun dyemnaa fen mo, baa wun a ndəən peenkoo kas. Mbəmənə taji parpuus mənə dee nwun a mbii aapwoo, kaade jì kə wat aapwoo ngurum mo sə kas.

⁵ Wun jir, wun a nen de mo ndəən peebang, de wuu mwaan mpuus, baa wun a nen de ndəən peenkwoo mo kas, de muu tong ndəən peenkwoo sə kas.

⁶ Mbəmənə, taji wu saam kaade koor gurun moo cìn sə kas, amma mu yaasun, kə mə tong di shi gongpee.

⁷ Gurum moo saam a mpar, kə gurun moo yuur a mpar,

⁸ amma mun, muu mwaan a mpuus. Mbəmənə be mə yaasun fun mo. Mu sat a nsekyeen ndəən shinzeen, kə wal ndəən Daa Jesu. Mbəde desə mo a kaa nlar shool, de shiitooon moo lep mbe gong tuur mmo, mbəkə taji mee mbii tung mo kas sə. Kəzak, wu yit kə mu sat a nleyit nkaa Daa Jesu də wur bam mun. Mbəde leyt desə nə dee a kaa mbiikáa shool de kə fwang káa ngurum ndəən lek sə.

⁹ Mu man nə, Naan wu bələp mun, baa a mbəkə mə del de ndəən jeel kə tuup nwur kas, dangbe wur bələp mun a mbəkə mu kat bam de ndəən Daa Jesu Kristi.

¹⁰ Wur dewur muut, mbəkə katdang wur mbaaji, be koo de mu kudi mmeen ndəən yil nə, kə koo de muu ten mu murəp, be mun ntong ashak kə nwur.

¹¹ Mbəmənə wu gangkwak nshak, kə wu bamshak kaade wuu pə ncìn nə sə.

Kyes mPwoo Nə Mo

¹² Dyemnaa mo, mu dang pə wun kə wu shìn dedes nen de moo cìn dak pee wun di. Muu sat a nen de moo fwang wun kə kam wun ndəən kəər nDaa.

¹³ Wu shìn dedes mmo hakyeng, kə wu wal mmo zak, mbə dak de moo cìn nə. Wu tongryang kə shak jir.

¹⁴ Dyemnaa mo, muu dang pə wun, mbəkə wu gwak nenseer mo, de sar fur mon nfii. Wu gang pətuup nen de moo kəərmuut mo, kə wu bam nen de baa moo bal kas, kə wu gung kə shak jir zak.

¹⁵ Wu tap, mbəkə taji mee gwar kwat debish shi debish kas, amma wu gung kə wu cìn deret de nshak kə gurum mo jir, koo pərangyi.

¹⁶ Wu cìn retnyit koo pərangyi.

¹⁷ Wu dangnaan (leshap kə Naan) shidaar-shidaar.

¹⁸ nDəən mbii mo jir, be wu pəlang Naan, mbəde nii ret nNaan mbə wun nen de mo kə bal wun kə Jesu Kristi, kə wun cìn zak.

¹⁹ Taji wu cii cìn dak nRiin Naan de wu ndəən wun kas.

²⁰ Taji wu bəkpwoo de mo put a pə Naan di kas.

²¹ Wu kam mbii mo jir, mbəkə wu man di nə azeen de. Wu yaa mbii de mo a deret.

²² Taji wu cìn mee mbii debish kas koo le.

²³ Wen cìn dangnaan (leshap kə Naan) nə, Naan shikáa fin, wur dewur cìn tongryang nwun, wu nle kə wu dee a debang ndəən mbii mo jir. nDəən riin fuu mo, kə seen fuu mo, kə suk fuu mo, mbəkə wu dak suk fuu mo de, mbe puus jì Daa Jesu Kristi, be baa wun nden kə mee yitluwaan (naasheep) kas.

²⁴ Naan dewur pərep wun agu cinzeen baa wur mmak bam wun kas.

²⁵ Dyemnaa mo, wu cìn dangnaan (leshap kə Naan) mbe mun.

²⁶ Wu tok kə nen cínzeen nə mo jir shi tokshik dəbang, wu yaa sar nshak ndəən wal de nə a mə Naan.

²⁷ nDəən səm kə Daa, be an kən satpwoo nwun shibal nee, nə a təng wu tang lepran desə nə nkom nen cínzeen nə mo jir.

²⁸ Deret Daa fun Jesu Kristi nə tong ashak kə wun. Nə aasə.

Lepran Devəl De Pool Ran Nen Tasolonə mo

¹ Lepran desə nə put a nsar Pool kə Silas, kə Timoti. Muu tok kə nendəm ndang Naan de mon nTasoloni, de mo a mə Naan puun fun kə Jesu Kristi.

² Naan puun fun kə Daa Jesu Kristi mo shín deret nwun kə tongryang zak.

Naan nTokdyeel nGurum Mo a Shi Jesu

³ Dyemnaa mo, nə a təng kə mu pəlang Naan mbe wun shidaar-shidaar. Nə ret kə mun, mu pəlang wun aasə zak, mbəde cinzeen fuu nə nkaa wurang hakyeng, kəzak, wal fuu mbə niyee fuu mo nii seet buful dak.

⁴ A nə le dang mun shikáa fun muu canpwoo shi wun nendəm ndang Naan mo, mbə gung fuu, kə shinzeen fuu, kaade wuu dar di balbal jir kə de wuu gung kə shinjeel kə shwaajeel de wuu shwaa mo shini-shini.

⁵ Mbə mbii de wuu shwaajeel nə mo yaksə, parmee puus be mon nkat wun kə kwoop nə mbə mulki Naan. Desə mo dee a langtəng mbe kám nwun nee,

⁶ Naan a ngucandyeel den ndəre ndəre. Mbəmənə, wur nshinjeel nen de mo shínjeel nwun.

⁷ Wur nshin nookdi nwun kə mun jir ndəən jeel de muu shwaa mo yaksə. Mbii desə mon nden aasə parde Daa fun Jesu wur ntong ndəən dengnaan sham. Wur nkámkaa fin ashak kə nenlep nwur debal mo.

⁸ Wur nji shi wus de nii bəlempee, mbəkə wur kwat nen de mo cii Naan de, kə nen de mo ciipwoo deret nkaa Daa fun Jesu Kristi.

⁹ Kwat mo nən ndee a muut del dəm kə mo ngaa-ngaa. Baa mon mmak naa yit Naan koo dedes mə iiko nwur kas, koo le.

¹⁰ Katdang wur nji, parpuus dedes mənə, be nen nwur mo jir, mon nshin dedes nwur. Jir nen de mo shinzeen nwur, be mon nkwoop wur, kə wun zak wun ndee ndəən nen de mon nkwoop wur, mbəde wuu ten wu shinzeen mpwoo wur de mun kə sat nə nwun.

¹¹ Mbəmənə be muu dangnaan (Leshap kə Naan) mbe wun shidaar-shidaar, mbəkə Naan wur le kə wu dee dekoop nə, mbe zeen de Naan wur pərep wun mbəmənə. Naan wur le kə wu mak cín koo a mbii deret dedangyi de wuu pan cín nə mbe shinzeen fuu shibal nwur.

¹² A ndəən kaan kə ar desə, be gurum mon nle ram nsəm Daa Jesu ndəən wun, kə wun de ndəən wur zak, shi deret Daa Naan fun kə Daa Jesu Kristi.

2

Ngwe Debish

¹ Pwoo nkaa ji nDaa fun Jesu Kristi, kə kuur fun pee wur de. Dyemnaa mo, mu dang pə wun,

² taji pan fuu mo dee a decicəər koo nə daampee nwun kas. Mbəde pak gurum moo sat nee, puus Daa nii ten ji. Koo de gurum mo sat pwoo mənə a ndəən Riin, nnə puus nii ten del, koo a shi liispwoo nə, mo aasə. Koo kaade pak mo nkaa sat nə, nə di mu ran pwoo nwun, nkaa nə aasə ndəən pwoo de di mu ran nwun sə.

³ Taji wu le kə mee gurum ngwam wun kas, koo le. Baa puus nə kə waaji kas, atəng nnaar de gurum mon ncii tuwap kə mo cii Naan, nən nshee di akudang, kə gwar debish, dewur dee a deləloom, de mon nvwet wur ndəən wus, wu nji put agaak akudang zak.

⁴ Wun ncìn lek nkaa mbii ðe gurum mo kə seyil mmo jir, kə wur nlekáa fin a kaa Naan sə. A wur nsat nee, wudi met mmo jir, kəzak wur ndel ndəən Lu Naan ðedes, kə wur ntong a peetong, dangbe wur leshin a Naan.

⁵ Baa wu pan kas aa? kaade gyet mun ashak kə wun sə, be wen kən ten nsat nwun nee, mbii ðesə mo jir mon nden aasə.

⁶ Yaksə be, a mee mbii kə yaa wur baa kənə. Wun shikáa fuu, wu man mbii mənə. Katpee nə wul, be gwar ðebish wur nji put agaak.

⁷ Jurum kə bal kə ngwar ðebish nə nkaa cìn ðak yaksə ndəən yil ðesə nə. Dangbe mee ngwar kə yaa wu baa kə nə mbe reppee ðeben ðak. Katdang mo mang ngwar ðe nii yaa wur baa kənə,

⁸ be ngwar ðebish nə wur nji put. Dangbe Daa Jesu wur ntu ngwar ðebish nə shi nook kə pwoo fin. Katdang Daa Jesu wur mbaaji ndəən ðedes fin.

⁹ Katdang ngwar ðebish wur nji put, be wur nji a ndəən bal mə ngunjwaan. Wun ngwam gurum mo shi mbii aapwoo mo ðes ðewur ncìn mo.

¹⁰ Wur ncìn ðak kə koo mbii ðebish ðedangyi, mbəkə wu ngwam nenyil ðe mon nloom ðe. Nen ðesə mo ðee a ðeləloom mbəðe di mo cii shinzeen, kə mo cii wal nzeen. Mbəmənə, be baa mo kat bam kas.

¹¹ Aasə be, Naan cəer kə pan fur mo, mbəkə mo shinzeen ðe a mbii ðə nə a ðung bejee ðak.

¹² Mbəmənə, be mon ndee a ðeləloom, mbəðe mo cii shinzeen atəng mo kələng shang mə cìn shikbish ðak.

Naan wur bələp wun

¹³ Dyemnaa fun mo, Daa wu wal nwun. Mbəmənə be nə ret kə mu pələng Naan mbe wun. Naan wur ten bələp wun, pəgyet ði nshee, mbəkə wur kat bam wur ðe ndəən bal Riin fin ðebang, ðewur le wu ðee a nen fin ðebang mo shi shinzeen ndəən mbii ðe nə azeen-nzeen.

¹⁴ Naan wu pərep wun, mbəkə wu tong ðe ashak kə Daa Jesu ndəən ram fin, mbe pwoo ðeret ðe mun kə sat nə nwun.

¹⁵ Mbəmənə dyemnaa mo, wu ðar balbal, kə wu yaa mbii ðe gyet mu kám mo ðe, koo ðe gyet mə sat a shipwoo, kə koo ðe gyet mu sat a shi lepran ðe gyet mə ran mo nwun zak.

¹⁶ Daa fun Jesu Kristi shikáa nwur, kə Naan puun fun moo bam pətuup fuu mo.

¹⁷ Kə wur shínbal nwun, mbəkə wur cìn koo a ðak ðedangyi, kə pwoo ðeret ðe wuu sat zak.

3

Wu Dangnaan (Leshap kə Naan) mBə Mun

¹ Dyemnaa fun mo, pwoo ðe muu rəbet sat mə kyes nə a nee, muu ðang pə wun, mbəkə wu ðangnaan (leshap kə Naan) ðe mbə mun. Mbəkə pwoo Naan nə kaatpee mo ðe, kə mbəkə gurum mo lap nə ði kəkoop, kaade gyet wun wu lap nə sə.

² Kəzak, wu cìn ðangnaan (leshap kə Naan) mbe mun, mbəkə Naan wur bam mun ðe ndəən sar kə nen bish mo, ðe pətuup fur mo a ðe ðeet. Baa a gurum mo jir, mo shinzeen mpwoo nə kas.

³ Dangbe Daa wur kə ðar nkaa zeen. Wur nshin bal nwun kə wur tap fwang wun aku nsar ngujwaan.

⁴ Mu shinzeen nDaa be wun, nə, wu cìn mbii ðe mu sat mo ðe, kə wuu sekyeen kə cìn mo zak.

⁵ Daa wur nle kə wu man wal Naan ðedes mbe wun, kə gung kaade Daa Jesu gung sə zak.

Taji Wu Dee a Seer Mo Kas

⁶ Dyemnaa mo, ndæen sæm kə Daa Jesu Kristi, muu sat nwun shibal nee, taji wu balkaa kə dyemnæn fun de mo a seer mo kas. Shii kə mænə, a nen de baa moo mwaan nkaa kám de gyet mu kám nwun kas.

⁷ Wun shikáa fuu, wu man nee, nə ret kə wu mwaan ndæen shiimwaan fun, mbæde gyet mun ashak kə wun, be baa gyet muu tong kə sar fun mo nfii kas,

⁸ kə baa muu se mbiise nsar mee ngwar zuum kas, amma muu cìn dak shibal kə sar fun mo mpar kə puus, mbəkə taji mu lejeel mmee ngwar ndæen wun kas.

⁹ Gyet mun kə iiko mbəkə mə sat nwun nnə wu shin mbiise mmun, dangbe baa gyet mu tal pə wun kas, mbedi gyet mu rəbet kám nwun ar de wun ncìn dak shi sar fuu mo.

¹⁰ Kaade gyet mun de ashak kə wun, be muu naa nsatpwoo nwun shibal nə, katdang baa mee gurum cìn dak kas, be taji wu shín mee mbii nwur se kas.

¹¹ Mu kələng nee, pak mo ndæen wun, moo dee a seer mo. Nnə baa moo cìn mee dak kas, amma nnə, moo dee mwaan buu, mbəkə mo lep pwoo de ndæen dak kə gurum mo.

¹² nDæen sæm kə Daa Jesu Kristi, muu satpwoo shibal nee, nə ret kə nen mænə mo nook mwaan mænə, mbəkə mo cìn dak, de mon nkat mbiise mukáa fur mo di, mbə pwoo fur mo.

¹³ Dyemnaa mo, taji kwak fuu mo murəp mbə cìn dak deret kas.

¹⁴ Katdang mee ngwar cii cìn mbii de mu sat ndæen pwoo desə, be wu naa gwar mænə rəret. Taji wu cìn mee mbii ashak kə wun kas, mbəkə naashweep yaa gwar mænə di.

¹⁵ Dangbe taji wu naa wur a kaa shaarlek sə kas, dangbe wu fwang wur kaa dyemnæn sə.

Pwoo Mə Kyes Nə

¹⁶ Daa Jesu shikáa fin, de ryang kə put a pee wur di, wur shìn tongryang nwun ndæen mbii mo jir. Daa Jesu tong ashak kə wun jir.

¹⁷ Desə a sar ran mænə Pool, de an kən le nə ndæen pwoo de moo put pee ghan di. Wen kən ran aasə.

¹⁸ Deret kə Daa fun Jesu Kristi nə tong ashak kə wun jir. Nə aasə.

Pwoo de Pool ran nTitus

¹ A ghan Pool karem nDaa Naan, ka laalep ma Daa Jesu Kristi, ran wasika desə na. A Jesu wur bilip ghan, mbəka nghan bam nen de Naan wur ka ten bilip mo, mbəka shinzeen mo wurang de ndəən Naan, kəzak, mbəka mo man zeen na de jir nkaa ar ka Naan.

² Ka mo leyt fur mo de nkaa seen de na azeen, de ngha-ngha. Naan de baa wur cin dung kas, wur ka ten sat na, wur shin seen mənə ngurum mo.

³ Nciit-nciit kəgam pee na, be wur nwoo seen desə na agaak shi pwoo wur, dewur ka ten le na nsar fen. A Naan dewur bam mun, a wur a ngwe dewur ten lep nghan, mbəka ghan satpwoo wur de ngurum mo.

⁴ Wen nkaa ran wasika desə nghan Titus, laa fen de azeen-nzeen ndəən shinzeen, de mun ka na vəl. Deret, ka ryang pee Naan puun nJesu Kristi Ngubam fun, mo tong ashak ka waa.

Dak de Titus Nkaa Cìn Nə Nyil nKrit

⁵ Mbii de na le ka nghan yit waa nyil nKrit, a mbəka gha sət a dak mbii mo de ndəre-ndəre, ka gha bilip nennan mo de mbee jir lu nNaan dedang ghi, de na ndəən nyil nKrit. Taji a mundər mbii de da nsat nghan kas.

⁶ Jir we de a bilip kaa ngunan sə, be na a təng ka gwar mənə ka məse deret, ngwe dewur ka mat a məndong bejee dak. Ka jep wur mo zak, na a təng ka mo den a nen de mo shinzeen. Ngwe de məse wur na mak le ka gurum mo naa na, baa wur a ngucin mbii debish kas, kəzak, baa a ngukáabál kas.

⁷ Jir a wii dewur a dedes ndəən nendəm ndang Naan mo, be wur naa a mbii de mo a ma Naan. Mbəmənə, be məse wur na a təng ka na dee a deret. Baa wur ndee a nguroop, jir a ngwe de mbii kəkəlak laa wur mbut kas. Baa wur nshwaa am anab (filip) ka na yuur wur de kas, baa wur a ngubwanbish kas. Baa wur a ngurəbet mbii mbee kat ləbet debuu kas.

⁸ Ni ret ka wur dee a ngula gurum mo ndəən tulu wur. Na a təng ka wur wal mbii deret mo. Na ret ka wur dee a ngwe de mwaan wur na a ndəre-ndəre, ka məse wur na dee a de na shang nNaan zak. Nguyaashin.

⁹ A ngwe dewur dar balbal ndəən shinzeen de mu kám na, mbəka wur mak kám de ngurum mo zak. Mbe ka mo katbal de ndəən pətuup fur mo, kəzak, mbəka wur man mbii dewur nkám de nen de moo satpwoo debuu mo, ka wur kám de mmo, pee de mo taa del de.

¹⁰ Gurum mo dədəs, de mo a nen təkook ka pee met jir, be a pak nen Yahudi de mo dee a nendəm ndang Kristi. Mo sat na, jir nen de mo dee a nendəm ndang Daa Jesu, be təng mo can mo akudang, kaadi nen Yahudi moo cin sə zak. Mo a nen satpwoo debuu moo, cin dung de ngurum mo zak.

¹¹ A le ka mo dok tətək, mbəde moo kám a mbii de baa na ret ka mo kám kas, mbəka mo kat ləbet debuu de ndəən cin mbii debish. Mo nkaa dəm ntul mo des ndəən ar debish.

¹² Mee gurum wur de mbut nen Krit na mo, dewur leshin a kaa ngusatpwoo Naan sə, wur sat na, <<Nen Krit mo a nendung mo, a kaa luwayil mo sə, nenrəbet mbii mo, ka seer zak.>>

¹³ Pwoo desə na azeen.

¹⁴ Taji mo lekom mbee kələng pwoo debuu ma nen Yahudi mo, ka Wàar gurum mo, de mo cii zeen zak kas.

¹⁵ Katdang pətuup gurum mo a debang, be mbii mo jir, mon ndee a debang pee nen mənə mo de zak. Dang nen de pətuup mo a debish ka de baa mo ka shinzeen kas, be

baa mee mbii de nã a debang pee mo de kas, mbãde pan mo a debish, baa mo man mbii deret kas.

¹⁶ Mo lekãa fur mo, a kaa nen de mo man Naan sã, dangbe mbii de moo cìn nã, nã kãm ngurum mo nãnee, baa mo man Naan kas jir dãben. Mo a nencii gurum mo, nencii kãlãngpee mo, baa mo mak cìn mee mbii de nã ret kas jir dãben.

2

Kãm de Nã Azeen

¹ Dang waa, a kãm ngurum mo mbii de mo a ndãen kãm de nã azeen-nzeen.

² A kãm nen dekukun mo nãnee, << nã ret kã mo dee a nen de mo ya sut, kã mo le pãtuup fur mo dar a pee mãndong. Taji mo dee ntan kas, dangbe mo dee a nen de mo dar balbal ndãen shinzeen nã. Nen de mo wal ngurum mo, kã nengung ndãen mbii mo zak.

³ A sat mmat denan mo nãnee, << nã ret kã mo kã mwaan kaa nen de mo man Naan sã. Taji mo satpwoo debish nkaa gurum mo kas. Taji mo dee a kãrem mã shwaa mwes kas. Nã ret kã mo kãm mbii deret ngurum mo.

⁴ Mbe kã mo kãm de mmat dedyeen mo, kã mo wal de mmish fur mo, kã jep fur mo zak.

⁵ Nen yaasut mo, mbãkã mo dee de a debang ndãen pãtuup fur mo, mbãkã mo naa tulu fur mo de rãret, kã mo dee de a deret, kã mo lekãa fur mo ndãer mish fur mo. Mbe kã taji mee gurum katpee satpwoo debish nkaa pwoo Naan kas.

⁶ A sat jepzãlang mo nãnee, << nã ret kã mo yaasut.

⁷ nDãen mbii mo jir, be nã ret kã mo dee a nen de moo mãse deret mo. A kãm ngurum mo. A kãm ngurum mo mbii de nã ndãen pãtuup fwa de nã azeen-nzeen, kã taji a dee ntan kas.

⁸ A cìn dak shi pwoo deret mo, mbãkã taji mee gurum katpee, mbee sat mee mbii nkaa pwoo de aa sat nã mo kas, mbãkã nen de mo cii nã, be naashweep ya mo de, mbãde baa mo naa mee mbii debish, mbãkã mo satpwoo de nkaa mun kas.

⁹ A sat kãrem mo nãnee, << mo sham kã kãa fur mo ndãer nen de mo sãrep mo, kã mo cìn mbii deret nen de moo mo zak. Taji kãrem mo lapwoo nen de mo sãrep mo shibal kas.

¹⁰ Taji mo cìn wat kas, dangbe nã ret kã jir a pãranghe, be mo dee a nenzeen mo, mbãkã mbii de moo cìn jir, be nã le kã gurum mo satpwoo deret de nkaa kãm de nã nkaa Naan Ngubam fun.

¹¹ Naan wur kãm deret wur mmun, mbãkã gurum mo jir mo kat bam de.

¹² Deret Naan nã kãm mmun ar de mun nnook cìn mbii debish mo de nyit Naan, kã coor mã yil desã. Dang nã ret kã mun yaasun kã mun mwaan de ndãre-ndãre zak, mbãkã ndãen mbii de muu cìn mo jir, be nã ret de nNaan nyit.

¹³ Kaadĩ mun nkaa naa puus deret pardĩ mbii de muu leyit nkaa mo nã ngam, nciit kã mãnã, be mun nnaa dedes nNaan fun. Dedes met jir mã Ngubam fun Jesu Kristi zak.

¹⁴ Mbã mun be wur shin seen wur mbãkã, wur can mun de ndãen mbii debish mo jir, kã mbãkã wur le mun dee de a nen de pãtuup fun mo a debang. Kã mun dee de a nen wur mo, nen de mo coor cìn mbii deret mo jir.

¹⁵ Mbii desã mo, a mbii de waa nkãm ngurum mo. A cìn dak kã ram de Naan kã shin ngha, mbãkã nghan caa gurum mo de, kã nghan gwak mo de zak. Taji a yit kã mee gurum bák gha kas.

3

Tong kã Nendãm nDang Jesu Mo

¹ A lepan nen fwa mo nānee, << nā ret kə mo sham kə káa fur mo ndər mishkoom mo, kə nen de mo kə ram jir. Nə ret kə mo kələng mo, kəzak mo tong shi đak sut, mbee cìn jir đak đedang de nā a đeret.

² Baa nā ret kə mo satpwoo đebish nkaa mee gurum kas. Taji mo cìn jər kas, dangbe mo sham kə káa fur mo ndər gurum mo jir.

³ Gyet mun shikáa fun, be mun a mwen mo, nenbaashik mo, nen cìn mbii de nəkan mo. Gyet mun a kərem mo, mbee shang mə nan đesə. Pan fun mo jir a đebish shidaar-shidaar, kə coor mbii gurum mo shi yit đebish. Gurum mo cii mun, be mun zak, muu cii mo.

⁴ Dang kaadi Naan, đewur a Ngubam fun, wur kám đeret wur kə nwalshak wur mmun,

⁵ be wur bam mun. Bam đesə, baa nā a mbee mee mbii đeret de muu cìn shikáa fun kas, dangbe a mbee naajeel wur, dangbe wur bam mun shi Riin Đebang. Wur wang pətuup fun mo, kə mo dee a đebang, kəzak, wur shin seen depoo mmun.

⁶ Wur doo Riin wur nkaa mun ndəən Jesu Kristi Ngubam fun.

⁷ Mbe kə shi đeret wur, be mu dee de a nenderet mo, kə mun kat seen de ngha-ngha, de muu leyit nkaa nā.

⁸ Pwoo đesə nā azeen. Wen kən rəbet kə nghan sat mbii đesə mo nen fwa mo shidaar-shidaar, mbəkə nen de mo shinzeen nNaan, be mo lepan fur mo mbee cìn mbii de ndəre mo shidaar-shidaar. Mbii đesə mo a đeret, kəzak, mo kəkoop nā mbee gurum mo.

⁹ A nok sat mee pwoo đebuu taji a watpee buu, kə nwun dee ntang səm puun fuu de mo kə murep mo kas. Kaji wu jər kə shak kas, jir wu dee mbeetshik nkaa Wàar mə Mosis mo kas. Mbii kaa mənə mo sə, baa mo kə mee koop nā kas, jir dəben.

¹⁰ Katđang mee gwar đewur cii kám fwa nā, be a gwak wur yit məndong, jir yit vəl, katđang baa gwar nā kələng gha kas, be a yit wur de.

¹¹ A man nānee, << gurum kaa mənə sə, be pan wur mo jir a đebish, a ngushikbish, wur shikáa wur, kə ten man nā; đyin a đebish.

Pwoo De Mu Kyes Nə Mo

¹² Katđang wen lep a Artimas, a đang a Tikikus shidəm pee gha de, be a gung, kə nghan jì a kat nghan de ndəən Nikapolis, mbəde nghan ntong de, mbe kyes tar kut.

¹³ A gung kə nghan bam Zinas de, đewur a nguman wàar mo, kə Apolos ndəən đak sut mbee mwaan mmo, mbəkə taji mo kat mee mbii jee kas.

¹⁴ Nə ret kə nen fun sə mo shin sut mbee cìn đak đeret mbee bam nen de mo ndəən jeel mo. Kaji mo tong buu shi sar de nfii kas.

Le Đeret

¹⁵ Nen de mo ashak kə an jir, moo tok kə gha. A tok kə nen de mo wal mmun ndəən shinzeen nNaan jir. Naan wur le đeret nkaa wun.

Pwoo de Jemis ran

¹ Lepran desə nə put a nsar Jemis kərem mə Naan kə Daa Jesu Kristi, tokshik mpee nenyil kə Naan, de mo a titiit shipee shipee ndəən yil dese.

Shinzeen kə dyeen

² Dyemnaa mo, wu chìn retnyit, katdang wu del ndəən jwaan mo shini-shini.

³ Mbedi wu man nə, katdang mo kam shinzeen fuu ni, be nən nle kə gung fuu nə dee a dəbal.

⁴ Wu yit kə gung fuu nə sat a nwurang dak, mbəkə wun dee de a diigəgam ndəən mbii mo jir.

⁵ Katdang mee gwar ndəən wun de baa wu kə dyeen kas, be wu yit kə gwar mənə dang pə Naan, mbəkə Naan shin dyeen de nwur. Naan wur zum zam, wu naa nchin mbii ngurum mo jir, baa wur chakpwo mbe shin mbii ngurum mo kas. Naan wu nshin dyeen mun jir de mo dang pə wu.

⁶ Katdang mee gwar dang mee mbii pee Naan de, be nə a təng gwar nə shinzeen nə, Naan wu ncin mbii nə nwur. Taji gwar mənə pan kyetwa ndəən pətuup fər kas. Mbedi gwar dewur pan kyetwa ndəən pətuup fər, be wu dee a kaa am de kut kə cut nə dəm kə ni, koo a pee dedangyi sə.

⁷ Mbəmənə, be taji gwar mənə lepan nnə, wudīn nkat mee mbii pə Daa de kas.

⁸ Gwar mənə a ngupan mo vəl-vəl, kə baa wur dar a pee məndong kas, koo dəben.

Pwoo nkaa long kə jeel

⁹ Nguso ndang Jesu Kristi, de baa wu kə long kas, be wu chìn retnyit, mbedi Naan kə ten shin dəədes nwur.

¹⁰ Nguso ndang Jesu Kristi, de wu kə long, be nə ret kə wu chìn retnyit zak, mbedi Naan kə le kə wu sham kə kaa fər. Mbedi gwar mənə man nə, jir kə long wu ni, be wur ndel dəm kəlak-kəlak, a kaa pel mə dem de nii kəlak kə fii sə.

¹¹ Puus nə kaa yaapee nkaa pel mo, be nə le kə mo fii. Pel nə mo dong, be men fun nə kyes mmənə vit. Ni aasə zak, be ngulong wur muut kaadi wu nkaa tang long nə dikə.

Jwaan de moo jì

¹² Ngwar de wu gung jwaan mo, be wu nkat deret. Mbedi katdang wu se koorong nkaa jwaan nə mo jir, be Naan nshin seen nwur, de nən ndee a koppee kə kwat ni, kaadi Naan wu kə ten sat nə, wudīn nshin ngurum mo jir, de mo nwal nwudi.

¹³ Katdang jwaan kat mee gurum, be taji gwar mənə sat nə, a Naan jwaan wudī kas. Baa mee mbii de nən mmak jwaan Naan, mbəkə wu chìn mbii debish de kas. Naan shikaa fər, baa wu cham jwaan mee gurum, mbəkə gwar mənə chìn mbii debish de kas.

¹⁴ A shoor debish de nə ndəən pətuup gurum, a nii jwaan gurum, mbəkə wu chìn mbii debish mo de.

¹⁵ Kyoor debish desə ni, a nii le kə gurum chìn mbii debish mo. Katdang mbii debish nə wurang, be peekyes nə a muut.

¹⁶ Dyemnaa fen mo, taji wu le kə mee gurum ngwom wun de kas.

¹⁷ Mbii deret mo, kə de azeen mo jir, moo tong a pee Naan jì. Mbii desə mo jir, a zuum de moo pwat a pee Naan de, de wu lepuus, kə zar mo, kə tar ndəən dengnaan. Naan wu shikaa fər, baa wur cham sheedi kas, kə nə le kə mə dee de nkòo kas.

¹⁸ A mbut pan mə káa fər, dang wu naa nə ret wun nyit, ndəən pwoo wu de nə azeen, be wu shin seen mmun, mbəkə mun dee de a jep denshee mo ndəən mbii de wu kə ten le mo ndəən yil dese.

Kələng mbii kə chìn ni

¹⁹ Dyemnaa mo, de wen nwal nwun. Ni ret kə wu man mbii desə mo, koo a weye, be wu lekom mbe kəlingpee kələk-kələk, dang be nə ret kə koo a weye, be taji wu lappwoo kələk-kələk kas. Taji mee mbii kələk láa nwun mbut kas.

²⁰ Ngwar de wu kələk kə langtuup, be baa gwar mənə mak chìn mbii de mo ret nNaan nyit kas.

²¹ Mbəmənə nghan kən sat nwun nə, wu baa kə mbii debish mo jir ndəən tong fuu mo. Wu fwo mo sí. Wu chii mbii debish mo jir, wu sham kə káa fuu mo ntoom Naan. Wu kələng pwoo de Naan wu kə ten kop ndəən pətuup fuu mo, mbedi a ndəən bal kə pwoo wu, dangbe wu mbam seen fuu mo.

²² Dangbe nə a təng kən wu chìn mbii de pwoo Naan nə sat nnə wu chìn ni, baa nə, wu kələng a shi kom bejee dak kas. Nen de mo kələng pwoo Naan, dangbe baa mo chìn mbii de pwoo nə sat nnə mo chìn kas, be nen mənə moo ngwom a sut fur bejee.

²³ Katdang gurum kə kələng a pwoo nə bejee, dangbe baa gwar nə chìn mbii de pwoo nə sat kas, be nə dee a kaa gwar de wu naa shin fər ndəən mbii naayit sə.

²⁴ De abwoon de wu kə ten naa shin ndəən mbii naayit ni, be kaadi wu chiir kəbwoon mbii naayit ni, be wu chiir muunshik nyit fər de wu kə naa ni.

²⁵ Dangbe gwar de wu tap bələp wàar kə Naan, dangbe wu chìn mbii de wàar nə mo sat, baa wu kəkələng bejee kas, de nən nle kə wu muunshik mbii nə mo kas, dang be wu tap chìn mbii de wàar nə sat, be Naan wu nle deret nkaa gwar mənə hakyeng. Mbedi wàar kə Naan mo a dín ndəre-ndəre, mo bál mbe chínpee mmun, mbəkə mu dee de a mukáa fun.

²⁶ Katdang mee gurum leshin a kaa nguso ndang Naan sə, dangbe baa gwar mənə tap kə liis fər kas, be gwar mənə ngwom a káa fər bejee. Mwaan wur de nə a mə nendəm ndang Naan mo, nə dee a buu.

²⁷ Nyit kə Naan de wu a puun fun jir, be mwaan de mənə a mə nen mwaan ndang Naan de nə azeen-nzeen, be a gwar dewur tap kə lukáa mo, kə matkaa mo, de mo nkaa shwaajeel, kəzak, gwar mənə tap kə káa fər, mbəkə taji mbii debish mə yil desə mo ngwom wu, kə mo le kə wu cìn shikbish kas.

Naan wul nwal mun nchiit-nchiit jir

2

¹ Dyemnaa fen mo, kaadi wun a nyemcínzeen ndəən Daa fun Jesu Kristi sə, de wu a dəədes met jir, be taji wu bakyit ngurum mo kas.

² Katdang mee gwar jì del ndəən kuur fuu kə kawan mə zinariya nkaa nəkongsar fər, kə nler deret mo, dang kat mee ngujeel jì del ndəən kuur fuu, kə goklee.

³ Katdang wu tap wu kaat gwar de wu loplee deret sí, kə wu sat nwur nə, a jì a tong a peetong deret sə, dang be wu sat ngujeel nə nənee, waa dar sə, koo wu sat nwur nə, a tong nyil mpesi nder shii fen.

⁴ Katdang wuu cìn mbii kaa mənə sə, be wu cìn a shikbish. Wuu baakyit ngurum mo nnaar fuu, be wu dee a nentokdyeel mo, shi pan debish mo.

⁵ Dyemnaa mo, de wen nwal nwun, wu lekom, Naan wur bələp a nenjeel mo ndəən yil dese, mbəkə mo shinzeen de nDaa Jesu Kristi, kə mbəkə mo kat mulki/dəhai de gyet Naan wu kə ten sat nnə, wudin ncin nenyil de mo nwal nwudi mo.

⁶ Dangbe wun, wu bakseen nenjeel nə mo. A nenlong moo seen a wun, dangbe mo dul wun dəm kə nə nludiyeeel.

⁷ Kə, a nenlong nə moo satpwoo debish nkaa sim deret, de Naan wur le kə mo pet wun dīshik, kaa nen fər mo sə zak.

⁸ Katdang wu fes wu gam wàar, de nə put a pee Naan de azeen-nzeen, de mo kə ten ran nə ndəən bəət haal Naan nənee: <<<<A nwal ngənanng fwaa kaa sak fwaa sə.>> <<Be wu cìn a mbii deret hakyeng.

⁹ Dangbe katdang wuu shin dædes ngurum mo, a shi baakyit, be mon nkat wun a debish, mbedi wu tep wàar Naan.

¹⁰ Koo dang de gurum gam wàar Naan nə mo jir, dang be wu taa kat ndəən memee məndong bejee dak, be wu kə dee a diipəpal ntom Naan mbut kor wàar nə mo jir.

¹¹ Ngwar de wu sat nə: <<<<Taji wu chìn ngaa kas, <<kə <taji wu tukáa kas.> >> Dangbe katdang mee gwar tukáa, be gwar mənə kə tep wàar Naan nə mmənə, koo de baa wu chìn ngaa kas, be nə dee nə, gwar mənə taa pal ndəən mbii de Naan kə ten sat nnə taji wu cìn kas.

¹² Mbəmənə, be nghan kən sat nwun nə, ndəən mbii mo jir, de wuu sat, kə de wuu cìn, be taji wu muunshik nə, a Naan wun ntokdyeel mmun shi wàar fər, de nə chìnpee mmun, kə mə dee de a mukáa fun mo.

¹³ Katdang mee gurum chii naajeel niyee mo, be Naan wu nchii naajeel ngwar məni, pardi Naan wu ntokdyeel ngwar mənə zak. Dangbe naajeel kə Naan nə se koorong nkaa diyeel.

Shinzeen de baa nə kə dak kas

¹⁴ Dyemnaa mo, katdang mee gurum sat nənee, wudi shinzeen nNaan, dang be, baa wur chìn dak de Naan sat nnə mə chìn mo kas, be baa shinzeen mənə kə mee kwoop nə kas. Chinarang dangbe shinzeen mənən mbam wu ye?

¹⁵ Katdang be, mee dyemnəən demish koo de mat, baa mo kə leelop, koo mbiise kas.

¹⁶ Dangbe wu sat nwur nə, <<A seet ryang, Naan le kə a kat mbiise kə leelep mo zak.>> Dangbe baa wu shin leelep, koo mbiise nwur kas, be kwoop mənə a meye?

¹⁷ Ni aasə zak, kə shinzeen de baa nə ashak kə dak kas, be nə a diimumuut.

¹⁸ Dangbe mee gurum mmak sat nənee, <<Mee gwar kə shinzeen, kə memee kə chìn dak deret mo,>> Wen nlap gwar mənə a nənee, <<A kám shinzeen kə mee gurum nghan, de baa nə ashak kə dak kas de! Be wen nkám shinzeen fen ngha, shi dak fen mo.>>

¹⁹ Waa shinzeen nə, Naan de azeen, wu a məndong, kaadi a sat aasə, be nə ret. Dangbe koo a riin debish mo, be mo shinzeen nə, Naan wu a məndong, dangbe kəarmuut kə yaa mo, kə moo daar zak.

²⁰ Waa mwen, baa a man nə, katdang gurum shinzeen nNaan, dangbe baa gwar mənə kə chìn dak deret kas, be shinzeen fər nə dee a buu mmənə kas aa?

²¹ A yee puun fun Abraham, gyet a me le dangbe Naan naa Abraham kaa gwar de deret sə ye? A mbe de gyet wu mang làa fər Aizik, mbəkə wu shin mbiizuum de nNaan, kaadi gyet Naan kə ten sat nnə wu chìn sə.

²² Ni agaak nə, gyet ndəən tong Abraham, be shinzeen, kə chìn mbii deret mo, moo set a ndangshak. Mbii de gyet wu chìn ni, nə gam shinzeen nwur.

²³ Ni gam mbii de gyet mo kə ten ran nə ndəən bəət haal Naan sə nənee: <<<<Abraham wu shinzeen nNaan, mpeemənə be <<Abraham wu dee a gwar de deret nyit <<Naan.>>

dang gyet gurum moo pet wu a shaar Naan.

²⁴ Yaksi be gha naa agaak nənee, a ndəən dak deret de gurum kə cìn, dangbe gurum kə mak dee a deret nyit Naan, baa a shinzeen nNaan bejee dak kas.

²⁵ Ni aasə zak Rahab, mat ngaa sə, gyet waa lap nyemcoghol mo, kəzak, gyet waa tap bwet mo a mee ar diidik. Baa gyet a mbe dak deret dese, dangbe waa dee a deret nyit kə Naan kas aa?

²⁶ Ni aasə zak, kat baa riin kudi ndəən gurum kas, be gwar mənə dee a kúm nə. Aasə, shinzeen ndin nchìn dak deret mo, be nə a diimumuut zak.

Gurum tap kə liis fər

3

¹ Dyemnaa mo, taji gurum mo des mo dee a nenkám mo kas. Wu man nənee, dyeel de Naan wu ntok nə mmun nenkám mo, ntoon met mə kor gurum mo.

² Mun jir muu del dikə. Katdang baa mee gwar de wu del dikə ndəən leeshaap kas, be gwar mənə a dín deret, wu mak yaashin ndəən mbii mo jir.

³ Wu pan shool bəring de muu lep nə mbəring mo mpwo. Katdang mə rəbet kə mo chìn mbii de muu rəbet, mə mak dul teng shool bəring ni, mə dəm kə nə mpee de muu rəbet kə bəring nə dəm de.

⁴ Wu naa jirgi am mo, koo de mo des zam, be kut dəədes mak mang mo dəm kə ni, dang be jir kəsə, be ngutung nə wur shin ciir kə nə a shi rep mee làa sitiari dəm nkwang dewur rəbet dəm de.

⁵ Ni aasə zak, liis nə a rep memee ndəən beep de nə ndəən fwoshik fun mo, (nə kə bal ndəən seen kə gurum) nii canjagham dəədes nkaa mbii mo. Wu man nə, a rep wus diidiben kə caan ləhət dəədes.

⁶ Liis fun nə a kaa wus sə. Mbii debish moo tong a de, mbii debish desə nə mo, mo mak mwaan dəm koo a pee dedangyi ndəən beep fun mo, dangbe nə wat gurum. Liis nə mak lewus lap, de nən ncaan seen kə gurum hakyeng. Yaa nkaadi gurum de a làa, dangbe parmuut fər, har dəm nluwus de Naan kə dak nə mbe nenshikbish mo.

⁷ Gurum kə mak yaa koo a luwayil dedang ye, kə nə jì dee kaa longlu sə, har koo a nyer mo, kə luwa de moo mwaan shii but mo, kə luwa de mo ndəən am mo. Luwa mo jir, be gurum kə ten le mo dee nder fər.

⁸ Dangbe baa mee gurum kə cham fwang liis kas. Ni a mee mbii debish de pəder chíi yaa nyil nə. Ni gam kə yen de nə a mə muut.

⁹ Muu chìn dak kə liis, mbəkə mun kwoop Naan de wu a Daa, kə puun fun, kəzak muu waa mu chiir mu satpwoo debuu nkaa gurum mo kaa mun sə a shii liis. Gurum de Naan wu le mo kaa shin fər sə.

¹⁰ Pwoo mə kwoop, kə pwoo mə fəleep, moo pwat a ndəən pwoo deməndong. Dyemnaa mo, mbii kaa desə sə, baa nə ret kas.

¹¹ Baa am diideet kə diishang mon mmak put a mbut tubut deməndong kas.

¹² Dyemnaa mo, baa tingkeen ncham làa paat kas, kəzak, baa nən mmak chìn kə mo kat am deret ndəən tuun deməndong ashak kə am debish kas.

Seen de Naan shin mmun

¹³ A wii a gwar de wu kə seen, kə wur man mbii mo ndəən wun ye? Be nə ret kə wu kám nə agaak shi mwaan fər deret, kə shi dak fər deret mo, de wu cìn mo ndəən seen, kə sham kə káa fər zak.

¹⁴ Dangbe katdang pətuup fuu mo gam aa zuur diideet, kə ribetkáa, be baa nə ret kə wu canjagham, kə wu chìn dung nkaa zeen nə kas.

¹⁵ Kiyeeet kə seen de nii cìn mbii desə mo, be baa nə tong a pee Naan sham de kas, dang be nə a mə yil44 dəsi. Baa Riin Naan de ndəən nə kas, dang be nə put a pə ngujwaan jì de.

¹⁶ Koo a pee dedang ye, de zuur, kə rəbetkáa mo de, be bwānbish, kə watpee, kə mbii debish mo jir moo tong a mpee mənì.

¹⁷ Dangbe gwar de wu kə seen de nə tong a pee Naan sham de, denshee ni, be gwar nə a dín deret, kə nii jì kə tongryang, nii le kə gurum mo chìn mbii ndəən dyen deret, baa nii le gurum mo dee a nyemciishik mo kas. Nii le gwar mənə dee a ngutap kə

niyee mo, kə shidaar-shidaar be wur naa nchìn dāk deret mo, niyee mo. Pətuup kə gwar mənì, baa nən cham chiir kas, kəzak, baa wur chìn dŭng ngurum mo kas.

¹⁸ Diiret, a nə a mbii de nen de moo kop cirem mə tongryang ndəən pətuup kə gurum mo, mon ndiip ni.

Wu lekáa fuu mo nsar Naan

4

¹ A me moo jì kə lek, kə jəər nwun ye? Wuu lek kə shak, a mbedi choor debish mo nkaa lek ndəən pətuup fuu mo.

² Wuu choor mbii mo, dang be baa wuu kat kas, mpeemənə, be wuu tukáa. Wuu chìn zuur kə mbii mo, dang be baa wu kat kas, mpeemənə be wuu jəər kə shak. Wuu lek kə shak zak. Baa wu kat mbii desə mo kas, a mbedi baa wu dang mo pee Naan de kas.

³ Mmee naar be wuu dang pee Naan de, dang be baa wu kat kas, a mbedi wuu dang mo a ndəən ar debish. Wuu dang mo a mbəkə wu tu de ndəən ar de nkan, de mo a mə shoor kə nan fuu mo.

⁴ Wun a kaa mat de moo chìn ngaa sə. Wu man nə, katdang gurum kə rəbet dee a shaar mə yil dese, be gwar mənə kə rəbet dee a shaarlek Naan. Mbəmənə, koo a weye, de wu rəbet dee a shaar mə yil dese, be wu leshin dee a shaarlek Naan mmənə.

⁵ Wu pan nə, pwoo de mo kə ten ran nə ndəən bəət haal kə Naan, nən ndee a buu aa? De mo ran nə: <<<<Riin de Naan wu le ndəən pətuup fuu mo, <<nə gam kə zuur hakyeng.>>

⁶ Dangbe deret de Naan wu shin mmun, nə bal met choor debish de mo ndəən pətuup fun mo. Ni a kaadi mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan sə nə: <<<<Naan wu chii nyemroop mo, <<dang be wu chìn deret nenyil de mo sham kə káa fur mo.>>

⁷ Mbəmənə, wen kən sat nwun nə, wu sham kə káa fuu mo ntoom Naan. Wu chii ngujwaan, be wun nsu yit wun de.

⁸ Wu jì kus kə Naan, be Naan wu nji kus kə wun zak. Wu vvang sar fuu mo, wun nenshikbish mo. Wun nen de wun kə pətuup mo vəl-vəl, wu pwat kə mbii debish de mo ndəən pətuup fuu mo, kə wun dee de a debang.

⁹ Ni ret kə wu kat pətuup dewuwat, kə wu nwal mbe shikbish de wuu ten wu nchìn mo. Wu yit kə shwar fuu mo chiir dee a maap, kə retnyit fuu mo dee a mbii wət pətuup.

¹⁰ Wu sham kə káa fuu mo ntoom Naan, be wun ndyeep wun zak.

Taji wu tokdyeel nshak kas

¹¹ Dyemnaa fen mo, taji wu leeshaap debish duk shak kas, koo a weye dewur leeshaap debish nkaa dyemnəən fər, koo tokdyeel nwur, be gwar mənii katpwoo debish a nkaa wàar nə. Kə wur dee a ngutokdyeel nkaa nwàar nə zak. Dangbe katdang mee gurum tokdyeel wàar ni, be baa gwar mənə cìn mbii de wàar nə sat kas, dang be wu leshin a ngutokdyeel mmənə.

¹² A Naan bishin, dewur shin wàar ngurum, kə a wur bishin, dewur ntokdyeel ngurum mo jir. A wur a dewur kə bal mbe bam gurum mo, kə wur kə bál mbe le kə gurum mo muut zak. Waa a weye de aa tokdyeel dyemnəən fwaa ye?

Taji wu canpo nkaa dadaar kas

¹³ Wu kələng pwoo fen, wun nenyil de wuu sat nə, <<Bit bang, koo bitsi, be mun nyool mbít-mbít kə mə dəm ndəən bərnə desí, kə mə hos bit de, kə mə cìn nwor, kə mə kat shool de.>>

¹⁴ Dangbe wun shikáa fuu, baa wu man mbii de nən ncìn dadaar kas. Seen fuu nə a kaa me sə ye? Seen fuu nə mo a kaa vuun sə, de nə jì put, amma ndəən rep pee lee, be nə del dəm loom.

¹⁵ Amma nə ret kə wu sat a nənee, katdang Naan rəbet kə, katdang be mun de kə seen, be mun ncìn mbii dese, koo dəsí.

¹⁶ Har yaksi, wuu sat a diyeepkáa dak, kə wuu sat a canjagham dak. Kiyeeet kə canjagham dese, baa nə ret kas koo dāben.

¹⁷ Koo a weye de wu man mbii də nə ret kə wu cìn, dang baa wur cìn kas, be gwe mənə cìn a shikbish mmənə.

Nenlong mon nshwaajeel

5

¹ Wu kələng nghan yaksi, wun nenlong mo. Ni ret kə wu nwal kə maap mbe jeel de mo mbə jì nkaa wun.

² Long fuu nə mon ndee a diiwam, kə ndukup mon nse nlər fuu deret nə mo.

³ Azurfa, kə zinariya kə shool fuu nə mon nnaatnjileng. Naatnjileng kə shool fuu dəsi nə mo, mmo dee a mbəkám nənee, kaadə shool fuu dəsi nə mon nnaatnjileng sə, be nan fuu mon ncaan a kaadə wus kə caan mbii mo sə zak. Wuu sok long fuu mo yaksi, ntiit kə də yil nə kus kə kyes.

⁴ Wuu cìn dŕung nenyil de moo cìn dak ndəən maar fuu mo, wu chii kwat mo nchiit-nchiit kə dak de mo cìn nwun. Mbəmənə, be moo nwal pee Daa Naan de, mbəkə wur bam mo de. Yaksi, wal fur nə kə wul nkom Naan de a wur kə mbii mo jir nsar fin.

⁵ Wuu ten wu tong ndəən long mə yil dəsi, kə wuu ten wu cìn mbii de wu naa nə ret nwun nyit. Wuu dak suk, kə wu mwaal kaa randong de moo gong parpuus de mon nfet mo sə.

⁶ Wuu tokdyeel debish nkaa nen de baa mo cìn mee mbii debish kas. Wuu twe nen de baa di mmo mak bam sut kas.

Gung Kə Cìn Aduwa

⁷ Mbəmənə, dyemnaa mo, an kən sat nwun nənee, wu gung har pardí Daa Jesu Kristi wu mbaaji ndəən yil dəsi. Wu yee nenmaar mo, wu naa kaadə moo gung de sə, moo gongpee, kə moo tap kə maar fur mo, har pardí fwan jì wul, kə pardə dəəp dāben nə jì wul zak.

⁸ Ni ret kə wun, wu gung kaa nenmaar mo sə. Wu dak pətuup fuu mo, kə wu dar balbal, mbedə puus də Jesu Kristi wu mbaaji nə wul kus.

⁹ Dyemnaa mo, taji wu leeshaap ndoom-ndoom nkaa shak kas, mbəkə taji mo tokdyeel nwun kas. Wu naa, ngutokdyeel nə wur dar kus.

¹⁰ Dyemnaa mo, wu yee nensatpwo Naan de gyet yam sə mo. Gyet mo satpwoo ndəən sim Naan, mo shwaajeel, amma jir kəsə, be gyet mo gung ndəən shwaajeel nə. Ni ret kə wun, wu gung ndəən jeel nə kaadə gyet mo gung sə.

¹¹ Muu sat nə, mo a nenyil də mo kat retnyit, mbedə gyet mo gung har peekyes nə. Wu man pwoo nkaa gung kə Joob, kaadi gyet kam nə jì taa nkaa wu sə. Wu man zak nənee, gyet Naan le kə shwaajeel kə Joob nə waa jì kə deret nwur. Azeen - nzeen Naan wur kə pətuup deret mbe mun jir, kə wur naajeel nenyil fin mo zak.

¹² Dangbe mee mbii də nə met koor nə mo jir, dyemnaa mo. Taji wu tweer shi dengnaan, koo shi yil dəsi kas. Taji wu cìn tweerpwo, koo shi sim mee mbii kas. Dangbe wu yit kə ii, fuu mo dee a ii, kə waash, fuu mo dee a waash, bejee dak, mbəkə taji mo tokdyeel debish nwun kas.

¹³ Katdang memee ndəən wun nkaa shwaajeel, be nə ret kə wu cìn aduwa nNaan. Katdang memee ndəən wun kat retnyit, be wu yit kə wu kwoop Naan.

¹⁴ Katdang memee ndəən wun, de baa wur nkoom kas, be wu yit kə wur pet nennan mə (Ekəlisyə) nen mwaan ndang Naan mo, mbəkə mo cìn aduwa dín nNaan mbe wur. Katdang mo doom cìn aduwa ni, be mo pwes mwoor nkaa wur ndəən səm kə Daa.

¹⁵ Aduwa dɛ gurum moo cɪn nɛ a shi zeen azeen-nzeen, bɛ nɛn nle kɛ nguchiinkom nɛ wu bar. Naan wu nle kɛ nguchiinkom nɛ kat koom hakyeng; kɛ katɔang nguchiinkom nɛ wur kɛ cɪn shikbish, bɛ Naan wur nfwo shikbish nɛ mo nwur zak.

¹⁶ Mbɛmɛnɛ, nghan kɛn sat nwun nɛ, wu woo shikbish fuu mo nshak, kɛ wu cɪn aduwa mɛ bɛ shak zak. Mbɛkɛ wu kat koom dɛ ndɛɛn shwal fuu mo.

¹⁷ Gyet, Ilaija wu a gurum kaa mun sɛ, bɛ wur cɪn aduwa azeen-nzeen, mbɛkɛ taji fwan jɪ kas. Bɛ aduwa dɛ gyet wu cɪn ni, bɛ mɛ bɛ bit kɛn an kɛ kaghar, bɛ baa fwan jɪ kas.

¹⁸ Mbwoon mɛni, bɛ wu waa cɪn aduwa zak, mbɛkɛ fwan jɪ dɛ, bɛ Naan le kɛ fwan nɛ jɪ, nyil nɛ lok, har mbii mo yaa kɛa.

¹⁹ Dyemnaa mo, katɔang memee ndɛɛn wun taa mer ndɛɛn ar dɛ nɛ a mɛ zeen ni, bɛ nɛ ret kɛ memee fuu mo fwang wu waaji kɛ wur dɛ, ndɛɛn ar dɛ nɛ a mɛ zeen nɛ.

²⁰ Nɛ ret kɛ wu man nɛ, koo a weye, dɛ wur waaji kɛ mee ngushikbish ndɛɛn ar ni, bɛ gwar mɛnɛ bɛm seen kɛ ngushikbish nɛ ndɛɛn muut, kɛzak, bɛ gwar mɛnɛ le kɛ Naan wur nfwo shikbish dɛ mo dɛs ngwar ni.

Pwoo denshee de Pita ran

¹ Wen Pita, laalep nDaa Jesu Kristi, kən ran pwoo desə nə, shidəm pee wun nen de Naan wur kə ten bilip wun, de wun a məzep ndəən nyil desə, kəzak, wun a tətii ndəən nyil mPontus, kə Galati kə Kapadosiya, kə Eshiya kə Bifiniya.

² Naan puun wur kə ten bilip wun, mbəkə nwun dee a nen wur mo nciit-nciit kə pan wur. Riin wur Debang, nə le kə nwun dee a nen debang mo, kə wu kələng doo nDaa Jesu Kristi, mbəkə toom wur vwang wun dee a debang. Yit naajeel nNaan kə zuum wur mo wurang ndəən wun.

Naan shin seen depoo mmun

³ Mu kwoop Naan puun kə Daa fun Jesu Kristi, mbəde a mbee yit naajeel wur, dangbe wur shin seen depoo mmun ndəən Làa wur, kaadi wur yol kə Jesu a peemúut sə. Mu leyit nkaa seen depoo desə nə.

⁴ Kəzak, mu sekop de baa nə ncam wam, koo dee a debish kas. Naan wur kə tap dak mənə le mbee mun ndəən dengnaan.

⁵ Wun de Naan wur tap wun shibal wur, mbəde wu shinzeen, parkyes nyil desə, be wun nkat seen de Naan wur nwoo nə agaak parpuus mənə.

⁶ Mpeemənə wu cìn retnyit des, mbee mbii de Naan wur tap dak mo le mbee wun ndəən dengnaan, koo de nyaksə be wun kə pətuup dewat mbee jeel de wuu shwaa mo. Wen man nənee, << jeel de wuu shwaa mo nyaksə, a mbee reppee lee bejee.

⁷ Mbii de nə le dang wuu naajeel desə mo, a mbəkə gurum mo naa di nə shinzeen fuu nə azeen-nzeen. Koo a zinariya, mbii de nə a mə nyil desə, be gurum moo cam ret nə a shi wus. Nə aasə nciit-nciit kə shinzeen fun de nə met nzinariya. Duk nkaa cam shinzeen fuu nyaksə, mbəkə parpuus de Daa Jesu Kristi wur mbaaji, be gurum mo kwoop Naan, kə mo cìn dedes wur mbee wun.

⁸ Koo de baa wu naa Jesu Kristi wur kə yit kas, dangbe wu wal wur, kə wu shinzeen zak. Nə aasə, be wun kə retnyit hakyeng, de baa mee gurum mak sat nə kas.

⁹ Katdang wu sat a ncınzeen ndəən Jesu Kristi dak, be wun a nkaa kat seen de ngha-ngha.

¹⁰ Gyet be nensatpwoo Naan mo satpwoo nkaa bam desə de Naan wur cìn mmun, dewur kə ten dak nə mbee mun. Nensatpwoo Naan nə mo tap bilip shi dyen, mbəkə mo man ar de Naan wur yool bam gurum mo di.

¹¹ Gyet Riin nDaa Jesu Kristi ndəən pətuup fur mo, gyet nə sat mmo jir nkaa jeel de Jesu wur yool shwaa, akudang wur del ndəən dedes wur. Gyet moo leyit mbee parpuus de mbii desə mon ngam di.

¹² Naan wur kám mmo nənee, << baa mon mmak naa gam nə ndəən teer fur mo kas, dangbe a wun naa gam nə. NYaksə nen de mo satpwoo diiret nə nwun, mo kə ten sat mbii mo nwun jir, kaadi Riin nNaan dewur tong adeng sham, wur shìn bal mmo sə. Nen lep Naan mo shikáa fur, mo rəbet naa mbii desə nə mo.

Mwaan de nə ret nen Naan mo

¹³ Mpeemənə wu dak pan fuu mo, mbəkə nwun dar di balbal mbee cìn dak nNaan. Wu tap kə káa fuu mo rəret, kə nwun leyit di a nkaa deret de Naan wur ncin nwun parpuus de Daa Jesu wur baaji zak.

¹⁴ Wu sat a nkələng doo nNaan, kə nwun cìn mbii dewur sat mo. Kaji wu waa wu baa shibwoon mbee cìn mbii debish, de gyet moo shwat nwun akudang wuu man pwoo Naan kas.

¹⁵ Nə ret kə nwun man nənee, << Naan dəwur pərep wun kə nwun dee a nen wur mo, wur a Naan dəbang. Nə a təng, be wu yit kə mwaan fuu mo dee a dəbang ndəən mbii mo jir.

¹⁶ Nə a nciit-nciit kə mbii de mo kə ran ndəən bəət haal Naan sə nənee, << <<Wu yit kə mwaan fuu mo dee a dəbang kaadi an a dəbang sə.>>

¹⁷ Wuu pet Naan a puun fuu, mbəmənə be nə ret kə nwun kələng wur, kə nwun shin dedes wur, kə wu kə mwaan ndəən dyen deret ndəən mbii de wuu cìn mo jir. Kaadi wuu tong di ndəən yil desə, mbəde Naan wur ntokdyeel nkòo we a nciit-nciit kə mbii de gurum cìn.

¹⁸ Wu man nənee, << Daa Jesu wur seet wun, a mbəkə wur put di kə wun ndəən wàar debuu mə gurum de gyet puun fuu moo cìn. Baa Daa Jesu wur seet wun a shi zinariya, koo azurfa de moo wat sə kas,

¹⁹ dangbe wurang wun a shi toom wur de nə kırım zam. Jesu wur dee a kaa təm de mo bilip nə, mbəkə mo can nə kaa mbiizuum de shang sə, wur di baa wur kə mee shikbish, koo mee rap kas koo dəben.

²⁰ Naan wur kə ten sat mbii desə aasə, akudang wur leyil desə, nənee, << Jesu wur mbam gurum mo a ndəən ar desə. NYaksə, kaadi yil nə kus kə kyes, be Naan kám Jesu mmun agaak mbee wun.

²¹ nDəən Jesu, be wu shinzeen nNaan dəwur yol kə wur a peemúut, kə wur cìn dedes wur zak. A mbəmənə, be wu shinzeen nNaan, kə wu leyit fuu mo a nkaa wur.

²² Wuu ten wu le pətuup fuu mo dee a dəbang, mbəde wuu cìn mbii de azeen, de pwoo Naan nə sat nənee wu cìn mo, azeen-nzeen, wuu wal nendəm ndang Kristi mo. Mpeemənə nghan nkaa sat nwun nənee, << wu walnshak shi pətuup fuu mo, kə bal fuu mo jir.

²³ Kaji wu mundər nənee, << moo baa làa wun di apoo a buu kas, dangbe mbee bal di nə ndəən pwoo wur de nə jì kə seen. Baa mee mbii mak wat pwoo wur nə kas, nə tong di mbe ngha-ngha. Baa a nen deməmurep mo làa wun nyaksə kas, dangbe a Naan de baa wur muut kas, a wur shin seen desə nə nwun.

²⁴ Gyet nyam be mo ran ndəən bəət haal nNaan nənee: <<<<Gurum mo jir mo a kaa shit de <<nə fii sə, men fur nə a kaa <<pel de nə ciir fii kəlak-kəlak sə, <<mbee reppee lee, be shit kə pel moo fii.>>

²⁵ Dang pwoo Naan nə di mbe ngha-ngha. Pwoo desə nə a pwoo deret de muu sat nə nwun.

Naan wur kə ten bilip wun

2

¹ Kaadi Naan wur kə ten shin seen depoo desə nwun, be nə ret kə nwun pwat kə mbii debish mo ndəən seen fuu mo jir. Kaji wu baa wu cìn d̄ung kas. Kaji wu dee a nen de moo satpwoo, dangbe mo waa ciir cìn mee mbii dedik kas. Kaji wu leyit nkaa mbii kə mee gurum kas. Kaji wu sat mee pwoo debuu nkaa gurum mo kas.

² Dang nə ret kə mwaan fuu nə dee a kaa mə jep de mo làa mo apoo, de moo tang a wur pee nəən fur mo shidaar-shidaar sə. Nə ret kə neen am tu wun mbee wur di nə azeen-nzeen. kə mənə, a pwoo Naan de nə shin bál nwun shidaar-shidaar, mbe parpuus de Naan wur mbam wun.)

³ Nə ret kə nwun sat a tang pwoo Naan shidaar-shidaar, mbəde wun shikáa fuu wu man nənee, << Daa fun Jesu Kristi wur wal mmun zam.

⁴ Mpeemənə, wu jì kus kə Daa Jesu Kristi, dəwur shin seen ngurum mo. A wur a jwak de nə kə seen de ngha-ngha, de gurum mo cii nə kaa mbii de baa nə kəkoop nə kas sə. Dangnaan bilip wur, mbəde pə Naan di, be wur kəkoop nə hakyeng.

⁵ Wun shikáa fuu wun kə seen, mbəmənə nə ret kə nwun dee a kaa jwak de Naan wur dyiklu dishik sə, mbəde Riin wur debang wur ndəən wun. Wun a nen de Naan wur kə ten bilip wun, mbəkə nwun dee di a pris wur mo, mbəkə nwun cìn dak wur di shi pətuup məndong ndəən ar de nə shang wur, mbee səm kə Jesu Kristi.

⁶ Gyet mo kə ten ran ndəən bəət haal Naan, de Naan sat nənee: <<Wu naa ghan nkaa le mee nhik ndəən Zayon, <<mbəkə lu fen dar di hakyeng. <<Koo a wii de shinzeen wur, be baa ngwe mənə nkələng yitlwaan kas.>>

⁷ Wun nen de wuu shinzeen ndəən wur, be wur kəkoop nə pee wun di hakyeng. Dang nen de baa mo shinzeen wur kas, be nənee: <<<<Ngək de gyet nen dyiklu mo cii, <<a nə yol dee a nghək de lu nə dar nkaa nə.>>

⁸ Mo waa baa ran ndəən bəət haal Naan nənee, << <<<<Desə nə a nghək de nə le gurum <<mo canshii kə mo pal.>>

Mbii de nə le dang gurum mo canshii kə mo pal, nə a mbəde mo cii cìn mbii de pwoo Naan sat nə mo cìn. Naan wur kə ten sat yam-yam nə nə nden aasə.

⁹ Dang pee wun, be wun a dang di Naan wur kə ten bilip. Kə wu dee a pris de moo cìn dak mishkoom dedes. Wun a dang di Naan wur tap bilip wun le nshin. Wun a nen de Naan wur kə ten cak wun mbee səm wur. Naan wur bilip wun, a mbəkə wu sat di agaak mbii dedes deret, dewur kə ten cìn mo nwun, kaadi wur put kə wun ndəən pekwoo, kə wur ji kə wun mbəkə nwun mwaan di ndəən peebang wur, desə nə aapwoo ngurum mo zam.

¹⁰ Gyet nyam be baa wun a nen Naan mo kas, dangbe nyaksə, wun a nen wur mo. Gyet nyam be baa wu man yit naajeel nNaan kas, dangbe nyaksə wu man yit naajeel wur.

Nə ret kə nen Naan mo shin dedes mishkoom mo, kə nen de moo cìn se mishkoom nkaa mo jir.

¹¹ Wun de wen wal nwun mo, taji wu mundər nə wun a məzəp mo, de baa wuu tong a vit ndəən nyil desə kas, mbəmənə be ghan kən dang pə wun, taji wu lesuk fuu mo ndəən shikbish, de pətuup fuu moo rəbet cìn nə kas. Mbəde kyeet kə mbii mənə moo rəbet wat seen fuu mo.

¹² Wu sat a mwaan-mwaan de nə ret nyit nnen de baa mo a nen Naan mo kas, mbəkə koo de gurum moo satpwoo debuu nkaa wun, be mo naa mbii deret de wuu cìn mo, mbəkə mo ciir, kə mo kwoop Naan de parpuus dewur nji naa mun.

¹³ Mbə səm kə Daa fun Jesu Kristi, be wu sham kə káa fuu mo ndər kə nen de Naan shin iiko mmo ndəən nyil desə. Wu shin dedes mishkoom dewur naa gurum mo jir.

¹⁴ Kə nwun kələng gofna mo, de mo kə ten bilip mo, mbəkə mo kar nen de moo cìn mbii debish mo di.

¹⁵ Nə nret nNaan nyit, kat dang mwaan fun mon ndəre, mbəde katdang mwaan fuu mo a ndəre, be wun nle kə nyemdemwen de baa mo man mee mbii kas, nen de moo satpwoo debuu nkaa wun, mon ndok tətək.

¹⁶ Wun a nen de baa wun a shishoot kas, dangbe koo di baa wun a shishoot kas, be taji wu sat nənee, << katpee fuu nə shínpee nwun mbee cìn shikbish kas. Dang nə ret kə nwun mwaan-mwaan deret mə kərem nNaan mo.

¹⁷ Wu shin dedes ngurum mo jir. Wu wal ndyemnəən fuu de mo a nendəm ndang Kristi mo jir, kə nwun sat a nkəər Naan. Wu shin dedes mishkoom dewur mbee fuu.

Wu kám shiimwaan nDaa Jesu Kristi

¹⁸ Wun de wun a kərem mo, wu sham kə káa fuu mo ndər nenlu fuu mo, kəzak, wu shin dedes mmo ndəən mbii mo jir. Nə a təng kə nwun shin dedes mmo, koo di moo biyaal, koo de baa moo naa wun nyit kas, be nə ret kə nwun kələng mmo.

¹⁹ Ngwe dewur gung ndəən shwaajeel, be ngwe mənə man nənee, << gung ndəən jeel nə ret nNaan nyit. Koo de gwar nə shwaa jeel nə, katdang baa a mbee mee mbii debish dewur cìn kas. Nə ret kə a ngwe mənə kat pələng pee gurum mo di.

²⁰ Dang gwar dewur gung ndəən shwaajeel a mbee mbii dəbish dewur cìn, ƒe cirang dang wu naa mənə a kaa mee mbii deret pəlang wur sə ne? Gwar mənə lap a kwat mbii dewur kə ten cìn. Dang gwar de mo shin jeel wur a mbee mbii deret dewur cìn, dangƒe wur gung ndəən jeel sə, nə ret kə a gwar mənə kat pəlang pee Naan ƒi.

²¹ Naan dewur pərep wun, kə nwun dee a nen wur mo, a wur le, mbəkə nwun shwaajeel desə mo, koo de wuu cìn mbii mo ndəre-ndəre, mbəde Daa Jesu Kristi shikáa wur wur shwaajeel mbee wun. Nə ret kə nwun mwaan a ndəən shiimwaan wur.

²² Baa gyet Jesu wur cìn mee shikbish kas koo dəben. Baa wur nək mee gurum kas.

²³ Koo de gyet gurum mo fələp wur, ƒe baa wur lap mmo shi fələp zak kas. Koo de gyet wur shwaajeel nsar gurum mo, ƒe baa wur sat nə wuƒin nkwaƒ mo shi jeel zak kas. Dang gyet wur lekáa wur a ndəən sar nNaan dewur ntokdyeel ngurum mo ndəre-ndəre.

²⁴ Jesu shikáa wur, wur mang shikbish fun mo le nkaa shin, kaadi gyet mo pwas wur nkaa shiyeepyoom, mbəkə mun dee ƒi a nen de baa mu kuƒi muu mwaan ndəən shikbish kas, dangƒe muu mwaan a ndəən ar seen, mbəkə mu cìn mbii deret ƒi. Mbə láa de Jesu wur kat, ƒe mu dee a dəbəbar.

²⁵ Gyet nyam ƒe wuu dee a deləloom kaa təm de mo dəm loom sə, dangƒe nyaksa wuu baa wu jì. Wu mwaan a ndang ngukiyeer fuu, wur dewur tap wun zak.

Tong deret nnaar mish kə mat mo

3

¹ Wun mat mo, nə ret kə nwun sham kə káa fuu mo ndər mish fuu mo, mbəkə katdang mee mish de baa wur shinzeen pwoo Naan kas, meeƒe wur ntuwap, kə wur shinzeen ƒi mpwoo Naan, mbəde mwaan kə mat nə a deret, koo de baa mat nə war satpwoo Naan mmish nə shi pwoo kas.

² Mbəde mish fuu moo leyit, kə mo naa mwaan fuu mo ƒi, kyet mwaan fuu nə mo a deret aa, koo a dəbish ghe. Kəzak, moo naa kyet wuu cìn mbii de Naan wur sat nə wu cìn aa, koo wuu cìn kas ghe?

³ Taji wu dee pan a nkaa ar de wun nlep léé mo nkaa suk fuu mo shidaar-shidaar kas, shii mənə, wu dee mpan jwat, kaa tepkáa, kə lep mbiikom, kə lep mbiitook mə makluwa mo sə. Kəzak, lep léé dekərəm mo nkaa suk fuu mo.

⁴ Dang wu yit kə ret fuu, nə put a ndəən pətuup fuu mo shidaar-shidaar. Wu gung mbii mo, kə nwun sham kə káa fuu mo zak. Mbəde ngyeel kə ret mənə, nii koop nə zam pə Naan ƒi, kaa mbii deret sə.

⁵ Wu cìn pan nkaa mat ƒiyyam-yam mo, de gyet moo leyit fur a nkaa Naan. Gyet shiimwaan mmo, nə le kə mmo dee a mat deret mo, mbəde mo sham kə káa fur mo ndər mish fur mo.

⁶ Seera, war dee a mee mbiikám. Gyet war kə mwaan ndəən ar mwaan deret, war pet Abraham a Daa ƒiƒa. Katdang wun wu mwaan ndəən shiimwaan war, ƒe wun a jep war mo azeen. Wu gung. Taji wu rəbet kə mmee mbii lekərəmuut nwun kas.

⁷ Wun mish mo, nə ret kə nwun tong kə mat fuu mo ndəən ar de nə ret, mbəde wu man nənee, << baa mat mo kə bal a kaa mish mo sə kas. Mbəmənə wu shin deƒes mmo, mbəde wun kə mo, wun ashak. Wun nkaa tap seen de Naan wur shin nwun nzuum. Katdang wu cìn mbii mo a ndəən ar deret deƒə, ƒe baa mee mbii mmak le kə dangnaan fuu mo dee a buu kas.

Nen Naan mon nshwaajeel

⁸ Pwoo fen de mu kyes nə ndesə, nə ret kə pwoo fuu mo dee a deməndong, kəzak, wu naajeel nshak, wu walnshak, nendəm ndang Jesu mo, mbəde wun a dyemnəənshak mo ndəən Kristi. Wu fwangshak, kə nwun sham kə káa fuu mo.

⁹ Katđang mee gurum cìn mbii debish nwun, be taji wu kwat mənə shi mbii debish zak kas. Katđang mee ngwe satpwoo debish nkaa wun, be taji wu fələp gwar mənə kas, dangbe nə ret kə nwun le deret nkaa nen mənə mo, mbəde mbii de nə le dangbe Naan wur pərep wun, kə nwun dee a nen wur mo, a mbəkə wur le deret di nkaa wun.

¹⁰ Duk kə ran ndəən bəət haal Naan nənee: <<<<Katđang mee ngwe kə rəbet tong shang shang ndəən seen deret, <<be taji gwar mənə kudfi kə sat mee pwoo debish kas. <<Taji gwar mənə cìn đung kas.

¹¹ Nə a təng, be gwar mənə yit cìn mbii debish mo jir. <<Dang nə ret kə gwar mənə cìn a mbii deret mo bejee đak. <<Nə ret kə nwur sat a ntang tongryang kə nwur kat nə zak, <<mbəkə wur kat tongryang de pə Naan.

¹² Naan wur tap nen de moo cìn mbii deret mo, shidaar-shidaar, <<kə Naan wur kələng dāngnaan mmo. <<Dang nen de moo cìn mbii debish mo, be Naan wur cii mo.>>

¹³ Katđang wun nkaa gung, mbee cìn mbii deret mo, be a wii mmak tung wun kə mbii debish ghe?

¹⁴ Dang katđang wuu shwaajeel a mbəde wuu cìn mbii deret, be Naan wur nle deret nkaa wun, mbəmənə be, taji wu kəər nen de moo rəbet cìn mbii debish nwun kas. Taji wu an suk kas.

¹⁵ Dang nə ret kə nwun leyit a nkaa Kristi bejee. Wu yit kə wur dee a mishkoom ndəən pətuup fuu mo, kə ndəən mbii de wuu cìn mo jir. Wu tong shi đak suk, koo a pərang ghe, mbəkə nwun man mbii de wun nsat di.

¹⁶ Wu sham kə káa fuu mo ndər nnen de moo cìn tal desə mo pee wun di, kəzak, wu cìn mbii de wu naa nə ret ndəən pətuup fuu mo shidaar-shidaar. Mbe kə katđang gurum mo sat mee pwoo debish nkaa məse fuu deret mə nendəm ndang Jesu Kristi, be yitlwaan ya mo di.

¹⁷ Nə ret met mbəkə gurum shwaajeel mbee cìn mbii điiiret, katđang nə a shi rəbet kə Naan, nə ret met ndi gurum nshwaajeel a mbee debish dewur kə cìn.

¹⁸ Daa Jesu Kristi wur shwaajeel a mbee shikbish fun mo yit məndong, be wur kyes đak mə vvang shikbish fun mo. Yit məndong be ngwe de ndəre wur muut mbee mun nenshikbish mo, mbəkə wur jì kə mun di kus kə Naan. Gyet gurum mo tu wur ndəən nan, dangbe Naan le kə wur yol a peemúut kə seen.

¹⁹ Kaadi Jesu wur kudfi ndəən iiko mə riin wur, be wur dəm satpwoo Naan nriin de mo a shishoot, de mo a peemúut mo.

²⁰ Riin desə mo a riin de gyet mo cii kələng pwoo Naan, kaadi gyet Nowa nkaa đak tii am dedes. Jir kəsə be gyet Naan wur sat a ngung kə mo đak. Gyet mənə, be gurum mo a kong bejee đak, de mo ndəən tii nə, be baa am tu mo kas. Gyet gurum nə mo a pwookun bejee.

²¹ Am de gyet mo del ndəən nə, nə dee a koppee baptisma. Duk bam wun mbut shikbish fuu mo, a mbee baptisma, mbəde gyet Daa Jesu Kristi wur yol a peemúut. Suup de gyet mo suup wun, kaadi gyet mo cìn baptisma nwun sə, baa nə a mbəkə wur vvang pətuup fuu mo dee di a đəbang bejee kas. A mbee yol kə Daa Jesu Kristi a peemúut, dang wu kat bam ndəən shikbish fuu mo.

²² Daa Jesu wur kə ten kàa ndəən dēngnaan. NYaksə be wur tong a nsarse nNaan. Wur a mishkoom nkaa nenlep nNaan mo, kə mbii mo jir de moo iiko.

Wu le Naan a mishkoom

4

¹ Kaadi gyet Jesu wur shwaajeel ndəən nan, nə aasə be nə ret kə nwun wu đak suk mbəkə nwun shwaajeel di ndəən nan kaadi gyet wur shwa a sə zak. Mbəde koo ngwe dedang nə, dewur shwaajeel ndəən nan desə, be wur yit shikbish.

² Yool nyaksi, taji wu yit kə coor mə pətuup fuu mo se korong nkaa wun kas, dangbe nə ret kə nwun cìn a mbii de Naan kə rəbet kə nwun cìn shidaar-shidaar.

³ Wuu ten wu watpee des nkaa cìn mbii debish, kaa nen de baa mo man Naan kas, moo cìn sə. Taji wu cìn mbii mənə mo kas. Gyet nyam be wuu mwaan a ndəən coor mə nan fuu mo, baa gyet tong fuu nə mo ret kas. Gyet coor mə nan nə mo se korong nkaa wun. Gyet wuu sat a nshwaamwes, kə nə yuur wun di đak, shidaar-shidaar be wuu kuur ashak mbee shwaayuur, đedang gyet wuu seyil nkùm mo, jir mbii desə mo, be Naan wur cii mo hakyeng.

⁴ Dang nyaksə, baa wu kudi wuu cìn mbii debish sə mo ashak kə mo kas. Nə aapwoo ngurum mo, mbəde baa wu kudi wuu cìn mbii desə mo ashak kə mo kas, mbəmənə be moo kas wun.

⁵ Dang parmeeci, be nen desə mon ndar ntoom Naan, kə wur tokdyeel di mmo, mbee mbii de mo cìn mo ndəən nyil desə. Baa pee nə kudi jong-jong kas, aku Naan tokdyeel de mmo, nen de mo kudi kə seen ndəən nyil desə, kə nen de mo kə ten murep mo.

⁶ A nə le dang mo satpwoo Naan nə nen deməmurep mo, a mbee kə riin mmo kat seen di, kaadi Daa Naan wur kə seen sə.

⁷ Parđi yil desə nə nkyes, baa nə kə jì wul kas, mbəmənə wu tap kə káa fuu mo, kə nwun đar di balbal, mbəkə nwun mak cìn dangnaan di.

⁸ Mbii de nə koop nə met jir nə a nənee, << wu sat a walnshak shi pətuup məndong shidaar-shidaar. Mbəde katđang wuu wal ngurum mo, be baa wun nsat a pan shikbish de mo cìn mo nkaa wun kas.

⁹ Wu wang polu fuu mo nshak. Wu cin mbii ngurum a shi pətuup məndong.

¹⁰ Naan wur nle đeret nkaa wun ndəən ar mo shini-shinə. Wur shinbal ngurum mo mbee cìn đak mo shini-shinə. Mpeemənə, be nə ret kə koo we, be wur cìn đak nə ndəən ar đeret. Nə ret kə wur cìn đak kə bal de Naan kə le nə nsar fuu, mbəkə nwun bam gurum mo di.

¹¹ Katđang Naan wur cin a iiko mee gurum de mə sat mee pwoo ngurum, be wu yit kə gwar mənə sat a pwoo de nə put pee Naan di. Katđang Naan wur shin mmee gurum, a iiko de mə cìn đak mbee niyee mo, be wu yit kə wur shin dedes nNaan mbee mbii mo jir, ndəən Jesu Kristi. A wur a ngwe đewur kə dedes kə iiko mbe ngha-ngha. Amin.

Jeel de wuu shwaa mo

¹² Wun di kən wal nwun, taji nə dee nwun a mbii aapwoo kas, mbəde wu del ndəən jeel denaat mo des. Mbii desə mo kat wun, a mbəkə mo cam shinzeen fuu di ndəən Naan. Mpeemənə taji wu pan nə jeel de mo jì nkaa wun nə, mo a mee mbii điidik kas.

¹³ Wun a nkaa balkaa ndəən jeel de gyet Daa Jesu Kristi wur kə shwaa, mbəkə parpuus de gurum mon nnaa dedes wur agaak, be wun ngam kə retnyit.

¹⁴ Katđang gurum mo sat mee pwoo debuu nkaa wun, mbəde wun a nen mə Kristi mo, be wu cin retnyit, mbəde Riin nNaan đewur a dedes hakyeng wur ashak kə wun.

¹⁵ Dang katđang mee gurum shwaajeel a mbəde wur cìn mbii debish, kaa tukáa sə, koo cìn wat, koo ngule pwoo ndəən mbii de baa wur đəən nə kas, baa kyeet kə shwaajeel mənə kə mee mbii đeret đəən nə, de gurum mon nkwoop nə kas. Wu tap kə káa fuu mo. Taji mee ngwe cìn mbii debish, de nə nle kə wur lap nkyeet kə kwat mənə kas.

¹⁶ Dang kat mee ngwe shwaajeel, a mbəde wur a ngutaa ndang Kristi, be taji wur kat yitlwaan kas, dangbe nə ret kə wur kwoop Naan, mbəde gurum moo naa wur a ngwe mə Kristi.

¹⁷ Katđang pee nə wul de Naan wur ntokdyeel ngurum mo, be wur nshee a nkaa nen wur mo. Katđang Naan wur nshee tokdyeel nə a nkaa nen wur mo, be a me ncìn kə nen de mo ciipwoo Naan ne?

¹⁸ Nə a rəran ndəən bəət haal nNaan nənee: <<<<Katdang nə nluk, mbəkə nenderet mo kat bam, <<be a me nkat nen shikbish de baa mo man Naan kas se?>>

¹⁹ Mbəmənə nen de mo shwaajeel, de nə a shi rəbet nNaan, be nə ret kə mo sat a ncin mbii deret mo. Kəzak, nə ret kə mo lekáa fur ndəən sar nNaan dewur le mo, kə dewur gam mbii mo jir. Mbii dewur sat nə, wudín ncín mmo.

Təm nNaan mo

5

¹ Wen kə mee mbii mbee sat nwun, wun de wun a nennan mo ndəən Ekilisyá. Wen shikáa fen, an a ngunan kaa wun sə. Gyet nyam, be an kən naa shi yit fen kyeet kən shwaajeel de gyet Daa Jesu wur shwaa, dangbe nyaksə, ghan kən balkaa kə wun, mbəkə mo naa dedes Jesu dí nə ndəən mun, de Naan wur woo nə mmun agaak. A mbəmənə, be wen kən dang pə wun nənee,

² wu naa nen Naan mo. Nen dewur le mo nsar fuu, mbəkə nwun tap mo dí. Wu tap mo kaadi ngukiyeer təm wur tap təm wur mo sə, mbəkə taji mee mbii tung mo kas. Taji wu cín dak nə a kaadi mee gurum sat nə, təng wu cín sə kas. Dang wu cín dak shi pətuup məndong, kaadi gurum kə fes cín káa wur mbee cín dak sə. Wu lekáa fuu mo nkaa cín dak desə nə. Kaji wu dee nleyit a nkaa shool de gurum mon nkwaat wun kas, mbəde nə a mbii naashweep kə gurum dee, ntang shool ndəən dak kaa desə sə.

³ Taji wu dee nkám bəl fuu nkaa nen de Naan wur le mo nsar fuu kas, mbəkə nwun tap mo dí. Dang nə ret kə shiimwaan fuu mo dee a mbii de nə ret kám ngurum mo.

⁴ Katdang mwaan fuu nə mo a deret, be parpuus de Daa Jesu Kristi, dewur a káa nenkyeer təm nə mo, wur njì put agaak, mbəkə gurum mo naa wur dí jir, be wur ncín mee mbiizuum de shang de nii koop nə hakyeng nwun nen de wu dar balbal. Mbiizuum desə nə a de ngha-nghan de baa nə ncam wat kas.

⁵ Wun jepzəlang mo, wu sham kə káa fuu mo ndər nennan mo. Wun jir, wu shin dedes nshak, kə nwun tong shi dak suk mbee cín dak nshak. Mbəde nə a rəran ndəən bəət haal nNaan nənee: <<<<Naan wur cii nenroop mo, <<dangbe wur le deret nkaa nen de mo sham kə káa fur mo.>>

⁶ Nə aasə be wen kən sat nwun nənee, << wu sham kə káa fuu mo ntoom nNaan dewur kə bal, mbəkə wur diyeep wun dí, katdang wur naapee nə wul wur nyit.

⁷ Mbii de moo daampee nwun jir, be wu le mo ndəən sar nNaan, mbəde a wur tap wun jir.

⁸ Taji wu dee ntan kas, dangbe wu tong shi gongpee, mbəde shaarlek fuu Ngujwaan wur kə mwaan mass-mass kaa mbwoor de nə wal kaadi nə nkaa tang ngwe de nə nse.

⁹ Wu dar balbal. Taji wu shin pee nwur kas. Wu sekyeen kə cín dak nNaan bejee dak. Taji kərmuut ya wun kas. Wu man nənee, << dyemnəən fuu nen Jesu mo koo a nə ndəən nyil desə, be mon nkaa shwaajeel kaadi wuu shwaajeel nyaksə sə.

¹⁰ Katdang wu shwaajeel nə mbee reppee lee, be Naan de mbii deret mo jir, moo put a pee wur dí, wur de gyet wur pet wun, mbəkə nwun tong dí ashak kə Kristi ndəən dedes wur, de nə dəm ngha-ngha. A Naan shikáa wur, wur njì dak wun. Wur nshin bal nwun, mbəkə nwun dar dí balbal ndəən mbii mo jir.

¹¹ Naan wur le kə bal wur nə dee ashak kə wun jir. Amin.

Pwoo mə kyes nə mo

¹² A Silas bam ghan mbee ran rep wasika desə nə, nwun. Wen kən naa wur a kaa dyemnəən ndəən Kristi sə, dewur koop nə hakyeng, de gurum mak gángkáa nkaa wur. Wen kən ran pwoo desə mo nwun, a mbəkə nghan caa pətuup fuu mo dí. Wen a nkaa sat zeen nə nwun agaak nənee, << Naan wur le deret nkaa wun.

¹³ Ekilisyá de nə ndəən pee desə nyil mBabilon, de Naan wur kə ten bilip nə, kaadi wur bilip wun sə, moo tok kə wun jir. Làa fen Maak wur tok kə wun zak.

¹⁴ Wun zak, wu tok kə shak ndəən wal, kə nə kám di nənee, << wuu wal nshak kaa dyemnəən de moo dəm ndang Jesu ashak sə. Wu yit kə ryang nDaa Jesu Kristi nə tong ashak kə wun jir, wun de wun a mə Jesu Kristi mo. Amin.

Pwoo devəl de Pita ran Tokshik

¹ A wen Simon Pita, karem kə laalep nDaa Jesu Kristi, kən ran wasika desə shidəm pee wun di jir, wun nen de wun kə shinzeen de nə nciit kə munu, ndəən deret nNaan fun, kə Ngubam fun Daa Jesu Kristi.

² Deret kə ryang mo dee a muu des hakyeng, ndəən man Naan kə Jesu Daa fun.

Shiimwaan mə nen Naan mo

³ Naan ndəən dedes mə man wur, be wur kə ten bilip mun, mbəkə mun tong di ashak kə wur ndəən dedes wur, kə ndəən deret wur zak. A ndəən ar desə, be wur cin dak kə bal wur dedes, mbəkə wur cin mbii mo de mmun jir. Mbii de baa mun kə mo kas, kə mu kat seen de, kə mbəkə mun mwaan di ndəən ar de nə ret nwur nyit.

⁴ A ndəən ar desə, be wur cin mbii mo mmun des, mbiizuum de shang de gyet wur kə ten sat nə, wur ncin mmun. Wur cin mbii desə mo jir, a mbəkə ndəən mbiizuum desə mo, be mun npwat ndəən mbii debish, de mo di ndəən yil desə, de gurum mo fes rəbet mo. Dang wur kə ten pərep wun, mbəkə nwun tong dyen di nNaan.

⁵ Mpeemənə, be wen kən sat nwun nənee, << kaadi wuu ten wu shinzeen nJesu Kristi, be wu gung, mbəkə shiimwaan fuu mo dee di a deret hakyeng, kəzak, wu gung kə nwun man mbii mo di.

⁶ Taji wu yit nə dee a man mbii mo bejee kas, dangbe wu gung kə nwun yaasuk di. Kaadi wuu gung mbəkə nwun yaasuk di, be wu dar balbal ndəən mbii deret mo jir, kə nwun shin dedes nNaan.

⁷ Kaadi wuu mwaan ndəən ar de nə shang nNaan sə, be nə ret kə wu tap kə shak a kaa dyemnəənshak mo sə. Wu wal ngurum mo jir.

⁸ Katdang wuu sat a ncin mbii deret desə mo dak, be baa man fuu de nə ndəən Jesu Kristi nə ndee a debuu kas, dangbe seen fuu nə mon nlàa-làa deret mo.

⁹ Dang nen de baa mo kə dyen de nə a mə Naan kas, mo a kaa vum de baa moo naapee kas sə. Mo mundər nənee, << Naan wur kə ten fwo di mmo mbee shikbish de moo cin.

¹⁰ Mpeemənə, dyemnaa mo, wen kən dang pee wun, mbəkə nwun dar di balbal ndəən mbii desə mo, mbəde Naan wur kə ten pərep wun, kə nwur bilip wun, mbəkə nwun dee di a nen wur mo. Katdang wuu cin mbii deret nə mo, be baa wun ncam pal kas.

¹¹ Nə aasə be, Naan wur wang polu nə nwun, mbəkə nwun del di ndəən se mishkoom nDaa fun Jesu Kristi. Wur dewur a Ngubam fun. Mun ntong ashak kə wur mbe nghaa-nghaa.

¹² A Mbəmənə, be kən sat nwun shidaar-shidaar, mbee lepan nwun nkaa mbii desə mo jir, koo di wuu ten wu man mo, kə kaadi wuu dar balbal ndəən zeen, de wu man mo.

¹³ Kaadi wen kudī kə seen ndəən nyil desə, be ghan naa nə ret, mbəkə nghan lepan di nwun nkaa mbii desə mo shidaar-shidaar, mbəkə taji wu dee nsaam kas.

¹⁴ Wen man nənee, << ndəən rep pee lee, be yak ghan nyit nan mə yil desə nə di, kaadi gyet Daa fun Jesu Kristi wur kám nwen nə, an cin aasə.

¹⁵ Wen ngung hakyeng, mbəkə nghan lepan di nwun nkaa mbii desə mo koo pərang ghe, koo abwoon de kən muut.

Nen de mo naa dedes nJesu

¹⁶ Gyet nyam be mu satpwoo nwun nkaa jì nDaa fun Jesu Kristi ndəən bal wur. Mbii de gyet mun nkaa sat nə nwun, baa nə a mee pwoo tongdiryem de mo put a ndəən

pan mu gurum mo kas, dangbe mun shikáa fun, be muu ten mu naa dedes wur shi yit fun mo.

¹⁷ Kaadi, gyet Jesu wur lap dedes ka dehai, pa Naan di, be mun de gyet mu kæleng, kaadi Naan dedes met jir wur sat mee pwoo nānee: <<<<Desa a Lāa fen, de wen wal wur. <<Di wur cin mbii de mo ret nwen nyit zam.>>

¹⁸ Mun shikáa fun, gyet mun di ashak ka Daa fun Jesu Kristi nkaa dengjwak nNaan, gyet mu kæleng doo de na tong adeng sham.

¹⁹ Pwoo ka nensatpwoo ka Naan mo sət kám mmun agaak nānee, << mbii desa mo azeen-nzeen. Na ret ka nwun lekáa fuu mo nkaa pwoo ka mo na mo, mbəde pwoo mənə, na a kaa ngyam de na bangpee ndəən kwoo sə, wul kus ka bitmang mə puus mənə. Parpuus mənə, kaadi zar mangbit na kaa put, be nwun naa mbii mo agaak ndəre-ndəre ndəən pətuup fuu mo aasə.

²⁰ Mbii de na kəkoop na met jir, be wen kan sat nwun nānee, << pwoo de gyet nensatpwoo Naan mo ka ten sat na, de mo a rəran ndəən bəət haal mə Naan, baa mo put a ndəən pan mə gurum mo kas.

²¹ Mbəde pwoo de gyet nensatpwoo Naan mo sat, baa gyet na put a ndəən pan mə gurum mo kas, dangbe gyet a Riin Debang mə Naan, wur del ndəən pətuup mmo, dangbe wur le ka mo sat mee pwoo de na put a pee Naan di.

Nensatpwoo mu dung mo

2

¹ Dang gyet nyam, be nensatpwoo mə dung mo yol di ndəən gurum na mo, kaadi nensatpwoo mə dung mon ndel di ndəən wun sə. Mon ncin kám debish, de na nwat shinzeen gurum mo, be mon nciipwoo nkaa Daa Jesu Kristi nānee, << baa wudun man wur kas. Wur de gyet wurang mo ndəən shikbish fur mo, mbee mbii debish de mon nkaa cin na. Be ndəən rep pee lee, be kwat de na a mə jeel dedes na nji taa nkaa mo, ka na ntwe mo.

² Gurum mo des mon mmwaan ndəən shiimwaan fur de na a mə naashweep. Dang mon nle ka gurum sat mee pwoo debish nkaa zeen mə ar nNaan.

³ Nensatpwoo mə dung na mo, moo rəbet mbii gurum mo aasə, ka mo cin dung mbəkə mo nək wun, ka mo kat mee ləbet di. Pəgyet di yam-yam, be Naan dewur ntokdyeel ngurum mo jir, wur ka ten dak shin, mbəkə wur shin kwat de mo mə mbii debish de moo cin mo. Peedi seen mmo na nkyes di azeen-nzeen, be na ka ji wul kus.

⁴ Gyet nenlep Naan de mo cin shikbish, be baa Naan wur nyit mo kas. Wur yak mo be wur fwo mo ndəən tuun de na a mə aawus, a bubwoot shi tasek de na a mə shool, ndəən pee de kwoo de na rap. Mon ntong a ndəən peemənə jiwul npuus diyeel.

⁵ Nendenyam, de gyet mo cin shikbish, be baa Naan wur nyit mo kas. Naan wur le ka am dedes na ji tu nen de gyet mo ci kæleng doo wur jir. Gyet a Nowa bejee, de Naan tap wur, mbəkə taji mee mbii tung wur kas, mbəde gyet Nowa wur satpwoo ngurum mo na, mo cin mbii deret. Nowa wur bar, ka gurum mo pwoovəl.

⁶ Gyet Naan wur twe yil nSodom ka nGomora shi wus, be mo dee a fwat. Yil desa mo dee a mbiikám ngurum mo, nkaa mbii de na nkat nen de baa mo ka Naan ndəən pətuup fur mo kas.

⁷ Gyet nciit ka mənə, be wur bam Lot de gyet wur a ngwe di ndəre. Gyet shikbish de gurum mo cin, na fes daampee mpətuup wur zam, mbii debish de gyet nen debish desa moo cin.

⁸ Lot wur a ngwe de ndəre. Gyet wur tong ashak ka nenshikbish desa na mo, wur naa mbii debish de moo cin shidaar-shidaar, ka gyet wur kæleng pwoo mo debish na mo shidaar-shidaar zak. Shikbish de des mənə mo cin na, na fes wət pətuup wur zam, mbəde gyet wur a ngwe de ndəre.

⁹ Mbii de mo kə ten del gyet nyam nə mo, mo kám mmun nənee, << Naan wur man ar dewur mbam nen wur mo di ndəən jwaan. Mbii desə nə mo waa kám zak nənee, << Naan wur man ar dewur nkwat nen cìn shikbish mo, di wur nle mo ndər kə kar, jiwul parpuus diyeel.

¹⁰ Met jir, nə a mbee nen de moo sat a ncìn mbii debish dak, denan mo nə naa ncoor nə, kə mo waa ciipwoo nNaan. Nen kám de mə dung desə mo, mo bal mpətuup, kə ciishik zam. Baa mee kərmuut kə ya mo mbee satpwoo debuu nkaa riin dedes de mo ndəən dengnaan kas. Moo sat a nkàss mo dak.

¹¹ Nen lep Naan mo met nendung desə mon mbal, be baa mo kas mo kəsə ntoom Naan kas.

¹² Nen desə nə mo, moo satpwoo debish nkaa mbii de baa mo manshii nə ndəre-ndəre kas. Moo cìn mbii mo a kaa nen de baa mo man mee mbii kas sə. Moo cìn mbii mo a kaa luwayil mo sə. Di mo lāa mo a mbəkə gurum mo yak mo twe di nluwaa. Azeen-nzeen moo twe mo a kaa luwayil mo sə, de baa gurum mo kudī kə kələng səm mo kas.

¹³ Naan wur kwat mo shi jeel, mbee jeel de gyet mmo kə shin ngurum mo. Nen desə nə mo rəbet a kələng shang mə seen desə bejee, be moo cìn pak mbii nə mo a nnaar puus. Shiimwaan mmo nə mo, mo a mbii yitlwaan pee wun di. Moo tong ashak kə wun mbee se mbiise, dangbe moo tap ciir mbwoon fuu, kə mo cìn mbii debish de mo shang mmo di.

¹⁴ Duk lepan mo a nkaa mat mo, mbəkə mo cìn ngaa di kə mo shidaar-shidaar. Baa cìn shikbish nə cam mak mo kas. Kat mo naa nen de baa mo dar balbal ndəən ar Naan kas, be mo nək nen mənə mo, mbəkə mo cìn mbii debish di. Koo pəranghe, be moo leyit a nkaa mbii mə gurum mo. Gurum kaa mənə mo sə, be mon ntaa ndər dyeel mə Naan.

¹⁵ Duk yit ar de ndəre nə, kə mo waa kə mwaan de a ndəən ar nBalaam lāa Beyor. Gyet Balaam wur a ngwe dewur fes kələng shang mbee cìn mbii debish, mbəkə wur kat shool di.

¹⁶ Dangbe mo gwak wur mbee shikbish wur, dang nciit kə mənə, be jaaki wur de baa nə kə cam sat mee pwoo kas, be nə sat mee pwoo nwur kaa gurum sə, be njaakii nə le kə wur nook cìn nkyeet kə shikbish mənə.

¹⁷ Das desə nə mo dee a kaa dung de baa moo am kas sə. Mo dee a kaa nluu de kut kə mang nə del shidəm kə nə sə, mbəkə taji nə jì kə fwan kas. Naan wur tap dak mee pee dəən nkòo le di mbee mo.

¹⁸ Moo leshap shi doo debal nkaa pwoo de baa mo kə mee koop nə kas koo dəben. Mo gung mbəkə mo nək nen de mo nkaa pwat ndəən nen di baa mo man zeen nə kas. Mo gung kə mo dul nen mənə mo jì cìn shikbish, di mo a mə ngaa, kaadi moo cìn sə.

¹⁹ Duk nkaa tuwap shi səm mo nənee, << mo katpee mbee cìn mbii de moo rəbet, dangbe mə mo nen de mo sat pwoo mənə, mo a kərem mə shikbish. Mbəde koo a mbemi de nə dee a mishkoom nkaa gurum, be ngwe mənə dee a kərem mbii nə.

²⁰ Katdang gurum mo kə ten put ndəən mbii debish nyil desə, de moo wat, mbəde mo kə shinzeen nJesu Kristi, dewur a Ngubam fur. Dangbe katdang mo waa ciir pətuup, dang kə mbii debish mo waa ya mo, kə mo se korong nkaa mo, be nə dee nənee, << ndəən peekyes nə, be mbii nə mbish nkaa mo met dīnshee nə.

²¹ Katdang nə dee aasə, be ngyal gyet mon nnook man ar de ndəre nə, mbəde baa nə kəkoop nə, kə gurum mo man ar nə hakyeng, dangbe mo waa ciir pətuup fur mo, kə mo yit Wàar kə Naan nə kas.

²² Mbii de nə kat mo, be nə kám mmun nənee, << səmpwoo desə mo azeen de mo sat nənee: <<<<As waa baa dəəm se mbii de nə kə fuut, kə ntuus de gurum kə vvang, nə waa baa dəəm biring ndəən book.>>

Kristi wur mbaaji

3

¹ Wun de wen wal nwun sə mo, desə nə a wasika devəl, de wen kən ran nwun. nDəən wasika devəl sə nə mo, be wen kən lepan nwun nkaa mbii desə mo, de wuu ten wu man mo, mbəkə nə mii wun di, kə nwun dəm di ndang Naan shi pətuup deməndong.

² Wen kən ran mbii desə nə mo, a mbəkə nghan lepan di nwun, kə taji wu mundər kas pwoo de pəgyet nensatpwoo Naan dəbang mo kə sat nə, nənee nə ncìn. Taji wu mundər nWàar de Daa fun Jesu Kristi, dewur a Ngubam fun wur sat nənee, << wu cìn mo kas. Gyet a wur nkaa satpwoo nə nwun shipo jeplep wur mo, dewur lep mo pee wun di.

³ A pwoo dinshee de kən rəbet sat nə nwun ndesə. Wu man nənee, << kus kə kyes mə yil nə, be gurum mon yool ya cìn mbii de nə shang mmo nyit. Nen desə nə mon nyaa shwar mə bákpee,

⁴ kə mon nsat nənee: <<<<A me le dāngbe baa Jesu Kristi wur jì, <<kaadi gyet wur kə ten sat sə kas sii? <<Puun fun mo kə ten murep, <<dāngbe mbii mo de a kaa pəgyet mo di sə, <<nciit kə shee yil nə, baa mee mbii <<shee di kas koo dāben.>>

⁵ Nen de moo satpwoo desə, mo fes cii a nyang. Mo man nənee, << gyet nyam be Naan wur le dēng kə yil desə a shi pwoo dewur sat. Wur dāk yil nə shi am, be nə dee nə, yil nə put a ndəən am.

⁶ Nə aasə be, gyet Naan wur tu yil di mbít mənə a shi am, kaadi gyet am dedes, nə jì paa yil nə jir sə.

⁷ Naan wur kə ten sat nənee, << dēng kə yil dəyaksə mo, mon ntong di mbe parpuus de wus jì caan mo jir hakyeng. Naan wur yit yil nə kə mbii de mo di jir, dāng puus nə nwul dewur ntokdyeel ngurum mo jir, kə wur ntwe nen debish de mo cii kələng doo wur jir zak.

⁸ Wun de wen wal nwun mo, mee mbii mēndong de nə kəkoop nə, de baa nə ret kə nwun mundər nnə kas. Nə a nənee, << pee Naan di, be teer mēndong nə a kaa bit mo ngal sə, kəzak, bit mo ngal, be nə a kaa teer mēndong sə. Duk a deməndong pee Naan di.

⁹ Pak gurum moo pan nənee, << Naan wur cii zam, mbəde baa wur nkaa cìn mbii dewur kə ten sat nnə, mbii mənə mon ncìn kas. Baa nə aasə kas, koo dāben, Naan wur gung kə wun, a mbəkə wur shínpee de ngurum mo, mbəkə mo katpee tuwap di. Baa nə a dyan Naan kə mee gurum loom di kas. Wur rəbet kə gurum mo jir, mmo tuwap.

¹⁰ Jir kəsə, katdāng pee nə wul, be Daa Jesu Kristi wur mbaaji. Wur baaji a nnə mman! Kaa jì wat, de baa gurum mo lepan nə, mee wat nji kas sə. Nciit kə mənə, be gurum mon nkələng mee doo dəbal, a dēngnaan nə loom. Jir mbii de mo ndəən dēngnaan, kə de mo ndəən yil desə, mon ncaan jir. Dāngbe yil desə kə mbii de mo ndəən nə jir, mon loom.

¹¹ Kaadi wun kə man nənee, << mbii mo jir mon loom aasə, be nə ret kə nwun dāk tong fuu mo, kə nwun tap di kə shiimwaan fuu mo. Nə ret kə seen fuu mo dee a dəbang, kə nwun lesuk ndəən sar Naan kədāng-ndāng. Kə nwun kələng doo wur ndəən mbii mo jir.

¹² Wu leyit nkaa parpuus de Naan wur mbaaji ndəən yil desə zak, kə nwun cìn mbii mo ndəən ar dēret, de nə nle kə puus mənə jì wul di kələk-kələk. A puus mənə, a de dēngnaan nə ncaan. Dāngbe nə loom zak, kə mbii de mo ndəən dēngnaan jir kə de mo ndəən yil desə, mon ndee a fwat, baa mee mbii ndee di kas koo dāben.

¹³ Dāngnaan wur kə ten sat mmun nənee, << wufin mbaa dāk mee dēngnaan kə yil depoo mo de, a pee de mbii mo jir mon ndee di ndəre-ndəre. A mbii de muu leyit nkaa nə mənə.

¹⁴ Wun de wen wal nwun mo, wen kən sat nwun nənee, << kaadi nwun naa puus mənə, parđi Jesu Kristi wur mbaaji, be wu gung kə mwaan fuu mo dee di a diiret, mbəkə wu tong de ryang ndəən wur.

¹⁵ Wu man nənee, << mbii de nə le dangbe Daa fun Jesu Kristi wur gung, a mbəkə nwun wu katpee di mbee bar. Dyemnəən fun Pool, de mu wal wur, wur cìn dak kə seen de Naan shin wur, mbəkə wur kám mbii mo di nwun, kaadi wur ran wasika wur nwun.

¹⁶ nDəən wasika wur mo jir, be wur kə sat mbii desə mo nwun jir. nDəən pak wasika wur nə mo, be nə luk mbəkə gurum manshii pak pwoo nə mo. Nen de baa mo kə seen kas, nen de baa mo đar balbal kas, moo ciir kə mbii dewur sat nə mo. Kaadi mo ciir kə pwoo de mo ndəən bəət haal nNaan sə. Mbii de moo cìn desə mo, moo dul a dyeel Naan jì nkaa káa moo.

¹⁷ Dang wun, de wen wal nwun mo, wuu ten wu man mbii desə mo. Mbəmənə, wen kən sat nwun nənee, << wu tap kə taji nen de mo cii Naan, mo le kə nwun táa wu pal ndəən shikbish mmo kas. Kaji wu shínpee mmo, kə mo le kə nwun yol wu yit peedar fuu deret nə kas.

¹⁸ Dang nə ret kə nwun sekyeen ndəən ar deret, mbəkə nDaa fun Jesu Kristi, dewur a Ngubam fun wur kám deret wur di nwun, nkaashak nkaashak, mbəkə nwun sat a nwurang ndəən wal wur. Mu yit kə gurum mo shin dedes di nwur nyaksə kə mbe ngha-ngha. Amin.

Pwoo devəl de Joon ran

¹ Lepran desə nə put a nsar fen ngunan, dəm pee wii dī, mat debəbəlīp pee Naan kə jep fii mo. Wii de wen kən wal yi ndəən zeen, baa a wen bejee đak kas, đang kə jir nen de mo man zeen nə.

² Mbəde zeen de nə tong ndəən mun yaksə, nə ntong ndəən mun be vit.

³ Daa Naan puun Laa wur Jesu Kristi, mo cìn đeret mmun, kə mo naa mun shi yit naajeel, kə tongryang. Desə mo ndee ashak kə mun ndəən zeen kə wal zak.

Zeen Kə Wal

⁴ Nə ret nwen nyit zam, mbəde wen kat pak jep fii moo mwaan ndəən zeen nə, nciit kə kaade puun wur sat nee, mu cìn sə.

⁵ Yaksə wen kə đang pee yi naa, yi yit kə mu walnshak. Baa desə nə a mee wàar đepwoo de wen ran nə nyi kas, đang a de mun kə nə pəgyet de nshee, ndang nə mu walshak.

⁶ A wal nə ndesə, nee, mu mwaan ndəən wàar wur mo. Desə nə a wàar nə, kaade wuu kələng nshee sə, nee, wu mwaan ndəən wal.

⁷ Nennumpee mo des, mo kə đel de ndəən yil nə jir. Nen de mo Cíipwoo nee, baa gyet Jesu wur jì ndəən yil desə a ndəən nan kas. Kiyeeet nə mənə mo a nennumpee mo, kə a mo a shaarlek Kristi.

⁸ Wu tap kə káa fuu mo, mbəkə taji wu baam mbii de gyet mu ten cìn đak mbə nə sə kas, đang wu gung, kə kwat nə gam dī.

⁹ Koo a wii de wur dəm akyeen, đang katđang baa wur mwaan a ndəən kám Kristi kas, be baa wur kə Naan kas. Dang jir ngwe de wur sekyyeen ndəən kám Daa Jesu, be gwar mənə kə Naan Puun kə Laa ndəən pətuup wur.

¹⁰ Katđang mee gurum jì pee wun dī, đang baa gwar mənə jì aa kám desə nwun kas, be taji wu lap wur wu le ntulu fuu mo, koo wu kaat gwar mənə kas.

¹¹ Mbəde jir ngwe de wur lap nen mənə mo, be wur bəlkáa ashak kə nen mənə ndəən đak debish mo.

Pwoo De Mə Kyes Nə

¹² Koo de wen kə mbii mo des mbə ran mo nwun, be baa wen nran mo nwun shi haal mə bəət haal kə ing kas, đang wen kən lepan nee, wen njì kən naa wun de, kə mu katpwoo de ashak zak, mbəkə retnyit fun nə gam de.

¹³ Jep dyemnəən fii debəbəlīp pə Naan, moo tok kə yi.

Pwoo dekun de Joon ran

¹ Lepran desə nə put a nsar fen ngunan, dəm pee waa Gayus de, de wen wal nwaa ndəən zeen.

² Shaar fen, wen kə dangnaan mbə nwaa, mbəkə a kat deret de ndəən mbii mo jir, kəzak, mbəkə a tong de nkoom, kaade seen fwaa nə kat deret sə.

³ Nə ret nwen nyit zam, kaade pak dyemnəən fun mo jì satpwoo deret nwen nkaa waa nənee, aa dar balbal ndəən shinzeen nə, kə kaade aa mwaan ndəən shinzeen nə sə zak.

⁴ Baa mee retnyit de wen də nə waa met ndesə kas, kə wen kələng nnə, jep fen moo mwaan a ndəən shinzeen nə.

Mo kwoop Gayus

⁵ Shaar fen, aa dar balbal ndəən zeen de aa cìn nə mbə dyemnəən fun nendəm ndang Jesu mo, jir kə də mo məzəp mo.

⁶ Mo kə satpwoo Eklisiya mo nkaa wal fwa nə. Kuzuk a bam mo ndəən mwaan mo, nkaa ar də nə shin dədəs Naan di.

⁷ Mbəde mo yool yaa mwaan nə a mbə səm kə Daa. Baa mo nwaa lap mee bam pee neen kùm mo kas.

⁸ Mbəmənə, nə ret kə mun mu lap nen mənə mo ndəən lu fun mo, mbəkə mu dee de a shaar dak di ashak ndəən zeen.

Diyoturifis kə Dimitiriyus

⁹ wen kən ran mee mbii Eklisiya nə, dang Diyturifis de wur fes leshin a di nshee, wur bə kaat mun kas.

¹⁰ Katdang wen jì, bə wen ndul diyen fuu shinji kaa bii de wur nkaa cìn ne, Pwoo debuu de wur naa nsat nə nkaa mun. Baa mənə mak wur kas, dang wur cii kaat pak nen dəmdang Jesu, wur cii nnen de moo pə rəbet kaat mo kə wur put ke mo ndəən Eklisiya ne

Pwoo deret nkaa Dimitiriyus

¹¹ Sharfen, taji a kam cìn bii də bish mo kas, Dangbe a kam a deret mo. Koo a weyii de wur cìn mbii deret, bə gwar mənə a mə Naan. Jir ngwe de wur cìn mbii debish, baa gwar mənə kə naa Naan kas koo lee.

¹² Gurum mo jir mo satpwoo deret nkaa Dimitiriyus, har zeen nə shikáa fir. Mun zak muu sat daret nkaa wur. waa man nənee, mbii camkat fun nə azeen.

Tokshik mə kyes nə mo

¹³ Wen kə mbii mo des mbə ran mo ngha, dang baa an nran mo ngha a shi haal kə ing kas.

¹⁴ Wen kə lepan nə, an naa ngha, dangbə mun leshap kə shak yit kə yit.

¹⁵ Tongriyang ashak kə wun. Shaar də pee dəsə mo lep kə tokshik. Tokshik kə shaar də peemenə mo shi səm.

Pwoo de Juud ran

¹ Juud kàrem Jesu Kristi, dyemnəən nJemis,

Pə ran lepran dəsə shidəm dəm pee nen də Naan pərep mo, de Naan puun wur wal mmo, kə mo dee a de fufwang ndəən Jesu Kristi.

² Naajeel, kə ryang, kə wal wur, mo naa nwurang ndəən wun dak.

Jeel mBə Nenkám

Mə Dung Mo

³ Sharfen də hakyeng mo, gyet dyyeen fen mbə kə wen ran də wun nkaa bəm de mun kə nə ashak. Dang mee bii le an ting kə nghan ran nwun, mbəkə wen caa wun, kə wun sekyeen di ndəən lek, mbə shinzeen de Naan wur kə ten shin nen wur de bang mo.

⁴ Mbəde pak gurum mo di, de mo kə den a də dyeel kə se mo pəgyet kə jì del ndəən wun a səsok. Nen de mo ciir kə pwoo Naan kə daret wur, mbəkə mo katpee cìn mbii debish mə nan mo di. Kəzak, mo cii Daa Jesu Kristi.

⁵ Ko de wuu ten wu man mbii desə mo jir, an pə rəbet ye wun, kaade gyet Naan wur put kə nen Izrel mo nyil Ijip. Dang nbwoon mənə, be gyet Naan wur təkook nen de mo cii shinzeen.

⁶ Kəzak, nenlepnaan de mo yaa peetong mulki mo retret kas dang mo yit peetong fur mo, be mo bwoot mo shi təkək də ngha-ngha ndəən peeđe nə nkwoo, Naan wur le mo a npeemənə, har parpuus dyyeel nən njì wul.

⁷ Nə akəsə zak, Sodom kə Gomora, kə yil de mo kus kə mo. Gyet yil desə mo shin káa fur mo, mbə cìn ngaa kə mbii debish mo. Mo dee a nbiikam nen lap kwat nshikbish de mo ndəən wus de nə dəm ngaa-ngaa.

⁸ Nə a ndəən ar desə, be nen desə mo naa suun mo, de nə le mo waa ciir cìn shikbish nkaa sut fur mo. Mo cii dedes Naan, kə mo satpwoo debish nkaa nendəret mo de mo, ndəən dengnaan.

⁹ Mbii de koo a Makiyel de wur a ngwe dedes mə nenlep mo, baa wur mak sat nə kas. Kaade gyet Makiyel kə gujwan mo jìir nkaa kúm Mosis, be baa Makiyel mak wang pwoo, mbəkə wur fələp gujwan de kas, dang wur sat nənee, << Daa ngwak ngha!>>

¹⁰ Dangbe nen desə mo can mbii mo jir de baa mo manshii nə kas, kə mbii də mo manshi nə shi pan mə nan, mo a kaa long mo sə. A mbii mənə moo waa ciir təkook kə mo.

¹¹ Jeel mbə mo, Mbəde moo mwaan a ndəən ar Keen, kə tang ləbet mo ndəən ar de gyet Balaam Deldəkə, Mo kə təkook kə mo ndeen təkook kə pee Kora.

¹² Nen desə mo a mbii naashwep dəən kuur fu de mə walshak fu, kaade mo pə se mbiise kə wun nnen kəərmuut. Mo a kaa nen naa long de moo tap a kaasut bəjee dak. Mo a nluu de nə kə fwan kas də kut kə mang del seet kə nə sə. Mo a təng de nə cii làa-làa harwaap jì mang sə. Təng de mo kə bwan seen nə, kə nə dee a də mumuut sə.

¹³ Mo a am de kut kə chut nə balbal ndəən bahar. Mo woo təfil mə mbii naashweep de moo cìn mo zak. Mo a zar de moo mwaan. Naan wur tap dak mee pee ntun-ntun, dərəp shekshek, le mbə mo ngha-ngha

¹⁴ Enok, wur a dang dərwoovəl ndəən cirem Adam, wur satpwoo nkaa mo nənee, <<Wu naa, Daa wur kə jì kə nenlep wur dəbang mo ngal nkaa ngal mo,

¹⁵ mbəkə mo tokdyyeel di ko weyii, kə mo candyyeel di mo jir mbə dak debish de mo kə cìn, Kə jir pwoo dəbuu de nenshikbish desə nə mo kə ten sat nkaa Naan.>>

¹⁶ Nen desə mo naa nkatpwoo ndom ndom, nenyapdebish ndəən nnyee mo, nen də mo tong a mə cin butdeet, mo kə canpwoo nkaa sut, dang mo caa gurum mo ar debish mbə kat ləbet fur.

Pet Pee mBə

Wu Dar Balbal

¹⁷ Wun sharfen mo, wen wal nwun sə, taji wu munshik mbii de gyet jeplep Daa fun Jesu Kristi mo sat nwun.

¹⁸ Mo sat nwun nee, <<Ndəən teer mə peekyes nə mo, be nenbəkpee, mo nji put, Nen de moo mwaan a ndəən coor mə nan fur mo.>>

¹⁹ A nen desə mo, a nen də mo kə ji kə bakshak ndəən wun, A mo a nen de mo coor mbii debish mə yil desə shi məse fuu mo, baa mo kə Riin nNaan kas.

²⁰ Dang wun, sharfen mo de wen wal nwun, wu dyiksuk ndəən shinzeen fuu debang, dang Wuu leshap kə Naan dəən Riin Debang zak.

²¹ Wu lesuk fuu mo ndəən wal Naan, kaade wu leyit nkaa naajeel nDaa Jesu Kristi mbəkə wur ji kə wun di ndəən seen də ngaa-ngaa.

²² Wu naajeel nen de mo dee nket-nket kə wun,

²³ Wu bam pak mo bəkə wu put kə mo di mbut nwus, kə mbə pak mo, bə wu naajeel, reep kə kəarmuut. Dang wu cii léé mo, Mbəde léé nə kə ten dee a derap shi shikbish fuu mo.

Kwoop Naan

²⁴ Pə wur de wur mak fwang wun, mbəkə taji wu taa wu pal kas, kə wur nji kə wun ntoom dedes Naan ndəən retnyit, baa kə mee rap kas.

²⁵ Mu shin ram nNaan dewur mbəshin a Nguɓam fun, kə ram, kə Dehai, kə mulki, kə dedes kə bal, ndəən Jesu Kristi Daa fun, pəgyet de yam-yam, ji wul yaksə, kə har ngaa-ngaa! Nə a kəsə.

Mbe de Jesu Kristi woo nJoon ndaen Suun

¹ Suun ma Jesu kristi da Naan Cin wur Ka wur woo da kaem far mo mbii da mo kus ka ji. Jesu Kristi wur lep ngulep wur dam pee kaem wur Joon da, mbaka wur woo mba desa mo de nwur.

² Joon wur ka ten sat agaak mbii de wur ka naa mo jir, ka wur ten ran pwoo ka Naan de Jesu Kristi woo mo nwur nnee, na a zeen.

³ Koo a weye, de wur tang baethaal desa na, be wur nkat daret, ka nen de mo lekom mba kalong pwoo desa na de Naan ka woo na, ka moo cin mba de na sat, be mo nkat daret, mba de pee na ka wul kus, mbaka mba desa na mo ngam da.

*Tokshik Joon Dam Pa
Ekalisya Da Pwooval Sa*

⁴ Wen Joon kan tok ka Ekalisya de pwooval sa mo, de mo ndaen yil Eshiya.

Naan wur naa wun shi yit naajeel wur,
ka wur cin tongryang nwun zak.

Naan de wur de yaksə,
de pagyet wur de yam,
ka de wur ndang ji,
ka Riin de pwooval na mo,

de mo dar ntom
ka Naan a peetong
wur da des.

⁵ Ka Jesu Kristi,
de wur a langteng de a zeen,
wur a dinshee,
de mo shee yool ka wur a peemut,
ka zak, a wur a Mishkoom nkaa
mishkoom de mo ndaen yil desa jir.

Wur wal mmun a mba muut
de wur beer toom fin,
be wur fween mun
mbut shikbish fun mo.

⁶ Wur le ma dee a mishkoom ma pris mo,
mbaka ma seyil de nNaan puun wur.

Ram, ka iiko, mo
dee a ma Jesu Kristi
mba ngaa-ngaa. Na aasa!

⁷ Wu naa, wur pa ji
nkaa nluu.

Gurum mo nnaa wur jir,
mbe ka nen de gyet mo shulang wur.

Gurum de mo ndaen yil desa jir,
mo nwal maap mba wur.

Na ndaen aasa! Na aasa.

⁸ Daa Naan da des wur sat nanee <<a wen de shee ka mba mo, ka kyes ka mba mo jir zak. Naan de wur de yaksə, wur de yam, ka a wur pa ji zak.>>

Jesu Kristi kamschin nJoon

⁹ A an, Joon d̄yem̄n̄æn fuu ngud̄əm nd̄ang Jesu, an a mem̄ee nd̄æn wun nen de wuu gung k̄ə shwaajeel, mb̄əde wun a d̄ər Mishkoom Kristi. An mee laayil, de am neer n̄ə c̄ərkaat, de moo pet n̄ə a Patmos, mb̄əde gyet an k̄ən satpwoo Naan n̄ə gurum mo, de Jesu wur shin langteng ne.

¹⁰ Parpuus k̄ə Daa, be Riin Naan wur j̄i d̄el nd̄æn an. Dangbe wen k̄əl̄əng mee d̄oo d̄edes, kaa wal k̄ə feer s̄ə. P̄ə leshap mb̄woon fen.

¹¹ Doo ne sat an n̄ənee, << A ran mb̄əde waa nkaa naa n̄ə, k̄ə a lep k̄ə b̄əthaal n̄ə d̄ə Ek̄əlisya d̄epwoov̄əl s̄ə mo, de mo nyilkaam, Afisus k̄ə Simena, k̄ə Pagamum, k̄ə Tayat̄əra, k̄ə Sardis, k̄ə Filadalfiya, k̄ə Lodisiya.>>

¹² Wen c̄ər mb̄ək̄ə an naa ngwe de wur katpwoo n̄ə d̄ə. Kaade an c̄ər, be an naa, peelee ngyem mo pwoov̄əl, de mo d̄ak mo a shi zinariya.

¹³ Nnaar k̄ə peelee ngyem de pwoov̄əl d̄es̄ə n̄ə mo, be an naa mee gwar wur d̄ər d̄ə, de wur lapshak k̄ə L̄aa Gurum. Wur lep mee nl̄ər de n̄ə sham wul wur nkwakshii, k̄ə wur b̄woot mee teng s̄ə c̄ər nkaa tuur wur, de mo d̄ak m̄ən̄ə a shi zinariya.

¹⁴ Shwepk̄aa wur n̄ə mo piyaa kaa shuu s̄ə, k̄ə n̄ə kaa d̄oor s̄ə. Yit wur n̄ə mo lapwus kaa liis k̄ə wus s̄ə.

¹⁵ Shi wur mo m̄əlep, kaa shool d̄em̄əlep, de mo tap d̄ak shi wus mb̄ək̄ə n̄ə d̄ee a d̄eret s̄ə. Doo wur n̄ə a kaa wal k̄ə am de moo sham mp̄ətuul s̄ə.

¹⁶ Wur k̄ə zar mo pwoov̄əl nsarse wur, k̄ə mee kwai d̄i se put pwoo wur de n̄ə se koop weet. Yit wur n̄ə fes b̄angpee hakyeng kaa puus a naar s̄ə.

¹⁷ Kaade an naa wur, be an taa nyil nder shii wur kaa an k̄ən mumuut s̄ə. Be wur le sarse wur nkaa an, dangbe wur sat n̄ənee, <<Taji k̄əər̄muut yaa waa kas. A an a d̄inshee, k̄ə a an a kyes ne.

¹⁸ A an a d̄e m̄meen. Gyet an k̄ən muut, m̄be yaks̄ə, be an k̄ə seen. Wen ntong de k̄ə seen m̄be ngaa-ngaa. Wen k̄ə mb̄ii wang peem̄uut, k̄ə peed̄əm k̄ə nen mumuut mo, a sar f̄ən.

¹⁹ <<A ran mb̄əde aa ten a naa mo yaks̄ə, k̄ə mb̄əde waa nkaa naa mo, k̄ə mb̄əde mo mb̄ə j̄i.

²⁰ A d̄es̄ə n̄ə a shii k̄ə zar d̄es̄əsok de pwoov̄əl de mo nsarse fen, k̄ə peedar m̄ə ngyem de pwoov̄əl de mo d̄ak a shi zinariya. Zar de pwoov̄əl n̄ə mo, a mo a nenlep k̄ə Ek̄əlisya de pwoov̄əl n̄ə mo, k̄ə peedar k̄ə ngyem de pwoov̄əl s̄ə mo, mo a Ek̄əlisya de pwoov̄əl n̄ə mo zak.>>

2

Lep d̄əm pee Ek̄əlisya de n̄ən nyil Afisus

¹ <<A ran shi d̄əm lep-Naan de Ek̄əlisya d̄i Sarduis wur d̄en Ek̄əlisya de n̄ən nyil Afisus n̄ənee, << Lep d̄es̄ə n̄ə, a pwoo de n̄ə put mpwoo k̄ə gwar de wur k̄ə zar mo pwoov̄əl nsarse wur s̄ə, de wur mwaan nnaar k̄ə peelee ngyem de pwoov̄əl s̄ə mo, de mo d̄ak mo a shi zinariya s̄ə.

² Wen man d̄ak de wun k̄ə ten cin n̄ə, k̄ə jeel fuu, k̄ə gung fuu zak. Baa wuu shaar k̄ə nend̄ebish mo kas. Wuu cam shiimwaan k̄ə nen de mo sat n̄ənee, << wudun a jeplep Jesu mo, m̄be baa mo a jeplep Kristi kas. Wuu ten wu man ne, moo cin a d̄ung.

³ Wu gung, koo de wun nkaa shwaajeel mb̄ə s̄əm fen, be taji wu baa m̄b̄woon kas.

⁴ Amma an de k̄ə mee mb̄ii m̄əndong nkaa wun de an k̄ən r̄əbet sat n̄ə nwun. Baa wu kudi wuu wal nghan kaa de gyet wuu wal an nshee s̄ə kas.

⁵ Taji wu mander nshiimwaan fuu de gyet yam, akudang wuu t̄aa wu pal s̄ə kas. Wu tuwap, mb̄ək̄ə wu baa wu mwaan de nd̄æn ar n̄ə, kaa gyet yam s̄ə. Katdang baa wu tuwap kas, be an mb̄ə j̄i, k̄ə an mang peelee ngyem n̄ə de a peedar ni.

⁶ Dangbe mbə mbii mändong de an kə kwoop wun mbə nə a ndəsi, baa dyyeen wun mbə dak nen Nikolaitan mo kas, kaadə baa nə a dyyeen fen kas sə.

⁷ Ngwe de wur kə kom, mbə kələngpee be wur kələng mbəde Riin nə nkaa sat nə nendəm dangnaan mo, <<Ngwe de wur se koorong, be an ncin pee nwur se laatəng de nə a mə seen, de nə kàa ndəən bong kə Naan.>>

*Lep Dəm Pee Ekəlisya
De Nən nYil nSimena*

⁸ <<A ran lep dəm pee ngulep Naan de wur dəən Ekəlisya de nən nyil nSimena nənee, <<Lep desə nə a pwoo de nə put mpwoo kə gwar de wur a dinshee, kə a wur a kyes kə mbə mo jir, de gyet wur kə muut, mbe yaksə wur kə seen.

⁹ Wen man shwa jeel fuu mo kə jeel fuu, kə zak, nghan man nənee, << Jir kə sə wun a nenlong mo. Wen man pwoo debish mə nen de moo lesut a nen Yahudi mo, be baa mo a nen Yahudi mo kas. Mo a nen kə ngujwaan mo.

¹⁰ Taji wu kat mee kəərmuut nkaa jeel de wun mbə shwaa nə kas. A kəleng, nGujwaan wur cam wun. Wur nle pak fuu mo ndəən lushoot, wun nshwaajeel mbə teer mo kaapaat. Mbe wu gung, taji wu cii an kas, koo de mo ntətwe wun, be wu gung, mbəkə an cin biikaa koorong mə seen dedes nwun.

¹¹ Ngwe de wur kə kom, be wur kələng mbəde Riin wur nkaa sat nə (Ekəlisya) nendəm ndang Naan mo. Ngwe de wur se koorong, be baa muut de vəl nən ntung wur kas.>>

*Lep Dəm Pee Ekəlisya
De Nən nYil Pagamum*

¹² <<A ran lep dəm pee ngulep Naan de wur Ekəlisya de nən nyil Pagamum nə, Lep desə nə put a mpwoo kə gwar de wur kə kwai de nə se koop vəl sə.

¹³ Wen man, npee de wuu tong de nə, be ngujwaan wur kə le mpeetong fən a pee mə nə. jir kəsə be wuu yaa səm fən balbal. Baa wu nyan shin zeenpwoo fən kas, kaadə gyet dəən teer mə Antipas mo ngucin langteng fən mbə mo tu wur ndəən yilkaam fu peede shetaan kə tong.

¹⁴ Mbe an kə rep pak mbə mo lee nkaa wun. Wun kə pak gurum mo nnaar fuu, de moo dəm a ndang kám mə Balaam. Gyet a Balaam wur kám mBalak, kə wur gangkwak nen Izrel mo, mbe gyet mo shin shikbish mbə se mbiise de gyet mo kə ten cin nkùm, kə cin mbə debish mo kaa ngaa sə.

¹⁵ Kəzak, wun kə nen de moo dəm ndang kám nən Nikolaus mo.

¹⁶ Wu tuwap, kas be an kus kə jì, kun cin lek de kə wun, shi kwai fən de nə jì put mpwoo fən sə.

¹⁷ Ngwe de wur kə kom, mbə kələngpee, be wur kələng mbəde Riin Naan wur nkaa sat nə Ekəlisya nendəm ndang Naan mo.>>

Ngwe de wur se koorong, be nghan ncin pak man de nə a səsok nwur. Kə zak, an ncin jwak depiyaa ngwar nə, kə səm depwoo a rəran di kə nkaa jwak nə. Gwar de wur nlap jwak nə, be a wur man mbəde mo ran nkaa nə bejee dak.

*Lep Dəm Pee Ekəlisya
De nYil nTayatira*

¹⁸ <<A ran lep dəm pee ngulep Naan de wur tap kə Ekəlisya de nən nyil nTayatira nə, Lep desə nə put a mpwoo kə Laa kə Naan de yit wur moo lapwus kaa mbəlem kə wus sə, de shii wur moo mələp kaa shool de mo tap dak nə sə.

¹⁹ Wen man dak fuu mo, kə wal fuu, kə cinzeen fuu, kə dak bam de wu cin mo, kə gung fuu, kə zak, yaksə be wun nkaa cin dak nə met de gyet wu cin mo nshee.

²⁰ Mbə jir kəsə, be an kə mbə desə mo nkaa del dekə dəsə moo nkaa wun. Mbəde wu tap wu kiye mat de moo pet war a Jezebel sə, de war pet set a mat satpwoo kə

Naan. A shi ar kám war, be war le kə kərem fən mo cin mbə dəbish mo kaa cin ngaa, kə se mbiise de mo kə ten cin nkùm.

²¹ Wen kən shin pee nwar, mbəkə war tuwap də, be war cii tuwap mbə shikbish war, de nə a mə ngaa.

²² Wen nle kə shwal yaa war də, kə nen de moo cin ngaa ashak kə war, katdang baa mo tuwap kas, kə mo nook cin mbii dəbish mənə mo kas, be nghan shin jeel mo.

²³ Wen nle kə jep war mo murep kə shwal, mbəkə Ekəlisya mo jir mo man di nənee, << an a ngwe de an kən man pan de nə ndəən pətuup gurum mo, kə zak, an kən leng pətuup mo mo. Wen nkwat koo a weye nciit kə đak de ngwe nə kə ten cin.

²⁴ Yaksə kən nsat wun koor nen Tayatəra, de baa wu lap kám nə kas, baa wu man mbii dəbish, de gurum moo pet nə a de səsok ndər mə Shetan kas, baa an le teng kaa wun kə mee leeton kas.

²⁵ Wu đar balbal ndəən mbiide wuu ten wu kám, dang mbaa nji.

²⁶ mbe gwar de wur se koorong, dang wur cin đyen fən, dəm sul, an shin bal nkaa yil nə mo.

²⁷ Mo ncìn mulki nkaa yil nə mo, a shi kám shool, dang mo mpyan mo, a kaa tuulwan de gurum kə piin nə sə, kaade wen kən kat bal nsar puun fen sə

²⁸ be an nshin zar mangbit ngwar mənə.

²⁹ Ngwe de wur kə kom, mbə kələngpee, be wur kələng mbəde Riin Naan nə sat luu Naan nə mo>>

3

Lep dām pee Ekəlisya de nə nyil nSardis

¹ <<A ran lep dām shi dām ngulep Naan de Ekəlisya de nə nyil nSardis nənee, << A lep nə ndesə, de nə put a mpwoo kə gwar de wur kə Riin Naan mo pwoovəl, kə zar mo pwoovəl zak.

Wen man đak fwa, waa le kə gurum mo pan nnee, waa de kə seen, mbe waa a demumuut.

² A yool atəng, mbəkə a fwang rep koor seen de nə dee nə de, mbəkə taji nə sət muut kənding-nding. Wen naa, baa shiimwaan fwa nə a đeret nyit kə Naan kas.

³ Mbemənə, be nghan kən sat nwaa, a pan mbəde gyet aa ten a kələng mo, de gyet mbe aa lap mo. A cinzeen mənə mo balbal. A yool, Katdang baa waa yool kas, be an mbaaji a kaa wat sə, de baa waa mman parpuus baaji fən nə kas.

⁴ Mbe rep pak gurum mo de, nyil nSardis, de mo tap le lée mo mo a dəbang. Nen mənə moo mwaan ashak kə nghan. Mo nlep lée dəpiyaa-piyaa mo, mbəde shiimwaan fur nə mo ret.

⁵ Nen de mo se koorong, be mo nlep lée dəpiyaa-piyaa mo zak. Baa an ncam tu səm mo ndəən bəəthaal mə nenseen mo kas. Kə lep wur mo, be an nsat agaak ne, mo a nen fen mo akyeen Naan, kə kəkyeen Jeplep wur mo.

⁶ Ngwe de wur kə kom mbə kələngpee, be wur kələng mbii de Riin Naan wur nkaa sat nə nen lu Naan mo.>>

Lep dām pee Ekəlisya de nə nyil nFiladalfiya

⁷ <<A ran lep dām pee ngulep Naan de wur kə tap Ekəlisya de nə nyil nFiladalfiya.

<<Lep desə nə put a mpwoo kə gwar de wur a dəbang kə wur azeen. A wur kə makuli kə Devid. Katdang wur wang pwoolu nə, be baa mee gurum mak shoot nə kas, kə zak, katdang wur shoot pee nə, be baa mee gurum mmak wang nə kas.

⁸ Wen man dak fwa. A naa, an kən ten wangpee nwaa, de baa mee ngwe mmak shoot nə kas. Wen man nənee, << koo de baa bal fwa nə des kas, be waa aa dar balbal ndəən pwoo fen, kə zak, baa waa ciipwoo nənee a nook man an kas.

⁹ A kələng, an nle nen mə ngujwaan de moo le sut a nen Yahudi sə mo, mbe baa mo a nen Yahudi mo kas, moo cin a dung. Wen nle kə nendung desə mo jì kurum ntoom fwa, kə nder shii fwa, kə mo man de zak nənee, << an wal nwaa.

¹⁰ Kaade aa ten a keer war fen sə mo, kə gung zak, mpeeməna be nghan ntap kə waa, mbəkə taji mee mbii tung waa kas, ndəən teer mə jeel de nən ndang jì nkaa yil nə, mbəkə nə cam gurum mo de jir ndəən bəm-yil ne.

¹¹ Wen ndang jì kələk-kələk. A yaa mbəde waa kə nə balbal, mbəkə taji, mee gurum mang zuum mə koorong nə kas.

¹² Jir gwar de wur se koorong, be an nle kə war den a kaa ndwet mə Lu Naan dedes Naan fen. De baa nə ncam put de ndəən Lu Naan nə kas. Wen nran səm Naan fən nkaa mo, kə səm mə yil Naan fen, Jerusalem depwoo, de nə tong a deng sham pə Naan fen də, kəzak, an nran səm fən depwoo nkaa mo.

¹³ Ngwe de wur kə kom mbə kələngpee, be wur kələng mbəde Riin Naan wur nkaa sat nen dəm ndang Naan mo.>>

Lep dām pee Ekəlisya de nən nyil nLodisiya

¹⁴ Gwar nə sat nghan nənee, <<A ran lep dām pee ngulep kə Naan de wur tap kə Ekəlisya de nən nyil nLodisiya.

<<Lep desə nə put a mpwoo kə gwar de moo pet wur a Amin. Shi kə mənə nənee, <nə aasə> Wur a ngwe de azeen-nzeen, kə wur a langteng de azeen. A wur a kuk kə mbəde Naan wur le mo jir.

¹⁵ Wen man dak fwa, baa waa a dezuum koo detal kas. Ngyel de waa a dezuum, koo detal.

¹⁶ mbəde waa anaar-anaar, baa waa a detal kas, koo dezuum kas, mpeeməna, be an mbe wut waa put aku mbut mpwoo fən.

¹⁷ Waa sat nənee, << waa kə long, kə waa kat mbii mo jir! Mbə baa aa rebet mee mbii kas. Dangbe baa waa man nə nghaa kə mbii kas, nghaa bii yitmwaa, ngu jeel, vuum, kə ngum.

¹⁸ Wen pə shin kar wun kə wu seet zinariya daret də mo dak shi wus pə nghan mbəkə a dee de a ngulong. A seet lee depiyaa mo pə nghan dī, mbəkə a paa gum bii naashweep fwa dī. A jì a seet yen mə yit zak, mbəkə a le de nyit fwa mo, mbəkə a naapee dī.

¹⁹ Nen de wen kən wal mo, a mo a nen de kən gwak mo inn le more kaa ar. Mbeməna, be wu dar azeen-nzeen, mbəkə wu tuwap dī.

²⁰ An səsə kən dar mpwoolu nə pə bwap pee. Katdang mee ngwe kələng doo fen, dang gwar nə wang pwoolu nə, be nghan ndel ndəən lu nə, mbə nghan se mbiise ashak kə gwar mənə, kə gwar mənə nse mbiise ashak kə nghan zak.

²¹ Gwe de wu se koorong, be wen shin pee mo, mbəkə mo tong de ashak kə nghan nkaa mbetong mə mulki fen, kaade gyet wen kən se koorong sə. Wen kən tong ashak kə puun fen nkaa mbətong mə mulki wur.

²² Ngwe de wur kə kom mbə kələngpee, be wu kələng mbəde Riin nə nkaa sat nə lunaan mo.>>

4

Seyil nNaan adeng

¹ Abwoon mənə, be an dīyeep yit fən. Be an naa mee polu de nə a wuwang ndəən dengnaan, be an kələng doo de nə wal nciit kə feer, de dī nə katpwoo kə an nshee. Nə

sat an nānee, <<A kaa mpesi. Wen nkām nwaa mbæde ting mo ncìn abwoon mbii desə mo.>>

² Abet-Abet, be Riin Naan wur jì ðel ndəən an, ðangbe ndəən ðengnaan, be an naa mee peetong mə mulki, de mee gwar kə tong nkaa ne.

³ Yit kə gwar de wur tong nkaa nə, nii lapwus kaa jwak ðeret de moo pet mo a jaspā, kə kaneliyan, kə lilliu de nə lapshak kə mee jwak de moo pet nə a emiral, mo tap neer peetong mə mulki nə cəərkaat.

⁴ Mee peetong mə mulki mo laarvəl baafeer, mo neer peetong mə mulki nə le nnaar. Nennan mo laarvəl baafeer, moo tong nkaa peetong mə mulki ðiisi nə mo. Nennan desə nə mo, moo lep a lée ðepiyaa-piyaa mo, kə zak, mo lep a mbekāa mə mulki, de mo ðak mo a shi zinariya.

⁵ Mələp kə pee kə put de ndəən peetong mə mulki nə, kə or ðeðes kə nluu pərep. Akiyeen kə peetong mə mulki desə nə mo, be ngyem mo pwoovəl mo nkaa lapwus. A desə nə mo a Riin Naan de pwoovəl sə mo.

⁶ Kəzak, akyeen kə peetong mə mulki nə, be an naa mee mbə kaa baahar sə, de nə mələp kaa gəlas sə, kə nə ðong kyet-kyet. Mee mbæde mo kə seen, mo feer, moo ðar peefeer, cəər mbwoon kə peetong mə mulki ðeðes nə, mbə ðefeer de mo kə seen nə mo, mo gam kə yit nkoop mbwoon kə nkoop ndəən.

⁷ Din nshee nə, lapshak kə nvar, ðevəl nə lapshak kə kus randong, ðekun nə, be yit kə nə nciit kə mə gurum, ðefeer nə lapshak kə puul de nə nkaa yool ncáap sə.

⁸ Koo a ðeðangyi ndəən mbæde mo kə seen feer desə nə mo, be nə kə cáap mo peemee, kə mo kə yit cəər kat kə nder caap mo. Mpar kə puus, baa mo nok sat nānee, <<Dəbang, ðebang, ðebang,

a wur a de yam,

kə a wur a de yaksə,

kə a wur a ðə mə ji zak.>>

⁹ Kaade mbii ðefeer de mo kə seen desə mo, mo kwoop, kə mo cin ðeðes mə pəlang, pee gwar de wur tong nkaa peetong mə mulki nə, a wur de wur kə seen mbe ngaa-ngaa.

¹⁰ be Nennan de laarvəl baafeer sə mo, mo zəm ntoom kə gwar de wur tong nkaa peetong mə mulki nə, mo seyil nwur. Wur de wur mmeen mbe ngaa-ngaa. Nennan desə nə mo shwat mbiikāa de mə mulki mo mo ntoom wur, ðang mo nkaa sat nānee,

¹¹ <<Daa Naan fun

a waa mak lap ram,

kə kwoop, kə bal

A waa ðak mbə mo de jir,

A shi pan fwa be

waa ðak mo ðə, kəzak,

A waa cin nseen mo.>>

5

Bəət-haal ðecicibet kə Laatəm

¹ Wen naa mee bəət haal de nə a cicibet ndəən sarse kə gwar de wur tong nkaa peetong mə mulki nə. Mo ran-ran nkaa bəət haal desə nə, nkoop mbwoon kə nkoop ndəən zak. Mo lus mo pwoovəl shi stam.

² Dangbe wen naa mee ngulep kə Naan ðeðes, de wur nkaa satpwoo balbal nānee, <<A wii mmak fələp kaa kə <<stam de pwoovəl nə mo, <<mbe kə wur wang bəəthaal <<ðecicibet nə de ye?>>

³ Mbe baa mee gurum ndəən ðengnaan, koo ndəən yil ðese, koo nder kə yil nə, de wur mak wang bəət haal desə nə, kə wur mak naa ðəən nə de kas.

⁴ Be wen wal hakyeng, mbəde baa mo kat mee gurum de wur mak wang bəəthaal nə, koo naa dəən nə kas.

⁵ Dangbe memee ndəən nennan nə mo, sat an nənee, <<Taji a wal kas, a naa mbwoor ndang kə Juda, kə ndang kə Devid wur kə se koorong. Wur mmak fələp nbii de mo lwas nə, kə wur wang bəət haal nə, kə mbii lwas dəpwoovəl nə mo.>>

⁶ Dangbe an naa mee Laatəm kə naapee kaa de ge gap sə, kə dar nnaar kə peetong mə mulki nə mo, mo neer wur cəər kat kə mbə defeer de mo kə seen sə mo, kə nennan de sə mo. Laatəm desə nə kə soom mo pwoovəl, kə yit mo pwoovəl zak. Dese nə mo a Riin kə Naan de pwoovəl sə mo, de Naan wur lep mo koo a pee dədangyi ndəən yil dese.

⁷ Laatəm desə nə yool dəm lap bəət haal decicibet de nə nsarse kə gwar de wur tong nkaa peetong mə mulki ne.

⁸ Kaade wur lap bəəthaal desə nə, be mbəde mo kə seen feer sə mo, kə nennan de laarvəl baafeer sə mo, mo kurum nyil, ntoom kə Laatəm nə. Koo a weye ndəən nennan de laarvəl baafeer sə mo, be mo kə ndeng-ndeng, mo kə yaa daa shool, zinariya, de nə gam kə mee mbiizuum dəshang. Mbiizuum desə nə a dangnaan kə nen kə Naan mo.

⁹ Mo mang mee kook dəpwoo nənee,

<<A wa a mak

mbə a mang bəət haal nə,

kə a wang lwas nə mo,

mbəde gyet mo kə tu waa,

kə a shi toom fwa,

be a waa seet gurum mo des,

kə a jì kə mo nDaa Naan.

Nen de waa seet nə mo,

mo put a ndəən koo a soon dədangyii.

Kə koo a ndəən lespwoo dədangyii,

kə koo a ndəən gurum dədang mo yii,

kə koo a ndəən yil dədangyii zak.

¹⁰ Waa le mo dee a mishkoom,

kə mo dee a pris mo cin dak nNaan fun,

kəzak, mo se mulki nkaa mo ndəən yil ne.

¹¹ Kaade naapee, be an kələng doo kə nenlep Naan mo des, de mo ngal kaapaat nkaa ngal kaapaat, de mo neer peetong mə mulki nə cəərkaat, kə mbii defeer de mo kə seen sə mo, mo neer mbetong mə mulki nə kə Nennan sə mo.

¹² Mo cin kook shi doo dedes nənee,

<<Laatəm de gyet mo kə tu nə,

a wur mak lap,

iiko kə long, kə seen, kə bal,

kə dedes kə ram, kə kwoop.>>

¹³ Dangbe an kələng mbəde mo dak mo jir, de mo ndəən dəngnaan, kə de mo ndəən yil, kə de mo nder kə yil, kə de mo nkaa am, kə mbəde mo ndəən mo jir, mo cin kook nənee,

<<Mbee wur de wuu tong nkaa

peetong mə mulki,

kə Laatəm, wu yit kə mə kwoop wur,

kə shin dedes nwur,

kə ram, kə iiko

kə bal ngaa-ngaa.>>

¹⁴ Dangbe mbəde mo kə seen feer sə mo sat nənee, <<nə akə sə.> dang Nennan sə mo nkurum furum, kə mo seyil de nwur.

6

Mbiiluwaspēe mo

¹ Wen naa kaade Laatəm nā, fulep mbii luwaspee dīnshee mōwut dēpwoovəl sē mo. Dangbe an kələng doo kə memee mbut mbə defeer de mo kə seen sē. Wur petpee shi doo dēbal kaa kwòot kə nluu sē nānee, << Jì!>>

² Kaade wen naapee, be wen naa mee bəreng dēpiyaa kə jī akyeen fen. Gwar de wur lang bəreng dēsə, wur kə nree nsar wur. Mo shin mbiikāa dēdes nwur, wur jī put kaa bəreng nā kaa gu koorong sē, mbe kə wur sē koorong dī.

³ Kaade Laatəm nā fulep mbii lwaspee dēvəl nā, be wen kələng mbii dēvəl dā kə seen sē mo, sat nānee, << jì!>>

⁴ Dangbe mee bəring npoo jī put, nā a naat. Gwar de wur lang bəring dēnaat dēsə nā, mo shin iiko nwur mbəkə wur mang tongryang baa kə nā aku ndəən yil dēse, mbəkə gurum mo doom twe shak dī. mo shin mee kwai dēdes nwur zak.

⁵ Kaade Laatəm nā fulep mbii luwaspee dēkun nā, be wen kələng mbii dēkun, de kə seen nā sat nānee, <<Jì!>> naapee, be naa bəring dētəp a kyeen fen. Gwar de wur lang bəring dētəp nā, wur kə mbii kām mbii mo ndəən sar fən.

⁶ be nkələng mee mbii kaa doo sē, ndəən mbə defeer de mo kə seen sē, doo nā sat nānee, <<Gurum mmang shool dak wur, mə puus məndong, kə wur seet muuduu mə alkama de məndong, kə zak, gurum mang shool dak wur, mə puus məndong, kə wur seet muuduu mo kun mə shwanan dā. Mbe taji a təkook kə mwoor nā kə am anab nā kas.>>

⁷ Kaade Laatəm nā fulep mbii luwaspee defeer nā, be wen kələng doo kə defeer mbut mbəde mo kə seen nā wur sat nānee, <<Jì!>>

⁸ Ool mee bəring sē, nā a vuun, akyeen fən, moo pet gwar de wur lang bəring dēsə a muut, kə peetong nā nenmuut mo mōwoon nwur. Mo cin iiko mo nkaa məndong mbut feer kə yil nā, mbəkə mo twe gurum mo shi kwai, kə neen, kə muut, kə luwayil mo zak.

⁹ Kaade wur fulep mbiiluwaspēe dēpaat nā, be wen naa nder kə peewus mbezuum. A seen kə nen de gyet mo twe mo, mbəde gyet mo satpwoo Naan nā, kə zak, mo dar kaa shin zeen fur.

¹⁰ Mo petpee shi doo dēdes <<Daa Naan dēdes, dēbang, kə de waa azeen, <<a pərang dang wen ntokdyeel nenyil nā mo ye? <<Nen de gyet mo twe mun sē mo, <<mbəkə waa laa kwat mo de yii?>>

¹¹ Koo aweyi dēən mo mo shin lée dēpiyaa mo jwal. Dang mo waa sat mo nānee, <<Wu gung dēlee aku, kə duu kə shaar dak fuu mo, kə d̄yemnəən fuu de mo ntwe mo, kaade mo twe wun sē,

¹² Naa Laatəm nā fulep mbii luwaspee dēpeemee nā, be naa yil nā yoon dēs zam, dangbe puus nā cəer dēe a tēp kaa nlər maap, de moo dak shi shweep ghə sē, kə tar nā cəer dēe a naat kaa toom sē.

¹³ Zar mo ndəən dēngnaan, mbe mo sham d̄yong nyil, kaadə laatəng kyeen dēnung moo d̄yong nyil, katdang kut cutpee balbal sē.

¹⁴ Dēngnaan nā dēl loom kaa garvit de mo cəbet sē, mo shang jir zuul nā mo, kə yil de am neer mo le nnaar, baa kə nā pee mo de.

¹⁵ Dangbe mishkoom mə yil nā mo, kə nen de mo se mulki mo, Ke jep mishkoom mo kə dēnan-nan mə shiitoo mo, kə nenlong mo, kə nen de mo kə iiko mo, kə koor gurum mo jir, kərem mo, kə jepu mo, mo dām loom ndəən gwoot mo, kə goop zuul mo.

¹⁶ Mo pət Zuul nā mo kə jwak nā mo nānee, <<Wu jī wu taa nkaa mun, kə wun paa mun yit gwar de wur kə tong nkaa mulki nā kə tuup Laatəm nā.

¹⁷ Mbeede puus tuup mo dēdes nii jī wul. A wii mmak dar pwoo nā mpuus mənə yii?>>

7

*Gurum mo Ngal Kambil Məndong kə Lar Feer
Ba Feer Deluluwas*

¹ Abwoon de mbii desə mo kyes, be nghan naa nenlep kə Naan mo feer, moo đar nkoop kwang defeer mə yil nə, mo yaa kut din nkwang defeer mə yil nə mo đar kə nə, mbəkə taji mee kut cutpee nkaa yil nə, koo nkaa baahar, koo nkaa təng mo kas.

² Dangbe nghan naa mee ngulep nNaan, de wur kə put a nkoop puus kaa, wur kə me bii ləlu Awas pee Naan de kə seen nsar wur. Wur pet nenlep defeer nə mo shi đoo di balbal de mo shin iiko mo, mbəkə mo təkook kə yil kə am.

³ Be wur sat nənee, <<Taji wu wat yil nə, koo baahar nə, koo təng mo kas. Wu đar akudang, see mə le fili (alaama) mə ləluwas mə Naan nkaa pəkyeen mə kərem wur mo akudang.>>

⁴ Dangbe nghan kələng duu nen də mo le fili (alaama) nə mo mpəkyeen mo, mo ngal kambil məndong kə lar feer baafeer. Nen desə nə mo put a ndəən koo soon dedangyi mə nen Izrel mo.

⁵ nKwang soon Juda mo, Ngal kaapaat baavəl
nKwang soon mə Ruben mo, Ngal kaapaat baavəl.

nDəən soon mə Gad mo, Ngal kaapaat baavəl.

⁶ nKwang soon mə Asher mo, ngal kaapaat baavəl,
nKwang soon mú Naftali mo, ngal kaapaat baavəl,

nKwang soon Manasseh, ngal kaapaat baavəl.

⁷ nKwang soon mə Simiyon, ngal kaapaat baavəl.

nKwang soon Levayi mo, ngal kaapaat baavəl,

nKwang soon Isaka, ngal kaapaat baavəl,

nKwang soon Zebulum, ngal kaapaat baavəl,

nKwang soon Josef, ngal kaapaat baavəl.

⁸ nKwang soon Zebulum, ngal kaapaat baavəl,

nKwang soon Josef, ngal kaapaat baavəl.

nKwang soon mə Benjami mo, ngal kaapaat baavəl.

Duu Gurum mo kə nlər depiyaa

⁹ Abwoon desə, be wen ool, mbə duu gurum mo des, de baa mee gurum mak tang mo kas. Nen desə nə mo puwat a ndəən yil mo shinə-shinə, kə nkwang soon mo shinə-shinə, kə gurum mo shinə-shinə, kə liispuwo mo shinə-shinə, kə ndəən koo a pee dedangyi ndəən yil desə. Mo đar ntoom peetong mə mulki, kə ntoom Laatəm. Mo jwal lée depiyaa mo, mo kə kom kəkar nsar mo zak.

¹⁰ Mo diyeepe đoo mo mo ashak shibal, nənee,

<<Bam tong a pə Naan fun,

de wur tong

nkaa peetong mə mulki sə,

kə Laatəm nə.>>

¹¹ Nenlep mo jir, moo đar atəng neer peetong mə mulki nə, kə nennan sə mo, kə mbə defeer de mo kə seen sə mo zak. Nenlep nə mo saam kə yit fur nyil ntoom peetong mə mulki nə, kə mo seyil nNaan.

¹² Mo sat nənee,

<<Nə aasə, kwoop, kə dehai, kə seen,

kə pələng, kə dədəs, kə iiko,

kə bal, mo dee a mə Naan fun

mbə ngaa-ngaa, Nə aasə.>>

¹³ Dangbe memee mbut nennan nə mo wur tal pə an di, be wur sat nənee, <<Nen də mo din nlər de piyaa-piyaa sə mo awii mo me? Mo pwat a ni jii?>>

14 Wen lap nwur nānee, <<Daa fen, a man.>>
 Dangbe wur sat nānee,
 <<Nen desə mo, a nen
 de mo pwat ndəən nen
 di mo shin keer mo,
 mo kə vvang léé nmo,
 kə mo dee a depiyaa mo,
 ndəən toom Laatəm.
 15 A mpeemənə, be moo dar ntoom peetong mə
 mulki Naan,
 kə moo seyil ndəən Lu Naan dādes,
 mpaar kə puus.
 Gwar de wur tong nkaa peetong
 mə mulki nə,
 wur tap mo.
 16 Baa neen ncham láa mo kas,
 kə zak, baa neen am cham tu mo kas.
 Baa puus, koo tal
 kə puus nən
 cham mo kas.
 17 Laatəm de wur nnaar
 peetong mə mulki nə,
 wur ndeen a ngukiyeer mo.
 Wur dəm kə mo a pee tubut
 de nə a mə seen.
 Naan wur mpwes
 yitmwaan mo jir.>>

8

Bii Lulwas de pwoovəl ne kə Daa Shool Zinaria.

1 De Laatəm nə fulep bii luwas de pwoovəl nə be pee dok titik ndəən dengnaan, mbe nə kus kə koor awa məndong.

2 Wen naa jeplep Naan mo pwoovəl, de moo dar ntoom Naan, be mo shin feer mo pwoovəl.

3 Mee ngulep Naan wur ji dar kus kə peewus mbiizuum, wur kə mee shool mə zinariya wus mbezuum. Mo shin mwoor deɖu shangshang mə wus mbiizuum nwur des, mbəkə wur shin mo de ashak kə dangnaan mə nen Naan mo, nkaa peewus mbiizuum de mo dak nə a shi zinariya, de nə ntoom peetong mə mulki ne.

4 Diyeel wus mbezuum də kə toos shangshang nə, kə dangnaan mə nen Naan mo, de nən nsar ngulep Naan nə, nə kaa wul pee Naan də.

5 Dangbe ngulep nə wur mang daa shool mə wus mbezuum nə, wur gam shool nə shi wus nkaa pe wus mbiizuum nə, be wur vwet nkaa yil nə, Kaade wur vwet wus desə nə nkaa yil nə, be peekwoot, kə doo mo, kə pee məlep, be yil nə yoon.

Feer nə mo

6 Be nenlep Naan depwoovəl de mo kə feer mo pwoovəl sə, mo daksut, mbəkə mo taa feer nə mo.

7 Ngulep Naan dinshee taa feer wur, be door kə wus, riyeep kə toom, mo sham beer nkaa yil nə. Məndong nkaa kun, mə yil nə caan, kə məndong nkaa kun mə təng mo caan zak, kə shit de mbrak mo caan jir.

⁸ Ngulep Naan devəl taa feer wur, be mee mbii kaa duum jwak lap wus, be mo vwet nə ndəən baahar. Məndong nkaa kun mə baahar nə cəər atoom.

⁹ Be Məndong nkaa kun, mə mbəde mo kə seen den baahar nə mo murep jir, Məndong nkaa kun, mə tii mo təkook.

¹⁰ Ngulep Naan dekun wur taa feer wur, be mee zar dədəs, de nə lap wus həlak-həlak kaa ngəyem sə, nə put adeng be nə sham taa nkaa məndong mbut nkun, mə gyeen mo, kə tubut mə am mo.

¹¹ Səm zar desə nə a, Deet. Be məndong mbut nkun mə am nə, mo cəər dee a dedeet, gurum mo des mo murep, mbə am də nə kə den a dedeet.

¹² Ngulep Naan defeer taa feer wur, be mo cut məndong mbut nkun mə puus, kə məndong mbut nkun mə tar, kə məndong mbut nkun mə zar mo, Mbemənə, be məndong mbut nkun mə peeəng mo baa moo kudi kə bangpee kas. Məndong mbut nkun mə puus, baa nə kudi kə peeəng kas, kə məndong dīn kun mə paar nə bangpee kas.

¹³ Kaade nghan naapee, be nghan kələng mee puul, de nə mwaan adeng, nii petpee shi doo dəbal, nənee, <<Jeel! Jeel! Jeel. Mpee gurum de mo ndəən yil nə, mbəde nenlep Naan de mo kudi kun sə, mo kus kə taa feer mo.>>

9

¹ Ngulep Naan depaat wur taa feer wur, be nghan naa mee zar de nə tong a dengnan sham taa bəm-yil nə. Mo shin biwangpee nzar nə mə tuun dejurum, de baa nə kə peedar sə kas nwur.

² Kaade wur wang pwoo tuun dejurum desə nə, be dyeel kaa put ndəən tuun nə, kaa dyeel wus de nə se lu sə. Diyeel desə nə kaa paa puus, kə dengnaan, mbe pee nə rap kaa par sə.

³ nDəən dyeel desə nə, be cibəl mo sham nkaa yil nə, mo shīn bal mo kaa mə door mo sə.

⁴ Mo sat mo, << taji wu tung shit, koo təng, kə bii də mo kop mo de mo ndəən yil nə kas, mbe wu tung a nen de baa mo kə mbii luwas mə Naan pəkyeen mo kas.

⁵ Baa mo shin iiko nə mo a mbəkə mo twe nen desə nə mo kas, mbe mo shin iiko nə mo, a mbəkə mo shinjeel de nen desə nə mo mbə tar mo paat. Jeel de mo shwaa nə, nə shwal kaa shwal de door pus gurum sə.

⁶ nDəən tar depaat desə nə mo, be nen desə nə mo yap muut, mbe baa mo kat kas. Moo rəbet muut mbe muut nə dəm jong kə mo.

⁷ Cibəl desə nə mo lapshak kə bəring de mo tap dək mo mbə dəm nlek. Mo jwal mee mbii mo nkāa mo, kaa mbiikāa de mo dək mo shi zinariya sə, kə zak, yit mo lapshak kə yit ngurum mo.

⁸ Shwepkāa mo, a kaa mə shurep mo sə, kə zak, oos mo nə a kaa oos mə mbwoor mo sə.

⁹ Mo paa tuur mo nə mo, shi shool, kə cáap mo mo wal nciit kə wal mə shii bəring de moo dul keke bəring mo mbə dəm nlek.

¹⁰ Mo kə ndang de nii pwaspēe kaa door mo sə. A shi ndang desə mo, be mo katbal mbə shinjeel gurum mo, mbə tar mo paat.

¹¹ Mo kə gwe də a kaa mishkoom mo a ngulep mə tuun dejurum, de baa nə kə peedar kas sə, səm wur shi Yahudi, a Abaaddon, dangbe səm wur shi Heleni a Apoliyon. Shi mənə a nənee, <<Ngutəkook kə mbii mo.>>

¹² Jeel dədəs dīnshee nə dēl mmənə. Dee jeel dədəs mo de vəl, de mo ndang jì.

¹³ Ngulep kə Naan depeemee nə wur taa feer wur, dangbe nghan kələng mee doo nə jì put ndəən kwang defeer mə peewus mbezuum de mo dək nə a shi zinariya, de nə dar ntoom Naan.

¹⁴ Doo nə katpwoo ngulep depeemee də wur kə feer nə nə nənee, <<A fween nenlep defeer sə mo, de gyet mo bwoot mo le ngəyen Yufrates dedes sə.>>

¹⁵ Nenlep defeer desə mo, mo gyet bwet mo a mbe pee desə, kə teer, kə tar, kə bit nə, gyet mo bwet mo, kə mo twe guruh de nyil nə mo məndong kaa kun.

¹⁶ Duu shiiton de mo lang bəring nə mo a miliyon kambil vəl. Wen kələng duu mo nə

¹⁷ Bəring nə mo kə nenlang nə mo, de wen naa mo ndəən suun fen nə, mo lap kəsə, gwat tuur mo, de nə naat kaa wus sə, nə təp kaa dengnaan sə, kə zak, nə a kaa fwat wus sə. Kaa bəring nə mo lapshak kə mə nvar mo. Wus kə diyeel, kə fwat wus mo jì put mpwoo kə bəring nə mo.

¹⁸ Məndong kaa kun mə guruh de nyil nə mo mo murep mbe mbii shin jeel dekun desə mo, wus nə, kə diyeel, kə fwat wus de pwat pwoo bəring nə mo.

¹⁹ Bal bəring nə mo, a ndəən pwoo mo, kə ndang mo mo. Dang mo nə mo a kaa nwòo mo sə, de mo kə kaa. A shi ndang desə nə mo, be bəring desə mo cínjeel guruh de nyil mo.

²⁰ Kaar guruh de baa mo murəp nsar kə jeel desə mo kas, be baa mo tuwap kas, mo sat a nseyil nriin debish mo, kə kùm de mo dak shi zinariya, kə azurfa, kə bòng denaat, kə jwak, kə yoom mo. Baa moo naapee, koo kələngpee, koo mee mwaan kas.

²¹ Baa mo waa tuwap mbə tukaa de moo cin nə kas, kə mulak, mo kə shin ngaa, kə wat.

10

Laalepnaan kə Rep Laa Garvit

¹ Dangbe wen naa mee ngulep kə Naan dedes, wur tong a dengnaan sham. nLuu paa wur kaa nler sə, kə zak, wiw neer kaa wur cəərkaat. Yit wur nə a kaa puus sə, kə shii wur nə mo a kaa ndwet dənan-nan mə wus sə.

² Wur kə mee replaa garvit, de nə a wuwang nsar wur, wur leshii se wur nə nkaa baahar, kə shii kul wur nə kaa yil,

³ Dangbe wur petpee shi doo debal de nə lap shak kə or mə nvar. Kaade wur kə petpee nə, be peekwoot depwoovəl mo lap nwur shi doo debal.

⁴ Kaade peekwoot de pwoovəl nə mo leshap, be wen kən rəbet ran nə, mbe wen kələng mee doo ndəən dengnaan sat nənee, <<A shoot mbəde nluu de mo petpee pwoovəl nə mo sat. Taji a ran mbəde mo sat nə kas.>>

⁵ Dangbe ngulep kə Naan, de mee shii wur nə nkaa baahar, kə mee shii wur nkaa yil sə, wur diyeep sar se wur kaa adeng.

⁶ Wur tuceerpwoo ndəən səm kə Naan de wur de ngaa-ngaa, Wur de wur le dengnaan ke mbii de dəən mo, kə bəm-yil kə mbii de dəən mo, kə baahar kə mbii de dəən mo. Laalep nNaan nə sat nə, <<Baa mee pee kudi kas!

⁷ Katdang laalep Naan de pwoovəl wur kus taa feer wur nə, be mbii mə Naan desəsok mo ngam, kaade gyet wur kə ten sat nkərem wur mo, nensatpwoo Naan mo.

⁸ dangbe doo de ken kələn sə ndəən dengnaan, nə katpwoo kə nghan zak nənee, <<A dəm, a mang ngarvit de wuwang nsar laalep nNaan de wur kə dar nkaa baahar kə yil.>>

⁹ nDəm pee Laalep nNaan nə ntaal kə wur shin rep laagarvit nə nghan. Wur sat nghan nə, <<A la, a se. Nə be nduwang but nfwaa, dang mbut mpwoo fwaa, be nən mbə shang kaa loor nshii sə.>>

¹⁰ Wen la replaa ngarvit nən nsar Laalep nə nse, be nə shang nciit kə loor nshii pwoo fen. Abwoon de ndal nə, mbe cəər duwang duwaan mbut fen.

¹¹ Dangbe mo sat nghan nənee, <<Nə atəng a baa can joom zak də guruh mo shinə-shinə kə nyil mo shinə-shinə, kə lespwoo mo shinə-shinə, kə nkaa mishkoom mo mo shinə-shinə zak.>>

11

Nensatpwoo Devəl Mo

¹ nLa mee kam, kaa kám kam mbii sə, dangbe mo sat nghan nənee, <<A dəm a kám Lu Naan dedes nə, kə peewus mbezuum nə kə, a tang duu nen seyil nə mo.

² Mbe taji a kám fuur nə kas, mbəde mo kə ten shin mənə, nen de baa mo a nen Yahudi mo kas. Nen desə mon treng nkaa yilkaam dəbang nə, mbə tar mo laarfeer baavəl.

³ Wen mbe nshin nlangtəng fen mo vəl, mbəkə mo sat joom, mbə teer mo ngal məndong kə dari vəl kə laarpeemee. Mo njwal leemaap mo.>>

⁴ Nenlangtəng devəl desə nə mo, a mo a tingpaat devəl sə mo, kə ngyem devəl sə mo zak, de moo dar ntoom kə Daa de mə yil desə ne.

⁵ Katdang mee gurum kə rəbet təkook kə mo, be wus njì put mpwoo mo, mbe nə se shaarlek mo mo. A desə dee, a ar muut jir gwar de wur kə rəbet təttook kə mo ating kə wur muut.

⁶ Nen desə nə mo kə iiko, mbəkə mo shoot dengnaan, mbəkə taji fwan jì kas, ndəən teer de mo nkaa can joom. Kəzak, mo kə iiko, mbəkə mo le am mo jir, mo ceer a toom. Mo mak cut mbəmyil nə shi shwal mo shini-shini, kaade mo naa nə ret mo nyit sə.

⁷ Abwoon de mo nkyes sat caamkat mo nə mo, be mee luwa de nə kàa put ndəən tuun de baa nə kə peedar kas sə. Luwa desə nən mbwet lek nkaa mo, mbe nən nse koorong nkaa mo, dangbe nən ntwe mo zak.

⁸ Kúm des nə mo mbə ngərang ndəən peekat mə yilkaam dənan-nan sə mo, de moo kə koon mo a kə <<Sodom>> kə <<Ijip>> sə, pee de gyet mo pwās Daa mo de.

⁹ Mbe teer kun kə koor bə Gurum, mo shinə-shinə, soon mo shinə-shinə, liispwoo mo shinə-shinə, kə yil shinə-shinə, mo nnaa kúm kə mo nə, mbə mo nci wum kúm kə mo ne.

¹⁰ Nen de moo tong ndəən yil dese, mo mbe ncìn retnyit mbə murəp kə das devəl desə nə mo, mo mbe yool mərəp kə retyit. Kə zak, mo nlep zuum mo nshak, mbəde nenjoom de devəl sə mo kə shinjeel nen de yil nə mo.

¹¹ Abwoon teer mo kun kə koor, be Naan wur le kə nook mə seen del ndəən mo, mbe mo yool dar nkaa shii mo mo, dangbe mee kəərmuut dedes nə yaa nen de mo naa mo.

¹² Dangbe nen devəl sə mo kələng mee doo dedes de nə put ndəən dengnaan nə sat mo nənee, <<Wu kàa sə.>> Be shaarlek mo naa mo del kàa ndəən dengnaan dəən nluu.

¹³ Abet-abet, be yil nə yoon balbal. Məndong mbut nkaapaat mə yil nə pyan, kə gurum mo ngal pwoovəl, mo murəp ndəən yoon kə yil mənə. Kəərmuut dedes yaa koor nen de mo baar nə mo, mbe mo kwoop dədes nNaan de wur ndəən dengnaan.

¹⁴ Abwoon mbii shin keermuut devəl kə del, mbe mbii shin keermuut dekun nən njì kələk-kələk.

Feer De pwoovəl

¹⁵ Ngulep Naan de pwoovəl nə wur tàa feer fən, be doo dəbal-bal mo ndəən dengnaan, mo sat nənee,

<<Semishkoom mə yil desə nə,
nə dee a mulki mə Daa fun,
kə mə Kristi,

wur ncìn mulki nə a mbə ngaa-ngaa.>>

¹⁶ Dangbe nennan de Laarvəl baafeer sə mo, de moo tong nkaa mbii tong mə mulki mo mo ntoom kə Naan sə, mo kurum nyil, kə mo seyil de nNaan.

¹⁷ Mo sat nənee,
<<Mu pələng waa, Daa Naan dəbal met jir,
A waa de yaksə, kə de deyaam,
mbeede aa mang iiko fwa

dedes,
 kə a yaa se mulki.
 18 Yil nə mo langtuup,
 dang tuurnung debish bish fwaa kə ji.
 Pee nə wul de mon
 tokdyeel Nen mumuut mo,
 kə shin kwat
 kerəm fwaa nen cin joom mo
 kə nen fwaa mo
 de moo dyeep səm fwaa,
 denan, kə dedyeen
 kə mbe təkook kə nen de mo
 təkook kə bəmyil nə.>>

19 Lu Naan dedes de nə ndəən dengnaan wang, be mo naa Kwati Mə Tucəərpwoos shi toom mə Naan. Dangbe pee nə mələp des, kə doo dedes mo, mə peekwoot, be yil nə yoon, kə vivir.

12

mat kə nwòo

1 Mee mbii naaman dedes put dəən dengnaan, Mee mat war, lep nlər puus, kə tar nder shii war, kə war lepmbiikaa mulki kə zar mo kaapaat baavəl nkáa war.

2 War də kə aak be war wal dəbal but shal, kaade aak nə doom se war.

3 Dangbe mee mbii naaman zak nə jì put de ndəən dengnaan nə, mee duum nwòo dedes, de nə a naat, kə káa mo pwoovəl, kə soom mo kaapaat, kə mbiikáa mə mulki mo pwoovəl, nkaa nə.

4 nDang nwòo nə fet məndong kaa nkun, mə zar de mo ndəən dengnaan sham dyong nyil. Nwòo nə dar akyeen mat de war pə yap làa-làa sə, mbəkə nə balapə se làa nə dī kadang war laa.

5 War làa demish, wur be nse mulki nkaa nyil mo jir, shi kamshool. Nə bam laa nə kwet! Shi kaa pee Naan dī, npeetong mulki wur.

6 Mat nə war su dəm a naaryil, a npeede Naan wur tap dakle nwar, de mo ntap war, mbe teer mo ngal məndong, kə kambil vəl kə laarpeemee.

7 Lek yool ndəən ndengnaan. Makiyel kə nenlep wur mo, mo nkaa lek kə nwòo nə, nwoo nə kə nenlep wur mo cəər lek kə mo.

8 Dang baa bal wur nə mak kas be mo ceen wur dəən dengNaan nə.

9 Mo mang cut am desə nə, mo vwet wur shin sham ndəən yil nə nwòo degyet mənə mo pet wur a ngujwaan, ko shetan də wur gwom gurun mo yil nə dəm kənə a ar de nkan mo mang wur vwet shi sham yil, kə jelep wur mo.

10 Dangbe nghan kələng mee doo dedes ndəən dengnaan nə sat nənee,
 <<Yaksə, be bam Naan nə kə nji wul,

kə iiko

kə mulki mə Naan fun, kə iiko mə kristi.

Be gwar de wur fələp dyemnəən fun mo,

ntoom Naan fun

puus kə par

mo vwet shin sham yil.

11 Mo se koorong nkaa wur

mbə toom kə

Laatəm kə,

pwoo kaa caamkat mo,

baa mo wal

seen fur kas

hakyeng

be mo shin seen fur har muut.

¹² Mbemənə, be wu cin retnyit, wun dengnaan mo,

<<kə nen de moo

tong ndəən dengnaan nə mo zak,

Mbe jeel kaa bəmyil,

kə baahar nə,

mbeede ngujwaan

wur kə sham pee wun di,

Wur gam kə pətuup dəwat,

Wur man pee

wur nə dee a lee dak.>>

¹³ Kaade cut am desə nə naa, nə, mo vwet wudin shin sham ndəən yil dese, be nə yaa sushii ndang mat de war làa-làa demish sə.

¹⁴ Mbe mo shin cáap mat nə mo vəl de dənān-nān mə puul, mbəkə war katpee yool dām wul pee de mo kə ten dak war annaar yil, pee de mo mbe tap war de bərepee, kə koor pee de baa nwoo nə mak wul de kas.

¹⁵ Dangbe Nwòo nə wuut am shin put mpwoo nə kaa gyeen sə, be kə am nə del mat nə kə nə soo war seet kə nə kə tungzung nə.

¹⁶ Dangbe yil nə bam mat nə war, be nə wang pwoo nə be nə dal gyeen de cut am nə wuut pwoo wur nə.

¹⁷ Tuup fes tu nwòo nə ndang mat war kaade nə naa baa nə mak yaa mat nə war kas, be nə dām yaa lek nkaa ndang kə war nə mo. Dang kə mat nə, a nen de moo kələng doo kə Naan, de mo kə caamkat kə Jesu.

¹⁸ kut am nə dar nkaa pwoo dyyes mə am baahar ne.

13

Luwayil mo vəl

¹ nWoo, nə dar duk dyyes kə pwoo am baahar be nnaa mee Luwayil kə put dəən am baahar. nə kə soom mo kaapaat, kə káa mo pwoovəl, nə kə mbiikáa mə mulki mo kaapaat nkaa soom wur nə mo, koo a káa dedang yii, be mo ran mee sām de nə satpwoo debish.

² Luwayil de nghan naa nə, nə lapshak kə lushim, dang nə kə shii kaa mə ludang kə pwoo nə kaa mə nvar sə nwoo nə shin bal fen luwayil kə peetong mulki wur nə kə iiko Debal.

³ Mee but káa wur nə mo nciit kə nə mee laa debish bish dang laa debish-bish nə kə zuum. Yil nə gam kə mbii aapwoo be nə taadang Luwayil nə.

⁴ Gurum mo seyil nwoo nə beede nə shin iikoo luwayil nə, dang be mo seyil nluwayil nə be mo tal nənee <<A wee kaa luwayil nə sə? A wee mak cin lek kə nə yii?>>

⁵ Mo shin pwoo nluwa desə nə mbe kə nə satpwoo roop, kə moo fələp Naan de kə nə cin dak kə iikoo fən di mbə tar mo laarfeer baayəl.

⁶ Luwa nə wang pwoo nə mbe kə nə satpwoo debuu mo kaa Naan, kə nə təkook kə sām wur di kə peetong wur, kə des di mo kə tong a Dengnan

⁷ Mo Shin bal nə mbəkə nə cin lek de nkaa nen Naan debang mo kə se koorong kaa mo. Dang mo shin iiko nkaa jir soon dedang yii, gurum dedang yii, liispwoo dedang yii? kə yil dēdang yi.

⁸ Jir nən de moo kə tong ndəən bəmyil desə mo be seyil luwayil nə. Jir sām di baa mo kə ran mo dəən bəthaal mə seen mə laatəm, laatəm də di mo tuu pə gyet de nshee kə yil nə.

⁹ Ngwe de wur kə kom

mbə kələngpee.

<<

¹⁰ Katdang mee gurum

bə dəm pee shoot,

be moo dəm kə wur peeshoot.

Katdang mo

ntu mee gwe a shi kwai,

be nə a təng mo ntu wur

a shi kwai nə.>>

Desə nə a petpee mbəkə mo gung, kə mo dar de balbal kə shinzeen nkwang nen Naan mo.

Luwa Yil De Put mbəmyil Nə

¹¹ Dangbe naa mee luwayil devəl, də nii put dən Bəmyil. Luwa desə nə kə soom mo vəl kaa laatəm sə, Mbe nə leeshap kaa kut am sə.

¹² Luwa desə nə cin dak kə iiko mə luwayil deshee nə koppee nə, kə nə lee bəmyild kə mbii de kə tong dən mo seyil de luwayil deshee nə, de laa nə debish bish sə kə zuum.

¹³ Luwayil devəl desə nə cin mbii nnaaman mo des hakyeng, nə le kə wus tong adeng Naan sham nkaa bəmyil nə nyitnaapee gurum mo.

¹⁴ Mbee mbii nnaaman nə mo be mo shin bal nə be cin mbii mo koo-pee mə luwayil de nshee nə, nə gwam nen tong dən bəm-yil nə mo. wur lee mo mo den mbii kum mo but shin dades luwayil de di wur kat laa shi kwai jir kəsə be wur kə seen.

¹⁵ Mo shínbal nluwayil devəl kə wur shin nook de kum luwayil dínshée nə, kə kum nə leshaap di kə wur lee jir ngwe di wur cii seyil kum nə be mo tu.

¹⁶ Nə lee ting gurum mo jir, dades kə delee, nenlong, kə nenjeel, jeplu mo, kə kərem mo, kə mo lap mee mbiinaaman nkaa sarse mo, koo nkaa pəkyeen mo mo,

¹⁷ Kə taji mo mak seet koo seet kə mbii kas see mo kə mbii naaman dese, de nə a səm luwayil mənə koo mee lambaa de naa səm nə.

¹⁸ Dese nə wal a seen be see a ngwe de wur kə seen, yit gwe de wur kə dyyeen wur yakshii luwayil nə mo de, Mbede nə a lambaa mə gurum be lambaa nə a 666.

14

Laatəm kə Gurum Mo 144,000

¹ Kaade wen diyeep yit, be wen naa Laatəm akyeen fen, wur dar nkaa jwak nZayon, ashak kə nen wur gurum, de mo wul ngal kambil məndong kə laarfeer baafeer (144,000). Das desə nə mo kə səm Laatəm nə, kə səm kə puun wur a rəran nkaa pəkyeen mo jir.

² Dangbe wen kələng mee doo sə ndən dēngnaan, de nə nciit-nciit kə wal kə am de nə sham ndang des, kə nə wal kaa peekwoot sə. Doo de kələng nə, nə a kaa nen de mo pə taa ndeng-ndeng sə.

³ Mo cin kook depwoo ntoom kə mpeetong mə mulki nə, kə ntoom kə mbii defeer de mo kə seen sə mo, kə ntoom kə nennan sə mo. Baa mee ngwe mak kám kook mənə kas, see a das de mo ngal kambil məndong kə laarfeer baafeer. A mo a nen de mo kə ten ang mo ndən yil nə.

⁴ Das desə nə mo a nen de baa gyet mo cam təkook kə sut kə mat mo kas, moo cam man mee mat mo kas. Mo dəm ndang Laatəm nə, koo a pee dedang yii. Mo ang mo mbut gurum mo, kə mo shin mo kaa laa təng deshee nə nNaan, kə Laatəm nə.

⁵ Baa mee dung cam put mpwoo mo kas, mbəde baa mo kə mee shikbish kas.

Jeplep-Naan mo kun

⁶ Dangbe wen naa mee ngulep Naan pwoo, nkaa mwaan ndæen kut a shi cáap, wur kə pwoo dɛret, dɛdɛm ngaa-ngaa, Mbəkə wur sat nə de nen de mo ndæen bəm-yil dɛse. Pwoo dɛsə nə, nə a mbə koo a yil dɛdang yii, kə mbə koo a soon dɛdang yii, koo a lesppwoo dɛdang yii, kə nə a mbə gurum mo.

⁷ Wur sat shi doo dɛdɛs nənee, <<Wu kəər Naan, wu cin dɛdɛs nwur, mbəde puus tokdyeel wur nə jì wul. Wu seyil nNaan, mbəde a wur le dɛng mo kə yil nə. A wur le am ndæen baahar, kə tubut mo zak.>>

⁸ nGulep Naan dɛvəl nə, jì sat nənee, << pal! Pal!! Yil Babilon dɛdɛs nə pal!!!. Gyet a war le dɛng gurum de ndæen yil nə mo shinə-shinə mo shwaa am yuurpee, de nə a mə cin ngaa.>>

⁹ Mee ngulep Naan dɛkun wur taa dang mo, wur sat shi doo dɛbal nənee, << Katdang mee gurum seyil nluwayil sə, kə muriin wur, mbe kə ngwe mənə lap mbiinaaman mə luwayil nə nkaa pəkyeen wur koo sar wur,

¹⁰ Mo jir bɛ nshwaa am laa ting de mə tuup Naan, Di wur kə ten doo shibal ndæen dɛa shool wur de nə a mə tuup wur. Mo nshinjeel ngwar mənə shi wus dɛnaat, ntoom jeplep-Naan dɛbang mo, kə Laatəm ne.

¹¹ Dangbe dyeel mə shwaaajeel kə das mənə mo, nə yool kaa adɛng mbə ngaa-ngaa. Baa mee nookdi di kas par kə puus bɛ nen de mo seyil nluwayil kə mə riin nə, Kə koo awayi de la mbiinaaman mə səm ne.>>

¹² Dɛsə petpee nen Naan mo, mbəkə mo gung de ndæen tap kə Wàar Naan, kə zak, mbəkə mo dɛr de balbal shi shinzeen mo ndæen Jesu.

¹³ Dangbe wen kələng mee doo ndæen dɛngnaan, nə sat nənee, <<A ran dɛsə, Dɛret aa nen de mo kə murep, nen de mo mmurəp dæen Daa, yool nyaksə. dɛl dɛm akyeen>> Riin nə sat nə, << Ii, <<mo nnookdi mbut ndak mo mo, mbəde dɛk cin mo nə dɛm ndang mo.>>

Dyip Bəm-yil nə

¹⁴ Naapee, akyeen fɛn, bɛ wen naa mee nluu dɛpiyaa, mee gwar kətong nkaa nluu nə, de wur lapshak kə Làa Gurum. Wur kə mbiikáa mə zinariya nkaa káa wur, dɛ wur kə mee jeem dɛsese nsar wur.

¹⁵ Bɛ mee ngulep-Naan wur jì put ndæen Lu Naan dɛdɛs, bɛ wur petpee gwar de wur tong nkaa nluu sə, shi doo dɛbal, <<A mang jeem fwa nə, kə a yaa diip-diip de, mbəde pee mə diip nə kə jì wul, bɛdə Dəben nə kə nung mak diip.>>

¹⁶ Gwar de wur tong nkaa nluu sə, wur wiit jeem wur nkaa maar de mo ndæen bəmyil nə, bɛ mo diip bəm-yil nə.

¹⁷ Mee ngulep Naan, wur jì put ndæen Lu Naan dɛdɛs nə ndæen dɛngnaan, ngulep dɛsə wur kə jeem dɛsese nsar wur zak.

¹⁸ Mee ngulep Naan, de a wur kə tap wus, wur jì put a npee wus mbezuum di, wur pet ngulep Naan de wur kə jeem dɛsese sə shi doo dɛbal nənee, <<A mang jeem fwa, kə a yaa saa tuun laatəng anab di mə bəm yil dɛsə nə, mbəde laatəng anab nə mo kə nung.>>

¹⁹ Ngulep Naan nə wur wiit jeem wur nkaa yil nə, bɛ wur yaa saa tuun anab mo, dɛngbe wur le mo ndæen pee dɛwat am anab, de nə a tuup Naan dɛdɛs.

²⁰ Mo tɛrɛng, kə mo dɛwat làa anab nə mo, abwoon yilkaam nə. Toom put ndæen làa anab dɛsə nə mo, mbe toom nə sham kaa am sə, de jong nə wul meel mo ngal məndong kə kambil peemee, kə jurum nə a kaa kám kə shii mo paat sə.

¹ Dang wen naa, mee mbiinaaman dēdes, de nā dee a mbii aapwoo ndēan dengnaan. Wen naa nenlep Naan mo pwoovəl, kə jeel de mə kyes nā mo pwoovəl zak. A shi jeel desə mo, be Naan wur woo kyes kə tuup wur.

² Dangbe wen naa, mee mbəde nən nciit kə am baahar mə gəlas, de mo riyeep nā ashak kə wus, Nen de mo se koorong nkaa luwa sə, kə nkaa muriin wur, kə nkaa gwar de səm wur a səmduu (lambaa), moo dar de mpwoo gənə nā. Mo kə ndeng-ndeng mo nsar mo, de Naan wur shin mo,

³ dangbe mo cin kook mə Mosis kərem Naan, kə kook Laatəm nā, mo cin kook nā nənee,
<<Dak fwa nā mo a dənān-nān mo,
de mo aapwoo,

Daa Naan de bal met jir.

Ar fwa nā mo a de ndəre, kə mo azeen-nzeen zak,
Mishkoom mə gurum de mo ndēan yil nā mo jir.

⁴ A wii nkəər waa kas ye,

Daa? Kəzak, a wii nnook kwoop səm fwa ye?

Daa a waa mməsak, a dəbang.

Gurum de ndēan yil mo jir, mo njì
seyil nwaa.

Mbeede gurum mo jir,

mo kə woo dak fwa

de ndere nā mo.>>

⁵ Abwoon dese, be nghan naapee adengnaan, be nghan naa mo wangpee dəbang mə bit mə Naan, de nā a langteng kə pwoo de gyet Naan wur kə ten tuweer ne.

⁶ Nenlep Naan mo pwoovəl, de mo kə jeel mə kyes de pwoovəl sə, mo jì put ndēan Lu Naan dēdes, de nā a mə Bit Daa nā. Mo jwal a lée dəbang, fuwaat deməlep mo, de moo mangyit. Mo bwoot tuur fur mo shi zaal de mo dak mo a shi zinariya.

⁷ Memee ndēan mbii defeer de mo kə seen sə shin daa shool mə zinariya mo pwoovəl, nenlep Naan de pwoovəl nā mo. Daa shool desə nā mo gam kə tuup Naan de wur kə seen dedəm ngaa-ngaa.

⁸ Bə Lu Naan dēdes nā gam kə dyeel mə dēdes wur, kə iiko wur zak. Baa mee gurum mak del ndēan Lu Naan dēdes nā kas, see abwoon de jeel de pwoovəl mə nenlep də pwoovəl nā mo gam.

16

Daa mo pwoovəl mə tuup Naan

¹ Dangbe nghan kəleng mee doo dəbal ndēan Lu Naan dēdes nā, nā sat nenlep kə Naan de pwoovəl nā mo nənee, <<Wu dām wu doo mbii de ndēan daa shool de pwoovəl di mə tuup Naan nā mo nkaa yil ne.>>

² Ngulep Naan dīnshee wur dām doo mbii de nā ndēan daa shool de wur kə nā nkaa yil nā. Dangbe sərep dēshwal de mo bish naa, mo pwas nen de mo kə fili (alaama) mə luwa nkaa sut sə, kə nen de di mo seyil mmuriin kə luwa ne.

³ Ngulep Naan devəl wur dām doo mbəde nā ndēan daa de wur kə nā nkaa baahar, dangbe am nā cəər dee kaa toom kə ngu mumuut sə. Mbe de mo kə seen de moo tong ndēan am, mo murap jir.

⁴ Ngulep Naan dekun, wur dām doo mbəde nā ndēan daa de wur kə nā nkaa gənə am mo, kə tubut mo. Am nā mo cəər dee a toom.

⁵ Wen kəleng ngulep de wur tap kə am mo, wur sat nənee,
<<Waa a dīn ndəret,
mbə candyeel desə mo,
Waa a dəbang,

waa de gyet yam, bæ waa dæ,
waa de waa de yaksæ.

⁶ Mbeede gyet mo beer toom
kæ nen fwa mo,
kæ toom nensatpwoo fwa mo zak,
<<Mbe waa kæ shin toom
mo shwaa ntiit-ntiit kæ kwat mo.>>

⁷ Dangbe nghan kæløng mee doo
a peewus mbezuum næ sat zak nænee,
<<Ii, Daa Naan debal met jir.
Azeen-nzeen, candyeel fwa næ mo azeen,
kæ mo a ndære zak.>>

⁸ Ngulep Naan defeer, wur dæm doo mbæde næ ndæen daa de wur kæ næ, nkaa puus.
Dangbe mo cínbal mpuus næ, mbækæ næ caan gurum mo de shi wus.

⁹ Tal kæ puus næ fes baan gurum mo, shibal, mbe mo satpwoo debuu nkaa sëm kæ
Naan, de wur kæ iiko nkaa jeel næ mo. Mbe mo chi tuwap, baa mo kwoop dedes Naan
kas.

¹⁰ Ngulep Naan depaat, wur dæm doo mbæde næ ndæen daa de wur kæ næ, nkaa pee
mæ mulki mæ luwa næ. Dangbe mulki kæ luwa næ cær dee a peenkoo. Be gurum mo
ærap liis fur mo mbæ jeel de mo nkaa shwaa ne.

¹¹ Gurum mo waa satpwoo debuu nkaa Naan, mbæ shwaajeel de mo nkaa shwaa
næ, kæ særap mo mo zak, mbe jir kæse, be mo chi tuwap, mbæ dak debish de mo kæ ten
cin mo.

¹² Ngulep Naan depeemee, wur dæm doo mbæde næ ndæen daa de wur kæni, nkaa
gænæ Yufrates dedes sæ, be am de næ ndæen gænæ desæ næ del fii, mbækæ næ dak ar de
mishkoom de mo nji nkoop puus kækàa.

¹³ Dangbe nghan naa riin debish mo kun, de mo kaa nzargook mo sæ, mo jì put
ndæen pwoo kæ kus nwòo sæ, kæ ndæen pwoo kæ luwa sæ, kæ ndæen pwoo kæ
ngusatpwoo Naan mæ dung sæ.

¹⁴ Riin debish desæ næ mo nkaa cin mbæ aapwoo mo des hakyeng. Mo dæm pee
mishkoom mæ yil desæ mo jir, mbækæ mo kyak mo le de ashak mbæ cin lek parpuus
dedes mæ Naan debal met jir sæ.

¹⁵ <<Wu naa nghan nji a kaa wat sæ! Nen de mo tong shi gongpee, de mo kæ lée fur
mo a lælep, mbækæ taji mo put ngum, kæ mo kat naashwoop de kas, be nen mænæ mo
nkat deret.>>

¹⁶ Riin debish desæ næ mo kyak mishkoom mæ yil desæ mo le ashak, mmee mbedæ
moo pet næ shi lespwoo mæ nen Yahudi mo a Armageddon.

¹⁷ Ngulep depwoovæl, wur dæm doo mbæde næ ndæen daa de wur kænæ nkaa kut.
Dang mee doo debal jì put ndæen Lu kæ Naan dædes, a peetong mæ mulki næ nænee,
<<Næ kæ shin!>>

¹⁸ Kæzak, pee næ mælep, nluupet, kæ pee næ gwan. Yil næ yoon shibal, de baa yil kæ
kyam yoon kaa mænæ sæ kas, pægyet de gurum mo yaa tong de ndæen yil ne.

¹⁹ Bærnæn dedes næ bæk kun, kæ kaar yil de ndæen yil næ mo jir, mo shirip. Naan wur
pan Babilon dedes sæ, mbe wur cin kap de næ gam kæ am anab (filip) de næ a mæ tuup
wur nwura shwaa.

²⁰ Koo rep laayil dedangyi de am neer næ cærkaat, be næ su dæm loom, kæ dengjwak
mo su dæm laam zak.

²¹ Daar dænan-nan mo put ndengnaan, mbe mo sham taa nkaa gurum mo, koo a
daar dedangyi be toon kæ næ wul kaa mæ bufu kæen sæ. Gurum mo satpwoo debuu
nkaa Naan, mbæ shwal de moo shwaa næ, mbæ sham kæ daar desæ næ mo, kæ zak,
mbeede jeel næ fes shwal zam hakyeng.

17

Mat ngaa dedes kə luwayil sə

¹ Memee mbut nenlep Naan de pwoovəl sə mo de mo kə daa mo pwoovəl sə wur jì mpee nghan də, be wur sat nghan nənee, <<A jì, be nghan nkám nwaa, kar de mo can mmat ngaa dedes nə də war kə tong pəkom am mo.

² Mishkoom de mə yil desə mo cin ngaa ashak kə war, kə gurum de ndəən yil desə mo fes yuur kə am anab mə ngaa war nə.>>

³ Be la lep Naan mang an seet kə nə but Riin, sə dəm a naaryil, a npee de baa am de kas. A naaryil nə, be nghan naa mee mat kə tong nkaa mee luwayil de nə a naat. Mo ran səm debish mo, de mo satpwoo debuu nkaa Naan. Luwayil desə nə kə káa mo pwoovəl, kə soom mo kaapaat.

⁴ Mat nə war tap jwal a lée de mo pan a naat mo de mo ret naa zam, war kə tap dak mo a shi mbəde mo dak mo a shi zinariya kə ngək deapwus mo, kə mbii jwat de rəret mo, kaa mbəde moo pet nə a peyal mo sə. Mat nə war kə mee dekwat nsar war, de mo dak a shi zinariya, de nə gam kə mbə debish mo, de mo a mə ar tong war debish mə ngaa.

⁵ Səm də Mo ran nkaa pəkeen war nə a bii de mo manshi nə kas. BABILON DEDES, NƏƏN MAT nGAA MO, KƏ mBƏ DEBISH DE MO nDƏƏN YIL NƏ JIR.

⁶ Wen naa mat nə war kə yuur shi toom nen Naan de bang mo, Toom nen de gyet mo shin langtəng kə Jesu. Kaade naa war, be nə fes aapwoo nghan zam.

⁷ Ngulep Naan wur tal pə nghan nənee, <<A mii aapwoo nwaa yii? Wen woo shii mbə de baa a manshi nə kas kaa mat nə kə luwayil de war kə lang kaa nə de nə kə káa mo pwoovəl, kə soom mo kaapaat sə.

⁸ Luwayil de a naa sə, də gyet yam be nə di, mbe yaksə, baa nə kuđi kas, nən yool kaa put a ndəən tuun de baa nii peedar kas sə, mbəkə nə dəm de a npeede mo ntu nə de vit. Nen de mo ndəən yil dese, de pəgyet de nshee kə yil nə, be baa mo ran səm mo mo ndəən buthaal mə seen kas. Nin aapwoo mo mbə naa luwayil desə nə, mbəde gyet nə đi kə seen, mbe nə kə muut, jir kəsə, be nə nwaa baaji put kə seen zak.

⁹ <<Dəsə kə rəbet a pətuup de kə seen manshi bii mo. Káa de pwoovəl nə mo, mo a zuul mo pwoovəl, de mat nə war tong nkaa mo sə.

¹⁰ Mo a mishkom mo pwoovəl zak. Mo kə sham kə paat mo ndəən mulki mo, mbe məndong de nkaa se mulki yaksə. Baa deval nə kə jì wul kas, mbe katdang wur nji wul, be wur nse mulki nə a mbə rep pee lee bejee dak.

¹¹ Luwayil de đi nə di, yaksə baa nə kuđi kas, a nə a mishkoom de pwoovəl nə. Mbe nə a ndəən soon mishkoom de pwoovəl sə mo. Be nə nkaa dəm a pee de mo təkook kə nə.

¹² <<Soom dekaapaat de a naa sə mo, mo a mishkoom mo kaapaat, de baa mo kəcin mulki mo kas aku. Be mbə awa məndong, be mo ncin iiko mo kaa mishkoom mo sə, kə mo cin mulki de ashak kə luwayil ne.

¹³ Mishkoom dekaapaat sə mo, pan mo nə mo a deməndong, mo ncin bal mo, kə iiko mo nluwayil ne.

¹⁴ Mo ncin lek kə Laatəm nə, mbe Laatəm nə wur nse koorong nkaa mo, mbəde a wur a Daa ndaa mo, Mishkoom kə mishkoom mo, ashak kə wur, be nen de wur kə ten pərep, kə bələp mo, mo nse koorong zak.>>

¹⁵ Dangbə ngulepnaan wur sat nghan nənee, <<Am de a naa sə, a mpeedə mat ngaa sə war tong də, gurum mo, kuur gurum mo shinə-shinə, kə yil mo shinə-shinə, kə liispwoo mo shinə-shinə zak.

¹⁶ Soom de kaapaat de a naa sə mo, kə luwayil nə, mo mbə cii mat ngaa nə. Mo mbə təkook kə mbii də war kə nə mo jir, mbə mo yit war dee ngum, mo nse luwa war, kə mo ncaan war shi wus.

¹⁷ A Naan wur kə ten le mənə ndəən pətuup mo, mbəkə mo cin mbəde nə gam dʏen wur də, kaadə mo balkaa mo mo, mbəkə mo shínbal mo mo, mbə se mulki kə luwayil nə, mbe pardí pwoonaan nə gam.

¹⁸ Mat de nwaa a naa nə, a yil dedes de nə kə cin mulki, nkaa mishkoom mə yil nə mo.>>

18

Pal Bərnən mBabilon

¹ Abwoon dese, bə nghan naa mee ngulepnaan npoo kə sham ndəən dengnaan. Ngulepnaan desə wur kə iiko dedes zam. Mbə peebang mə iiko wur nə bang yil nə kədəng.

² Shi doo dedes bə wur le or:
<<Bal fi kə kyes! Bal fi kə kyes!

Yil nBabilon dedes
War kə dee a tulu
riin debish mo
War dee a peetong mə
koo a riin debish dedangyii,
War dee a peetong mə
koo a mbə derap,
kə nyer debish.

Kə koo a luwa dedang de nyakkap.

³ Mbeede gyet gurum nyil mo shini-shini, gyet mo shwaa a am anab
mə ngaa ashak kə war.

Mishkoom mə yil desə mo
gyet mo cin ngaa kə war

Kə nennwer
de mə yil desə mo,
moo long a shi ləbet mbə bii
kə kat war de mə yil dese, de nə met mə sat.>>

Kar Bə Dyeel De

Nə Mbə Taa nBabilon

⁴ Dangbe wen kələng mee doo npoo
de nə put ndəən dengnaan, nə sat nənee,

<<Wun nen fən mo,
wu put aku ndəən war,
mbəkə taji mo cin kwat nwun ashak kə war mbə shikbish war nə mo kas,
Mbəkə taji wu lap memee ndəən jeel war nə mo kas.

⁵ Mbəde shikbish war nə mo kə ak
kàa wul a dengnaan,

Naan kə yee
dakdebish war mo.

⁶ Wu kwat war nciit
kə mbii də war kə cin wun,
wu kwat war yitvəl,
mbə mbii de gyet war kə cin mo nwun.

Wu doo mo yitvəl, kaade gyet
war kə kam nwun dín
dekwat war sə.

⁷ Wu yit kə kwat de nə a mə kar kə jeel
de war lap nə, nə dee nciit-nciit kə ram kə long de gyet war shin nkàa war,
mbeede war nkaa dʏeep kaa nnee

<wen a mishkoom de mat. baa wen a matkaa,
baa wen cam
wal maap kas.>

⁸ Mbemənə be, jeel war nə mo njī taa
nkaa war ndi mman, mbeedi a parpuus mändong,
be muut kə maap, kə neen, mo ntaa nkaa war.
Dangbe wus ncaan war,
mbəde Daa Naan
de wur ntokɔyeel nwar,
wur kə iiko des.

⁹ <<Katdang mishkoom mə bəm-yil desə mo, de gyet mo cin ngaa ashak kə war, de gyet mo se pak long war nə mo ashak kə war, be mo nnaa ɔyeel de nə caan war, be mo nwal kə maap mbə war.

¹⁰ Mbee jeel dedes de war shwaa nə. Be kəermuut nyaa mo, mbə mo ndar a jong-jong kə moo wal də, kə mo nsat nənee,
<<Jeel! Jeel mbee wii yil
dedes Babilon!
Yil de gyet wii kə iiko des,
ndəən awa mändong,
be kyes fii nə jī wul!>>

¹¹ <<Nennwer de mo bəm-yil nə mo, mo nwal kə maap nkaa war, mbəde baa mee ngwe kudi, nseet lee mo mo kas.

¹² Lee nwar de mo a zinariya mo, kə mə azurfa mo, kə mə nghək deret de moo məlep nyilaknyilak, kə nlər de rəret mo shini-shini, kə nlər de pan a naat mo, kə shiyeep deret mo, kə mbii de mo ɔak mo a shi oos nə mo, kə shiyeep dekarəm mo, kə mbəde mo ɔak mo a shi shool deret mo, kə nghək deret de mə dyiklu mo,

¹³ kə bii de kə toos shangshang, kaa sinamon, kə le shəta, meer, kə frankisens, kə mwoor de gurum kə caan, mbəkə wur kələng toos deshang nə de sə, kə mə am anab, kə mə mwoor paat, kə mə áas deret mo, mə alkama, kə mə randong mo, kə təm mo, kə mə bəring mo, kə mə keke bəring, kə gurum mo di mo sərep mo kaa kərem mo sə>>

¹⁴ Nennwer nə mo nsat nwar nənee,
<<Jir mbii di rəret de di yii leyit nkaa mo,
moo del dəm jee.
Long fii mo jir,
kə rak fii nə mo jir,
mo nloom.
Baa wii kudi
yii kat

mo di zak kas.>>

¹⁵ Nennwer de mo seet kə mbii desə mo, de mo kat long pə war di, mo ndar jong-jong, kə kəermuut fes yaa mo, mbə shwaa jeel de war nkaa shwaa nə mo nwal kə maap.

¹⁶ Har mo nfwo ruruu nənee,
<<Jeel fii, jeel fii, wii yil dedes,
gyet yam, be wii yii jwal a lee mulki di rəret mo
detap piyaa mo, kə detap naat juwal mo.

Di mo məlep shi zinariya,
kə shi nghək dekarəm

di mo,
kə lilliu.

¹⁷ nDəən awa mändong bejee,
bə long fii dedes sə mo dee a debuu!>

Jir nentung tii am mo, kə gurum de moo ghər mo ntii nə mo, kə nen de moo kat mbii teer mo mo a ndəən baahar mo, das desə mo jir, mo ndar jong-jong, kə war.

¹⁸ Katdang mo nnaa dʒeel mə caan war nə kaa, be mo nfwo or shibal nənee, <Baa mo cam kat mee yil dedes kaa yil sə kas.>

¹⁹ Mo kok yil le nkaa kaa mo mo, ashak kə wal, kə maap nənee,
<<Jeel fii! Jeel fii, wii yil dedes,
Gyet yam be nen
de mo kə tii mo nkaa baahar,
moo kat long a mbə long fii,
mbe ndəən awa məndong,
be wii de
a deləloom jee!>

²⁰ Wii dengnaan, yi cin retnyit,
mbə mbii de nə kat yil desə war.
Wu cin retnyit, wun nen Naan mo,
kə wun jeplep mo, kə nensatpwoo Naan mo,
mbeede Naan wur candʒeel nwar,
mbee mbii de gyet war
kəcin mo nwun.>>

Kyes mBabilon

²¹ Dangbe mee ngulep Naan dəbal, wur mang mee nghək dedes kaa fin dʒees dak sə, wur vwet nə ndəən am baahar, kə wur sat nənee,
<<Mo mbwet Babilon yil dedes
sə a shibal aasə zak,
baa mo nkudī
kə naa war de zak kas.

²² Baa mo mbaa kələng wal kə ndeng-ndeng, kə doo nenkook mo,
kə wal mbel, kə wal nfeer mo ndəən wii Babilon kas.
Baa mo nwaa kat mee ngucin dak shi sar,
mə koo a kaan dak dedangyi ndəən wa kas.
Baa mo waa baa kələng
wal nfin dʒees
dakmo ndəən wii kas.

²³ Baa mee wus ngyem nwaa baa bangpee di ndəən wii kas.
Baa mo waa baa kələng mee doo məshpwoo kə matpoo ndəən wii kas.
Gyet yam, be nennwer fii nə mo, a nen dənan-nan mə yil nə mo.
Gyet a shi mulgut mə soot fii,
be yii le gurum de mo ndəən yil nə mo jir,
mo taa mer ar di buu.

²⁴ Gyet a ndəən Babilon,
be mo kat toom
nensatpwoo Naan mo,
kə toom mə nen Naan mo, kə toom mə gurum
de gyet mo saa mo jir ndəən bəm-yil nə.>>

19

kwoop Naan Be Pal mBabilon

¹ Abwoon dese, be nghan kələng mee doo de nə kaa doo dedes, mə gurum mo dedes sə ndəən dengnaan. Doo nə mo sat nənee,
<< kwoop Naan!
Mbeede bam, kə ram,

kə iiko mo a mə Daa Naan fun.

² Mbeede candyeel wur

nə azeen, kə nə a ndøret.

Wur kə candyeel debish, mmat ngaa sə.

De gyet war təkook yil nə shi ngaa war sə.

Wur baa kwat war,

nciit kə toom kə kərem

wur de gyet war twe mo.>>

³ Kəzak, mo waa baa fwo or shibal nənee,

<< kwoop Naan!

Dyeel de mo caan war

nə nkāa deng ngaa-ngaa.>>

⁴ Nennan de laarvəl baafeer sə mo, kə mbii defeer de mo kə seen sə mo, mo kurum nyil, kə mo seyil de nNaan, de wur tong a peetong mə mulki. Mo seyil nwur, mo sat nənee, <<Nə aa sə! Kwoop Naan!>>

⁵ Dangbe mee doo jì put de ndəən peetong mə mulki nə nənee,

<<Kwoop Naan fun,

wun kərem wur mo,

wun de wuu kər wur,

nen dedyeen mo, kə nen denan mo jir.>>

⁶ Dangbe wen kəlang mee mbii kaa doo kə gurum mo des sə, nə nciit kə wal kə am dədəs, de nii sham ndang, kə nə wal kaa nluu de nii pet sə. Doo nə mo sat nənee,

<<Kwoop Naan!

Mbeede Daa Naan fun debal jir,

wur se mulki.

⁷ Wu yit kə mə cin retnyit shi pətuup debang,

wu yit kə mə shin dēdes nwur.

Mbeede pee nə wul, de Laatəm kə Naan wur ncindiyik.

Matpoo nə war kə dak seet mbə dyik nə.

⁸ Mo shin léé depiyaa peng-peng mo nwar,

mbekə war lep di.>>

(Lée depiyaa peng-peng nə mo,

moo kām a dak deret de nen Naan de pang mo kə ten cin.)

⁹ Dangbe ngulep Naan wur sat nghan nənee, <<A ran desə. Deret nkaa nen de mo pərep mo mbə se serəbet mə Laatəm nə.>>

Ngulep Naan wur waa baa sat nghan nənee, <<Dese nə a pwoo Naan azeen-nzeen.>>

¹⁰ Wen saam nyil ntoom wur, mbəkə nghan seyil di nwur, mbə wur sat nghan nənee,

<<Taji a cin mənə kas, nghan a kərem Naan kaa waa sə, <<kə koor dyemnəən fun de mo lap langteng mə Jesu sə. A seyil a nNaan.

Pwoo de Jesu wur woo nə, a nə a kaa riin nensatpwoo Naan mo.>>

Jeppek De a Dengnaan

Mo Se Koorong nKaa

Luwa Yil Nə

¹¹ Wen naa Dengnaan a wuwang, be mee bəring depiyaa de nii dar a kyen fen, de səm kə gwar de wur lang bəring depiyaa nə a Ngwe de ndəre, kə Nguzeen. Wur candyeel a ndəən ar de ndəre, kə cin lek zak.

¹² Yit wur mo a kaa aawus sə, kə wur kə mbiikāa mə mulki mo des nkaa kaa wur zak. Wur kə mee səm de nə a rəran nkaa shin, de baa mee gurum mak man nə kas, see a wur shikāa wur bejee dak.

¹³ Wur lep léé de səben de mo kə lep ndəən toom, kə səm wur nə a Pwoo Naan.

¹⁴ Nenlek de mo ndaen dengnaan, moo mwaan ndang wur nkaa bering depiyaa-piyaa mo, ka mo tap lep a lee liliin depiyaa ka debang.

¹⁵ Mee kwai desese ji put mpwoo wur. A shi kwai desae be wur nsaa gurum de mo nyil nae mo shin-shin, <<Wur nse mulki nkaa mo a shi dul shool.>> Wur ntareng am anab nae a peetareng anab de nae a ma tuup Naan debal met jir.

¹⁶ Nkaa nlar wur, ka nkaa ci wur, be sam de nae sat naene, <<MISHKOOM MƏ MISHKOOM MO, DAA MƏ DAA MO.>>

¹⁷ Be nghan naa mee ngulep Naan wur dar nkaa puus, wur parep nyer de moo yool ncaap shi doo dedes, naene, <<Wu ji, wu kaat ashak jir, mba gomteer dedes ma Naan.

¹⁸ Mbeka wuu se luwa mishkoom mo di, ka luwa denan-nan ma nenlek mo, ka luwa nen denan-nan mo, ka luwa ma bering mo, ka ma nenlang bering nae mo, ka luwa gurum mo jir, ma jeplu mo, ka ma karem mo, dedyeen, ka denan.>>

¹⁹ Wen naa luwayil sa, ka mishkoom ma yil nae mo, ka nenlek mo mo, mo kuur ashak, mbeka mo cin lek di ka ngulang bering depiyaa sa, ka nenlek wur mo.

²⁰ Mba mo yaa luwayil nae ashak ka ngusatpwoo Naan ma dung sa, de gyet wur cin mbii aapwoo, ka mbiinaaman mo a pee ma luwayil nae. A shi mbii aapwoo desae mo, be gyet wur num nen de mo lap mbiinaaman ma luwayil nae, ka gyet mo seyil muriin wur zak. Mo vwet mo weet mmeen ndaen aawus de nii lap a shi fwat ma bintaka.

²¹ Mo twe koor nae mo shi kwai de nae ji put pwoo ka ngulang bering depiyaa sa. Nyer mo jir, mo se luwa nae, mba nae mak mo.

20

Bit nGal Mandong

¹ Dangbe Wen naa mee ngulep Naan ka sham put ndaen dengnaan, wur ka biwangpee ma wang tuun dejurum, de baa nii peedar kas sa, ka wur ka mee tazek dedes nsar wur.

² Wur yaa nwodo sa, nwodo de pagyet nae di yam-yam sa. A nwodo nae wur a ngujwan, ko shetan, Ngulep Naan wur bwoot ngujwaan mba bit ngal mandong.

³ Ngulep Naan nae vwet nwodo nae sham ndaen tuun de baa nii peedar kas sa. Abwoon manae, be wur shoot pwoo tuun nae, ka wur lus nae, mbeka taji ngujwaan wur katpee mba gwam gurum de ndaen yil nae mo di zak kas, see abwoon bit ngal mandong akudang. Abwoon manae, be mo mbwet ngujwaan nae, mba reppee lee dak.

⁴ Dangbe wen naa mbii tong ma mulki mo, ka zak, nen de mo ka tong nkaa mbiitong mulki mo, moo shin bal mo ba tok dyeel. Wen naa seen nen de gyet mo saa kaa mo, mbaede gyet mo shin camkat mba Jesu, ka mba pwoo Naan. Baa gyet moo seyil luwayil nae koo ma riin wur kas, ka baa gyet mo lap mbiinaaman ma luwayil nae nkaa pakeen mo mo, koo nkaa sar mo mo kas. Mo baa shin seen mo, mbe mo se mulki ashak ka Kristi mba bit dubu mandong.

⁵ Koor nen dae mumurap nae mo nkat seen kas, see mbwoon bit mo ngal mandong akudang. A desae nae a yool a pee muut de nshee.

⁶ Daret ka debang a nen de mo mak yool a peemuut dinshee diisi nae. Baa muut devael mak katbal nkaa mo kas, mba mo nde a pris ma Naan mo, ka ma Kristi, mba mo nse mulki ashak ka wur mba bit mo ngal mandong.

Can Dyeel nShetan

⁷ Abwoon de bit ngal mandong nae mo del, be mo nfwen shetan ndaen lushoot de mo bwoot wur dae.

⁸ Be ngujwaan wur nput dam mbeka wur gwam gurum de mo ndaen yil nae mo dae, ndaen kwang defeer ma yil nae. Yil diisi nae mo a Gok, ka Magok, wur cak mo le ashak mba lek. Duu mo nae dee a kaa dyees mpwoo am baahar sa.

⁹ Mo mpæer nkaa yil nã jir, mbã mo ndãm neer mpeedã nen Naan moo kuur dã, kã yil de wur wal nnã. Dangbã wus ntong a dengnaan sham se mo.

¹⁰ Dangbã ngujwaan de gyet wur gwam mo, mo nvwet wur ndãen aawus de nii lap a shi fwat mã bindãga, nbeede luwayil nã kã ngusatpwoo Naan mã dung sã mo. Mo nshwaajeel a peemãnã mpar kã puus, mbã ngaa-ngaa.

Tokdyeel nen de mo kã murep

¹¹ Dangbã wen naa mee peetong mã mulki dedes a piyaa, gwar de wur tong nkaa peetong mã mulki diisi nã, be yil kã dengnaan mo loom ciir nyit wur, baa mee peedi bã kas.

¹² Wen naa nen mumuut, ðenan, kã dedyeen mo kã ðar toom mulki wur, bã bæt-haal mo wang. Bã bæt-haal pwoo wang de nã a Bæt-haal mã seen. Mo ntokdyeel nen mumuut nã mo nkaa mbii di moo cin kaade mo kã ran ðin bæt haal nã mo sã. Mo ran mo nkaa ðak de gyet nen mumuut nã mo kã cin be mo kutdi mmeen.

¹³ Bahar war shwat nen mumuut de mo ndãen war, kã muut mã peemúut mo shwat nen mumuut de mo ndãen mo, koo a ngwe dedang ye, mo tokdyeel mo nciit-nciit kã mbii de moo kã ten cin.

¹⁴ Mbã mo vwet muut kã peemúut ndãen aawus. Aawus desã nã a peemúut devøl mmãnã.

¹⁵ Jir ngwede baa sãm wur nã a rãran ndãen bæthaal mã seen kas, be mo kã vwet gwar mãenã ndãen aawus ne.

21

Dengnaan depwoo kã yil depwoo

¹ Wen naa dengnaan depwoo kã bãm-yil depwoo, mbãde dengnaan dïnshëe, kã bãm-yil dïnshëe nã, mo kudi kas, kã baa mee baahar kudi kas.

² Wen naa yil ðebang, Jerusalem depwoo, nã sham put ndãen dengnaan pee Naan dã. Mo tap ðak war a kaa matpoo de war lep lée rãret mbã kaat kã mish war sã.

³ Dangbã nghan kãleng mee doo put a peetong mã mulki nã, nã sat nãnee, <<Wu naa! Peetong Naan nã ashak kã gurum mo, wur ntong ashak kã mo. Mo mbã ðee a nen wur mo, kã Naan wur shikãa fãn ntong ashak kã mo, nwur ndee a Naan mo zak.

⁴ Wur mbã mpwes koo a yitmwaan ðedangyi ndãen yit mo mo. Baa mee muut koo maap, koo wal, koo shwal kudi kas, mbãde mbã deyam mo kã ðel seet.>>

⁵ Wur de dã wur kã tong nkaa peetong mã mulki nã wur sat nãnee, <<Wen nkaa ðak koo meye, a depwoo.>> Dangbe wur sat nãnee, <<A ran mbii desã, mbãde mo mak kã gurum shinzeen, kã mo azeen zak.>>

⁶ Wur sat nghan nãnee, <<Nã kã chin. A an a Alfa nã kã Omega, dïnshëe nã, kã kyes nã. Ngwe de am tu wur, an bã shin am nwur nzuum, ndãen tubut mã am seen sã.

⁷ Nen dã mo se koorong, bã mo nse kop mbii desã mo jir. An ndee a Naan mo, kã mo ðee a jepfen mo.

⁸ Mbã nenkãrmuut mo, kã nencii cinzeen mo, kã nendebish mo, kã nentukãa mo, kã nenngaa mo, kã soot mo, kã nenseyil nkùm mo, kã nencin dung mo, mo nfwo mo ndãen aawus de nii lap wus a shi fwat mã bintãka. Dese nã a muut devøl mmãnã.>>

Jerusalem depwoo ne, Matpoo nLaatãm nã

⁹ Memee mbut nenlepnaan de pwoovøl sã mo, de mo kã ðaa mo pwoovøl, gam kã jeel de pwoovøl mã kyes nã sã mo, jì sat nghan nãnee, <<A jì, kã nghan kãm matpoo nã di ngha, dã war a mat nlaatãm nã.>>

¹⁰ Bã wur mang an seet kã nã ðãen Riin shin kaa adang zuul dãdes dang wurang, kã wur kam pee yil ðebang nghan. Jerusalem nã tong adang sham put pã Naan di.

¹¹ Nə bangpee shi ram nNaan, kə bangpee nə a kaa mə jwak dekərəm mo sə, kaa bangpee mə jasper sə. Nə bangpee kyel-kyel!

¹² Nə kə mee kok dēdes, dewurang, de nə kə polu mo kaapaat baavəl. Nenlepnaan mo kaapaat baavəl, moo dar mpolu desə mo, Mo ran səm soon dekaapaat baavəl mə nen Izrel mo nkaa polu dekaapaat baavəl desə nə mo.

¹³ Də polu mo kun nsar puus kaa, polu mo kun nkwang ndeel, polu mo kun nkwang ngyeen, kə mo kun nə sarpuus sham.

¹⁴ Kok mə yil nə kə kuk mo kaapaat baavəl. Mo ran səm jeplep də kaapaat baavəl Laatəm nə mo nkaa mo.

¹⁵ Ngulepnaan de wur leshap kə nghan, wur kə mbiikám pee, de mo dak nə a shi zinariya, mbəkə wur kám yil nə də, kə polu nə mo, kə kok nə mo.

¹⁶ Shwàl nyil nə kə kaam nə, mo a nciit-nciit. Ngulepnaan nə wur kam yil nə, bə wur kat nə wul meel ngal kaapaat ndəən səben nyil nə, kə kaam nə, kə wurang nə nciit-nciit.

¹⁷ Ngulepnaan nə wur waa kám kaam kok nə, be nə a shii kambil məndong kə laarfeer baafeer ntoon kə nəer nə.

¹⁸ Mo dak kok nyil nə a shi jasper, kə yil nə a shi zinariya kəding-ding, nə mələp kaa mbiinaarin.

¹⁹ Mo dak jwat nkuk kok mə yil nə mo shi nghək doret.

Modak kuk dinshee nə a shi jasper,

devəl nə a shi safiya,

dekun nə a shi aget,

defeer nə a shi emiral,

²⁰ Depaat nə a shi Onis,

depeemee nə a shi rubi,

Depwoovəl nə a shi krisolait,

depwookun nə a shi beril,

Depwoofeer nə a shi topas,

dekaapaat nə a shi tokwes,

dekaapaat baaməndong nə a shi jasinf,

dekaapaat baavəl nə a shi ametis.

²¹ Mo dak koo a pwoolu dedangyi dekaapaat baavəl sə mo shi mee nghəkderet de moo pet nə a peyal. Koo a pwoolu dedang ye, be nə mang peyal məndong. Ar dēdes də nə nyilkaam nə mo mo dak a shi zinariya kədəng-dəng kaa binaariin sə.

²² Baa wen naa mee Lu Naan dēdes de ndəən yil nə kas, mbəde Daa Naan debal met jir, kə Laatəm nə, a mo a Lu Naan dēdes.

²³ Baa yil nii rəbet puus, koo tar mbə kənə bang nə di kas, mbəde dēdes Naan nii bang yil nə jir, kə Laatəm wur a ngyam yil ne.

²⁴ Bə song yil nə mo mwaan a ndəən peebang nə, kə mishkoom mə Bəm-yil nə mo, mo nji kə dēdes mo mo ndəən nə.

²⁵ Baa mo cam shoot polu nə mo koo yit məndong kas, mbəde baa mee paar nden di kas.

²⁶ Bə yil nə mo bə ji kə ram, kə Long mo mo, ndəən nə jir.

²⁷ Baa mee mbii derap mmak del de ndəən yil nə kas. Koo ngwe de wur cin mbəde mə nashweep, koo gwampee, be baa mo cam del ndəən yil nə kas, mbe see a nen de səm mo mo a rəran ndəən bəthaal mə seen Laatəm bejee dak.

22

Geen de Nə a Mə Seen

¹ Dangbe ngulep Naan wur kám mee geen nghan, de nə a mə am mə seen. Am nə dong yet-yet. Am nə put a peetong mə mulki Naan, kə mə Laatəm ne.

² Am desə nə sham a nnaar ar dedes mə yil nə. Təng mə seen nii ɗar mpwoo geen nə koo nkwang dedang ye. Nii làa-làa mo kaapaat baavəl, koo tar dedangyi mə laatəng mo. Kom təng desə nə a mbə baar gurum ɗi mə yil nə mo jir, shinə-shinə.

³ Baa mee mbii debish mmak ɗel ndəən yil nə zak kas. Peetong mə mulki Naan kə Laatəm, mo ntong ndəən yil nə, kə kərem wur mo nseyil nwur.

⁴ Mo nnaa yit Naan, moo nnaa səm wur nkaa pəkyeen mo mo.

⁵ Baa mee par kudi zak kas. Baa mo nwaa kudi kə cin ɗak kə peebang mə ngyam zak kas, koo mə puus kas, mbəɗe Daa Naan wur nshin peebang mo, kə mo nse mulki mbe ngaa-ngaa.

Ji nJesu

⁶ Ngulepnaan wur sat nghan nənee, <<Pwoo desə nə mo mak ɗe gurum nshinzeen mo, Kə mo azeen zak. Daa Naan ɗe wur cin Riin wur nensatpwoo wur mo, wur lep ngulep wur, mbəkə ngulep nə wur kám ɗin nkərem wur mo, mbii ɗe a ting mo ncìn akyeen kəlak.>>

⁷ <<Jesu sat nə nee, Wu naa, nghan kə jì kəlak-kəlak! Deret nkat ngwe ɗe wur tap pwoo ɗə nen satpwoo nan mo ran ndəən ngarvit desə.>>

⁸ A nghan Joon, a an a ngweɗe nkələng, ɗang nnaa mbii desə mo, kaade nghan kələng ɗang nghan naa mo, bə nghan taa nyil shii ngulepnaan nə kə nghan seyil ɗe wur ɗə kə kám mbii desə nə mo nghan.

⁹ Mbe wur sat nghan nənee, <Taji a seyil nghan kas, nnə wuɗin a kərem kaa nghan sə, kə ɗyemnəən fun nensatpwoo Naan mo, kə jir nen ɗe moo tap kə pwoo ɗerəran ndəən bəəthaal desə nə. Wu seyil a nNaan!>

¹⁰ Ngulep nə wur sat nghan nənee, << Pwoo Naan ɗe mo ndəən bəəthaal desə, taji a paa mo kas, mbəɗe pee nə wul, mbəkə mbii desə nə mo cin ɗi.

¹¹ Wu yit kə ngucin mbii debish mo, be wur sekyeen kə cin nə. Wu yit kə ngucin mbii ɗerap mo, be wur sekyeen kə chin mo. Ngucin mbii ɗin ndəre mo, wu yit kə wur sekyeen kə cin ɗin ndəre wur. Ngwe ɗe wur a ɗebang be wur sekyeen ɗe a ɗebang.>>

¹² <<Wu naa, nghan pə jì kəlak-kəlak ashak kə kwat fən. Wen shin nə nkòo a weye, nciit-nciit kə mbii ɗe gurum kə ten cin mo.

¹³ Wen a Alfa kə Omega, ɗe a nghan a Tələng kə mbii mo, kə ɗe mbwoon kə mo, nghan a Dinshee kə Kyes kə mbii mo jir zak.

¹⁴ Nen ɗe mo vvang léee mo mo bang-bang, be mo nkat ɗeret, mbəɗe a mo nkat iiko mbə se laatəng ɗə mə seen nə, kə mo ndel mpolu nə mo, mbə ɗel ndəən yil ne.

¹⁵ Mbwoon yil nə, be as mo ɗi, kə soot mo, kə nenngaa mo, kə nentukáa mo, kə nenseyil nkùm mo, kə jir nen ɗe mo rəbet cin ɗung mo.

¹⁶ A nghan a Jesu kən lep ngulep fen, mbəkə wur shin langteng desə mo nwaa, mbə Ekəlisya mo. A nghan a cirem kə ɗang Devit, kə a nghan a Tar mangbit, ɗe nii bangpee sə.>>

¹⁷ Riin nə kə matpoo nə, mo sat nənee, <<A jì!>> Wu yit kə koo a weye, ɗe wur kələngpee, be wur sat nənee, <<A jì.>> Wu yit kə koo a weye ɗe neen am tu wur, mbə am mə seen, be wu yit kə wur jì, mbəkə wur lap am mə seen nə shwaa ɗe shi zuum.

¹⁸ Wen Joon pə dul kom kòo a weye shibal nee koo a weyii ɗe wur kələng pwoo ɗe mo ran ndəən ngarvit desə, ɗe mo put pee Riin Naan ɗi. Katɗang mee gurum le mee pwoo nkaa ɗe mo kə ten ran ndəən ngarvit desə nə, be Naan wur le kwat pwoo ngwar mənə a shi jeel ɗe mo kə ten ran ndəən ngarvit desə.

¹⁹ Katɗang mee ngwe mang mee mbii baa kə nə ndəən pwoo ɗe mo a rəran, ɗe mo put a pee Riin Naan ndəən ngarvit desə, be Naan mbə mang pak pwoo məwur ndəən təng mə seen kə ndəən Yil Debang, kaade mo kə sat ndəən ngarvit desə.

²⁰ Gwar ɗe wu shin camkat mbə mbii desə nə mo jir, wur sat nənee, <<Ii, nghan pə ji kəlak-kəlak. Nə akəsə. A jì, Daa Jesu.>>

²¹ Deret Daa Jesu tong ashak kə wun jir. Naasə.